Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ŽUPANIJA POSAVSKA
Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja

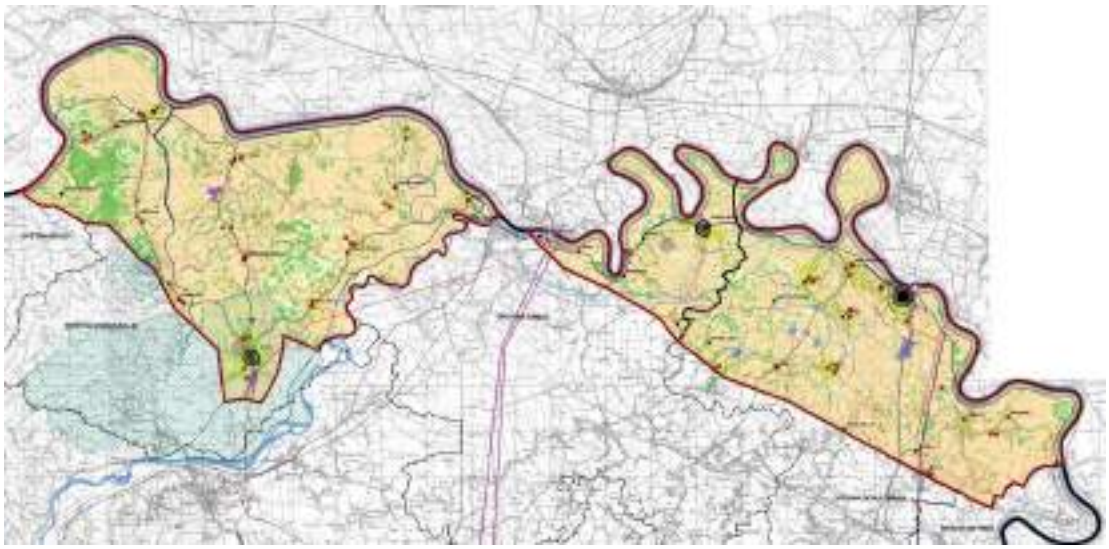

PROSTORNI PLAN
ŽUPANIJE POSAVSKE 2019-2039
(Prostorna osnova)

Banja Luka, lipanj 2021.godine

Institut za građevinarstvo „IG“

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Županija Posavska

PROSTORNI PLAN ŽUPANIJE POSAVSKE za razdoblje 2019-2039.godine PROSTORNA OSNOVA

Nosilac pripreme

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, RADA I PROSTORNOG UREĐENJA ŽUPANIJE POSAVSKE

Nosilac izrade

INSTITUT ZA GRAĐEVINARSTVO „IG“, d.o.o. BANJA LUKA

Direktor Doc.dr Nebojša Knežević

Banja Luka, lipanj 2021.godine

NOSILAC PRIPREME:

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE – ŽUPANIJA POSAVSKA

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, RADA I PROSTORNOG UREĐENJA

NOSILAC IZRADE:

"INSTITUT ZA GRAĐEVINARSTVO – IG", d.o.o. , BANJA LUKA

Rukovodilac plana:	GORDANA JEVTIĆ, master prost. planer
Radni tim:	
Geologija:	DRAGANA GLUHOVIĆ, dipl.inž.geol.
Šume i šumsko zemljište:	BOJANA IVIĆ ŽUPIĆ, dipl.inž.šum.
Poljoprivredno zemljište:	ŽELJKA STOJANOVIĆ, dipl.inž.polj.
Zaštita životne sredine:	RANKA PUŠIĆ, dipl.ing.tehn.
Saobraćaj:	NIKOLINA BLAGOJEVIĆ, dipl.inž.saob.
Hidrotehnika:	MIRJANA MARČETIĆ-LEPIR, dipl.inž.građ.
	VANJA VUJATOVIĆ, dipl.inž.građ.
Elektroenergetika i telekomunikacije:	BOŠKO MIJATOVIĆ, dipl.inž.el.
	BRANKO RADOVANOVIĆ, dipl.inž.el.
Termoenergetika:	MARINKO PEĆANIN, dipl.inž.maš.
Privredne djelatnosti:	DANIJEL IVIĆ, dipl.ekon.
	GORDANA JEVTIĆ, master prost. planer
Kulturno – historijsko i prirodno nasljeđe:	GORDANA JEVTIĆ, master prost. planer
	NATAŠA GRGIĆ, dipl.inž.arh.
Geodezija:	MILAN MILISAVIĆ, dipl.inž.geod.

Direktor.:
Doc.dr NEBOJŠA KNEŽEVIĆ

SADRŽAJ

I. UVODNI DIO 14

I.1. Odluka o pristupanju izradi plana 15

I.2. Nosilac izrade plana 17

I.3. Radni tim za izradu plana 17

I.4. Savjet plana 17

I.5. Podloge za izradu plana 18

I.6. Izvod iz Prostornog plana Bosne i Hercegovine za period od 1981. do 2000.godine 18

I.7. Primjenjena metodologija 19

I.8. Informacioni temelj 21

II. SNIMAK POSTOJEĆEG STANJA 22

II.1. PRIRODNI UVJETI 23
II.1.1. Granica obuhvata 23
II.1.2. Prostorni i geografski položaj 23
II.1.3. Geološka građa 24
II.1.4. Reljef 29
II.1.5. Klimatske karakteristike 29

II.2. NAMJENA PROSTORA 33

II.3. PRIRODNI RESURSI 37
II.3.1. Poljoprivredno zemljište 37
II.3.2. Šume i šumsko zemljište 43
II.3.3. Vode 49
II.3.4. Rude i drugi mineralni resursi 50
II.3.5. Lovna i ribolovna područja 51

II.4. KARAKTERISTIKE GOSPODARSKOG RAZVOJA 54
II.4.1. Poljoprivreda 63
II.4.2. Šumarstvo 69
II.4.3. Industrija i građevinarstvo 70
II.4.4. Promet i veze 71
II.4.5. Vodoprivreda 72
II.4.6. Trgovina, ugostiteljstvo i zanatstvo 73
II.4.7. Turizam 73
II.4.8. Prostorna organizacija gospodarstva 75

II.5. KARAKTERISTIKE RAZVOJA NASELJA, SA AKCENTOM NA POLICENTRIČNOM SISTEMU RAZVOJA, KAO I ODNOS URBANO - RURALNO 76
II.5.1. Mreža naselja 76
II.5.2. Urbanizacija i deagrarizacija prostora 82
II.5.3. Ruralni razvoj 82

II.6. KARAKTERISTIKE RAZVOJA INFRASTRUKTURNIH SISTEMA 83
II.6.1. Prometna infrastruktura 83

II.6.2. Telekomunikacije ... 86
II.6.3. Energetika – elektroenergetika ... 88
II.6.4. Hidrotehnika ... 90
II.6.5. Termoenergetika ... 97
II.6.6. Komunalna infrastruktura ... 97

II.7. DRUŠTVENE DJELATNOSTI ... 99
II.7.1. Obrazovanje ... 99
II.7.2. Zdravstvo ... 105
II.7.3. Socijalna zaštita ... 107
II.7.4. Kultura ... 108
II.7.5. Sport ... 109
II.7.6. Uprava ... 111
II.7.7. Vjerski objekti ... 112

II.8. KULTURNO – POVIJESNO NASLIJEĐE ... 113

II.9. STANOVNIŠTVO ... 118
II.9.1. Kretanje broja stanovnika ... 118
II.9.2. Strukture stanovništva ... 128
II.9.3. Kućanstva ... 138

II.10. KARAKTERISTIKE STANOVANJA ... 139

II.11. STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA OKOLIŠ ... 147
II.11.1. Voda ... 147
II.11.1. Zrak ... 148
II.11.1. Tlo ... 149
II.11.1. Prikupljanje i zbrinjavanje otpada ... 149

II.12. KARAKTERISTIKE RAZVOJA TURIZMA NA BAZI PRIRODNE I KULTURNO – POVIJESNE BAŠTINE ... 151

II.13. PREVENCIJA, ODNOSNO, OGRANIČENJE EFEKATA PRIRODNIH NEPOGODA I KATASTROFA ... 152

II.14. MJERE ZAŠTITE STANOVNIKA I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I LJUDSKIM RADOM IZAZVANIH NEPOGODA I KATASTROFA I RATNIH DJELOVANJA ... 153
II.IV.1. Prirodne nepogode i katastrofe ... 154
II.14.2. Tehničko – tehnološke nesreće ... 156
II.14.3. Rizik od minsko-eksplozivnih sredstva (MES) i neeksplodiranim ubojitim sredstvima (NUS) ... 156

II.15. ANALIZA I OCJENA STANJA U PROSTORU ... 158

II.16. MOGUĆI PRAVCI RAZVOJA ZAVISNO OD PRIRODNIH I RADOM STVORENIH USLOVA, KAO I USLOVA EKONOMSKOG RAZVOJA ... 161

III. OPĆI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA ... 163

IV. POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA ... 165

IV.1. CILJEVI RAZVOJA PRIRODNIH RESURSA ... 166
IV.1.1. Poljoprivredno zemljište ... 166
IV.1.2. Šume i šumsko zemljište ... 167
IV.1.3. Rude i drugi mineralni resursi ... 167

IV.2. GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE ... 167

IV.3. MREŽA NASELJA 168

IV.4. STANOVNIŠTVO 168

IV.5. STANOVANJE 168

IV.6. CILJEVI RAZVOJA GOSPODARSTVA 169

IV.7. CILJEVI RAZVOJA INFRASTRUKTURE 170
IV.7.1. Prometna infrastruktura 170
IV.7.2. Telekomunikacije 170
IV.7.3. Energetika – elektroenergetika 170
IV.7.4. Hidrotehnika 171
IV.7.5. Termoenergetika 172
IV.7.6. Komunalna infrastruktura 172

IV.8. CILJEVI RAZVOJA DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE 172
IV.8.1. Obrazovanje 173
IV.8.2. Zdravstvena zaštita 173
IV.8.3. Socijalna i dječija zaštita 174
IV.8.4. Kultura 174
IV.8.5. Sport 174
IV.8.6. Uprava 175
IV.8.7. Vjerski objekti 175

IV.9. CILJEVI ZAŠTITE OKOLINE 175
IV.9.1. Zaštita voda 175
IV.9.2. Zaštita zraka (atmosfere) 176
IV.9.3. Zaštita zemljišta 176
IV.9.4. Ciljevi upravljanjem otpadom 177
IV.9.5. Sistem monitoringa 177

IV.10. ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNO POVIJESNOG NASLIJEĐA 177

V. TEMELJNA KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA 179

V.1. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA PRIRODNIH RESURSA 186
V.1.1. Poljoprivredno zemljište 186
V.1.2. Šume i šumsko zemljište 186
V.1.3. Rude i drugi mineralni resursi 187

V.2. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA STANOVNIŠTVA 187

V.3. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA STANOVANJA 190

V.4. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA NASELJA 191

V.5. URBANA PODRUČJA 191

V.6. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA GOSPODARSTVA 193

V.7. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA INFRASTRUKTURE 194
V.7.1. Prometna infrastruktura 194
V.7.2. Telekomunikacije 197
V.7.3. Energetika – elektroenergetika 198
V.7.4. Hidrotehnika 199
V.7.5. Termoenergetika 202
V.7.6. Komunalna infrastruktura 203

V.8. TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE 203
V.8.1. Obrazovanje 203
V.8.2. Zdravstvena zaštita 203
V.8.3. Socijalna i dječija zaštita 204
V.8.4. Kultura 204
V.8.5. Sport 204
V.8.6. Uprava i administracija 205
V.8.7. Vjerski objekti 205

V.9. TEMELJNA KONCEPCIJA ZAŠTITE OKOLINE..... 205

V.10. ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNO – POVIJESNOG NASLIJEĐA 206

GRAFIČKI PRILOZI **razmjera**

1.Teritorija i granice 1:50 000
2. Izvod iz Prostornog plana BiH 1:50 000
3. Reljef 1:50 000
4. Klimatske karakteristike 1:50 000
5. Geološka karta 1:50 000
6. Inženjerskogeološka karta 1:50 000
7. Hidrogeološka karta 1:50 000
8. Seizmološka karta 1:50 000
9. Karta mineralnih sirovina 1:50 000
10. Poljoprivredno zemljište – upotrebna vrijednost 1:50 000
10.1. Poljoprivredno zemljište – pedološke karakteristike 1:50 000
11. Šume i šumsko zemljište 1:50 000
12. Vode i vodne površine 1:50 000
13. Gustina naseljenosti 2013.godine 1:50 000
14. Sustav naselja 1:50 000
15. Gospodarska, društvena i komunalna infrastruktura 1:50 000
16. Prometna infrastruktura 1:50 000
17. Energetska infrastruktura i telekomunikacije 1:50 000
18. Vodna infrastruktura 1:50 000
19. Kulturno-povijesno nasljeđe 1:50 000
20. Neplodna i druga zemljišta koja se ne mogu koristiti 1:50 000
21. Sintezni prikaz postojećeg stanja prostornog uređenja 1:50 000
22. Projekcija prostornog razvoja – sintezni prikaz korištenja zemljišta 1:50 000
23. Projekcija prostornog razvoja – sintezni prikaz korištenja zemljišta Općina Odžak 1:25 000
24. Projekcija prostornog razvoja – sintezni prikaz korištenja zemljišta Općina Domaljevac - Šamac 1:25 000
25. Projekcija prostornog razvoja – sintezni prikaz korištenja zemljišta Općina Orašje 1:25 000

SPISAK TABELA:

Tabela br. 1.Srednje temperature u periodu 1990-2019.godine
Tabela br. 2. Broj mraznih dana
Tabela br. 3. Srednja relativna vlažnost u periodu 1990 – 2019.godine (%)
Tabela br. 4. Srednje sume oborina (mm), u periodu 1990 – 2019.godine
Tabela br. 5. Osunčanost (h), u periodu 1990 – 2019.godine
Tabela br. 6. Prikaz čestina i srednjih brzina pojedinih pravaca vjetra period 2016-2019.godine
Tabela br. 7. Bilans postojeće namjene površina Županije Posavske
Tabela br. 8.: Kategorizacija terena po stupnju stabilnosti
Tabela br. 9. Površine hidromorfnih i automorfnih tala
Tabela br. 10. Poljoprivredna površina po kategorijama korištenja u 2019. godini
Tabela br. 11. Odnos poljoprivrednog zemljišta po stanovniku u ha (ha/stanovniku)
Tabela br. 12. Bonitetne kategorije
Tabela br. 13. Agrozone
Tabela br. 14, Struktura šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu na teritoriji Županije
Tabela br. 15, Vlasnička struktura šuma i šumskog zemljišta na teritoriji Županije Posavske
Tabela br. 16. Stupanj šumovitosti i stupanj zadovoljenosti
Tabela br. 17.Koordinate istražnog bloka BiHPo1 (110km^2)
Tabela br. 18.Koordinate istražnog bloka BiHPo1 (93km^2)
Tabela br. 19. Stanje lovišta „Domaljevac“
Tabela br. 20. Stanje lovišta „Odžak“
Tabela br. 21. Stanje lovišta „Orašje“
Tabela br. 22.: Bruto domaći proizvod (GDP) u FBiH, PK i Općinama u 2012. godini
Tabela br. 23. Struktura poslovnih subjekata u FBiH, PK i Općinama, 2019. godine
Tabela br. 24.Struktura poslovnih subjekata u FBiH, PK i Općinama
Tabela br. 25.: Registrirani poslovni subjekti prema područjima KD BIH u 2013.godini
Tabela br. 26.: Registrirani poslovni subjekti prema područjima KD BIH u 2019.godini
Tabela br. 27.Broj privrednih subjekata po veličini
Tabela br. 28. Stupanj uposlenosti
Tabela br. 29. Stupanj neuposlenosti
Tabela br. 30.Broj i struktura uposlenosti po područnim djelatnostima
Tabela br. 31.: Prosječna neto plaća u KM
Tabela br.:32 Vanjskotrgovinska razmjena
Tabela br. 33. Pregled poljoprivrednih gazdinstava prema površini, 2020.godine
Tabela br. 34.: Bonitetne kategorije zemljišta
Tabela br. 35.Zasijane površine
Tabela br. 36.: Prinosi usjeva u 2019. i 2013.godini
Tabela br. 37.Prinosi usjeva u 2019. i 2013.godini
Tabela br. 38.: Prinosi voćarske proizvodnje
Tabela br. 39. Broj stoke i živine
Tabela br. 40. Proizvodnja mlijeka, vune, jaja i meda
Tabela br. 41.Indeksi obima industrijske proizvodnje - prema područjima KD BiH 2010
Tabela br. 42. Vrijednost izvršenih građevinskih radova po vrstama objekata u tisućama KM
Tabela br. 43. Demografska veličina naselja 2013.godine.
Tabela br. 44.HT Eronet postojeće bazne stanice
Tabela br. 45.HT Eronet postojeći MSAN (pristupni čvor)
Tabela br. 46.BH Telekom postojeće bazne stanice
Tabela br. 47.Struktura potrošnje u distributivnom području u prethodnom periodu (za 5 godina)
Tabela br. 48. Stanje vodovodne mreže:
Tabela br. 49. Prikaz izvedene kanalizacije:
Tabela br. 50. Objekat predškolskog odgoja i obrazovanja, općina Domaljevac - Šamac
Tabela br. 51. Objekat osnovnog odgoja i obrazovanja, općina Domaljevac - Šamac
Tabela br. 52. Objekat predškolskog odgoja i obrazovanja, općina Odžak
Tabela br. 53. Objekat osnovnog odgoja i obrazovanja, općina Odžak
Tabela br. 54. Objekat predškolskog odgoja i obrazovanja, općina Orašje
Tabela br. 55. Objekat osnovnog odgoja i obrazovanja, općina Orašje
Tabela br. 56. Pregled sportskih objekata i njihovih površina, općina Domaljevac – Šamac
Tabela br. 57. Pregled sportskih objekata i njihovih površina, općina Odžak

Tabela br. 58. Pregled sportskih objekata i njihovih površina
Tabela br. 59. Kretanje broja stanovnka za period 1997.-2019. godine
Tabela br. 60. Prosječne godišnje stope brojčanog razvoja stanovništva po popisnim periodima
Tabela br. 61. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine
Tabela br. 62. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine, općina Domaljevac – Šamac
Tabela br. 63. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine, općina Odžak
Tabela br. 64. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine, općina Orašje
Tabela br. 65. Natalitet, mortalitet i prirodni priraštaj za period 1997 – 2018.godine
Tabela br. 66.: Mehaničko kretanje broja stanovnika za period 2010 – 2019.godine
Tabela br. 67. Starosna struktura stanovništva
Tabela br. 68. Starosna i spolna struktura 2013.godine
Tabela br. 69. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i polu
Tabela br. 70. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu
Tabela br. 71. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu
Tabela br. 72. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu
Tabela br. 73. Nepismeno stanovništvo staro 10 i više godina
Tabela br. 74. Radno sposobno stanovništvo prema statusu u aktivnosti i spolu u 2013.godini
Tabela br. 75. Kućanstva koja obavljaju poljoprivrednu djelatnost
Tabela br. 76. Broj kućanstava prema popisu 2013. godine
Tabela br. 77. Kućanstva prema broju članova
Tabela br. 78. Stambeni deficit ili suficit
Tabela br. 79. Broj i površina stanova po osnovu korišćenja
Tabela br. 80. Stanovi za stanovanje prema broju soba i površini
Tabela br. 81. Stambene zgrade prema broju stanova
Tabela br. 82. Zgrade prema vrsti zgrade, materijalu od koga je izgrađen nosivi sistem i periodu izgradnje
Tabela br. 83. Nastanjeni stanovi prema opremljenosti instalacijama
Tabela br. 84. Nastanjeni stanovi prema osnovu po kojem kućanstvo koristi stan
Tabela br. 85. Privremeno neupotrebljive površine (minirane)
Tabela br. 86. Projekcije broja stanovnika (varijanta trenda)
Tabela br. 87. Projekcije broja stanovnika (varijanta održivog razvoja)
Tabela br. 88. Starosna struktura stanovništva za velike starosne grupe
Tabela br. 89.: Projekcija broja domaćinstava do 2039.godine
Tabela br. 90. Struktura urbanih područja Županije Posavske
Tabela br. 91.Struktura urbanih područja općine Domaljevac – Šamac
Tabela br. 92. Struktura urbanih područja općine Odžak
Tabela br. 93. Struktura urbanih područja općine Orašje
Tabela br. 94.Rezultati detaljnih analiza dugotrajnog vodoopskrbe vodom u Županiji Posavskoj

OPĆA DOKUMENTACIJA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERAL MINISTRY OF PHYSICAL PLANNING

Broj: UPI-02-23-1-104/11 F.Š.
Sarajevo, 06.06. 2016. godine

Federalno ministarstvo prostornog uređenja u Sarajevu rješavajući zahtjev poduzeća Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, ul. Kralja Petra I Karađorđevića br.92, za produženje ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata, na osnovu člana 3. i 4. Uredbe o posebnim uslovima koja moraju ispunjavati privredna društva i druga pravna lica da bi se mogla registrirati za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata („Službene novine Federacije BiH", broj 71/08) i člana 200. Zakona o upravnom postupku („Službene novine Federacije BiH", broj 2/98 i 48/99), Federalni ministar za prostorno uređenje donosi

R J E Š E NJ E

1. Daje se ovlaštenje poduzeću **Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, ul. Kralja Petra I Karađorđevića br.92,** sa rokom od pet godina od dana izdavanja istog, za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata :
   a) Prostornih i urbanističkih planova,
   b) Detaljnih planskih dokumenata (zoning planovi, regulacioni planovi i urbanistički projekti),
2. Poduzeće Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, je dužno da u roku od 15 dana od dana nastale promjene, zatražiti izmjenu ovlaštenja, ako su se naknadno promijenili podaci na temelju kojih je ovlaštenje izdato,
3. Poduzeće Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, može podnijeti zahtjev za produženje ovlaštenja najranije godinu dana, a najkasnije dva mjeseca prije isteka roka važenja ovlaštenja.

O b r a z l o ž e n j e

Dana 05.04.2016. godine Federalno ministarstvo prostornog uređenja je zaprimilo zahtjev poduzeća Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, za produženje ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata.

Dana 09.05.2016. godine Federalno ministarstvo prostornog uređenja je zatražilo dopunu podneska, u svrhu uplate administrativne takse i naknade za izdavanje ovlaštenja. U ostavljenom roku podnosilac zahtjeva je dopunio podnesak, na način da je dostavio kopije uplatnica za administrativnu taksu i naknadu za izdavanje ovlaštenja.

Rješavajući zahtjev poduzeća Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka za produženje ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata, Federalno ministarstvo prostornog uređenja je izvršilo uvid u zahtjev podnosioca, kompletan spis predmeta sa priloženim dokazima, te nakon ocjene svakog dokaza pojedinačno i svih dokaza u međusobnoj uslovljenosti i povezanosti, utvrdilo da poduzeće Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, ispunjava uslove za izdavanje ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata.

Naime odredbom člana 3. i 4. Uredbe o posebnim uslovima koja moraju ispunjavati privredna društva i druga pravna lica da bi se mogla registrirati za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata („Službene novine Federacije BiH", broj 71/08), propisano je da ovlaštenje za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata, na

Sarajevo, Marka Marulića 2, Tel: +387 33 726 500, Fax: +387 33 652 743
Web: http://www.fmpu.gov.ba E-mail: info@fmpu.gov.ba

zahtjev privrednog društva ili drugog pravnog lica izdaje Federalno ministarstvo prostornog uređenja, ako isto ispunjava uslove u članu 3. i 4. Uredbe, a koji se odnose na broj uposlenih lica po strukama, na staž ostvaren u struci, položen stručni ispit, te računarske programe kojim podnosilac zahtjeva raspolaže.

Kako je podnosilac zahtjeva dostavio ovom Federalnom ministarstvu ovjerenu dokumentaciju o broju uposlenih stručnih lica, ovjerene kopije diploma, ovjerenu dokumentaciju o radnom stažu uposlenih stručnih lica, te ostale dokaze propisane članom 3. i 4. Uredbe, to je donesena odluka da se zahtjevu podnosioca udovolji i izda rješenje kojim se daje ovlaštenje za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata.

Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja a u skladu sa članom 26. stav 3. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH", broj 2/06 , 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10), članom 3. i 4. Uredbe o posebnim uvjetima koja moraju ispunjavati privredna društva i druga pravna lica da bi se mogla registrovati za obavljanje stručnih poslova izrade planskih dokumenata („Službene novine Federacije BiH", broj 71/08), i člana 200. Zakona o upravnom postupku („Službene novine Federacije BiH", broj 2/98 i 48/99) doneseno je rješenje kao u dispozitivu.

Taksa u iznosu 7,00 KM pada na teret podnosioca zahtjeva u smislu člana 3. i tarifnog broja 55. Zakona o Federalnim upravnim pristojbama i tarifi Federalnih upravnih pristojbi („Službene novine Federacije BiH", broj 6/98 i 8/00). Naknada za izdavanje ovlaštenja u iznosu 600, 00 KM pada na teret podnosioca zahtjeva u skladu sa rješenjem Federalnog ministra za prostorno uređenje broj 02-14-3-341/09 od 06.05.2014. godine.

POUKA O PRAVNOM LIJEKU

Ovo rješenje je konačno u upravnom postupku i protiv njega nije dozvoljena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor, podnošenjem tužbe nadležnom sudu u roku od 30 dana od njegovog prijema.

MINISTAR

Josip Martić

Dostaviti :
1. Institut za građevinarstvo „IG" Banja Luka, ul. Kralja Petra I Karađorđevića br.92
2. Evidenciji
3. Arhivi x 2

I. UVODNI DIO

I.1. Odluka o pristupanju izradi plana

d) Zakon o dopuni Zakona o srednjem školstvu („Narodne novine Županije Posavske", broj: 8/08),
e) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu („Narodne novine Županije Posavske", 4/11),
f) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu („Narodne novine Županije Posavske", broj: 7/12),
g) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu („Narodne novine Županije Posavske",: 10/13),
h) Zakon o dopunama Zakona o srednjem školstvu („Narodne novine Županije Posavske", broj: 10/16).

Članak 94.

Prečišćeni tekst Zakona o srednjem školstvu primjenjuje se od dana objave u „Narodnim novinama Županije Posavske", a važnost njegovih odredbi utvrđena je u zakonima koji su obuhvaćeni prečišćenim tekstom Zakona o srednjem školstvu.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne I Hercegovine
ŽUPANIJA POSAVSKA
Skupština
Odbor za Ustav, Poslovnik i zakonodavstvo
Broj: 01-02-103/19
Domaljevac, 13.11.2019. godine

Predsjednik Odbora za Ustav,
poslovnik i zakonodavstvo
Skupštine Županije Posavske
Joso Marković, v.r.

Na temelju članka 26. stavak 1. točka e) a u svezi sa člankom 15. točka h) Ustava Županije Posavske ("Narodne novine Županije Posavske", broj: 1/96, 3/96, 7/99, 3/00, 5/00, i 7/04), i članka 40. (1) Zakona o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske ("Narodne novine Županije Posavske", broj: 6/16 i 10/19), na prijedlog Vlade Županije Posavske, Skupština Županije Posavske na VII. sjednici održanoj 14.11.2019. godine donosi

ODLUKU
o pristupanju izradi Prostornog plana Županije Posavske za razdoblje 2019. - 2039. godine

Članak 1.

U cilju definiranja temeljnih načela planskog uređenja, i stvaranja preduvjeta za skladan i ravnomjeran održivi razvoj svih područja Županije Posavske, pristupa se izradi Prostornog plana Županije Posavske za razdoblje 2019. – 2039. godine (u daljem tekstu: Plan).

Članak 2.

Plan se radi za cjelovito područje Županije Posavske (u daljem tekstu: Županija) za ukupnu površinu 324,6 km², odnosno za područje koje čine tri općine: Orašje, Odžak i Domaljevac – Šamac i 33 naseljena mjesta.

Članak 3.

Plan preuzima, prilagođava, razrađuje i kreativno dopunjava planska opredjeljenja iz Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine, a koja se odnose na prostor Županije.

Članak 4.

Na postupak pripreme, izrade i donošenja Plana, primjenjuje se Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata („Službene novine Federacije BiH", broj: 63/04, 50/07 i 84/10) i Zakon o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske („Narodne novine Županije Posavske", broj: 6/16 i 10/19), (u daljem tekstu: Zakon).

Članak 5.

(1) Optimalni rok izrade Plana je 2 (dvije) godine.
(2) Rok za izradu Plana teče od dana stupanja na snagu ove Odluke.

Članak 6.

Uz potpuno uvažavanje kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti, Plan utvrđuje temeljna načela prostornog uređenja, ciljeve prostornog razvoja, te strukturalnu podjelu, zaštitu, uporabu i namjenu prostora, a naročito:

- osnovna namjena prostora (poljoprivredno, šumsko i građevinsko zemljište, vodne i druge površine),
- sistem naselja i urbana područja,
- razvoj naselja i povezivanje sa sjedištem Županije,
- temelj prostornog razvoja vanurbanih područja (poljoprivreda, stočarstvo, šumarstvo, industrijske zone, turizam),
- zone komunalne infrastrukture od značaja za Županiju (prometne veze unutar Županije, energetika, telekomunikacije, vodoopskrba dvije ili više općina),
- objekte društvene infrastrukture od značaja za Županiju (zdravstvo, obrazovanje, kultura, šport, itd),
- način i obim iskorištavanja mineralnih sirovina,

- mjere zaštite okoliša,
- planove upravljanja vodama i programe mjera predviđene zakonom o vodama,
- mjere zaštite kulturno-povijesnog, graditeljskog i prirodnog nasljeđa,
- mjere za sanaciju devastiranog prostora,
- mjere zaštite stanovnika i materijalnih dobara od elementarnih i drugih nepogoda,
- obavezo prilikom izrade planova užeg područja,
- uvjete građenja za vanurbana područja za koja se ne donose urbanistički planovi (veličina građevinskih parcela za individualnu stambenu izgradnju, odstojanje objekata od susjednih parcela i objekata, uvjeti izgradnje pristupa javnim objektima i prometnicama i drugi urbanističko-tehnički uvjeti.

Članak 7.

U postupku donošenja Plana obvezno se osiguruva učešće zainteresirane javnosti u skladu sa člankom 45. do članka 47. Zakona.

Članak 8.

Financijska sredstva za izradu Plana osiguravaju se iz:

- sredstava Proračuna Županije i
- transfera sa viših nivoa vlasti.

Članak 9.

Nositelj pripreme za izradu Plana je Ministarstvo gospodarstva i prostornog uređenja Županije Posavske.

Članak 10.

Danom stupanja na snagu ove Odluke, prestaje da važi Odluka o pristupanju izradi Prostornog plana Županije Posavske za period 2017. - 2037. godine ("Narodne novine Županije Posavske", broj: 8/17).

Članak 11.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Narodnim novinama Županije Posavske".

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ŽUPANIJA POSAVSKA
Skupština
Broj: 01-02-96/19
Domaljevac, 14.11.2019. godine

Predsjedник Skupštine
Blaž Župarić, v.r.

I.2. Nosilac izrade plana

Nosilac izrade Plana bira se u skladu sa propisima o javnim nabavkama.Nosilac izrade Prostornog plana Županije Posavske je d.o.o. „Institut za građevinarstvo – IG“ Banjaluka.

I.3. Radni tim za izradu plana

Na izradi prostornog plana angažovan je multidisciplinaran radni tim sa zastupljenim svim stručnim profilima neophodnim za rješavanje problema prostornog razvoja Županije i to u sljedećem sastavu:

- GORDANA JEVTIĆ, dipl. prost. planer
- NATAŠA GRGIĆ, dipl. inž. arh.
- MILAN MILISAVIĆ, dipl.inž.geod.
- DRAGANA GLUHOVIĆ, dipl. inž. geol.
- NIKOLINA BLAGOJEVIĆ, dipl. inž. saob.
- MIRJANA MARČETIĆ-LEPIR, dipl. inž. građ.
- VANJA VUJATOVIĆ, dipl. inž. građ.
- BRANKO RADOVANOVIĆ, dipl. inž. el.
- MARINKO PEĆANIN, dipl. inž. maš.
- BOJANA IVIĆ ŽUPIĆ, dipl.inž.šum.
- RANKA PUŠIĆ, dipl. inž.tehn.
- ŽELJKA STOJANOVIĆ, dipl. inž. poljo.
- DANIJEL IVIĆ, dipl.ekonomista
- DRAGANA DUBRAVAC, dipl. pravnik

I.4. Savjet plana

Odlukom br. 09-19-40-10/20 od 24.06.2020.godine imenovan je Savjet za praćenje izrade Plana:

1. Vidan Vidović, direktor JP „Vodovod i odvodnja“ d.o.o. Orašje, predsjednik
2. Nada Ević, Tajnik u Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, član
3. Marko Matanović, direktor Uprave za šumarstvo Ţupanije Posavske, član
4. Zrinka Bilušić, pomoćnik ministra za vodoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, član
5. Samir Čengić, stručni savjetnik za zaštitu okoliša u Ministarstvu prometa, veza i zaštite okoliša, član
6. Suad Hodžić Mehić, stručni savjetnik za unutarnji i međunarodni promet u Ministarstvu prometa, veza i zaštite okoliša, član
7. Mirzeta Alić – Topolović, pomoćnik ministra za prostorno uređenje u Ministarstvu gospodarstva, rada i prostornog uređenja, član
8. Manda Rezo, stručni savjetnik u Službi prostornog uređenja i imovinsko pravnih poslova u općinskoj upravi Orašje, član
9. Vlado Stanić, stručni suradnik za komunalnu infrastrukturu i obnovu u Službi za gospodarstvo i infrastrukturu u općinskoj upravi Orašje, član
10. Marko Oršolić, stručni suradnik za poljoprivreduu Službi za gospodarstvo i infrastrukturu u općinskoj upravi Orašje, član
11. Budimka Mikić, viši samostalni referent za urbanizam u Službi za pravne poslove, urbanizam i katastar u općinskoj upravi Domaljevac – Šamac, član
12. Zlatko Špionjak, šef odsjeka za gospodarstvou Službi za financije i gospodarstvo u općinskoj upravi Domaljevac – Šamac, član
13. Suzan Letica, viši samostalni referent za upravne poslove katastra u Službi za pravne poslove, urbanizam i katastar u općinskoj upravi Domaljevac – Šamac, član
14. Kata Grgić, viši samostalni referent za urbanizam i građenje u Službi za prostorno uređenje i katastar nekretnina u općinskoj upravi Odžak, član
15. Radinka Dujak, načelnik službe za gospodarstvo i LER, u općinskoj upravi Odžak, član
16. Mijo Stanić- stručni savjetnik za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo u Službi za gospodarstvo i LER u općinskoj upravi Odžak, član
17. Miroslav Maroš, Udruga privatnih poduzetnika Općine Orašje, član

18. Kenan Sejdić, Udruga privatnih poslodavaca Općine Odžak, član
19. Miroslav Lucić, Udruga poslodavaca Općine Domaljevac – Šamac, član.

I.5. Podloge za izradu plana

Podloge za izradu prostornog plana čine:

- Topografske karte u mjerilu 1:50 000
- Topografske karte u mjerilu 1:25 000
- Ortofoto snimak za općinu Odžak

I.6. Izvod iz Prostornog plana Bosne i Hercegovine za period od 1981. do 2000.godine

Teritorija Županije Posavske u prethodnom periodu nije imala jedinstveni prostorno – planski dokument strateškog karaktera, što je rezultat činjenice da sadašnja teritorija Županije nije pripadala jedinstvenoj administrativnoj regionalnoj cjelini u prethodnom periodu (prije 1992. godine) što bi bio uvjet za izradu cjelovitog prostornog plana.

Prema prostornom planu BiH od 1981.-2000.godine izdvojena su sljedeća planska rješenja:

Mineralne sirovine

Na području Županije Posavske utvrđena su sljedeće potencijalne zone istraživanja i korištenja:

- vode sa H_2S,
- značajne pojave termomineralnih voda,
- indikacije ležišta nafte i plina,
- moguća ležišta ostalih halogenida,
- toplifikacija objekata (eksperimentalna faza).

Poljoprivredno zemljište

Prostor Županije Posavske je ovim dokumentom u oblasti poljoprivrednog zemlčjišta predviđeno kao zemljište namjenjeno isključivo poljoprivredi. Prostor u naseljenom mjestu Potočani u općini Odžak je definirano kao zemljište namjenjeno poljoprivredi i drugim oblicima korištenja.

Šumska zemljišta i šumarstvo

U općini Orašje je planirana fabrika namještaja i pilana.

Prirodna baština

U postojećem stanju na prostoru sadašnje općine Domaljevac – Šamac zaštićen je u kategoriji prirodni rezervat prostor Tišine i prostor uz rijeku Savu, Prud (općina Odžak).

U oblasti prirodnog naslijeđa ovaj dokument je planirao staviti pod zaštitu:

- park prirode u općini Domaljevac – Šamac, prostor uz rijeku Savu,
- zoološki rezrvati prirode: uz rijeku Savu Savu, Prud (općina Odžak), Gornji Svilaj uz rijeku Savu (općina Odžak), Donja Mahala (Orašje) i Tišina (Domaljevac – Šamac).

Kulturno – povijesno naslijeđe

U oblasti kulturno - povijesnog naslijeđa ovaj dokument je prostor današnje Županije Posavske uključio u dobojsko – tuzlansko područje. Na ovom prostoru kao kulturno – povijesno naslijeđe izdvajaju se arheološki lokaliteti iz praistorije i rimskog perioda, narodna nošnja u oblasti materijalne i duhovne kulture, od arhitekture džamije i crkve i manastiri, muzeji, galerije i zbirke.

Prometna infrastruktura

U oblasti cestovnog prometa nema značajnih izmjena. U oblasti vodnog saobraćaja da se na dijelu rijeke Save kroz BiH poboljšaju uvjeti za plovidbu i omogući plovidba plovila više klase.

Energetska infrastruktura

U općini Orašje planirana je TS 110 kV.

Vodoprivreda

Prostor Županije Posavske je bi predviđen za djelimičnu odvodnju. Prostornim planom je predviđeno da se do 2000.godine završi rekonstrukcija kompletne odbrambene savske linije, kao i nasipa uz donje tokove rijeke Save, čime bi se osigurala zaštita ravničarskog područja Posavine od velikih voda, sa vjerovatnoćom pojave jednom u 100 godina.

I.7. Primjenjena metodologija

Zakon o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 6/16 i 10/19), definira prostorne i urbanističke planove kao dugoročne i strateške planske dokumente kojima se utvrđuju temeljni ciljevi, pravci i instrumenti razvoja u prostoru. Metodološki pristup u izradi Prostornog plana Županije Posavske za razdoblje 2019. – 2039. (u daljem tekstu: Prostorni plan) prilagođen je zahtjevima i potrebama koji se postavljaju pred dokument ovakvog karaktera. Iz navedenog proističe potreba da Prostorni plan u okviru definiranja smjernica za razvoj Županije Posavske treba da bude dovoljno fleksibilan i da osigura kontinuitet u procesu planiranja.

Težnja u izradi Plana je da se osigura dovoljna fleksibilnost prema planovima nižeg reda tako da se njihovom izradom, prilikom koje se ostvaruje detaljniji uvid u pogodnosti određene lokacije, adekvatnije odgovara na zahtjeve koje društvena situacija postavlja, a da se pri tom ne naruše temeljni principi i koncept Plana.

Temeljni metodološki pristup u izradi Prostornog plana jeste integralni metod koji se temelji na načelima održivog razvoja. Analizom brojnih faktora ekonomskog, ekološkog, socijalnog i institucionalnog razvoja utvrđeni su sledeća temeljna načela u izradi Prostornog plana, i to:

- jačanje teritorijalne kohezije, odnosno uravnoteženi razvoj planskog područja;
- prostorno-funkcionalna integriranost sa okruženjem i jačanje regionalnih veza;
- smanjenje štetnog utjecaja na okoliši i održivo korišćenje prirodnog i kulturnog naslieđa;
- razvoj kulturnog identiteta i teritorijalne prepoznatljivosti;
- policentričan razvoj i jačanje veza grad-selo;
- jačanje konkurentnosti i efikasnosti;
- subsidijarnost i javno-privatno partnerstvo;
- održivi razvoj prometa i infratsrukture, kao i povećana dostupnost informacijama.

Navedena načela su prilagođena potrebama planiranja razvoja planskog područja, a bazirana su na načelu održivog prostornog razvoja. Ista su izvedena iz brojnih evropskih dokumenata kojim su definirana sljedeća načela i smjernice za njihovu primjenu:

Načelo policentričnog razvoja koji predstavlja opće prihvaćeno načelo u prostornom planiranju kao izraz potrebe da se planski utiče na negativne pojave u prostornoj organizaciji, nastale kao poslledica neravnomjernog razvoja u posljednjih nekoliko decenija. Načelo se prvenstveno odnosi na plansko usmjeravanje organizacije mreže naselja i javnih službi, razmještaj proizvodnih i uslužnih aktivnosti u prostoru, kao i na jačanje veza između urbanih i ruralnih sredina. Istovremeno je potrebno planskim rješenjima poboljšati veze seoskih naselja sa većim centrima, što podrazumjeva dalje razvijanje odgovarajućih urbanih funkcija prvenstveno u naseljima koja predstavljaju lokalne centre;

Načelo održivog razvoja infrastrukture čijom primjenom se podstiče ravnomjeran prostorni razvoj, kroz stvaranje uvjeta za povezivanje nerazvijenih i izoliranih područja sa većim naseljima i omogućavanje njihovog pristupa magistralnim infrastrukturnim sistemima. U cilju postizanja

uravnoteženog prostornog razvoja ono podrazumjeva poboljšanje veza između malih gradova i ruralnih oblasti sa trans-evropskim mrežama i prometnim centrima, kao i aktivnosti na povećanju regionalne dostupnosti kroz ostvarivanje nedostajućih unuterregionalnih veza. Načelo podrazumjeva i sprovođenje aktivnosti izgradnje telekomunikacijskih mreža i eliminaciju fizičkih i drugih ograničenja, sa ciljem da se svim naseljima osigura podjednak pristup informacijama. U tom smislu je potrebna obnova i proširenje telekomunikacijskih mreža koje treba da pokrivaju čitavo područje Županije;

Načelo smanjivanja štetnog utjecaja na okoliš koje podrazumjeva sagledavanje kvaliteta okoliša i definiranje planskih rješenja kojim se on štiti od negativnih utjecaja u postplanskom periodu. Pri tome je potrebno bazirati koncept zaštite, ne samo u cilju poboljšanja kvaliteta okoliša, već i u cilju prevencije i zaštite od negativnih utjecaja koji mogu nastati implementacijom planskih rješenja. Primjena načela mora preduprijediti ili ublažiti različite vrste štetnih uticaja po okoliš, prvenstveno promoviranjem manje štetnih postupaka u poljoprivredi i šumarstvu, podsticanjem adekvatnih vidova prometa i energetskih sustava, prevencijom industrijskih akcidenata, revitalizacijom područja ugroženih industrijskim zagađenjem, kao i sprečavanjem suburbanizacije;

Načelo zaštite prirodnih resursa i prirodnog naslijeđa koji podrazumjeva adekvatnu zaštitu i održivo korišćenje prirodnih resursa i naslijeđa, na način da oni doprinose pravilnoj uravnoteženosti ekosistema, atraktivnosti šireg prostora, kao i povećanju njihove estetske i rekreacione vrijednosti. Potrebno je da politika prostornog razvoja brine o ponovnom uspostavljanju i konzerviranju ekosistema. Strategije za upravljanje vodnim resursima treba da uključe zaštitu površinskih i podzemnih voda, monitoring korišćenja đubriva i navodnjavanja, tretman otpadnih voda i sl., a u kontekstu šumskih površina izbor vrste drveća, obim itd. Činjenica da se prirodni resursi najvećim djelom nalaze u ruralnim područjima za koja se ne pripremaju urbanistički planovi, ukazuje na značaj Prostornog plana u njihovoj zaštiti i održivom korišćenju;

Načelo povećanja i zaštite fonda kulturnog naslijeđa kao razvojnog faktora, podrazumjeva povećanje vrijednosti kulturnog naslijeđa, kao jedan od najznačajnijih doprinosa ekonomskom razvoju i jačanju lokalnog identiteta, i to kroz povećanje privlačnosti lokaliteta za investitore, turiste i javnost;

Načelo podsticanja održivog turizma podrazumjeva korišćenje razvojnih mogućnosti koje pruža turizam, posebno u slučaju nerazvijenih područja, pri čemu prednost imaju visokokvalitetni vidovi turizma. Oblici "mekog turizma" koji su brižljivo prilagođeni lokalnim okolnostima, kao što je ekoturizam, nude značajnu mogućnost za dalji razvoj.

Osim navedenih načela, metodologija izrade Prostornog plana podrazumjeva da se istovremeno sagledavaju ciljevi i planska rješenja na razini institucija Županije Posavske, kao i institucija na razini Federacije BiH i potreba i težnji Županije, kao i potreba građana. Time je uspostavljena veza između ključnih aktera i njihovo aktivno učešće od početka i tijekom izrade Prostornig plana, čime bi trebalo da je uspostavljen realan okvir za definiranje planskih rješenja.

Tijekom izrade Prostornog plana izvršeno je usklađivanje sa prostorno – planskim dokumentima Općina u okruženju.

Prostorni plan ovog tipa ima strateško–razvojni karakter te služi kao temelj za daljnje urbanističko planiranje, kao i za pripremu odgovarajućih provedbenih dokumenata. Tekstualna usmjerenja su data imperativno tamo gdje postoji potreba obaveznosti u sprovođenju, a grafički prilozi daju indikativna rješenja koja ne mogu da se tumače striktno, već fleksibilno, prilagođavajući se realnoj situaciji na terenu preko planova i projekata koji će da se rade u nastavku.

U slučaju konstatovanja greške ili uvođenja nužne intervencije u vanrednoj situaciji, uz neophodnu stručnu argumentaciju, moguće je izvršiti amandmansku izmjenu ili dopunu Prostornog plana, putem nadležnog ministarstva za prostorno uređenje.

Kompletan sadržaj dokumenta usklađen je sa Zakonom o prostornom uređenju i korištenju zemljišta Fedracije BiH („Sl. novine Federacije BiH“ broj: 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10), Zakonom o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 6/16 i 10/19), Uredbom o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja („Sl. novine Federacije BiH“, broj: 63/04 i 50/07 i 84/10),) i Odlukom o pristupanju izradi Prostornog plana Županije Posavske (Odluka broj 01-02-96/19 od 14.11.2019.god.). Podijeljen je na: (1) snimak postojećeg

stanja prostornog uređenja; (2) opće ciljeve prostornog razvoja; (3) posebne ciljeve prostornog razvoja i (4) temeljna koncepciju prostornog razvoja.

Podrazumijeva se da su planske teme međusobno ukrštene i usaglašene u postupku metode integrativnog planiranja.

I.8. Informacioni temelj

Osim prikupljene dokumentacione osnove, korištene su detaljne informacije iz stručnih organizacija iz oblasti infrastrukture, geodezije, gospodarstva, šumarstva, statistike, kao i podaci iz gradskih i općinskih službi.

Zakoni

- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH („Sl. Novine Federacije BiH“ broj. 02/06, 72/07, 32/08, 13/10, 4/10 i 45/10)
- Zakon o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 06/16, 10/19)
- Zakon o cestama Federacije BiH („“Sl. novine Federacije BiH“, broj:. 12/10)
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu („Sl. novine Federacije BiH“, broj. 57/09 i 4/10)
- Zakon o šumama („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 9/13)
- Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“ broj: 33/03 i 38/09)
- Zakon o upravljanju otpadom („Službene novine Federcije BiH“, broj: 33/03,72/09 i 92/17)
- Zakon o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj: 66/13)
- Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, bro: 33/03 i 4/10)
- Zakon o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH“, broj: 110/12)
- Zakon o električnoj energiji („Službene novine Federacije BiH“, broj: 41/02)
- Zakon o komunikacijama („Službeni glasnik BiH, br. 31/03, 75/06, 32/10 i 98/12)
- Zakon o geološkim istraživanjma Federaije BiH („Službene novine Federacije BiH“,broj: 9/10 i 14/10)
- Pravilnik o vođenju zbirke isprava i katastra istražnih prostora i eksploatacijskih polja (“Službeni list R BiH”, broj 16/93 i 13/94)
- Zakon o rudarstvu („Službene npovine Fedracije BiH“, broj: 26/10)
- Zakon o vodama („Službene novine Federacije BiH“ broj: 70/06)
- Zakon o koncesijama („Službene novine Federacije BiH“ broj: 6/14 i 12/17)
- Zakon o privremenim tehničkim propisima za građenje u seizmičkim područjima (Sužbeni list SFRJ“, broj: 39/64).

Pravilnici

- Pravilnika o načinu utvrđivanja uvjeta za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnadbjevanje stanovništva („Sužbene novine Federacije BiH”, broj: 88/12)
- Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje i izvođenje radova na temeljenju građevinskih objekata („Službeni list SFRJ“, broj: 15/90)
- Pravilnik o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima (Sl.l.SFRJ 31/81, 49/82,29/83, 21/88, 52/90)
- Pravilnik o načinu određivanja ekološki prihvatljivog protoka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/13 i 62/19).

Uredbe

- Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/04, 50/07 i 84/10)
- Uredba o uvjetima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 26/20).

II. SNIMAK POSTOJEĆEG STANJA

II.1. PRIRODNI UVJETI

II.1.1. Granica obuhvata

Teritoriju Županije Posavske čine tri Općine, Domaljevac – Šamac, Odžak i Orašje. Granica teritorije Županije, prema tome prati granicu ovih općina, utvrđenim Dejtonskim sporazumom, u skladu sa zakonom i drugim propisima. Ukupna površina Županije iznosi 321,04 km^2.

Sa sjeverne strane granicu Županije čini rijeka Sava i čitav preostali dio granica je uspostavljena sa entitetom Republike Srpske, izuzev kratkog poteza na sjeveroistoku u dužini od cca 10 km gdje graniči sa Distriktom Brčko. Izuzev sjeverne, sve ostale granice nisu prirodne i presijecaju vodotoke, komunikacije vododjelnice kao i gospodarske objekte bez signifikantnih topografskih obilježja, kako je i postavljena entitetska granica.

II.1.2. Prostorni i geografski položaj

Županija Posavska je jedna od deset županija/kantona Federacije Bosne i Hercegovine (BiH). Smještena je u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine. Administrativno – teritorijalno je podjeljena na tri općine: Orašje, Domaljevac-Šamac i Odžak. Orašje je glavni grad Županije Posavske, i u njemu je sjedište izvršne vlasti Županije. Sjedište zakonodavne vlasti je u Domaljevcu-Šamcu, dok je u Odžaku sjedište sudske vlasti.

Županija Posavska predstavlja „Vrata Bosne i Hercegovine“, kako je zovu zbog veoma povoljnog geoprometnog položaja, jer je smještena na granici sa Hrvatskom i Europskom unijom, te u blizini riječnih luka u Brčkom i Šamcu.

Matematičko-geografski položaj je između 18° 16' do 18° 36' istočne geografske dužine i 44° 36' do 45° 11' sjeverne geografske. Općine Odžak na zapadnoj strani i Orašje sa Domaljevcom-Šamcom na istočnoj strani se razdvajaju na rijeci Savi iznad Bosanskog Šamca na koordinatama 18° 02' istočne geografske širine i 45° 08' sjeverne geografske širine. Najviša kota je Smrekovica 220 m.n.v. na zapadnoj granici na podnožju planine Vučjak, a najniža na rijeci Savi kod Orašja 78 m.n.v.

U fizičko – geografskom smislu Županija se nalazi u mezoregiji peripanonske Bosna i Hercegovina, u subregiji Posavska Bosna[1]. Subregija posavska Bosna je uska, niska i uravnjena subregija, južno do Save, naspram posavske Slavonije. Karakteriše je dno panonskog basena, izrazite makroplavine – šamačka Posavina, dvije horst planine nad Savom – Prosara i Motajica. Najznačajniju hidrografsku pojavu čini rijeka Sava i donji tok rijeke Bosne. Pored rijeke Bosne na području Županije nalazi se i Tolisa, Briježnica, Burim, Topolovac i niz drugih manjih pritoka rijeke Save. Mnoštvo izvora i tokova više je posljedica plitke izdani i tokova koji se spuštaju sa pobrđa, nego količine taloga u ovoj subregiji.

Posavska Bosna predstavlja dio dna Panonskog basena desno od Save. To je nisko, uravnjeno zemljište, kvartarna ravan Save sa tipskim makroplavinama savskih pritoka i sa dvije stare ostrvske planine. Tlo posavske Bosne je plodno, preovladavaju plodne crnice i degradirani černozem, pogodni za gajenje žita i industrijskih kultura.

Morfološki gledano područje Županije Posavske se karakteriše ravničarskim terenom, prosječne nadmorske visine oko 80 m, koje samo jednim dijelom na teritorije Općine Odžak, prelazi u brdsko-planinsko zemljište, prosječne nadmorske visine od 200 m.

Jedna od važnijih prometnica koja prolazi kroz Županiju Posavsku je magistralna cesta M14.1 (M206) dionica: granica entiteta – Svilaj – Odžak – granica entiteta, prolazi kroz centralni dio urbanog područja Odžaka gdje se ukršta sa magistralnom cestom M14.2 dionica: granica entiteta (Šamac) - Odžak i regionalnom cestom R464a (R201) dionica: Svilaj - Odžak. Također, značajnu okosnicu čini magistralna cesta M14.2 (M207) granica entitieta - Domaljevac - Orašje koja prolazi centralnim

[1] Regionalna geografija SFR Jugoslavije, Dr Jovan Đ. Marković

urbanim područjem općine Domaljevac – Šamac i Orašje gdje se ukršta sa magistralnom cestom M1.8 (M113) dionica: državna granica - Orašje - granica entiteta i regionalnom cestoma R463 (R25I) dionica: Danja Mahala - granica entiteta. Cestovnu mrežu na području Županije Posavske čine i lokalne, asfaltne i makadamske ceste. Dobro razvijena cestovna mreža povezuje Županiju Posavsku magistralnim cestama sa međunarodnim koridorom E-70 - autoceste Zagreb - Beograd, europskim koridorom E - 73 (autocesta na koridor Vc). Plovnost rijeke Save također daje na značaju korištenju riječnog prometa prema susjednim državama, kao i prema Europi.

II.1.3. Geološka građa

II.1.3.1. Geomorfološke karakteristike terena

Na području istraživanja mogu se izdvojiti dvije temeljne fizičko - geografske cjeline: nizina Posavine u većem dijelu čiji je najvažniji segment prostrana dolina rijeke Save, te brdski masiv Vučijak na sjeverozapadu i zapadu općine Odžak.

Iz samih naziva ovih fizičko - geografskih cjelina je vidljiva vertikalna i horizontalna raščlanjenost reljefa. Najniža točka je na ušću rijeke Bosne u rijeku Savu i iznosi oko 80 m. Najviša točka se nalazi na brdskom masivu Vučijak. Riječ je o uzvišenju Smrekovača koje ima visinu od 230 m i locirano je u ataru naseljenog mjesta Vrbovac.

Geomorfološki razvoj uvjetovao je zastupljenost samo fluvijalnog tipa reljefa. U nizinskom dijelu su naročito izraženi fluvio - akumulativni oblici reljefa, dok u brdskom dijelu općine dominiraju fluvio - denudacioni oblici reljefa. Manje je zastupljen deluvijalni i proluvijalni geomorfološki proces. U reljefu se što se tiče morfologije reljefa razlikuju prostrana riječna dolina Save ograničena brdskim masivom Vučijaka na sjeverozapadu i zapadu. Sjeveroistočne padine Vučijaka su se do izgradnje kanala Svilaj - Potočani i prateće kanalske mreže prvenstveno preko vodotoka Jošavica (Jošava), Kamenica i Kosjerača direktno odvodnjavale prema rijeci Savi. Vodotoci Srnava i dijelom Bukovica pripadaju slivu rijeke Bosne. Inače, vodotok Sava predstavlja erozionu bazu i dren cjelokupnog prostora.

II.1.3.2. Geološke karakteristike terena

Temeljni podaci o geološkim karakteristikama Županije Posavske, dobijeni su sa Osnovnih geoloških karata - list Slavonski Brod 1:100 000 čiji je autor Institut za geologiju Sarajevo 196. godine., list Vinkovci 1:100 000 čiji je autor Geološki zavod Zagreb, Geoinženjering Sarajevo 1979-1985 godine., te list Brčko 1:100 000 autora Geološki zavpd Zagreb,1985 godine. Područje istraživanja izgrađeno je od kvartarnih, pliocenskih, miocenskih i paleogenih sedimenata. U daljem tekstu biće dat detaljan opis litostratigrafskih jedinica, koje se nalaze na području istraživanja, a koje su prikazane na Geološkoj karti (Prilog br.5).

II.1.3.2.1. Geološka građa terena

Kvartar

Sedimenti korita-ade,plaže (a) - Aluvijon Save nalazi se u zonama korita rijeke Save i na bokovima bez strmih obronaka. Sedimentološki to su: šljunci, pijesci i siltovi u horizontalnoj i vertikalnoj izmjeni. U mineralnom sastavu prevladavaju serpentinsko-vulkanogeni minerali kao i povećane količine čestica karbonata, pokazuju da je terestički materijal naplavljen uglavnom bosanskim rijekama kao i sa Slavonskog gorja. Starost, najmlađi holocen i recentno. Debljina varira ovisno o nanosu Save od 1 m na više.

Sedimenti mrtvaja (am) - Talozi mrtvaja su izdvojeni na malim površinama uz rijeke Savu i Bosnu i njihove stare tokove, a također i uz vodotok Bidja. To su produkti završne faze taloženja aluvijalnih naslaga. Sedimenti se sastoje od silta, siltoznih glina i mulja koji je ispunjen biljnim ostacima. Debljina ovih naslaga je pretpostavljena i vjerojatno iznosi do 5 m.

Sedimenti poplavnih područja (ap) - Pod ovim nazivom izdvojeni su talozi raširenu uz lijevu i desnu obalu Save, s tim da njihova širina u sjevernom području ne iznosi više od dva kilometra, a ponegdje i nedostaju. Granice s jezersko-barskim naslagama terasnim odsjekom, koji se manje ili više kontinuirano može pratiti od Slavonskog Broda do Šamca. Veće rasprostranjenje ovi sedimenti imaju južno od Save, gdje prekrivaju prvu terasu Save i rijeke Bosne.

Poplavni talozi se sastoje od sitnoklastičnih naslaga u kojima dominiraju pijesci, siltovi i zaglinjeni pijesci. Debljina ovih sedimenata ne prelazi 5 m.

Treća riječna terasa (t_3) - Sedimenti ove terase se nalaze u obliku relativno uske zone, na istočnim obroncima Vučjaka. Leže između pliokvartarnih naslaga na zapadu i sedimenata druge terase na istoku. Predstavljeni su kaotično pomiješanim glinovitim i šljunkovito-pjeskovitim materijalom, koji ukazuje na njihovo proluvijalno porijeklo. Naknadnim izmjenama su transformirani u terasu.

Druga riječna terasa (t_2) - Sedimenti druge terase se mogu pratiti na zapadnom rubu šamačke Posavine, tj. neposredno ispod istočnih padina Vučjaka. Druga terasa se nalazi na nadmorskim visinama između 100 i 120 m (izohipsa 100 je i njena granica sa sedimentima prve terase). Od prve terase odvaja je mjestimično vidljiv odsjek, visine 3 do 5 m. Nastala je vjerojatno, pomicanjem korita rijeke Bosne, od zapada ka istoku. To je terasa rijeke Bosne. Za određivanje litološkog sastava poslužili su kopovi aktivnih ciglana i rijetki zasjeci. Utvrđeni su slijedeći litološki članovi: glina, glinoviti pijesak, žućkasta zamuljena glina, a na dubini od 8 m ispod glina dolaze šljunci i krupnozrnati pijesci. Diferencijalnotermičkim ispitivanjem glina utvrđen je: kvarc, ilit, montmorilonit, a veoma rijetko kaolinit. Željezni hidroksid je prisutan.

Prva riječna terasa (t_1) - Nalazi se južno od rijeke Save na području Orašje-Oštra Luka i na zapad do kraja lista. Na sjever preko Save na ovim sedimentima leže sedimenti poplavnog područja Save. Terasu predstavljaju uglavnom smeđe gline na površini, a rijeđe šljunci i pijesci, koji su vjerojatno lećasto uloženi u glinama. Zapaža se da dominiraju rožnjaci-kvarciti, amfiboli, pirokseni, uopće minerali i stijene iz litološkog sastava planina u Bosni.

Organogeno barski sedimenti (ob) - Organogeno-barski sedimenti su normalni nastavak barskih sedimenata koji i danas nastaju. Nalaze se u području Spačvanske sume, Slavira i uz rijeku Savu. U ove sedimente uvrštene su recentne površine, dok su ove donedavno bile mnogo veće. Melioracionim kanalima su isušene veće površine nekadašnjih baruština. U fluvijalnim periodima neisušeni baruštinski prostori se ponovo ispunjavaju vodom te se proces taloženja i danas odvija. Organogeno-barski sedimenti se sastoje od humusnih-tresetnih, slabo pjeskovitih, glinastihsiltova, kao i siltnih glina. Fosilni sadržaj nasljeden je iz barske sedimentacije s recentnim sastavom. Velika količina organske materije daje tamnu-crnu boju, dok barske i močvarne biljke i drveće stvaraju i tresetište. Zadržavanje ovih sedimenata u prostoru rijeke Save uvjetovano je spuštanjem Samačke odnosno Bosanske posavine, a time i poplavama Save. Debljina ovih taložina kreće se do 2 m.

Barski sedimenti (b) - Istočno od Posavskih Podgajaca, približno do linije Drenovci-Vrbanja, zatim sjeverno od poteza Vrbanja-Soljani, sve do sjeverne i istočne granice hrvatskog dijela lista, na prostoru između Soljana i Racinovaca, nalazimo, na sigurno dokazanim siltovima gornjeg pleistocena, sive i sivožućkaste siltove i glinovite siltove. U njihovom najnižem dijelu, ističe se oko 50 od 60cm debeo horizont s vapnenim konkrecijama, obicno bogat mješanom faunom vodene i kopnene sredine. Oblici vezani za vodenu sredinu izrazito dominiraju nad kopnenim, kako brojem vrsta, tako i brojem jedinki. Starost opisanih naslaga ne moze se preciznije postaviti. Riječ je o sedimentima, koji su taloženi na širokom prostoru Podravine, Slavonije i Posavine, a svuda im podinu cine jezerski sedimenti. Debljina barskih naslaga iznosi 1,5-2 m.

Pliocen

Pliokvartar (Pl,Q) - Sedimenti pliokvartara se nalaze na sjeverozapadnim padinama Vučjaka, na nadmorskim visinama od 100 do 130m i na istočnim obroncima iste planine, gdje su situirani na nadmorskim visinama između 125 i 150m. U litološkom smislu, predstavljeni su željezovitim, uglavnom kvarcnim šljunkom koji je pomiješan s ilovačom. Granica između pliokvartara i kvartara (u užem smislu riječi) je pretpostavljena, jer su tokom pliokvartara i kvartara vladali isti tektonski i približno slični fizički-geografski uslovi. Na temelju podataka iz bušotina Posavina-2 i Odžak-l, debljina pliokvartarnih sedimenata se kreće od 200 do 250m.

Donji pliocen-pont (Pl_1) - Pontski sedimenti su utvrđeni na sjevernim obroncima Vučjaka u području Gornjeg Svilaj i Klakara. Zbog njegove važnosti, ovdje treba spomenuti lokalitet brdo Kadar (kota 205 m) na čijim padinama su dobro otkriveni profili pontskih slojeva, koji su u ovom području taloženi u kontinuitetu s panonskim naslagama. Prema Stevanoviću (1961), donji pont (novorosijen) na Kadru je zastupljen laporima i glinama. Prijelaz iz donjeg ponta u gornji pont (portaferijen) je postepen, a predstavljen je laporima i pjeskovitim glinama. Donji dio portaferijena je razvijen u facijesu glina u kojima se nalaze makrofosili: Congeria rhomboidea, Limnocardium riegeli i Valenciennesia reussi i dr. Gornji dio portaferijena se sastoji od sitnozrnatih pijesaka s interkaliranim fosilifernim pješnjačkim slojem. Debljina pješčenjačkog sloja varira od 0,40-0,70 m. Bočno se isklinjava, prelazeći u pijeske. Pretežno se sastoji od željezovitih oolita. Debljina pontskih naslaga se procjenjuje od 200-250 m.

Miocen

Panon ($M_3^{1,2}$) - Slatkovodni sedimenti panona, taloženi su u kontinuitetu na naslage sarmata i u Dilj gori su otkriveni na velikim površinama. Izgrađuju glavni greben Dilja i mogu se pratiti u prostornom kontinuitetu od Ruševa do Hrkanovaca. Otkrivene su i na padinama Vučjaka na više lokaliteta. Naslage panona na Dilj gori su jednolikog litološkog sastava. Zastupljene su laporima, vapnovitim laporima i vapnencima, a podređeno se nalaze proslojci pijesaka. Na padinama Vučjaka, panonski sedimenti su predstavljeni laporima sive i bijele boje, vapnenačkim laporima, pjeskovitim laporima, pjeskovitim glinama, pješčenjacima, a mjestimično sitnozrnatim šljuncima i konglomeratima. Vapnenci i laporoviti vapnenci su češći u donjem dijelu stupa naslaga. Lapori su najčešće uslojeni, a vapnovitiji varijeteti se razlikuju od vapnenaca po tvrdoći. U gornjem dijelu stupa prevladavaju glinoviti, neizrazito uslojeni lapori, koji se samo prema fosilnom sadržaju razlikuju od lapora donjeg ponta. Pijesci su sitnozrnati sivosmeđe boje. Pješčenjaci na Vučjaku su određeni kao grauvakni i brečasti pješčenjaci. Debljina panonskih sedimenata na Dilju je do 240 m, a na Vučjaku od 80-100m.

Paleogen

Gornji eocen (E_3) - Klastične naslage oskudnog fosilnog sadržaja izgrađuju najveći dio planine Vučjak. S obzirom na litolosku sličnost s paleontološki dokumentiranim sedimentima Trebovca (list Doboj) i ovim sedimentima je pretpostavljena gornjoeocenska starost. Naslage gornjeg eocena su najrasprostranjenije u slivu potoka Kamenice, Jošave, Kaloševice, a dijelom i slivu Plavuše. Rasprostranjene su i na grebenima između spomenutih potoka: Kestenska kosa, Vučja kosa, Trešnjeva kosa, Lipova brdo, Šćepanovo brdo, Drenovas, Kladnik, Ninoš i Grahovina. U dolini Dubokaš potoka, otkriveni su manji izdanci konglomerata s vapnovitim cementom, koji leže u bazi lapora, škriljavih lapora i laporovitih, sivih vapnenaca, a nekoliko metara dalje, i pjeskovitih vapnenaca, na kojima pak leže sitnozrnati i srednjezrnati, čcsto tinjčasti pješčari tamnosive, sive, zelenkastosive i tamnocrvene boje. Vapnenjačke, odnosno pjeskovite vapnenačke slojeve, nalazimo u potocima Rakovac i Plavuša.

II.1.3.2.2. Inženjersko geološke osobine

Na teritorije Županije najstarije su stijene eocenske starosti, a najmlađe stijene kvartarne starosti, koje su i dominantno rasprostranjene na teritoriji Posavske Županije.

Na temelju inženjerskogeoloških karakteristika sve stijene se djele na:

- Nevezane stijene, u koje su svrstani aluvijalni i sedimenti prve riječne terase. To su šljunkovi i pijeskovi, a podređeno gline. Riječ je o stijenama heterogenog granulometrijskog i petrografskog sastava, sipki materijali sa dobrim filtracionim svojstvima, dobro konsolidirani i nosivi.
- Slabovezane stijene, u koje su uvršćene druga i treća riječna terasa, zatim plio-kvartarni i pliocenski sedimenti, kao i facija mrtvaja. Ove stijene imaju heterogena inženjerskogeološka svojstva, posebno po pitanju nosivosti i konsolidacije. Terasni sedimenti su dobro nosivi i konsolidirani, kao i plio-kvartarni i pliocenski sedimenti. Kod ova dva tipa sedimenata u neobezbjedjenim usjecima su moguće nestabilnosti. Sa druge strane facija mrtvaja može da u litološkom pogledu bude građena od muljeva sa pijeskom i glinom, koji su po pravilu lošije nosivi i postoji mogućnost od dodatnog slijeganja terena ispod objekata.

- Vezane stijene, u koje spadaju facija povodnja i barski i organogeno barski sedimenti. Ove stijene u svom sastavu imaju organskih materija, kao i muljeva, što je naročito izraženo kod barskih sedimenata, pa su nepovoljni sa inženjerskogeološkog aspekta. Razina podzemnih voda je također visoka, što ih svrstava u ovu kategoriju.
- Slabookamenjene stijene, u koje spadaju miocenski lapori, laporoviti krečnjaci, pješčari i pjeskovite gline. Karbonatni kompleks je podložan procesima karstifikacije u dijelovima gdje je prisutan čist krečnjak. U prirodnim uvjetima predstavljaju stabilne stijene. Ove naslage imaju veliku nosivost. Stabilnost kosina zavisi od stupnja ispucalosti i nagiba.
- Okamenjene stijene, u koje su svrstani sedimetni eocenske starosti i to: masivni i bankoviti pješčari, glinci, glinoviti laporci i konglomerati. Predstavljaju litološki i petrološki heterogene sedimentne stijene. Podložne su procesima degradacije, a u neobezbjedjenim usjecima su moguće nestabilnosti.

Imajući u vidu navedene inženjerskogeološke karakteristike terena, može se reći da su one generalno dobre i povoljne sa inženjerskogeološkog aspekta. Tereni se mogu podjeliti na povoljne, uvjetno povoljne i nepovoljne sa geomehaničkog i inženjerskogeološkog aspekta. Povoljne su zone rasprostranjenja pjeskovitih i šljunkovitih sedimenata riječnih terasa i kvartarnih sedimenata. U okviru uvjetno povoljnih terena se nalazi jedino sanirano veće klizište na teritoriji općine Odžak (uz magistralnu cestu M.14.1 Odžak - Brod na području naseljenog mjesta Gornji Svilaj). Nepovoljni tereni su podjeljeni u dvije kategorije sa ograničenjima:

- prostor gdje su zastupljeni muljevi i organski materijali, koje pored loše nosivosti i konsolidovanosti karakterizir i visoka razina podzemnih voda;
- zona rasprostranjenja eocenskih sedimenata koji mogu biti nestabilni.

II.1.3.3. Hidrogeologija

Prilikom hidrogeološkog reoniranja uzeti su u obzir litološki sastav kartiranih jedinica, tektonski sklop terena, geomorfološke karakteristike, tipovi izdani i njihovo rasprostranjenje, zatim njihova izdašnost, uvjeti prihranjivanja i dreniranja podzemnih voda.

Na temelju navedenih činilaca na predmetnom prostoru izdvojeni su sljedeći tipovi izdani:

1. zbijeni tj. intergranulani tip izdani;
2. pukotinska i intergranularna poroznost;
3. uvjetno "bezvodan" tip terena.

Zbijeni tj. intergranularni tip izdani je najzastupljeniji na teritoriji Županije Posavske i prema stupnju vodopropusnosti prostor je podjeljen na sljedeće kategorije:

- dobra vodopropusnost: aluvijalni (a) i terasni sedimenti (t_1, t_2 i t_3) facija povodnja (ap) i facije mrtvaja;
- srednja vodopropusnost: plio kvartar (Pl,Q) i pliocen (Pl_1);

Prihranjivanje ovog tipa izdani viši se infiltracijom iz površinskih tokova Save i Bosne, kao i na račun atmosferskih oborina. U ovisnosti od vodostaja ovih rijeka zavisi i pravac kretanja podzemnih voda. U periodu visokog vodostaja pravac kretanja je od rijeke prema izdani, a u periodu niskog vodostaja izdan "hrani" rijeku. Dreniranje ove izdani se u najvećoj mjeri vrši crpljenjem vode iz bunara.

Količine vode koje se mogu dobiti iz ovog tipa izdani su velike, Bunarima se može zahvatiti i preko 10 l/s, u ovisnosti od granulometrijskog sastava na mikrolokaciji bunara.

Kvalitet voda može biti zadovoljavajući, ali postoji mogućnost mikrobiološke neipravnosti voda, kao i povećanog sadržaja organskih materija, te Fe i Mn koji su česti u aluvijalnim sedimentima.

Pukotinski i intergranularni tip poroznosti, srednje vodopropusnosti je zastupljen u miocenskim sedimentima, s tim da su lapori hidrogeološki izolator, a laporoviti krečnjaci, pješčari i pjeskovite gline hidrogeološki kolektor sa ograničenim količinama podzemnih voda. Ovaj tip izdani nema veći značaj za teritoriju Županije Posavske.

Uvjetno "bezvodan" teren je zastupljen u flišnim eocenskim sedimentima, te barskim i organogeno barskim sedimentima. U ovim sedimentima su moguće pojave manjih količina podzemnih voda, ali se te vode mogu koristiti samo u individualne svrhe vodopskrbe.

II.1.3.4. Seizmika

Ocjena seizmičkog hazarda, odnosno temeljnog stupnja seizmičkog intenziteta izvršena je na temelju važećih Seizmoloških karata i Seizmotektonske karte Bosne i Hercegovine. U našoj praksi, za ove potrebe koristi se Seizmološka karta Jugoslavije, razmjere 1:1.000.000, (izdanje zajednice za seizmologiju SFRJ – Beograd, 1987. godine).

Karta je temeljena na kompleksnim seizmološkim, geološkim i geofizičkim istraživanjima Bosne i Hercegovine i zajedničkoj sintezi rezultata tih istraživanja. Prema navedenoj karti u zoni istraživanog terena očekivani su maksimalni intenziteti potresa 7 (sedmog) stupnjeva po ljestvici MSK – 64 za povratni period (T) od 500 godina sa vjerovatnoćom pojave od 63%.

II.1.3.5. Tektonika

Područje koje obuhvata Županija Posavska, spade u dvije tektonske jedinice:

- tektonska jedinica sjeverobosanski tercijarni basen - strukturna jedinica Vučjak;
- tektonska jedinica slavonsko-srijemska potolina- strukturna jedinica Šamačka Posavina.

<u>Tektonska jedinica sjeverobosanski tercijarni basen - strukturna jedinica Vučjak</u>

Prema Miljušu (1961) i Ciciću (1985) ova struktura ima oblik horsta, koji je od susjednih struktura odvojen rasjedima. Izgrađena je od klastičnih i karbonatnih naslaga gornje krede, klastičnih naslaga gornjeg eocena i neogenskih sedimenata, koji transgresivno i diskordantno leže na starijim slojevima. Vidljivo je da se u ovoj strukturi nalaze elementi dvije geotektonske jedinice viseg reda: panona i sjevernih Dinarida, koji od srednjeg miocena imaju zajedničku geotektonsku evoluciju. Na području lista Slavonski Brod, ova strukturna jedinica je podijeljena na tri strukturna bloka: Svilaj, Žeravac i Dobra Voda.

Blok Svilaj je situiran na sjeveroistočnim obroncima Vučjaka. Od šamačke Posavine odijeljen je rasjedom približnog smjera S-J, a od bloka Dobre Vode, rasjedom smjera SZ-JI. Izgrađen je od sedimenata panona i pliocena koji transgresivno leže na sedimentima gornjeg eocena. Ovom bloku također pripadaju sedimenti pliokvartara i treće terase, razvijeni na istočnim padinama Vucjaka.

Blok Dobra Voda predstavlja središnje dijelove Vučjaka. Situiran je između blokova Svilaj i Žeravac, od kojih je odijeljen rasjedima smjera SZ-JI i ISI-ZJZ. Gornjoeocenske naslage u ovom strukturnom obliku su jako borane i izlomljene. Strukture su metarske do hektometarske. Na sedimentima gornjeg eocena transgresivno leže naslage burdigal-helveta, tortona i sarmata.

Blok Žeravac na sjeveru graniči s brodskom Posavinom, na jugoistoku s blokom Dobre Vode, a na sjeveroistoku s blokom Svilaj. Najstariji sedimenti u ovom bloku su gornjokredni, predstavljeni pretežno karbonutnim razvojem. Sedimenti gornjeg eocena, na jugu su od gornjokrednih odvojeni rasjedom, a na zapadu i sjeveru, transgresivno leze na gornjokrednim naslagama. Gornjoeocenski sedimenti su i u ovom bloku dosta borani i polomljeni, s metarskim do hektametarskim strukturama. Burdigal-helvetske, tortonske i sarmatske naslage transgresivno leže na sedimentima gornjeg eocena.

<u>Tektonska jedinica slavonsko-srijemska potolina- strukturna jedinica Šamačka Posavina</u>

Šamačka Posavina spada u kvartarnu depresiju formiranu krajem pliocena. Na sjeveru depresije, veliko područje je zahvaćeno intenzivnim tonjenjem u kvartaru. To je močvarna nizina, bez dobro razrađene hidrografske mreže, što dokazuje da se proces tonjenja i danas nastavlja. Južni i središnji dio depresije, koncem pleistocena i tokom holocena, zahvaćen je slabim izdizanjem, što je uvjetovalo stvaranje prve i druge riječne terase Bosne. Bosna je zbog toga zasjekla svoje korito u terasne

sedimente, koji su izdignuti, iznad nivoa rijeke 7-8 m. Tu depresiju, od jedinice Vučjak dijeli rasjed približnog smjera pruzanja S-J. Prema istoku, ova depresija nastavlja se na list Brcko, gdje prelazi u brčansku Posavinu. Analizom podataka iz bušotina Posavina-2 i Odžak-l, koje su bušene na ovom dijelu lista (između Bosne i Save), zaključeno je da je neogenski i kvartarni kompleks naslaga debljine od 1000 do 1600m.

II.1.4. Reljef

Na prostoru obuhvata Prostornog plana zastupljena su dva osnovna oblika reljefa i to: ravničarski i brdoviti.

Ravničarski tereni (0-200 m) obuhvataju oko 99 % teritorije Županije Posavske.

Brdoviti tereni (od 200-500 m) nalaze se u općini Odžak, u zapadnom dijelu Općine, oko potoka Smrekovača i Topolovac. Obuhvataju površinu od 90,21 ha, odnosno 0,28% od ukupne površine teritorije Županije.

II.1.5. Klimatske karakteristike

Klima je temeljni prirodni resurs, koji zajedno sa vodnim resursima, zemljištem, šumskim i drugim ekosistemima predstavlja bitan element sa stanovišta organizacije i uređenja prostora. Klima je jedno od prirodnih bogatstava čije poznavanje je izuzetno značajno za planere i donosioce odluka u gotovo svim gospodarskim djelatnostima, a posebno u poljoprivredi, vodoprivredi, elektroprivredi, transportu, urbanizmu i turizmu. Iz toga razloga, te, kao i druge značajne grane privrede, treba da svoj razvoj i funkcioniranje usklade sa odgovarajućim klimatskim uvjetima, kako bi se maksimalno iskoristili potencijali prirodnih resursa i ublažile posljedice klimatskih rizika, kao što su suše, topli i hladni talasi, rani i kasni mrazevi i druge nepogodske pojave.

Prostor oko donjeg toka rijeke Bosne i Posavina odlikuju se umjereno-kontinentalnom klimom sa srednjom godišnjom temperaturom zraka oko 12°C i godišnjom količinom oborina od oko 860 mm. Zbog otvorenosti donjeg toka Bosne prema zapadu, sjeveru i sjeveroistoku, ovo područje je izloženo čestim sjeverozapadnim i zapadnim prodorima vlažnog atlantskog zraka koji donosi značajne količine oborina, naročito tijekom perioda svibanj- srpanj. Količine oborina za topliji dio godine čine 56 % ukupne količine padavina, što potvrđuje kontinentalnost režima oborina na ovom području.

Radi detaljnijeg ispitivanja klimatskih uvjeta područja Županije Posavske analizirani su raspoloživi podaci meteoroloških mjerenja i osmatranja za period 1990 - 2019. godina za meteorološku stanicu Gradačac.

Temperatura zraka

Temperatura zraka, kojom se izražava toplotno stanje atmosfere, je jedan od ključnih klimatoloških elemenata za planere i donosioce odluka u gotovo svim gospodarskim djelatnostima. Izražava se preko terminskih vrijednosti iz kojih se određuju vrijednost srednjih dnevnih, mjesečnih, sezonskih i godišnjih temperatura. Klimatski uvjetii se, također, karakterizirajuu i vrijednostima ekstremnih temperatura, brojem mraznih, ledenih, toplih i jako toplih dana. Za inžinjerske potrebe koriste se i vrijednosti temperatura pojedinih perioda (hladne i tople polovine godine i godišnjih doba), kao i dužina trajanja perioda sa različitim stupnjevima temperature (trajanje vegetacionih perioda i suma aktivnih temperatura, trajanje perioda u kome je potrebno grijanje i klimatizacija stambenih i drugih prostorija, efektivne temperature i termički režim građevinskih i drugih objekata).

Termičke karakteristike svakog od navedenih perioda ima izuzetan utjecaj i značaj na kvalitet života čovjeka, kao i gospodarske i društvene djelatnosti, pa raspolaganje pouzdanim informacijama o njima predstavljaju moćne alate pri planiranju i upravljanju društveno-ekonomskim aktivnostima. Tako na primjer, temperatura hladne polovine godine, koja obuhvata period od 1. listopada do 31. ožujka iduće godine, ima izuzetan značaj, jer se poklapa sa grijnom sezonom, sezonom maksimalne

proizvodnje i potrošnje energije, održavanjem cesta, zimskim turizmom i drugim sličnim aktivnostima. Topla polovina godine (od 1.travnja do 30. rujna) se poklapa sa periodom vegetacije, sezonom turizma, građevinskom sezonom i drugim aktivnostima, pa je srednja temperatura toga perioda značajna za planiranje i izvođenje tih aktivnosti.

Zime (prosinac- veljača), u periodu 1990 -2019.godine, na području Županije su umjereno hladne sa srednjom temperaturom od 2,4^{0}C, i srednjom temperaturom hladne polovine godine (listopad -ožujak) od 5,9^{0}C, dok se ljeta (lipanj-kolovoz) sa srednjom temperaturom od 22,0^{0}C i srednjom temperaturom tople polovine godine (travanj - rujan) od 18,8^{0}C mogu okarakterizirati kao svježa. Proljeće ožujak - svibanj), sa srednjom temperaturom 12,5^{0}C, ima istu prosječnu temperaturu kao jesen (rujan - studeni) sa temperaturom od 12,6^{0}C, što je posljedica slabijih uticaja toplih zračnih masa iz Sredozemnog mora tijekom jeseni i manje potrošnje toplotne energije na topljenje snježnog pokrivača u proljeće. Temperaturni prelaz od zime ka ljetu je isti kao i od ljeta ka zimi, jer je povećanje temperature od ožujka do svibnja 9,4^{0}C, dok je smanjenje temperature od rujna do studenog 9,5^{0}C.

Tabela br. 1.Srednje temperature u periodu 1990-2019.godine

Period: 1990-2019.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Sred.
Srednje temperature (^{o}C)	1,6	3,2	7,7	12,7	17,1	20,9	22,6	22,6	17,2	12,9	7,7	2,4	12,3

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo

Mrazevi

Velika učestalost pojave mrazeva (dani sa minimalnom temperaturom zraka ispod 0°C) i magli predstavlja također značajnu karakteristiku klime šireg područja Županije. Godišnje se u dolini Bosne javljaju tijekom mjeseca svibnja i rujna.

Broj dana sa jakim mrazom (dani sa minimalnom dnevnom temperaturom zraka nižom od -10°C) iznosi godišnje u prosjeku 9,6 dana.

Tabela br. 2. Broj mraznih dana

Period: 1990-2019.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Suma
Broj mraznih dana	19,4	14,0	7,6	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	6,0	17,0	100

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo

Vlažnost zraka

Vlažnost zraka je klimatski faktor kojim se izražava prisutnost vodene pare u atmosferi. Pored odlučujućeg utjecaja na razvitak biljnoga svijeta, u kombinaciji sa temperaturom zraka i vjetrom utiče i na bioklimatske uvjete koji se manifestiraju osjećanjem udobnosti i konfornosti u određenim vremenskim situacijama, ali i čovjekovom osjetljivošću na vremenske promjene i uopće na klimatske uvjete.

Srednja godišnja relativna vlažnost zraka u Županiji Posavskoj, u razdoblju od 1990 – 2019.godine, iznosila je 72 % U razdoblju od mjeseca rujna do veljače relativna vlažnost zraka je viša od srednje godišnje, uslijed nižih temperatura zraka i relativno velike učestalosti pojave magle. U analiziranom dijelu toka Bosne i Save, najveća vrijednost relativne vlažnosti zraka javlja se u razdobljuod stidenog do siječnja i iznosi oko 80 %, dok se najmanja vrijednost javlja najčešće tijekom ljeta i kreće se oko 67 %.

Tabela br. 3. Srednja relativna vlažnost u periodu 1990 – 2019.godine (%)

Period: 1990-2019.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Sred.
Srednja relativna vlažnost (%)	79	75	68	67	68	68	67	67	72	75	79	81	72

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo

Posebna karakteristika ovog područja je velika ujednačenost relativne vlage tijekom cjele godine.

Oborine

U pogledu karakteristika režima oborina, analizirano područje se nalazi u kontinentalnom pluviometrijskom režimu. U razdoblju od 1990 do 2019.godine raspodjela oborina tijekom godine pokazuje da se na većem dijelu analiziranog područja maksimalne vrijednosti srednjih mjesečnih količina oborina javljaju tijekom proljeća i ljeta i to u lipnju, 101,4 mm, što je odlika kontinentalnog pluviometrijskog režima.

Tabela br. 4. Srednje sume oborina (mm), u periodu 1990 – 2019.godine

Period: 1990-2019.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Suma
Srednje sume oborina (mm)	57,8	50,4	58,3	70,3	92,3	101,4	77,5	62,2	79,7	73,8	71,7	62,6	858

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo

U Županiji Posavskoj u hladnoj polovini godine (od listopada do travnja) izluči se oko 44 % od ukupne godišnje količine oborina, dok se najmanja količina izluči u veljači.Tijekom tople polovice godine (razdoblje travanj- rujan) na promatranom području se u prosjeku izluči oko 56 % od ukupne godišnje količine oborina.

Proljeće (ožujak- svibanj) je period sa najmanjom količinom oborina, 73 mm. Jesen (rujan – studeni) je period kada se izluči prosječno 75 mm padavina, što je slično proljeću.

Tijekom zime (prosinac -veljača) na promatranom području se u prosjeku izluči oko 44 % od ukupne godišnje količine oboroina, a velkača sa 58,3 mm je najsuvlji mjesec.

Ovakve karakteristike režima oborina, uz veoma povoljne temperaturne uvjete, veoma pogoduju kako za život i ljudsku djelatnost, tako i za razvoj brojnih biljnih kultura.

Režim oborina analiziranog područja karakterizira relativno veliki broj dana sa oborinama, koji u prosjeku iznosi oko 131 dan godišnje. Najveći broj dana sa padavinama je u svibnju i lipnju, u prosjeku svaki drugi dan.

Snijeg

Snijeg se na ovom području javlja uglavnom od studenog do travnja. Srednji broj dana sa snježnim pokrivačem većim od 1 cm iznosi 42 dana.

Prosječna maksimalna visina snježnog pokrivača u priobalju Save se kreće oko 30 – 40 cm, sa maksimumom od 60 cm. S obzirom da šire područje pripada niskoj peripanonskoj oblasti, snježni pokrivač je nestabilan, i nakon kraćeg trajanja se otapa, a zatim ponovo formira.

Osunčanost

Dužina trajanja sunčevog sjaja (stvarno trajanje sijanja sunca) na širem području iznosi prosječno godišnje ispod 2000 sati. Najduže prosječno trajanje sijanja Sunca javlja se u srpnju, dok se u prosincu i siječnju javlja minimum osunčavanja.

Tabela br. 5. Osunčanost (h), u periodu 1990 – 2019.godine

Period: 1990-2019.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Suma
Osunčanost (h)	74,5	100,2	158,3	194,2	248,2	272,2	302,9	288,9	195,7	156,3	92,6	59,1	178,6

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo

Vjetar

Strujanja zračnih masa uvjetovana su raspodjelom pritiska zraka ali složeni lokalni topografski uvjeti mogu bitno utjeccati na modifikaciju pravaca i brzina vjetra i tako doprinijeti da se opće karakteristike vjetra pri tlu značajno razlikuju u odnosu na vjetar na visini.

Preovlađujući vjetrovi tijekom godine na lokaciji meteorološke stanice Gradačac su iz pravca sjeverozapada (NW) i sjeveroistoka (NE). Najveće prosječne brzine vetra od 2,4 m/s javljaju se pri sjevernom vjetru. Učestanost tišina u Županiji posavskoj je veoma slabo izražena.

Tabela br. 6. Prikaz čestina i srednjih brzina pojedinih pravaca vjetra period 2016-2019.godine

Pravac vjetra	C	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	SUMA	SREDNJA BRZINA
Čestine (%)	0,0	4,2	2,1	4,7	6,2	7,0	5,4	2,7	17,5	100,0	
Srednje brzine (m/s)	0,0	2,3	1,7	2,0	1,9	2,1	2,3	2,4	1,7		2,0

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo

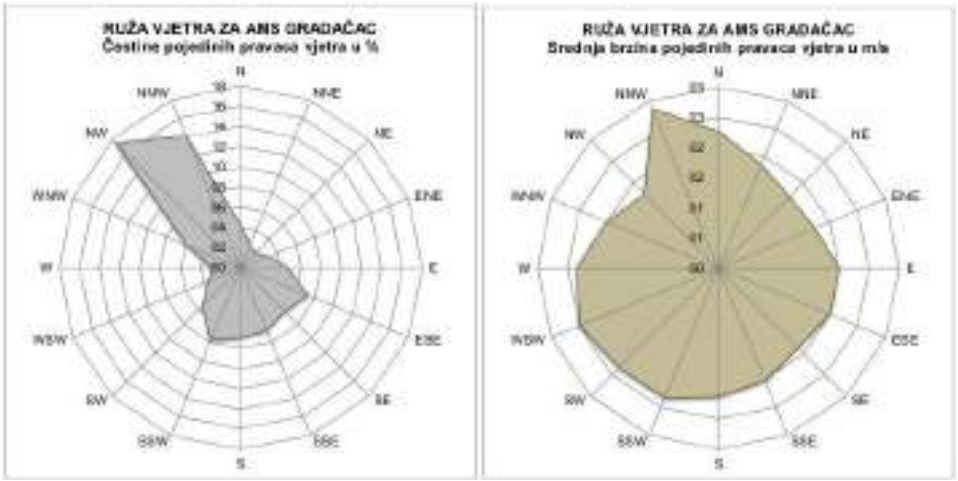

II.2. NAMJENA PROSTORA

Način uređenja i razvoja prostora u obuhvatu plana opredjeljuju prirodne karakteristike i dosadašnji način korišćenja zemljišta.

U skladu s obilježjima prostora i obavljanja djelatnosti i aktivnosti prostor Županije je organiziran kroz sljedeću namjenu površina:

- poljoprivredne površine,
- šumske površine,
- vodene površine
- građevinsko zemljište.

Obradom dostupnih podataka (Šumsko-gospodarske osnove za Šumskoprivredno područje „Posavsko“, odluke Općina, podaci javnih institucija, Google Earth-a i dr.) suvremenim kartografskim alatima (ArcGIS i dr.), postojeći odnosi korištenja zemljišta pokazuju da poljoprivredno zemljište, učešćem od 68,80% u ukupnoj površini Županije ima značajnu prednost u odnosu na šumsko zemljište koje učestvuje sa 10,96% u strukturi površina, dok se za sve ostale namjene koristi 20,24% od ukupne površine Županije, u okviru kojih se vrši dalja preraspodjela površina po pojedinim funkcijama kako je prikazano u tabeli Bilans postojeće namjene površina Županije Posavske.

Od ukupno 321,04 km^2 (32104,09 ha) površine zemljišta, koristi se 22086,46 ha ili 68,80 % kao poljoprivredno zemljište, 3518,63 ha ili 10,96 % kao šumsko zemljište, te površine pod vegetacijom 2923,39 ha ili 9,11 % i 3575,64 ha ili 11,14 % za sve ostale namjene. Od ostalih namjena površina najviše zauzima građevinsko zemljište (stanovanje i gospodarstvo) ukupno 2160,22 ha ili 6,73 %, dok su ostale površine zastupljene u manjem procentu – vodene površine 1330,56 ha ili 4,14 % i dr.. Sve ostale površine zauzimaju manje od 1 % površine Županije.

U ukupnoj strukturi namjene zemljišta na području Županije značajne površine zauzimaju površine pod minama i minsko – eksplozivnim sredstvima, odnosno sumnjive površine čak 1416,78 ha, odnosno 4,41 % ukupne površine Županije. Ove površine su privremeno neupotrebljivo zemljište. U ostalim privremeno neupotrebljivim površinama nalaze se riječni tokovi.

Bilansi postojeće namjene površina iskazani su tabelarno za područje Županije. Uz tabelu 7. data je i manja tabela sa namjenama koje se preklapaju sa temeljnim namjenama korištenja prostora, te prema tome nisu mogle biti iskazane u sklopu ukupnog bilansa, a to se odnosi na sumnjive površina.

Tabela br. 7. Bilans postojeće namjene površina Županije Posavske

ŽUPANIJA POSAVSKA	**P (ha)**	**Struktura (%)**
Poljoprivredne površine	22086,46	68,80
Šumske površine	3518,63	10,96
Površine pod vegetacijom	2923,39	9,11
Izgrađene površine	2025,65	6,31
Poduzetničke zone	90,36	0,28
Gospodarski pogoni	44,18	0,14
Groblja	23,43	0,07
Deponija	4,07	0,01
Vodene površine (jezera)	57,36	0,18
Vodene površine (Rijeka Sava i Bosna)	1330,56	4,14
UKUPNO	**32104,09**	**100**

Namjena	**P (ha)**	**l (km)**	**Struktura (%)**
Sumnjive minske površine	1416,78		4,41
Rijeke dužina (km)		122,94	

Izvor:Nosilac izrade Plana

Poljoprivredno zemljište

Poljoprivredno zemljište, kao jedna od najvažnijih kategorija predstavlja temelj intenzivne poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredne površine sa 22086,46 ha čine 68,80 % ukupne bilanse površine Županije Posavske, što se ocjenjuje visokim udjelom.

U pogledu obradivog zemljišta najzastupljenije su oranice, potom voćnjaci a zatim livade. Ukupna površina obradivog zemljišta iznosi 25721 ha, odnosno 97,25 %. Na teritoriji Županije obradivo poljoprivredno zemljište predstavlja važan prirodni resurs za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, čijim intenzivnim i usmjerenim korištenjem se ostvaruju značajni ekonomski rezultati. Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje, površine pod oranicama iznose 22 988 ha (89,37 % ukupne površine), pod voćnjacima 667 ha (2,59%), livadama 2058 ha (8,00%).

Ne obradive površine čine pašnjaci, 554 ha (2,14%).

Bonitet tla podrazumijeva relativnu ocjenu kvaliteta tla i proizvodnu sposobnost tla. Izdvojene bonitetne kategorije predstavljaju pokazatelj najracionalnijeg vida korištenja zemljišta. Tako npr. površine od I do III kategorije mogu se bez ograničenja obrađivati. Kategoriju IV, koja ima dosta ograničenja za intenzivno korištenje, također treba zaštititi i privesti intenzivnoj kulturi. Kategorije V - VII zavisno od potreba i interesa mogu biti korištene u različite svrhe, ali su tu povećane opasnosti i ograničenja koja poskupljuju korištenje.

Na području Županije najzastupljenija je III bonitetna kategorija sa 12769,60 ha, odnosno 57,82 %, zatim II kategorija sa 4675,66 ha, odnosno 21,17 %, dok je IV kategorija zastupljena sa 2956,70 ha, odnosno 13,39 %. Visok udio II i III kategorije od 78,99 % ukazuje na potrebu za zaštitom ovih zemljišta kako bi se nastavila i povećala poljoprivredna proizvodnja.

Županija ima 0,64 ha poljoprivrednog i 0,62 ha obradivog zemljišta „per capita“ i ulazi u grupu teritorija bogatih poljoprivrednim zemljištem.

Prema podacima dobijenim obradom Google Earth-a snimka, utvrđeno je 9,11% poljoprivrednog zemljišta, odnosno površina od 2923,39 ha obrasla vegetacijom. Pojava ošumljavanja konstatirana je gotovo na cijeloj teritoriji države BiH i rezultat je velikih demografskih kretanja prema urbanim centrima, napuštanjem i starenjem sela te odustajanja od poljoprivredne proizvodnje. Potencijalna vegetacija ovog područja je šuma. Pojava ošumljavanja daljinskom detekcijom konstatirana je na privatnom posjedu. Katastarski se ove površine vode kao poljoprivredne, s tim da ne postoje pouzdani podaci o taksacionim pokazateljima ovako nastalih šuma.

Osnovne namjene poljoprivrednog zemljišta su ratarstvo, povrtarstvo i stočarstvo, ali je uglavnom orjentisano na poluintezivnu proizvodnju.

Šumska područja

Prema podacima dobijenim obradom Šumsko-gospodarske osnove za državne šume Županije Posavske i privatne šume za općine Domaljevac – Šamac, Odžak i Orašje utvrđeno je da udio šuma na teritoriji Županije iznosi 10,96 **%** (3518,63 ha).

U pogledu vlasništva, šume i šumsko zemljište na teritoriji Županije se može podijeliti na državno i privatno.

Prema podacima ŠGO, utvrđeno je da ukupna površina šuma i šumskog zemljišta u privatnom vlasništvu iznosi 3061,49 ha ili 87,01%, dok površina državnih šuma i šumskog zemljišta iznosi 457,15 ha ili 12,99% od ukupne površine šumskog zemljišta.

Državnim šumama gazduje Uprava za šumarstvo, na temelju šumsko-gospodarske osnove za državne šume Županije Posavske. Privatnim šumama gazduju njihovi vlasnici u skladu sa Šumskogospodarskom osnovom i Zakonom o šumama, dok nadzor nad ovim upravljanjem, kao i stručne i upravne poslove u istim, vrši Uprava za šumarstvo.

U državnom vlasništvu strukturu šuma i šumskog zemljišta čine visoke šume sa prirodnom obnovom, šumske kulture, izdanačke šume, šibljaci unutar pojasa šuma, goleti unutar pojasa šuma, neproduktivne površine u pogledu šumarstva, uzurpacije.

Šumarska proizvodnja na teritoriji Županije, ograničena je prije svega površinom i kvalitetom šumskog fonda. Naime, mala površina zemljišta pod šumama i nedovoljna zastupljenost visoko produktivnih ekonomskih šuma, onemogućava značajnije učešće šumskog gospodarstva u ukupnom bilansu gospodarstva Županije.

Vodene površine

Površine koje su ušle u ukupnu sumu vodenih površina su: rijeke i potoci. Kao vodene površine na teritoriji Županije utvrđuju se: Brščanica, Bukovica, Dubokovac, Grozdanića potok, Javorac, Kamenica, Kasar, Kosjerača, Srnava, Svračjak, Topolovac, Tolisa, Briježnica. Sa brdskog masiva Vučijak teku vodotoci Kacević, Jošava, Ilidža (Vrbovac) i Suva rijeka. Da bi se dobila vodena površina korišćen je uprošćeni proračun po kome one obuhvataju 4,1% teritorije Županije ili 1330,56 ha. U ovaj bilans su uračunate rijeka Sava i Bosna i jezera. Značaj i uloga vodnog bogatstva u procesu razvoja društva opredjeljuje da se voda posmatra kao jedan od temeljnih sastavnica prostora.

Građevinsko zemljište

Prema podacima Google Earth snimka ukupna površina građevinskog zemljišta u Županiji iznosi 2160,22 ha odnosno 6,73 % od ukupne površine Županije.

Građevinsko područje čine izgrađeni dio naseljenih mjesta namijenjen stanovanju i gospodarstvu (poduzetničke zone i gospodarski pogoni).

Naseljena mjesta

Površine naselja, osim površina za stanovanje, uključuju i sve površine za namjene koje zadovoljavaju funkciju naseljavanja. Prostornim planom se definiraju izgrađeni i neizgrađeni dio naselja. U prostornoj osnovi utvrđuje je izgrađeni dio za sva naselja.

Izgrađeni dio naselja na cijelom području Županije iznosi 2025,68 ha, što iznosi 6,31 % od ukupne površine Županije. Izgrađeni dio Županije čine najvećim dijelom površine namjenjene stanovanju.

Poduzetničke zone

Poduzetničke zone većih površina evidentirane su:

- u općini Odžak, u naseljenom mjestu Odžak uz magistralnu cestu M14.1 (južna, središnja i sjeverna gradska zona) i u naseljenom mjestu Novi grad uz magistralnu cestu M14.1,
- u općini Orašje, „Dusine“ u naseljenom mjestu Orašje, uz magistralnu cestu M1.8, udaljena svega 1 km od centra Općine i graničnog prijelaza Orašje – Županja, te 12 km od autoputa Zagreb – Beograd i
- u općini Domaljevac – Šamac, poduzetnička zona „Malo Blato“ u naseljenom mjestu Domaljevac, uz magistralnu cestu M14.2 i poduzetnička zona „Veliko Blato“ uz ulicu Svete Ane u naseljenom mjestu Domaljevac.

Ove zone zajedno sa gospodarskim pogonima čine 0,42% Županije ili 134,54 ha.

Groblja

Ukupna površina koju zauzimaju groblja u Županiji iznosi 23,43 ha.

Devastirane površine

Devastirane površine čine sumnjive minske površine i privremene deponije komunalnog i svakog drugog otpada.

Sumnjive minske površine zauzimaju 1416,78 ha. U prostoru Županije nalaze se uz rijeke Savu i Bosnu u općini Odžak, u naseljenim mjestima: Donji i Gornji Svilaj, Novi Grad, Posavska Mahala, Novo Selo, Donja i Gornja Dubica, Prud. U općini Domaljevac – Šamac ove površine se nalaze u naseljenim mjestima: Bosanski Šamac, Tišina, Brvnik i Domaljevac. U općini Orašje sumnjive minske površine se najvećim djelom nalaze na granici sa opštinom Donji Žabar i Distriktom Brčko, u sljedećim naseljenim mjestima: Oštra Luka, Bok Matići, Čovića Polje, Lepnica, Donja Mahala, Vidovice i Kopanice.

U općini Domaljevac – Šamac odlaganje komunalnog otpada vrši se na lokaciji Lijeskovac, uz cestovni pravac Grebnice – Brvnik i Domaljevac – Brvnik. Odlagalištem komunalnog otpada upravlja Samostalna komunalna služba općine Domaljevac-Šamac.

U općini Odžak odlaganje prikupljenog komunalnog otpada se vrši na općinsku deponiju koja se nalazi na području općine Vukosavlje, u neposrednoj blizini entitetske granice (lokalitet Krčevine). J.P. „Komunalac“ vrši organizirano sakupljanje i odlaganje otpad samo iz gradskog i prigradskih naselja.

U općini Orašje deponovanje komunalnog otpada se vrši na lokaciji gradske deponije „Dusine“. Odlagalištem komunalnog otpada upravlja J.P. „Komunalac“. Odlaganje otpada je organizirano od 2005.godine.

Stupanj prirodne stabilnosti terena od značaja je za budući proces planiranja prostora. Ocjena stupnja stabilnosti utvrđuje se na temelju analize brojnih prirodnih i antropogenih faktora koji mogu utjecati na iniciranje i dalji razvoj egzogenogeoloških procesa i pojava. U Županiji Posavskoj izvršena je reonizacija terena prema stupnju stabilnosti pri čemu su korišteni slijedeći kriterijumi:

- geološka građa terena,
- inženjerskogeološke karakteristike terena,
- učestalost pojavljivanja klizišta u pojedinim litofacijalnim sredinama,
- geomorfološka raščlanjenost i diseciranost reljefa,
- klimatske karakteristike,
- antropogena aktivnost.

Prema navedenim kriterijumima izdvojene su slijedeće kategorije terena:

1. Stabilni teren
2. Uvjetno-stabilni teren
3. Nestabilni teren

Tabela br. 8.: Kategorizacija terena po stupnju stabilnosti

	Stabilne površine (ha)	Struktura (%)	Uvjetno stabilne površine (ha)	Struktura (%)	Nestabilne površine (ha)	Struktura (%)	Površina (ha)
Županija Posavska	25733,17	80,15	2485,09	7,74	3885,86	12,10	32104,11

Izvor: Nosioca izrade Plana

Prema vrijednostima navedenim u tabeli 8. „Kategorizacije terena po stupnju stabilnosti“ za cijelu teritoriju Županije Posavske, stabilni tereni zauzimaju 80,15 % površine Županije, uvjetno-stabilni tereni čine 7,74 % ukupne površine Županije i nestabilni tereni čine 12,10% ukupne površine Županije.

1) Stabilan teren
Stabilni tereni su pogodni za građenje bez nekih posebnih ograničenja u pogledu zadovoljavanja uvjeta stabilnosti, jer su stijenske mase koje učestvuju u njihovoj građi stabilne, kako u prirodnim uvjetima, tako i nakon nanošenja dodatnog opterećenja od građevinskih objekata.

2) Uvjetno -stabilni teren
Tereni ove kategorije su u prirodnim uvjetima najčešće stabilni, a pri izvođenju neadekvatnih tehnogenih zahvata, pri zasijecanju, usijecanju, neadekvatnom fundiranju objekata ili prekomjernom opterećenju padina, deponijama materijala, jalovišta i sl. postaju najčešće nestabilni. Zastupljeni su u općini Odžak, u brdskom dijelu općine.

Sa aspekta izgradnje objekata, ovi tereni su ograničeno-pogodni pošto su oni izgrađeni od litološko vrlo heterogenih sredina sa vrlo čestim smjenama pojedinih vrsta stijena u vertikalnom profilu i bočno, različitog stupnja dijageneze i dr.

3) Nestabilni teren
Nestabilni tereni predstavljaju najnepovoljniju kategoriju sa aspekta opće i lokalne stabilnosti, zbog toga što su oni, kako u prirodnim uvjetima tako i nakon tehnogenih zahvata, nestabilni. Sa aspekta građenja oni predstavljaju također najnepovoljniju kategoriju. Prostorno su najzastupljeniji u općini Odžak.

Tereni ove kategorije obiluju brojnim klizištima, puzištima, tecištima, odronskim padinama. Ukoliko je neophodno da se za građenje uključe manji dijelovi nestabilnih terena onda na njima treba računati sa značajno povećanim troškovima ispitivanja i sanacije terena. Uvjeti stabilnosti padina u pojedinim zonama ovih površina su toliko teški da je građenje na njima neracionalno.

II.3. PRIRODNI RESURSI

II.3.1. Poljoprivredno zemljište

II.3.1.1. Pedološke karakteristike[2]

Na formiranje zemljišta prvenstveno utiču fizičko-geografski faktori, odnosno reljef, klima, prisustvo površinskih voda, sastav geološke podloge i različiti pedološki procesi na koje utiče raznovrsna vegetacija.

Zemljište Županije Posavske je pretežno ravničarsko, koje tek svojim jednim dijelom (općina Odžak) prelazi u brdsko-planinsko područje. Prosječna nadmorska visina većeg dijela područja iznosi oko 80 m (općine Orašje i Domaljevac-Šamac) dok je tek jedan dio općine Odžak na nadmorskoj visini od oko 200 m.

Pedološka svojstva jednog prostora su dio ukupnih pedoloških svojstava šireg prostora i posljedica su kompleksnog utjecaja raznih činilaca. U razdjelu automorfnih zemljišta preovladavaju tipovi iz klase kambičnih zemljišta, a iz razdjela hidromorfnih zemljišta klasa fluvijalnih i epiglejnih zemljišta.

Sagledavajući stanje zastupljenosti pojedinih tipova tala u Županiji Posavskoj može se zaključiti da su hidromorfna tla znatno više zastupljena od automorfnih. Hidromorfna tla zauzimaju površinu od 25.653,46 ha, dok automorfna tla zauzimaju 4.206,56 ha.

[2] Komentar karte upotrebne vrijednosti zemljišta područja Posavskog kantona – županije, Elaborat, Federalni zavod za Agropedologiju, Sarajevo, 2007.godine

Tabela br. 9. Površine hidromorfnih i automorfnih tala

Hidromorfna tla	Površina (ha)	%
Aluvijalno (Fluvijalno) tlo	3840,38	12,30
Fluvijalno livadsko tlo (Humofluvisol)	12729,29	40,79
Pseudoglej	4304,86	13,80
Močvarno - glejna tla (Euglej)	4778,93	15,32
UKUPNO	25653,46	82,21

Automorfna zemljišta	Površina (ha)	%
Smonica	279,16	0,90
Kalkokambisol	331,72	1,06
Eutrično smeđe tlo	1409,53	4,51
Distrično smeđe tlo	347,38	1,12
Lesivirano (Ilimerizirano) tlo	1838,77	5,89
UKUPNO	4206,56	13,48

Hidromorfna tla

Aluvijalno (Fluvijalno) tlo - Fluvisol (Eutric Fluvisols, Calcaric Fluvisols, Dystric Fluvisols – Ova tla su formirana u dolinama rijeka: Save, Bosne Starače, naselja Prud, potokom Jošava, Kaser. Ukupna površina ovih tala iznosi 3840,38 ha.

Fluvijalno livadsko tlo (Humofluvisol) – Zastupljenost humofluvisola na teritoriji Županije Posavske po općinama je slična. U općini Domaljevac – Šamac i Orašje je ravnomjerno raspoređeno, a u općini Odžak, na sjeveru uz rijeku Savu i sjeveroistoku uz rijeku Bosnu. Ukupna površina ovih tala iznosi 12729,29 ha.

Pseudoglej (Stagnic Luvisols i Stagnic Podzoluvisols) – Na teritoriji Županije Posavske ova tla su determinisana na jugoistočnom, centralnom i južnom dijelu općine Odžak, kod naseljenih mjesta: Odžaka, Potočana, Gornje Dubice, Posavske Mahale i Vrbovaca. Ukupna površina ovih tala iznosi 4304,86 ha.

Močvarno - glejna tla (Euglej) (Mollic Gleysols i Eutric Gleysols) – su zastupljena na lokalitetima općine Orašje i Domaljevac – Šamac ravnomjerno, a na općini Odžak se nalazi u mjestu sjeverno od G. Svilaja uz sami rub Save, te na lokalitetima Mlaka u k.o.Donji Svilaj, Potočanski ritovi u k.o. Potočani, Jasenovica u k.o. Posavska Mahala, Lipovača u k.o. Donja Dubica i Pustara u k.o. Novi Grad. Ukupna površini ovih tala iznosi 4778,93 ha.

Automorfna tla

Manji dio obuhvata zauzimaju automorfna zemljišta. Za automorfna zemljišta je karakteristično vlaženje samo atmosferskim talozima, pri čemu je perkolacija upijene vode slobodna, pa nema stagniranja vode i suficitnog vlaženja koje bi prouzročilo redukcione procese.

Smonica (Eutric Vertisols) (Calcic Vertisols) – nalaze se u jugozapadnom i zapadnom dijelu Županije Posavske i to oko naselja Pavlovac i Jasenovača. Zauzima površinu od 279,16 ha.

Kalkokambisol - Smeđe tlo na krečnjacima i dolomitima (Umbric Leptosols, Eutric Leptosols, Eutric Cambisols) –ova tla se nalaze na jugu i jugozapadu oko Cerika u k.o. Potočani, Đurinog Brda u k.o. Mala Brusnica, oko naselja Kadar i Zečev Gaj u k.o. Gornji Svilaj. Zauzimaju površinu od 331,72 ha.

Eutrično smeđe tlo (Eutric Cambisols) (Eutric Leptosols) – ova tla su formirana na pješčarima, laporima, glinama, flišu, šljuncima i pijescima i dolomitima. Obuhvataju područje cijele Županije

Posavske i to: na području općine Odžak oko potaka Bršćanica, naseljenih mjesta Donja Dubica, Zorice i Donji Svilaj te na lokalitetu Pantića Kosa u k.o. Mala Brusnica, Čarjačište i Klupice u k.o. Gornji Svilaj, općine Domaljevac-Šamac na lokalitetu Vrbe, Kališta i Rakitovac, općine Orašje oko naselja Donja Mahala i Bok te lokaliteta Jasenik. Zauzimaju površinu od 1409,53 ha.

Distrično smeđe tlo (Dystric Cambisols) (Humic Cambisols) (Ferric Acrisols) - ovo tlo je formirano u jugozapadnom dijelu Županije Posavske, odnosno na području općine Odžak na lokalitetima Kočijaš, Ninoš i Crvena zemlja u k.o. Vrbovac, te na lokalitetima Bjeljevina i Brđanica koji su smješteni između naselja Odžaka i Srnave, u površini od 347,38 ha.

Lesivirano (Ilimerizirano) tlo - Luvisol (Haplic Luvisols, Stagnic Luvisols) – lesivirano tlo se, na području Županije Posavske nalazi u jugozapadnom dijelu, odnosno na području općine Odžak oko lokaliteta Kadar u k.o.Gornji Svilaj, te oko Guberčeva brda, Filipovića brda i naselja Vrbovca i Dugih njiva u k.o. Vrbovac, u površini od 1838,77 ha.

II.3.1.2. Struktura korištenja zemljišta

Poljoprivredno zemljište je prirodno bogatstvo i dobro od općeg interesa, to je temelj poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje hrane za čovjeka i njegove potrebe. Poljoprivredno zemljište je glavni prirodni resurs na kome većina stanovništva Županije Posavske temelji svoju egzistenciju. Na području Županije, važno je spomenuti da je zemljište još uvijek očuvano od velikih zagađenja.

Od ukupno 26 447 ha poljoprivrednog zemljišta, obradivo zemljište iznosi 25 721 ha, odnosno 97,25 %, od toga 22 988 ha odnosno 89,37 % su oranične površine, voćnjaci zauzimaju 667 ha odnosno 2,59 %, a livade su zastupljene na 2058 ha odnosno 8,0 % od ukupno obradivog zemljišta. Pašnjaci su od ukupnog poljoprivrednog zemljišta na području Županije zastupljeni sa 565 ha odnosno 2,14 %.

Tabela br. 10. Poljoprivredna površina po kategorijama korištenja u 2019. godini

		Domaljevac - Šamac	Odžak	Orašje	Županija Posavska
Ukupno		2915	13.097	10.435	26.447
Obradiva površina u ha	Svega	2790	12.669	10.262	25.721
	Oranice i bašte	2400	11239	9349	22.988
	Voćnjaci	140	322,1	205	667
	Vinogradi	0	8	0	8
	Livade	250	1100	708	2058
Pašnjaci		80	312	173	565
Ribnjaci		5	4	0	9
Trstici i bare		40	112	0	152

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2019.godini, jun 2020.

Iz tabele se vidi da oranica najviše ima u općini Odžak 11239 ha, a najmanje u općini Domaljevac – Šamac 2400 ha.

Voćnjaci su najzastupljeniji u općini Odžak, zatim u općini Orašje i najmanje u općini Domaljevac – Šamac.

Livade dominiraju u općini Ožak 1100 ha, a najmanje u općini Domaljevac – Šamac 250 ha.

Obradivo zemljište je zastupljeno najviše u općini Odžak 12669 ha, dok je u općini Domaljevac – Šamac najmanje zastupljeno sa 2790 ha.

Dominiranje pojedinih kategorija poljoprivrednog zemljišta ujedno je i pokazatelj razvijenosti pojedinih područja, odnosno u kojim područjima je potrebno intenzivirati i unaprijediti proizvodnju hrane.

Danas se u svijetu uzimaju kao granične vrijednosti za poljoprivredne površine 0,44 ha/stanovniku, a za obradive 0,17 ha /stanovniku.

Tabela br. 11. Odnos poljoprivrednog zemljišta po stanovniku u ha (ha/stanovniku)

Odnos poljoprivrednog zemljišta po stanovniku u ha (ha/stanovniku)		
Ukupno stanovnika	Polj. zemljište/stanovniku	Obradivo zemlj./stanovniku
41.346	0,64	0,62

U odnosu na granične vrijednosti poljoprivredne i obradive površine su iznad navedenog limita, što znači da Županija spada u županije koje imaju izuzetno povoljan odnos poljoprivrednih površina i broja stanovnika.

II.3.1.3. Kategorizacija poljoprivrednog zemljišta

Određivanje bonitetnih kategorija zemljišta vrši se na temelju morfoloških, kemijskih, fizičkih i bioloških svojstava zemljišta, te proizvodnih karakteristika terena. Pod terminom bonitet tla podrazumijeva se relativna ocjena kvaliteta tla i njegova proizvodna sposobnost, čija se vrijednost izražava u bodovima od 1 do 100.

Bonitetne kategorije

I bonitetna kategorija (90-100 bodova)

Obuhvata zemljišta duboka i vrlo duboka, više od 120 cm dubine, ilovastog sastava, srednje propusna, dobro drenirana, neutralne reakcije, sa podzemnom vodom ispod 120 cm, na ravnom reljefu sa nagibom do 3%, zaštićena od poplava, bez skeleta i bez kamenitosti, čiji je broj dana vegetacionog perioda veći od 240, sa povoljnim odnosom SET/PET 0,8, laka i pogodna za mehaniziranu obradu i navodnjavanje.

II bonitetna kategorija (80-90 bodova)

Obuhvata zemljišta duboka preko 90 cm, po sastavu ilovače i glinuše, propusna do srednje propusna, dobro i umjereno drenirana, neutralne i slabo kisele reakcije, sa podzemnom vodom ispod 100 cm, na ravnom i nagnutom reljefu do 8%, izložena površinskoj vrlo slaboj eroziji, kao i vrlo rijetkim i kratkotrajnim poplavama, laka i srednje teška, pogodna za mehaniziranu obradu i navodnjavanje.

III bonitetna kategorija (60-80 bodova)

Obuhvata zemljišta srednje duboka i duboka preko 60 cm, po teksturi ilovače i glinuše, propusna do teže propusna, dobro do nepotpuno drenirana, od slabo alkalne do srednje kisele reakcije, sa podzemnom vodom ispod 80 cm, u ravnici i nagibu do 16% (na nagibu izložena blažim oblicima erozije), izložena povremenim i kratkotrajnim poplavama, za obradu laka do teška uz izvjesna ograničenja u pogledu primjene mehanizacije i za koja su potrebne mjere zaštite od erozije, odnosno plavljenja.

IV bonitetna kategorija (40-60 bodova)

Obuhvata zemljišta srednje duboka od 40-60 cm, po teksturi ilovače i glinuše koja mogu da imaju 30% skeleta, a kod pjeskuša do 10% gline, alkalne do vrlo kisele reakcije, slabije drenirana, propusna do teže propusna, sa podzemnom vodom, kratkotrajno prevlažna, u ravnici i na nagibu do 30% (na nagibu-izložena svim oblicima erozije), u ravnici su srednje duboka i redovno kratkotrajno plavna, potrebne su mjere zaštite od erozije i poplava, te melioracione mjere.

V bonitetna kategorija (30-40 bodova)

Čine je zemljišta srednje duboka i plitka ispod 40 cm, koja sadrže do 50% skeletoidnih čestica do ekstremno kisele reakcije, srednje dugo prevlažena, redovno i dugotrajno poplavna, u ravnici i na nagibu do 45% (na nagibu-izložena svim oblicima površinske i slabe jaružne erozije), neophodne su mjere zaštite od erozije i izvođenje meliorativnih mjera.

VI bonitetna kategorija (20-30 bodova)

Čine je zemljišta uglavnom plitka, koja sadrže i do 70% skeleta, dugotrajno vodoležna, oglejena do površine, redovno i dugotrajno plavljena, u ravnici i na nagibu do 45% (na nagibu-ugrožena svim oblicima površinske i srednje jaružne erozije), alkalne do vrlo kisele reakcije, srednje oštećena i degradirana, dugotrajno prevlažena sa visokim nivoom podzemnih voda, neophodne su mjere zaštite od erozije i poplava.

VII bonitetna kategorija (10-20 bodova)

Čine je zemljišta pretežno vrlo plitka, koja sadrže više od 70% skeleta, na nagibu od 60% (na nagibu-ugrožena jakom jaružnom erozijom), jako oštećena i degradirana, alkalna do jako kisela, neophodne su mjere zaštite od erozije, a koja se isključivo mogu koristiti kao livade, pašnjaci i šume.

VIII bonitetna kategorija (do 10 bodova)

Čine urbane zone, eksploataciona područja,prometnice, vodne akumulacije i vrlo plitka zemljišta, koja sadrže i do 90% skeleta, na nagibu i više od 65% ugrožena najjačim oblicima erozije, a koja se koriste kao pašnjaci.

Tabela br. 12. Bonitetne kategorije

	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%
Povr.polj. zemlj.(ha)	**22086,46**	**100**	**2436,26**	**100**	**10962,90**	**100**	**8687,29**	**100**
Bonitet II	4675,66	21,17	1208,57	49,61	1491,74	13,61	1975,35	22,74
Bonitet III	12769,60	57,82	550,84	22,61	7260,09	66,22	4958,67	57,08
Bonitet IVa	2661,83	12,05	139,68	5,73	1422,56	12,98	1099,58	12,66
Bonitet IVb	294,87	1,34	-	-	294,87	2,69	-	-
Bonitet V	245,22	1,11	90,65	3,72	147,37	1,34	7,2	0,08
Bonitet VIII	77,98	0,35	-	-	75,15	0,69	2,82	0,03
Bez podatka	1361,30	6,16	446,51	18,33	271,13	2,47	643,67	7,41

Izvor: Obrada Nosioca izrade Plana na osnovu podataka Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, orto-foto snimka i Google Earth snimka

Iz prethodne tabele se vidi da je na području Županije Posavske najzastupljenija III bonitetna kategorija sa 12769,60 ha, odnosno 57,82 %, zatim II kategorija sa 4675,66 ha, odnosno 21,17 %, dok je IV kategorija zastupljena sa 2956,70 ha, odnosno 13,39 %.

Visok udio II i III kategorije od 78,99 % ukazuje na potrebu za zaštitom ovih zemljišta od pretvaranja u nepoljoprivredne svrhe, kao i potrebu njegovog racionalnog iskorištavanja uz intenziviranje proizvodnje.

Utvrđene bonitetne kategorije poljoprivrednog zemljišta prema uporabnoj vrijednosti svrstane su u tri grupe:

- zemljišta prikladna za kultiviranje (I-IV bonitetne kategorije),
- zemljišta manje prikladna za kultiviranje (V-VI bonitetne kategorije),

- zemljišta ograničena u upotrebi (VII-VIII bonitetne kategorije).

Obzirom da se kvalitetno poljoprivredno zemljište nalazi u dolinama rijeka i da su podložna plavljenjima, te utjecajima podzemnih voda neophodno je u narednom periodu izvršiti regulacije vodotoka kako bi se očuvalo kvalitetno zemljište i kako bi se zemljište iz slabije kategorije prevelo u bolju bonitetnu kategoriju zemljišta i intenzivirala poljoprivredna proizvodnja.

Prethodno definirana kategorizacija poljoprivrednog zemljišta prema bonitetnim kategorijama je poslužila za utvrđivanje agrozona na području Županije. U skladu sa važećom zakonskom regulativom izvršeno je utvrđivanje poljoprivrednog zemljišta po agrozonama i to na način da su:

- Zemljišta od I do IVb kategorije boniteta utvrđena kao prva agrozona
- Zemljišta od V do VI kategorije boniteta utvrđena kao druga agrozona
- Zemljišta od VII do VIII kategorije boniteta utvrđena kao treća agrozona.

Podatak o zastupljenosti pojedinih agrozona unutar područja Županije, u ukupnom poljoprivrednom zemljištu, prikazan je u slijedećoj tabeli:

Tabela br. 13. Agrozone

	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%
Površina poljoprivrednog zemlišta (ha)	**22086,46**	**100**	**2436,26**	**100**	**10962,90**	**100**	**8687,29**	**100**
Agrozona I	20401,96	92,37	1899,09	77,95	10469,26	95,50	8033,60	92,48
Agrozona II	245,22	1,11	90,65	3,72	147,37	1,34	7,2	0,08
Agrozona III	77,98	0,35	-	0,00	75,15	0,69	2,82	0,03
Bez podatka	1361,30	6,16	446,51	18,33	271,13	2,47	643,67	7,41

Izvor: Obrada Nosioca izrade Plana na osnovu podataka Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, orto-foto snimka i Google Earth snimka

Agrozona I je najzastupljenija agrozona u Županiji, obuhvata površinu od 20401,96 ha, odnosno 92,37 %. Ova zona se smatra najvrjednijim područjem Županije. Najrasprostranjenija je na rječnim terasama rijeke Save, na zemljištu do V bonitetne kategorije, bez pojave erozije i klizišta, toplih ekspozicija. To su zemljišta intenzivne poljoprivredne proizvodnje. Najviše je zastupljena u općini Odžak 10469,26 ha, odnosno 95,50%, općini Orašje 8033,60 ha odnosno 92,48% i u općini Domaljevac – Šamac 1899,09 ha, odnosno 77,95 %.

Među dominantnim tipovima zemljišta zastupljena su: Aluvijalna tla (Fluvisol). U području I agrozone, dominira ratarsko - povrtlarska proizvodnja, koja se uglavnom nalazi u riječnim dolinama. Upravo su to i glavni razlozi koji, osim potencijalnih mogućnosti samog zemljišta, opredjeljuju ovaj vid proizvodnje koja zahtijeva intenzivnu obradu i suvremenu agrotehniku uz mogućnost navodnjavanja. Na drugom mjestu je proizvodnja mlijeka i mesa, odnosno krme i sijena.

Ovakav oblik proizvodnje osim prirodnih pogodnosti diktira i blizina tržišta, te izgrađenost komunikacija i mogućnost transporta osjetljivih kultura.

Također, potrebno je dosljedno provoditi propise koji će maksimalno štititi zemljište od I do IV bonitetne kategorije u što većem obimu i što racionalnije iskorištavanje zemljišta uz intenziviranje proizvodnje.

Agrozona – II zahvata površinu od 245,22 hektara, čine je tipovi tla kao što su rendzine, distrično smeđe tlo, eutrično smeđe tlo, smeđe tlo na krečnjaku. U drugu zonu spadaju zemljišta koja su manje prikladna za kultiviranje, koja posjeduju određena ograničenja. To su zemljišta V bonitetne kategorije. Ova zemljišta se manje koriste kao oranična a pretežno se koriste kao voćnjaci. U ovu grupu spadaju

zemljišta na kojima je moguće organizovati poljoprivrednu proizvodnju uz prethodna ulaganja uz široku lepezu mjera uređenja zemljišta.

Ova zona je područje poluintenzivne poljoprivrede. Pretežno je zastupljeno ratarstvo i voćarstvo. Najviše je zastupljena u općini Domaljevac – Šamac 90,65 ha, odnosno 3,72 %. U općini Odžak zahvata površinu od 147,37 ha, odnosno 1,34 %. Najmanje je zastupljena u općini Orašje 7,20 ha ili 0,08 %.

U agrozonu III spadaju zemljišta koja nisu interesantna za poljoprivrednu proizvodnju i imaju velika ograničenja za širu upotrebu u poljoprivredi. To su zemljišta najslabijih bonitetnih kategorija (VIII bonitet). Sa aspekta zemljišnih potencijala ona predstavljaju najslabije područje Županije. Zastupljena su u površino od samo 77,98 ha, odnosno 0,35 %.

Razlike među agrozonama se ogledaju prije svega u proizvodnim sposobnostima zemljišta, te potom i u uvjetima proizvodnje i načinima njihovog proizvodnog korištenja.

II.3.2. Šume i šumsko zemljište

Šume i šumska zemljišta kao dobro od općeg interesa uživaju posebnu brigu i zaštitu Federacije, županija/kantona i jedinica lokalne samouprave i koriste se pod uvjetima i na način koji su propisani Zakonom o šumama („Narodne novine Županije Posavske “, broj: 9/13).

Funkcije šuma

Šume i šumska zemljišta su temeljni prirodni resurs čije vrijednosti se manifestiraju kroz ekološke, socijalne i ekonomske funkcije. Dakle, pored ekonomskih i gospodarskih funkcija šuma, koje se ogledaju u proizvodnji drveta i drugih šumskih proizvoda kao i lovne divljači, od neprocjenjivog značaja su općekorisne funkcije šuma u koje spadaju: očuvanje biodiverziteta, zaštita zemljišta, zaštita voda i klime, proizvodnja kiseonika, vezivanje ugljenika iz atmosfere, turizam, rekreacija, estetska uloga šuma, itd.

Realna šumska vegetacija

Prema Horvatu (1963) šume područja ove Županije nalaze se unutar područja zapadno-balkanskih klimatskih šuma kitnjaka i običnog graba (*Querco-Carpinetum*) sa kojima alterniraju šume bukve (*Fagetum montanum*) i to na povoljnijim položajima.

U nizinskim predjelima i na zaravnima diluvijalnih terasa karakteristične su šume lužnjaka i običnog graba (*Carpino betuli-Quercetum roboris*). Na najvlažnijim mjestima zastupljene su šume crne johe (*Alnetum glutinosae*) i rjeđe šume vrba i topola (*Populetum-albo nigrae)* na recentnom fluvisolu.

Potencijalna šumska vegetacija

Potencijalnu šumsku vegetaciju predmetnog područja u nižim predjelima karakterišu klimazonalnim šumama kitnjaka i običnog graba sa kojima se izmjenjuju šume lužnjaka i običnog graba.

1. Šumarstvo i organizacija šumarstva na teritoriji Županije Posavske

Šumarstvo predstavlja sve čovjekove aktivnosti na uzgoju, zaštiti i korišćenju sveukupnih šumskih potencijala.

U skladu sa Zakonom o šumama („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 9/13), šumama i šumskim zemljištem na području Županije Posavske upravlja Vlada Županije Posavske putem Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, a u čijem sastavu ja Uprava za šumarstvo. Privatnim šumama upravljaju i gospodare njihovi vlasnici u skladu sa ovim Zakonom o šumama, podzakonskim propisima i odredbama šumsko – gospodarske osnove.

Glavne aktivnosti koje provodi navedena Uprava za šumarstvo su:

- prikuplja podatke i vodi bazu podataka o stanju i razvoju svih šuma,
- vodi katastar šuma i šumskog zemljišta na području Županije,
- priprema Županijski šumsko-razvojni plan
- prati dinamiku poslova na izradi šumsko gospodarskih osnova i njihovu realizaciju,
- vodi evidenciju objekata za proizvodnju i doradu šumskog sjemena i proizvođača šumskog i ukrasnog drveća,
- obavlja poslove izvještajno dojavne službe i prati stupanj oštećenosti šuma,
- osigurava neposrednu zaštitu šuma putem čuvarske službe,
- vrši upravne i druge stručne poslove utvrđene u članku 45. Zakona o šumama Županije Posavske ("Narodne novine Županije Posavske", br. 9/13).

Gazdovanje šumama i šumskim zemljištem u državnom vlasništvu, koje se nalaze na prostoru Županije Posavske, vrši Uprava za šumarstvo.

Podaci o stanju šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu su preuzeti iz Šumsko-gospodarske osnove za državne šume Županije Posavske sa periodom važnosti 01.01.2019.-31.12.2028. godine.

Šumama i šumskim zemljištem, u privatnom vlasništvu, upravljaju njihovi vlasnici u skladu sa Šumsko – gospodarskom osnovom za privatne šume na teritoriji Županije sa periodom važnosti 01.01.2019.-31.12.2028. i Zakonom o šumama, dok nadzor nad ovim upravljanjem, kao i stručne i upravne poslove u istim, vrši Uprava za šumarstvo.

2. Kategorizacija šumskog zemljišta

Klimatski uvjet, geološka podloga i reljef područja Županije Posavske, omogućili su razvoj velikog broja vrsta šumskih fitocenoza, koje se mozaično smjenjuju. Na temelju kategorizacije šuma i šumskog zemljišta, na prostoru predmetne teritorije izdvojene su gospodarske klase. U nastavku je dat pregled gazdinskih klasa, užih i širih kategorija.

ŠIRE KATEGORIJE

Temeljno obilježje šire kategorije šume je njeno porijeklo, a za ostale površine, njihova namjena. Na području Županije Posavske izdvojene su slijedeće šire kategorije:

1.	Visoke šume sa prirodnom obnovom	1000
2.	Šumski zasadi (kulture)	3000
3.	Izdanačke šume	4000
4.	Šibljaci unutar pojasa šuma	5000
5.	Goleti unutar pojasa šuma	6000
6.	Neproduktivne površine u šumarskom pogledu	7000
7.	Uzurpacije	8000

UŽE KATEGORIJE

U ovisnosti od vrste drveća, u okviru navedenih širih kategorija formirane su slijedeće uže kategorije:

1. VISOKE ŠUME SA PRIRODNOM OBNOVOM (1000)

Visoke šume hrasta 1400

Ostale visoke šume 1500

2. ŠUMSKI ZASADI (KULTURE) (3000)

Šumski zasadi (kulture) četinjača na staništu bukve	**3100**
Šumski zasadi (kulture), četinjača na staništu hrastovih šuma	**3400**
Šumski zasadi lišćara na staništu šuma hrasta	**3004**

3. IZDANAČKE ŠUME (4000)

Izdanačke šume bukve	**4100**
Izdanačke šume hrasta kitnjaka	**4400**
Izdanačke izdanačke šume	**4500**

4. ŠIBLJACI UNUTAR POJASA ŠUMA (5000)

Šibljaci u pojasu hrastovih šuma	**5400**

5. GOLETI UNUTAR POJASA ŠUMA (6000)

Goleti unutar pojasa hrastovih šuma	**6400**

6. NEPRODUKTIVNE POVRŠINE U ŠUMARSKOM POGLEDU (7000)

Ostale neproduktivne šume	**7600**

7. UZURPACIJE (8000)

Uzurpacije	**8000**

GAZDINSKE KLASE

Na temelju kategorizacije šuma i šumskog zemljišta, na prostoru Županije izdvojene su sljedeće gazdinske klase:

- *Šume hrastova 1400*
- *Čiste šume hrasta lužnjaka sa ili bez primjese poljskog jasena (poplavne) na pseudogleju i močvarnom glejnom zemljištu na auvijalnim, diluvijalnim i tercijarnim sedimentima 1401*
- *Šume hrasta kitnjaka na pretežno dubokom distričnom kambisolu, luvisolu, pseudogleju i njihovim kombinacijama na kiselim silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim supstratima i kiselim eruptivnim stijenama 1407*
- *Priobalne šume (higrofilne) 1500*
- *Mješovite šume vrba i topola na aluvijalnim nanosima na pjeskovito-ilovastim zemljištima 1504*
- *Šumski zasadi (kulture), na staništu šuma bukve, bez procijenjene drvne mase 3001*
- *Šumski zasadi autohtonih lišćara (javor, jasen, brijest, trešnja, orah i pitomi kesten) bez procijenjene drvne mase na staništu sekundarnih šuma bukve na pretežno dubokom distričnom kambisolu, luvisolu i pseudogleju i na njihovim kombinacijama na silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim kiselim eruptivnim i metamorfnim stijenama 3180*
- *Šumski zasadi (kulture), na staništu šuma bukve 3100*
- *Šumski zasadi smrče čiste ili sa jelom borovima i arišom sa procijenjenom drvnom masom na staništu sekundarnih šuma bukve na pretežno dubokom distričnom kambisolu i kombinaciji dubokog distričnog kambisola, luvisola i pseudogleja na silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim kiselim eruptivnim i metamorfnim stijenama 3103*
- *Šumski zasadi (kulture), u pojasu šuma hrastova 3400*

- *Šumski zasadi crnog bora sa procijenjenom drvnom masom čisti ili sa primjesom bijelog bora, ariša i borovca u pojasu hrastovih šuma na pretežno dubokom distrsičnom kambisolu na silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim supstratima i kiselim eruptivnim i metamorfnim stijenama 3401*
- *Izdanačke šume bukve, primarne i sekundarne 4100*
- *Izdanačke šume bukve i hrasta kitnjaka montanog pojasa na dubokom distričnom kambisolu, luvisolu, pseudogleju i njihovim kombinacijama na silikatnim i silikatnokarbonatnim sedimentnim supstratima i kiselim eruptivnim i metamorfnim stijenama 4113*
- *Izdanačke šume hrastova 4400*
- *Mješovite izdanačke šume kitnjaka na pretežno dubokom distričnom kambisolu, kombinaciji dubokog distričnog kambisola sa luvisolom i pseudoglejem na silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim supstratima i kiselim magmatskim stijenama 4409*
- *Mješovite izdanačke šume hrasta lužnjaka sa običnim grabom unutarnjih područja na zaravnima i brežuljcima na dubokom distričnom kambisolu luvisolu, pseudogleju i njihovim kombinacijama na silikatnim i silikatno-karbonatnim silikatnim supstratima 4416*
- *Šibljaci unutar šuma hrastova 5400*
- *Šibljaci unutar šuma hrasta kitnjaka i običnog graba na dubokom distričnom kambisolu, luvisolu i njihovim kombinacijama na na silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim supstratima i kiselim eruptivnim stijenama 5401*
- *Goleti unutar pojasa šuma hrastova 6400*
- *Goleti unutar šuma hrasta kitnjaka i običnog graba na dubokom distričnom kambisolu, luvisolu i njihovim kombinacijama na silikatnim i silikatno-karbonatnim sedimentnim supstratima i kiselim eruptivnim stijenama 6401*
- *Ostale neproduktivne šume 7600*
- *Šumske komunikacije preko tri metra širine 7606*
- *Kamenolomi, pozajmišta, bare manji vodotoci deponije i ostale neproduktivne površine 7606*
- *Uzurpacije 8000.*

3. Katastar šuma i šumskog zemljišta

Podaci o strukturi šuma i šumskog zemljišta preuzeti su iz Šumsko-gospodarske osnove za državne šume Županije Posavske sa periodom važnosti 01.01.2019.-31.12.2028. godine.

Tabela br. 14, Struktura šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu na teritoriji Županije

Kategorija šuma	Minirano	Odžak	Domaljevac - Šamac	Orašje	Županija Posavska
1000 Visoke šume sa prirodnom obnovom	Ne	15,18		18,47	33,65
	Da				
	Ukupno	15,18		18,47	33,65
3000 Šumske kulture	Ne	192,57			192,57
	Da	2,30			2,30
	Ukupno	194,87			194,87
3000* Šumske kulture	Ne	4,44			4,44
	Da				
	Ukupno	4,44			4,44
4000 Izdanačke šume	Ne	149,72	0,14	14,11	163,97
	Da	3,25	12,95	1,63	17,83
	Ukupno	152,97	13,09	15,74	181,80
5000* Šibljaci unutar pojasa šuma	Ne	2,99	0,45	6,32	9,76
	Da				
	Ukupno	2,99	0,45	6,32	9,76
6000*	Ne	0,35			0,35

Goleti unutar pojasa šuma	Da				
	Ukupno	0,35			0,35
7000* Neproduktivne površine u pogledu šumarstva	Ne	1,78	0,01	2,92	4,71
	Da				
	Ukupno	1,78	0,01	2,92	4,71
8000* Uzurpacije	Ne	23,80	3,11	0,66	27,57
	Da				
	Ukupno	23,80	3,11	0,66	27,57
UKUPNO*	**Ne**	**33,36**	**3,57**	**9,90**	**46,83**
	Da				
	Ukupno	**33,36**	**3,57**	**9,90**	**46,83**
UKUPNO	**Ne**	**357,47**	**0,14**	**32,58**	**390,19**
	Da	**5,55**	**12,95**	**1,63**	**20,13**
	Ukupno	**396,38**	**13,09**	**34,21**	**410,32**
UKUPNO	**Ne**	**390,83**	**3,71**	**42,48**	**437,02**
	Da	**5,55**	**12,95**	**1,63**	**20,13**
	Ukupno	**396,38**	**16,66**	**44,11**	**457,15**

Izvor: Šumskogospodarska osnova za državne šume Županije Posavske, Wald - Projekt d.o.o., Bosanska Krupa, 2018.godine

4. Vlasnička struktura

Prema podacima iz važeće Šumsko-gospodarske osnove za državne šume Županije Posavske sa periodom važnosti 01.01.2019.-31.12.2028. godine i Šumsko-gospodarske osnove za privatne šume na teritoriji općina: Domaljevac – Šamac, Odžak i Orašje sa periodom važnosti 01.01.2019.-31.12.2028. dobijena je sledeća vlasnička struktura:

Tabela br. 15, Vlasnička struktura šuma i šumskog zemljišta na teritoriji Županije Posavske

SEKTOR SVOJINE	ŠUMSKO ZEMLJIŠTE [ha]	PROCENTUALNI UDIO%
PRIVATNI	3061,49	87,01%
DRŽAVNI	457,13	12,99%
UKUPNO	**3518,62**	**100,00%**

Izvor: ŠGO za državne i privatne šume

5. Ugroženost šumskih ekosistema

Šume Županije Posavske svakako imaju svoje neprijatelje, i to kako prirodne tako i antropogene. Prirodni faktori, kao sastavni dio ekosistema, utiču na ravnotežu šuma. Dakle, osim antropogenog faktora, kao uzroka ugroženosti šumskih ekosistema, neophodno je izdvojiti i ugroženost od biljnih bolesti, požara, globalnih klimatskih promjena, vjetrova, oluja, zagadjenog zraka, kiselih kiša, itd. Takođe, izgradnjom cestovne infrastukture, nanose se velike štete šumama, gdje se usljed trasiranja istih vrši čista sječa, čime se trajno narušava stabilnost šuma, naročito na terenima sa velikim nagibima.

Na ovome području mogu se izdvojiti dva, između naprijed navedenih faktora koji ozbiljnije ugrožavaju šume, a to su šumski požari i štete od čovjeka. Šumski požari su najučestaliji u zasadima četinjača, a ukupna šteta od požara u periodu 01.01.2009. do 31.12.2018. nije procijenjena. Desila su se dva

prizemna požara koja su zahvatila 5,8 ha površine šumskih zasada. Izravnih šteta od ovih požara nije bilo, ali je slabljenjem vitalnosti vrsta drveća, pogotovo smreke i borovca, došlo do njihovog sušenja uslijed napada potkornjaka.

Ugroženost šuma od čovjeka se najviše manifestira uzurpiranjem i krčenjem kao i bespravnim sječama. U proteklom razdoblju uzurpirano je 27,57 ha šuma i šumskih tala, a evidentirana je i šumska krađa 34,77 m^3 ogrijevnog drveta.

Ostali vidovi šteta su također prisutni, ali se kreću u granicama prosjeka BiH.

Neorganiziranost i slabo provođenje zakonskih mjera kažnjavanja ovakvih vrsta prijestupnika kod nadležnih sudova, socijalno-društveni aspekt cjelokupnog dešavanja, dodatno usložnjava ovaj problem i automatski ga podiže na višu razinu, isključivo regionalnog karaktera koji zahtjeva animiranje cjelokupnog društva u njegovom rješavanju.

Na sličan način se može približiti i problem pašarenja u šumama koji je u ovom području prisutan.

6. Vrjednovanje šuma

Brojne i veoma različite karakteristike šuma imaju trajan, uvijek aktualan značaj za ljudsko društvo i zbog toga njihova vrijednost ima veliki značaj. Do sada, ovom vrjednovanju nije poklanjana dovoljna pažnja, što se može pravdati monofunkcionalnim pristupom korišćenja šuma, koji se ogledao samo kroz gospodarske funkcije.

Vrjednovanje prostora i šuma koje pokrivaju taj prostor, do sada u BiH nije vršeno. Pokušaj šumarstva do prije tridesetak godina, da uvođenjem zemljarine kao fiskalne mjere, dođe do vrijednosti šuma nije realiziran. U to vrijeme nisu postojale ni naučno razrađene metode za vrjednovanje svih funkcija šuma.

U posljednje vrijeme, sve više je aktualan pristup korišćenja šuma i šumskog zemljišta na načelu multifunkcionalnosti, gdje sve više do izražaja dolaze i neproizvodne (općekorisne) vrijednosti šuma.

Vrjednovanje proizvodnih funkcija šuma je vrlo jednostavno. Naime, množenjem količine proizvoda i tržišne cijene istih, dobiće se približna vrijednost ukupnog proizvoda.

Međutim, vrjednovanje neproizvodnih funkcija šuma, koje se ogledaju kroz očuvanje biodiverziteta, zaštite zemljišta, zaštite voda i klime, proizvodnje kiseonika, vezivanje ugljenika iz atmosfere, turizam, rekreacija, estetska uloga šuma, itd., je veoma složen postupak.

Do danas ne postoje egzaktne metode za izračunavanje, jer je mnogo faktora od kojih zavisi ta vrijednost. Drukčija je, na primjer, vrijednost šume koja pročišćava vode za opslrbu malog naselja i megapolisa, ili šume koja štiti od lavina veće naselje, ili važniju komunikaciju itd.

Prema klasifikaciji FAO, funkcije šuma su svrstane u tri grupe:

- proizvodne funkcije
- funkcije očuvanja i zaštite
- rekreativno-zdravstvene i socijalne funkcije.

7. Stupanj šumovitosti i stupanj zadovoljenosti

Suvremeni pristup ocjeni kvaliteta okoliša sve više se temelji na odnosu elemenata koji grade okoliš i broja korisnika istog. Šume zauzimaju veoma značajno mjesto među gore navedenim elementima, te je njihov udio na odredjenom prostoru veoma presudan za ocjenu kvaliteta okoliša.

U sljedećoj tabeli dati su parametri koji pokazuju stupanj šumovitosti teritorije Županije, kao i odnos površine šuma i broja stanovnika (stupanj zadovoljenosti).

Tabela br. 16. Stupanj šumovitosti i stupanj zadovoljenosti

Županija Posavska	Površina Županije (ha)	Šume i šumsko zemljište (ha)	Stupanj šumovitosti (%)	Br. stanovnika	Stupanj zadovoljenosti (ha/st)
	32104,09	3519,06	10,96%	41346	0,08

Iz navedene tabele se vidi da šume i sveukupna šumska zemljišta zauzimaju oko 11,0 % teritorije Županije, što je ispod prosječne šumovitosti koja za Federaciju Bosne i Hercegovine iznosi 58% [3].

Promatrano sa aspekta stupnja zadovoljenja, odnosno površine šuma po stanovniku, može se konstatirati da teritorija ŽupanijePosavske ima nepovoljan bilans (0,08 ha/st), koji je dosta ispod preporučenih evropskih normativa (0,30 ha/st).

8. Ocjena stanja

Šumarska proizvodnja na teritoriji Županije, ograničena je prije svega površinom i kvalitetom šumskog fonda. Naime, nedovoljna zastupljenost visoko produktivnih ekonomskih šuma, onemogućava značajnije učešće šumarskog gospodarstva u ukupnom bilansu gospodarstva Županije.

Učešće miniranih površina u površinama pod šumama u državnom vlasništvu na teritoriji Županije iznosi 20,13 %. S obzirom da visoke šume sa prirodnom obnovom pokrivaju svega 33,65 ha, može se konstatirati da ovo područje spada u kategoriju siromašnih šumskogospodarskih područja u Federaciji BiH. U prilog navedenoj činjenici ide i struktura šuma u kategoriji izdanačkih šuma koja zauzima veću površinu od visokih šuma sa prirodnom obnovom odnosno 181,80 ha (od čega 17,83 ha minirano) u kojima dominiraju hrastove izdanačke šume kserotermnih staništa i šume kitnjaka sa grabom, koje spadaju u kategoriju lošijih izdanačkih šuma.

II.3.3. Vode

Teritorija Županije Posavske pripada oblasnom riječnom slivu rijeke Save. Veći dio općine Odžak se nalazi u neposrednom slivu rijeke Save, dok se jugoistočni i istočni dio općine sa urbanim područjem Odžak odvode prema rijeci Bosni, odnosno nalaze se u slivu rijeke Bosne.Općine Domaljevac – Šamac i Orašje cijelom svojom teritorijom pripadaju riječnom slivu rijeke Save. Oba vodotoka predstavljaju vodotoke I kategorije i tranzitne vodotoke.

Rijeka Sava cijelom svojom dužinom kroz BiH predstavlja granicu sa susjednom Republikom Hrvatskom, pa ima i međunarodni karakter. Po dužini je treća, a po protoku najveća pritoka Dunava. Dužina Save od njezina izvora u planinama zapadne Slovenije do njezina ušća u Dunav u Beogradu je oko 944 km. U svom srednjem toku ova rijeka tangira prostor općine Odžak u dužini 32.44 km. Srednji godišnji proticaj rijeke Save u periodu 1947 – 1981. godina na profilu Slavonski Brod iznosio je 994 m^3/sek, a na profilu Županja 1180 m^3/sek. Sava ima dva ciklusa velikih i malih voda godišnje. Velike vode se javljaju redovno u travnju i u studenom, kad su obično manje od travanjskih. Male vode su redovna pojava u periodu kolovoz - rujan i u veljači, kada su veće nego ljeti. Odnos maksimalnih i minimalnih mjesečnih proticaja je 3,5. Proticaji su na razini srednjih mjesečnih vrijednosti dosta ujednačeni.

Na prostoru Županije Posavske nalaze se tri Automatske hidrološke stanice na rijeci Savi:[4]
-Automatska hidrološka stanica Svilaj,
-Automatska hidrološka stanica most Šamac i

[3] Podaci iz Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2016. godini i planovima gospodarenja šumama za 2017. godinu, BiH, FBiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
[4] izvor „Hidrološki godišnjak Federacije BiH“, 2020 godina

-Automatska hidrološka stanica Grebnice.

Rijeka Bosna drenira središnje dijelove dinarskog kraškog masiva i središnji dio Bosne, a ulijeva se u rijeku Savu između Pruda i Šamca. Površina sliva iznosi 10.663 km^2. Karakteristični proticaji donjeg dijela toka rijeke Bosne, na dijelu od Doboja do ušća u Savu iznose:

- Vodomjerna stanica Doboj: Qsr = 169,5 m^3/sek, Q1/100 = 3055 m^3/sek;
- Vodomjerna stanica Modriča: Qsr = 177,6 m^3/sek, Q1/100 = 3309 m^3/sek;
- Ušće u rijeku Savu: Qsr = 180,5 m^3/sek, Q1/100 = 3365 m^3/sek.

Donji tok rijeke Bosne predstavlja tipičan ravničarski tok, gdje se zbog malog pada vodotok razliva i često mijenja korito. Posljedica toga je pojava rukavaca, meandara i riječnih jezera - starača. Inače, u svom donjem toku rijeka Bosna u periodima velikih voda izaziva enormne štete, prvenstveno kroz plavljenje, te rušenje i odnošenje obala. Na pojedinim mjestima prisutni su nanosni materijali u vidu ada, dok su nepovoljne geomehaničke osobine tla riječnih obala uzrok njihovoj nestabilnosti i odnošenju, posebno pri denivelaciji razine podzemnih i riječnih voda i pojavi tzv. sufozije. Stoga je prisutno stalno odnošenje zaobalnih površina pri čemu je uglavnom ugroženo plodno poljoprivredno zemljište, a nerijetko i stambeni i infrastrukturni objekti seoskih naselja.

Zaobalja rijeke Bosne su značajni resursi podzemnih voda. Na području Županije Posavinske ali i kao jedno od bitnih podzemnih vodnih tijela na prostoru BiH identifikovano je podzemlje koje se prostire između Posavske Mahale i Gornje Dubice na sjeveru, padina Vučijaka na zapadu, i doline rijeke Bosne na istoku i jugu. Navedeno podzemno vodno tijelo je intergranularne poroznosti.

II.3.4. Rude i drugi mineralni resursi

Na bazi do sada izvedenih istraživanja, prostor Županije Posavske spada u prostore relativno siromašne sa mineralnim sirovinama. Takođe, nivo istraženosti do sada utvrđenih mineralnih sirovina je niska, tako da je neophodno u narednom periodu ovom sektoru dati veći značaj.

Na području Posavske Županije, postoje istražni blokovi za naftu, koji nose sledeće oznake:
- Istražni blok BiHPo1 (110km^2);
- Istražni blok BiHPo2 (93km^2);

Treba napomenuti da su ovo samo istražni blokovi, te da za neke detaljnije podatke treba vršiti dalja istraživanja.

Podaci o blokovima su dobijena na osnovu 5 historijskih (prethodnih) bušotina, 1 idetifikovanog prospekta i 2 seizmička profila 2D. U tabelama 1 i 2, date su koordinate pomenutih istražnih blokova.

Tabela br. 17.Koordinate istražnog bloka BiHPo1 (110km^2)

Točka	Y	X
1	6519200	4998000
2	6525500	4994500
3	6533730	4995320
4	6535420	4992180
5	6530910	4989320
6	6526588	4985439
7	6517233	4992128
8	6519964	4991276

Tabela br. 18.Koordinate istražnog bloka BiHPo1 (93km^2)

Točka	Y	X
1	6543810	4991430
2	6546150	4991230

3	6546830	4993000
4	6548260	4990750
5	6553110	4989820
6	6555140	4988310
7	6558070	4985490
8	6557320	4983320
9	6559050	4982830
10	6560220	4983460
11	6562830	4983140
12	6559270	4979240
13	6542980	4988810

Jedine mineralne sirovine za koju su utvrđene rezerve nalazi se na području općine Odžak i to je ciglarska glina i krečnjak.

Glina

Glina, koja se može koristiti za proizvodnju crijepa, nalazi se u okviru druge riječne terase od Srnave do Novog Grada. Prema podacima ranijih istraživanja definirane su sljedeće rezerve: A rezerve (1.511.000 tona), B rezerve (3.936.000 tona) i C1 rezerve (6.277.000 tona). Nije poznat kvalitet ovih glina, ali se može pretpostaviti da je dobar čim je bila korištena u ciglarskoj industriji.

Krečnjak

Što se tiče krečnjaka, prema rezultatima ranijih istraživanja definirane su A rezerve (365.000 m3), B rezerve (983.000 m^3) i C1 rezerve (947.000 m^3), međutim nisu bili dostupni podaci o kvalitetu krečnjaka. Dio ovih rezervi se nalazi na području današnje općine Vukosavlje.

Termalne i mineralne vode

U sjevernom dijelu naseljenog mjesta Vrbovac u općini Odžak postoji jedan izvor i više istražnih bušotina i bunara, gdje je prema fizičko - kemijskim karakteristikama voda sa povišenom temperaturom (maksimalno do 17°) i sa povećanim sadržajem Fe i Mn, dok se osjeti na postojanje H_2S. Najveći kapacitet ima bunar BV-1 dubine 62 m i kapacitet crpljenja 20 l/s. Vode sa ovog izvorišta su planirane za vodoopskrbu.

Na području općine Domaljevac - Šamac trenutno postoje dvije bušotine termalnih sumpornih voda dubine 1250 metara, a tlak na izlasku vode iz bušotine je 4 – 5 bara. Izvorište sumporne vode je sa izlaznom temperaturom od 86°C.

Bunar Y-1 „Malo blato“ u Domaljevcu, k.č. broj: 4219/1 u K.O. Domaljevac. Bunar je dubine 205,00 m, kapaciteta Q=7 l/s. Prema fizičko - kemijskim karakteristikama, voda iz navedenog bunara spada u grupu hipotermalnih, srednje mineralnih voda (temperatura vode 210C). Voda sa ovog izvorišta data je u koncesiju poduzeću „YIMOR“ d.o.o. Domaljevac u svrhu flaširanja i distribucije na tržište.

II.3.5. Lovna i ribolovna područja

Lov
Županija Posavska s obzirom na konfiguraciju terena i bogatstvo divljači, kao i rasprostranjenost vodnih tokova, pruža povoljne uvjete za razvoj lova i ribolova.

S obzirom na nadmorsku visinu i konfiguraciju terena, lovište pripada tipu nizinskih lovišta. Konfiguracija terena je tipični nizinski ambijent posavske ravnice, srednje brežuljkast bez posebno izraženih geomorfoloških oblika.

Lovište „Domaljevac“ ustanovljeno je za teritoriju općine Domaljevac – Šamac. Prema vrsti djelatnosti lovište je gospodarsko-sportskog karaktera. Površina lovišta iznosi 17000,0 ha (lovna površina obuhvata 14868,52 ha, nelovna površina obuhvata 2131,48 ha).

Lovište „Odžak“ ustanovljeno je za teritoriju općine Odžak. Ovo lovište je prema vrsti djelatnosti gospodarsko – sportskog karaktera. Površina lovišta iznosi 12966,0 ha (lovna površina obuhvata 11392,0 ha, nelovna površina obuhvata 1574,0 ha).

Lovište „Orašje“ ustanovljeno je za teritoriju općine Orašje. Prema vrsti djelatnosti lovište je gospodarsko – sportskog karaktera. Površina lovišta iznosi 3862,0 ha (lovna površina obuhvata 3238,0 ha, nelovna površina obuhvata 624,0 ha).

Povoljni klimatski uvjeti, mir u lovištu, bogata vegetacija, prisustvo kultivisanog bilja i bogatstvo vodom i raznovrsnom hranom su faktori koji veoma povoljno utiču na razvoj i opstanak životinjskih vrsta interesantnih za lov kao što su: srna, zec i fazan. U samom lovištu nalaze se sledeće uzgojne vrste divljači:

- osnovne vrste divljači – Fazan (Phasianus cochicus), zec (Lepus europeaus), Srna (Capreolus capreolus), Divlja svinja (Sus scrofa), Prepelica (Coturnix coturnix), Jarebisa poljka trčka (Perdix perdix) i divlje patke (Anatidae);
- stalno zaštićena divljač – vjeverica (sciurus vulgaris), vidra (Lutra Lutra), čaplje (Aredidae) osim sive čaplje, Orlovi (Aqvila sp.), sokolovi (Falconidae), Jastrebovi (Accipitridae), Liske (Rallidae), osim crne liske, Čigre (Strenidae sp.), Sove (Strigidae), Gnjurci (Podicipedidae) i druge vrste iz Zakon o lovstvu;
- ostala lovostajem zaštićena divljač – Obični jelen (Cervus elaphus), Jelen lopatar (Dama dama), Divlja mačka (Felis silvestris), Čagalj (Canis aureus), Lisica (Vulpes vulpes), Vuk (Canic lupus), Kuna zlatica (Martes martes), Kuna bjelica (Martes foina), Smeđi tvor (Putorius putorius), Velika lasica - hermelin (Mustela erminea), Lasica mala (Mustela nivalis), Jazavac (Meles meles), Puh obični (Glis glis), Siva čaplja (Ardea cinerea), Liska crna (Fulica atra), Šljuka šumska (Ssolopax rusticola), Golub divlji (Columba livia), Vrane (Carvidae), Gavran (Corvs corax), Vrana siva (Corvus cornix), Vrana gračac ((Corvus frugilegus), Čavka (Corvus monedula), Svraka maruša (Pica pica), Šojka kreštalica (Garulus glandarius) i druge vrste.

Stanje lovnog fonda u okviru lovišta je prikazano u sljedećim tabelama.

Tabela br. 19. Stanje lovišta „Domaljevac“

Vrsta divljači 2019	Proljetno stanje	Mogućnost korištenja	Kapacitet lovišta
Srna	44	8	56
Zec	116	36	194
Fazan	242	200	442

Izvor: Uprava za šumarstvo i lovačke udruge

Tabela br. 20. Stanje lovišta „Odžak“

Vrsta divljači 2019	Proljetno stanje	Mogućnost korištenja	Kapacitet lovišta
Srna	265	54	314
Divlja svinja	48	46	92
Zec	224	80	708
Fazan	932	1000	1764
Jelen lopatar	20	-	-

Izvor: Uprava za šumarstvo i lovačke udruge

Tabela br. 21. Stanje lovišta „Orašje“

Vrsta divljači 2019	Proljetno stanje	Mogućnost korištenja	Kapacitet lovišta
Srna	102	14	190
Divlja svinja	u prolazu	4	-
Zec	182	60	564
Fazan	618	452	996

Izvor: Uprava za šumarstvo i lovačke udruge

Ribolov

Aktom Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske iz 2017. god. ribarsko područje Županije je dodijeljeno na korištenje Sportsko ribolovnom savezu Županije Posavske. SRS Županije Posavske sastoji se od članova: udruge ribolovaca općine Orašje „Šaran“, udruge sportskih ribića Općine Domaljevac-Šamac „Zlatni karas“ i udruženja građana sportskih ribolovaca iz Odžaka.

Ribolovno područje podjeljeno je na tri ribolovne zone koje obuhvataju slijedeće vode:

Zona 1.
- Desna strana rijeke Save sa početkom na lokalitetu od Kitić bogaza u mjestu Vučilovac na 239,1 krn pa do 280,5 km na lokalitetu Njiva „Neđevci i to 1 kilometar uzvodno od Ivšina šljivika“,
- rijeka Tolisa cijelim tokom na području općine Orašje sa usisnim kanalima,
- rovovi - iskopi Ciglana na Dusinama i gazde Ilje polju,
- rovovi-iskopi na Sljunčarama Oštra Luka i Tolisa,
- korito Savice i jezero u Basuckoj.

Zona 2.
- desna strana rijeke Save od 280,5 do 305,0 km (od mosta kod Bos. Šamca do kilometar uzvodno od Ivšinog Šljivika na Nađevcima),
- bara Tišina u Domaljevcu,
- lateralni kanal i kanali sisavci na Općini Domaljevac-Šamac,
- sve druge tekuće i stajaće vode na prostoru općine Domaljevac-Šamac nad kojim ne postoji privatna svojina.

Zona 3.
- rijeka Sava od ušća rijeke Bosne u Bos.Šamcu-Prud te uzvodno do ušća potoka Suva Rijeka kod „Pantića Mlin“, u Maloj Brusnici,
- rijeka Bosna, od ušća u rijeku Savu kod Bos.Šamca-Prud te uzvodno do ušća Starače kod „Kapele“ u naselju Ada,
- Bara Starača od naselja Prud cijelom dužinom do ušća u rijeku Savu kod „šlajza“, u naselju Trnjak,
- Glavni SABIRNI KANALI do crpnih stanica „Zorice“ i „Svilaj“ , te sabirni kanali „Gornja Crnotoča“, i „Donja Crnotoča“, sa utočnim kanalima,
- Obodni kanali „Svilaj- Potočani“ i „Bosna-Bukovica“,
- Sve ostale bare i zalivi uz vodotoke u kojima su nastanjene ribe.

U vodama ovog Ribolovnog područja, na osnovu dugogodišnjeg praćnja i saznanja obitavaju slijedeće vrste riba : Šaran, Som, Štuka, Smuđ ,Kečiga, Amur, Mrena, Klen, Deverika, Škobalj , Plotica, Manić, Babuška, Sunčanica, Bjelica te ostale vrste bijele ribe.

Takođe SRS u cilju obnavljanja ribljeg fonda vrši redovna i kontinuirana poribljavanja svih vodotoka kojima gazduje.

Tijekom svog rada SRSŽP organizuje i učestvuje u Sportsko ribolovnim takmičenjima na nivou Županija, federacije BiH i BIH te distrikta Brčko, a sve sukladno kalendaru takmičenja nadležnih saveza.

II.4. KARAKTERISTIKE GOSPODARSKOG RAZVOJA

Stupanj razvoja gospodarstva Županije Posavske posljedica je ponajprije niza materijalnih i društvenih faktora, ali i povijesnih okolnosti. Svjetska ekonomska kriza 2008.godine je najznačajniji spoljašnji faktor koji je doveo do usporavanja gospodarskih aktivnosti u zemljama Evropske Unije i zemljama regiona kao našim najznačajnijim spoljnotrgovinskim partnerima, što je uzrokovalo recesiju u gospodarstvu poslije 2009.godine.

Temelj gospodarskog razvoja Županije Posavske čini prerađivačka industija (prerada drveta, osim namještaja, prerada voća i povrća; izvoz metalnih proizvoda i strojeva za obradu metala; električnih strojeva, aparata i uređaja, prerada plastičnih masa) i trgovine i turizma.

Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2019. godini Županija Posavska zauzima deveto mjesto od deset županija/ kantona u Federaciji BiH i spada u grupu izrazito nerazvijenih kantona. Po rangu razvijenosti unutar Županije Posavske općina Orašje je na 1. mjestu, dok je na posljednjem mjestu općina Domaljevac - Šamac.

U Županiji Posavskoj procjenjuje se da GDP (bruto domaći proizvod) iznosi 212.803 hiljade KM što u odnosu na GDP Federacije Bosne i Hercegovine iznosi 1,3%. Procjena GDP-a po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) iznosi 5.414 KM ili 77,3 % prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine. Općina sa najvećim GDP-om je Orašje, dok je sa najmanjim Općina Domaljevac – Šamac. Općina Orašje ima GDP po glavi stanovnika od 6.753, što iznosi 96,5 % prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine i iznad je prosjeka Županije Posavske.

Tabela br. 22.: Bruto domaći proizvod (GDP) u FBiH, PK i Općinama u 2012. godini[5]

	Stanovništvo (prisutno)	**GDP u hilj. KM**	**GDP/PC u KM (po glavi stan.)**	**GDP/PC u KM (po glavi stan.) FBiH = 100**
FBiH	2.334.348	16.369.510	7.001	100,0
Županija Posavska	39.307	212.803	5.414	77,3
Općina Odžak	15.405	65.478	4.250	60,7
Općina Domaljevac - Šamac	4.510	16.369	3.630	51,8
Općina Orašje	19.392	130.956	6.753	96,5

Izvor: Makroekonomski pokazatelji u 2012. godini, Federalni Zavod za programiranje razvoja

Poslovni subjekti

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Županiji Posavskoj na dan 31.12.2019. godine iznosi 2448 i u ukupnom broju poslovnih subjekata Federacije BiH učestvuju sa 1,7%. U odnosu na 2013.godinu broj poslovnih subjekata se povećao za 23 poslovna subjekta, što ukazuje na blagi porast.

[5] Federalni zavod za statistiku ne radi izračun GDP po kantonima i općinama,

1) Procjenu za 2014. godinu po kantonima i općinama u FBiH izvršio Federalni zavod za programiranje razvoja

po formuli: $\frac{\text{broj zaposlenih u općini x prosječna plaća u općini X GDP}}{\text{broj zaposlenih u FBiH x prosječna plaća u FBiH}}$

Ovim se dobija približna procjena GDP-a kantona i općina, jer nisu uzete sve komponente koje utiču na izračun stvarnog GDP-a.

Registriran broj pravnih osoba u Županiji iznosi 1044, dok broj registriranih fizičkih osoba – obrtnika sa stanjem na dan 31.12.2019. godine iznosi 550. Broj pravnih osoba se povećao za 31, dok se broj obrtnika smanjio za 7, u odnosu na 2013.godinu.

Broj poslovnih subjekata u odnosu na 1000 stanovnika se smanjio na razini Županije i općine Odžak, dok ostale općine bilježe povećanje broja poslovnih subjekata u odnosu na 1000 stanovnika.

Tabela br. 23. Struktura poslovnih subjekata u FBiH, PK i Općinama, 2019. godine

	Stanovništvo (prisutno)	**Broj**				**Broj na 1.000 stanovnika**
		Ukupno	**Pravne osobe**	**Jedinica u sastavu pravnih osoba**	**Fizičke osobe obrtnici**	
2019.godina						
FBiH	2.190.098	143.823	60.794	30.868	52.161	65,7
Županija Posavska	41.346	2.448	1.044	854	550	59,2
Domaljevac - Šamac	4.540	233	125	78	30	51,3
Odžak	17.834	964	411	326	227	54,1
Orašje	18.972	1.251	508	450	293	65,9
2013.godina						
Županija Posavska	38.960	2.425	1.013	855	557	62,2
Domaljevac - Šamac	4.472	211	106	77	28	47,2
Odžak	15.243	1.023	410	341	272	67,1
Orašje	19.245	1.191	497	437	257	61,9

Izvor: Sociekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2014. i 2020.godine

Općina Orašje učestvuje u visokom procentu u ukupnom broju poslovnih subjekata na razini Županije. Također, općina Orašje raspolaže sa velikim brojem poslovnih subjekata u odnosu na 1.000 stanovnika u odnosu na Županiju i u odnosu na Federalnu razinu.

Analiza stanja poslovnih subjekata sprovedena je na temelju podataka preuzetih iz dokumenta Socioekonomski pokazatelji po općinama. Prema navedenoj bazi podataka uočava se povećanje poslovnih subjekata u 2019. u odnosu na 2013. godinu, po sve tri kategorije: pravne osobe, jedinice u sastavu i fizičke osobe/obrt, izuzev u općini Odžak.

Tabela br. 24.Struktura poslovnih subjekata u FBiH, PK i Općinama

Godine	**2013.**	**2016.**	**2019.**
FBiH	128.728	134.019	143.823
Županija Posavska	2425	2404	2.448
Odžak	1023	958	964
Domaljevac - Šamac	211	224	233
Orašje	1191	1122	1.251

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama, 2012., 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017.godina, Federalni Zavod za programiranje razvoja

U 2013.godini, prema podacima u narednoj tabeli, uočava se da broj poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima preovladava u odnosu na broj poslovnih subjelata u proizvodnim djelatnostima. Udio poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima iznosio je 80,37%, a u proizvodnim djelatnostima 19,63%, na nivou Županije.

Najveći broj poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima je zastupljen u općini Orašje (84,89%), u općini Domaljevac – Šamac 79,15% i u općini Odžak 75,37%.

Općina Odžak raspolaže sa najvećim udjelom poslovnih subjekata u proizvodnim djelatnostima (24,63%), dok su isti najmanje zastupljeni u općini Orašje (15,11%).

Tabela br. 25.: Registrirani poslovni subjekti prema područjima KD BIH u 2013.godini

Oznaka djelatnosti	Županija Posavska	Struktura %	Općina Odžak	Struktura %	Općina Domaljevac - Šamac	Struktura %	Općina Orašje	Struktura %
A	113	4,66	73	7,14	6	2,84	34	2,85
B	19	0,78	12	1,17	3	1,42	4	0,34
C	237	9,77	116	11,34	20	9,48	101	8,48
D	5	0,21	1	0,10	1	0,47	3	0,25
E	10	0,41	3	0,29	2	0,95	5	0,42
F	92	3,79	47	4,59	12	5,69	33	2,77
Proizvodne djelatnosti	476	19,63	252	24,63	44	20,85	180	15,11
G	742	30,60	317	30,99	46	21,80	379	31,82
H	145	5,98	42	4,11	31	14,69	72	6,05
I	220	9,07	100	9,78	12	5,69	108	9,07
J	23	0,95	11	1,08	1	0,47	11	0,92
K	45	1,86	16	1,56	4	1,90	25	2,10
L	4	0,16	1	0,10	1	0,47	2	0,17
M	82	3,38	33	3,23	5	2,37	44	3,69
N	28	1,15	8	0,78	6	2,84	14	1,18
O	89	3,67	35	3,42	8	3,79	46	3,86
P	38	1,57	19	1,86	4	1,90	15	1,26
Q	43	1,77	20	1,96	4	1,90	19	1,60
R	140	5,77	38	3,71	16	7,58	86	7,22
S	350	14,43	131	12,81	29	13,74	190	15,95
Uslužne djelatnosti	1949	80,37	771	75,37	167	79,15	1011	84,89
Ukupno I+II	2425	100	1023	100	211	100	1191	100

Izvor: Statistički godišnjak/ljetopis; Fedralni statistički zavod Federaciji Bosne i Hercegovine, 2019. godina

U odnosu na 2013.godinu broj poslovnih subjekata se smanjio u uslužnoj djelatnosti, a povećao u proizvodnim djelatnostima u 2019.godini. Prema podacima iz naredne tabele uočava se,da kada je broj poslovnih subjekata u pitanju, da uslužne djelatnosti i dalje preovladavaju, učestvuju sa 77,00%, dok proizvodne djelatnosti učestvuju sa 23,00% od ukupnog broja poslovnih subjekata u 2019.godini.

Najveći broj poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima evidentiran je u općini Domaljevac – Šamac (80,26%), zatim u općini Orašje (78,90%) i u općini Odžak 73,76%.
Broj poslovnih subjekata u proizvodnim djelatnostima je i dalje najzastupljeniji u općini Odžak (26,24%), a najmanje je zastupljen u općini Domaljevac – Šamac (19,74%).

Tabela br. 26.: Registrirani poslovni subjekti prema područjima KD BIH u 2019.godini

Oznaka djelatnosti	Županija Posavska	Struktura %	Odžak	Struktura %	Domaljevac - Šamac	Struktura %	Orašje	Struktura %
A	172	7,03	83	8,61	9	3,86	80	6,39
B	20	0,82	13	1,35	3	1,29	4	0,32
C	265	10,83	114	11,83	21	9,01	130	10,39
D	10	0,41	1	0,10	2	0,86	7	0,56
E	12	0,49	4	0,41	1	0,43	7	0,56
F	84	3,43	38	3,94	10	4,29	36	2,88
Proizvodne djelatnosti	563	23,00	253	26,24	46	19,74	264	21,10
G	627	25,61	266	27,59	43	18,45	318	25,42
H	150	6,13	43	4,46	31	13,30	76	6,08
I	191	7,80	71	7,37	14	6,01	106	8,47
J	20	0,82	10	1,04	1	0,43	9	0,72
K	42	1,72	13	1,35	2	0,86	27	2,16
L	5	0,20	1	0,10	1	0,43	3	0,24
M	85	3,47	33	3,42	7	3,00	45	3,60
N	36	1,47	11	1,14	7	3,00	18	1,44
O	90	3,68	35	3,63	7	3,00	48	3,84
P	34	1,39	15	1,56	4	1,72	15	1,20
Q	47	1,92	21	2,18	4	1,72	22	1,76
R	143	5,84	46	4,77	15	6,44	82	6,55
S	415	16,95	146	15,15	51	21,89	218	17,43
Uslužne djelatnosti	1885	77,00	711	73,76	187	80,26	987	78,90
Ukupno I+II	2448	100	964	100	233	100	1251	100

Izvor: Kanton Posavski u brojkama; Fedralni statistički zavod Federaciji Bosne i Hercegovine, 2020. godina

U 2019. godini, kao i u 2013.godini, od ukupnog broja registriranih poslovnih subjekata, najveći broj djelatnosti je u sektoru trgovina na veliko i malo i iznosi 25,61%. Na drugom mjestu su ostale uslužne djelatnosti sa 16,95%, zatim slijede prerađivačka industrija (10,83%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) (7,80%) i poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (7,03%). Prema navedenim podacima uočava se da tercijarni sektor dominira na području Županije u odnosu na sekundarni i primarni.

Primarne djelatnosti na području Županije obuhvataju poljoprivredu (lov, ribolov i šumarstvo.) Navedene djelatnosti su zastupljene u viskom procentu. Od ukupnog obradivog poljoprivrednog zemljišta 22 988 ha odnosno 89,37 % su oranične površine. Od ukupnih obradivih poljoprivrednih površina, a u odnosu na broj stanovnika Županije Posavske, po jednom stanovniku ima 0,62 ha. Klimatske i pedološke osobine na području Županije pogodne su za uzgoj raznih povrtlarskih kultura (kukuruz, krompir i dr.), naročito u okviru obiteljskih gospodarstava.

Sekundarne djelatnosti predstavljaju djelatnosti pretežno prerađivačkog karaktera te djelatnosti građevinarstva. S obzirom na istaknutu ulogu obrtništva, može se pretpostaviti da je u proizvodnim zanatima i građevinskim obrtima koji spadaju u skupinu sekundarnih djelatnosti zaposlen još veći broj radnika. Istaknutu ulogu u razvoju Županije imaju: Dinoza d.o.o. Orašje, Strolit d.o.o. Odžak, Pims elektro oprema d.o.o. Odžak, Brkić A&A d.o.o., Ni - mont d.o.o., Coprotec sistemi d.o.o. Orašje, S&T Company d.o.o. Odžak, Temax d.o.o. Orašje, Peplast d.o.o. Odžak, Salkanović tišleraj d.o.o., Sejdić commerce d.o.o. i dr. Poslovanje i razvoj poduzeća imalo je vrlo značajan utjecaj na gospodarske i ukupne razvojne tokove u Županiji. Dugogodišnja tradicija pruža realan temelj za razvoj srodnih djelatnosti i u budućnosti. Važnost ovih poduzeća ogleda se ponajprije u broju uposlenih.
Tercijarne djelatnosti obuhvataju niz uslužnih djelatnosti profitnog karaktera poput ugostiteljstva i turizma, trgovine, uslužnih obrta, financijskog posredovanja i sl., te neprofitnog karaktera u koje

spadaju djelatnosti koje se ne obavljaju s ciljem ostvarenja dobiti, već radi ostvarenja ciljeva od posebnog javnog i društvenog interesa poput obrazovanja, odgoja, zdravstva, usluga uprave i sl.

Gospodarstvo Županije Posasvke je sve više uvozno orjentirano. Županija Posavska nije značajan učesnik u vanjskotrgovinskoj razmjeni na razini Federacije BiH i Bosne i Hercegovine. U 2019. godini je Županija učestvovala u izvozu 1,77% čime je na osmom mjestu u Federaciji BiH.

Prema kriterijumu veličine poslovnih subjekata (poduzeća), u Županiji su u 2019. godini najviše bila zastupljena mikro i mala poduzeća čineći 95,84% ukupnog broja društava. Klasifikacija poslovnih subjekata urađena je prema broju uposlenih (mikro 0-9, mala 10-49, srednja 50-250, velika preko 250).

Tabela br. 27.Broj privrednih subjekata po veličini

Broj privrednih subjekata (poduzeća) po veličini	**Godina**	**Struktura %**
Veličina	**2019**	
Mikro	245	72,92
Malo	77	22,92
Srednje	12	3,57
Veliko	2	0,60
Ukupno	336	100,00

Prethodna tabela daje potvrdu trenda razvoja mikro i malih preduzeća, što je ujedno trend i na Federalnoj razini. Možemo reći da je navedeni trend djelimično posljedica ratnih događanja i procesa transformacije gospodarstva, a djelimično kretanja u okruženju u smislu ekspanzije malog biznisa kao okosnice gospodarskog razvoja. Međutim, na području Županije evidentan je lagani porast velikih poslovnih subjekata, što nam ukazuje i na lagani oporavak gospodarstva.

Izražena je potreba za dodatnim ulaganjem kapitala u poduzećima koja su komplementarna većim industrijskim kapacitetima i dopunjuju proizvodne programe.

Uposlenost i plaće

Temeljni sintetički pokazatelj ekonomske razvijenosti Županije predstavlja broj uposlenih, u smislu iskorištenosti prirodnih resursa i gospodarskih kapaciteta. Sâmo postojanje registriranih kapaciteta ne mora da podrazumijeva i njihovu ekonomsku aktivnost, dok njihova uposlenost garantira iskorištenost kapaciteta i ekonomski razvoj datog područja.

Što se tiče uposlenosti, potrebno je napomenuti da se podaci o radnom angažiranju stanovništva prate kontinuirano. Međutim, i tu je prisutan problem relativnih odnosa jer se trenutno ne raspolaže sa podacima koji bi, ukazivali na teritorijalni raspored i starosnu kategoriju uposlenih, što bi omogućilo realno sagledavanje stupnja aktivnosti stanovništva i stupnja neuposlenosti, odnosno uposlenosti, kako po pojedinim djelatnostima gospodarstva, tako i ukupno.

U narednoj tabeli u promatranom periodu se uviđa porast broja uposlenih u Županiji Posavskoj. Učešće uposlenih na području Županije u ukupnom broju uposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 1,23% u 2019. godini. Najveći broj uposlenih je u općini Orašje (3605), Odžak (2543) i Domaljevac – Šamac (401). Izuzev općine Domaljevac – Šamac, ostale općine bilježe porast broja uposlenih u odnosu na 2013.godinu.

Tabela br. 28. Stupanj uposlenosti

	God.	Prosječan broj uposlenih	Radno sposobno stanovni.	Aktivno stanovni.	Stupanj uposlenosti u %	Stupanj aktivnosti u %
Domaljevac - Šamac	2019	401	3323	704	12,1	21,2
Odžak	2019	2543	12.769	4285	19,9	33,6
Orašje	2019	3605	13.745	5653	26,2	41,1
Županija Posavska	2019	6549	29.837	10.642	21,9	35,7
F BiH	2019	531.483	1.526.894	845.053	34,8	55,3
Domaljevac - Šamac	2013	436	882	3.286	13,6	50,6
Odžak	2013	2105	4.452	10.283	22,8	52,7
Orašje	2013	3059	5.852	13.561	20,6	47,7
Županija Posavska	2013	5600	11.186	27.130	20,6	49,9
F BiH	2013	435.113	827.055	1.605.813	24,4	47,4

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2014. i 2020.godine

Prema podacima publikacije Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama Federacije BiH, prosječan broj uposlenih u Županiji dostigao je 2019. godine 6549 lica, što je za 14,5% više nego 2013. godine kada je bilo prosječno uposlenih 5600 lica. Broj uposlenih u ovom periodu je rastao prosječno godišnje po stopi od 16,6%, što ukazuje na intenzivan privredni razvoj Županije.

U općini Domaljevac - Šamac u promatranom periodu se smanjio broj uposlenih sa 436 u 2013.godini na 401 uposlenih u 2019. godini. Općina Odžak bilježi rast broja uposlenih od 438 osoba. Također, do porast broja uposlenih osoba je došlo i u općini Orašje, gdje se broj zuoslenih povećao za 546.

Stupanj uposlenosti stanovništva Županije u odnosu na aktivno stanovništvo iznosi 35,7% u odnosu na radno sposobno stanovništvo 21,9% (način mjerenja u EU statistici), a u odnosu na broj stanovnika 15,84%.

Na području Županije u analiziranom periodu došlo je do povećanja broja uposlenih, što nije dovelo do povećanja stupnja aktivnosti. Stupanj uposlenosti i aktivnosti stanovništva Županije je ispod Federalnog prosjeka.

Slična situacija je i na razini općina, u promatranom periodu. Stupanj uposlenosti je opao u općinama Domaljevac – Šamac i Odžak, dok je u Orašju evidentiran porast stupnja uposlenosti. Stupanj aktivnosti je u padu u svim općinama. Stupanj uposlenosti i stupanj aktivnosti je samo u općini Orašje iznad Županijskog prosjeka.

Promatrajući stupanj neuposlenosti u periodu 2013-2019.godine uočava se da se na razini Županije stupanj neuposlenosti drastično smanjio, odnosno stupanj neuposlenosti se smanjio za pola. Ovakva stopa neuposlenosti pokazuje tendenciju daljeg smanjenja svoje vrijednosti. U odnosu na federalnu razinu stupanj neuposlenosti je samo za 1,4% iznad. Broj neuposlenih u Županiji iznosi 38,5%, a u Federaciji Bosne i Hercegovine 37,1%.

Tabela br. 29. Stupanj neuposlenosti

	Godina	Broj neuposlenih	Radna snaga	Stupanj neuposlenosti u %
Domaljevac - Šamaca	2019	303	704	43,1
Odžak	2019	1742	4285	40,7
Orašje	2019	2048	5653	36,2
Županija Posavska	2019	4093	10.642	38,5
F BiH	2019	313.570	845.053	37,1
Domaljevac - Šamac	2013	446	3.286	50,6
Odžak	2013	2347	10.283	52,7
Orašje	2013	2793	13.561	47,7
Posavska Županija	2013	5586	27.130	79,9
F BiH	2013	391.942	1.605.813	47,4

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2014. i 2020.godine

Podaci iz prethodnih tabela idu u prilog tvrdnji da gospodarstvo Županije Posavske, sa postojećim kapacitetima, nema mnogo mogućnosti za smanjenje rastuće neuposlenosti, odnosno za veći porast uposlenosti. Povećanje uposlenosti može se ostvariti na dva načina: povećanjem proizvodnih/uslužnih postojećih poslovnih subjekata ili otvaranjem novih. Također, kada se uzme broj registriranih poslovnih subjekata koji ima trend rasta i ukoliko dođe do stabilizacije gospodarstva na području Županije, može se očekivati lagano povećanje broja uposlenih, a samim tim i smanjenje broja neuposlenih.

Tabela br. 30.Broj i struktura uposlenosti po područnim djelatnostima

Vrsta djelatnosti	Oznaka djelatnosti	2019.g	Struktura %
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	A	177	2,70
Vađenje ruda i kamena	B	12	0,18
Prerađivačka industrija	C	1602	24,46
Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	D	109	1,66
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	E	93	1,42
Građevinarstvo	F	174	2,66
Proizvodne djelatnosti		2167	33,09
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	G	1358	20,74
Prijevoz i skladištenje	H	283	4,32
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	I	407	6,21
Informacije i komunikacije	J	64	0,98
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	K	70	1,07
Poslovanje nekretninama	L	0	0,00

Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	M	104	1,59
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	N	65	0,99
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	O	860	13,13
Obrazovanje	P	512	7,82
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	Q	456	6,96
Umjetnost, zabava i rekreacija	R	122	1,86
Ostale uslužne djelatnosti	S	81	1,24
Uslužne djelatnosti		4382	66,91
Ukupno I+II		6549	100

Izvor: Kanton Posavski u brojkama; Fedralni statistički zavod Federaciji Bosne i Hercegovine, 2020. godina

Prema podacima iz tabele evidentiran je veći broj uposlenih u uslužnim djelatnostima (66,91%), što se u prvom redu odnosi na uposlenost u trgovini na veliko i malo (20,74%). U proizvodnim djelatnostima uposleno je 33,09% radnika, od toga najveći broj uposlenih je u prerađivačkoj industriji (24,46%), što ujedno i potvrđuje tezu da su za ovo područje prioriteti gpspodarskog razvoja iz oblasti prerađivačke industrije (prerada drveta, osim namještaja, prerada voća i povrća; izvoz metalnih proizvoda i strojeva proizvoda i strojeva za obradu metala; izvoz proizvoda od kože; proizvodnja proizvoda od plastike; električnih strojeva, aparata i uređaja).

Visina zarada u Županiji uslovljena je, u prvom redu, većom razvijenošću uslužnih djelatnosti. Prosječna neto plaća u promatranom periodu bilježi rast.

Tabela br. 31.: Prosječna neto plaća u KM

	Prosječna neto plaća u KM			**Učešće FBiH = 100**
Godina	**2013**	**2016**	**2019**	**2019**
FBIH	835	839	928	100,00
Posavska Županija	690	730	808	87
Domaljevac - Šamac	542	584	616	66
Odžak	569	616	678	73
Orašje	788	829	924	100

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2014.,2017. i 2020.godine

Prosječne plaće na području Županije niže su u odnosu na Federalnu razinu. Prema prosjeku plaća u 2019. godini može se reći da na području Županije preovladavaju nisko profitne djelatnosti. Prosječna visina plaće u općini Orašje je iznad županijskog prosjeka i sličnih vrijednosti kao visina plaće na federalnoj razini. U ostalim općinama prosječna visina plaće je ispod županijske prosjeka.

Vanjskotrgovinska razmjena

Analizom stanja gospodarskog razvoja Županije, odnosno njegovih kapaciteta i resursa, može se primjetiti da su mnogi pokazatelji koji se tiču ekonomskih prilika i uopće razvoja po skoro svim elementima na nezadovoljavajućoj razini.

To se prije svega odnosi na podatak da je gospodarstvo Županije uvozno orjentirano, odnosno da je kroz promatrani period iz izvozne postala uvozno orjentrsana. Kroz čitav period promatranja prisutan je i trgovinski deficit, sa tendencijom porasta.

U 2019.godini na razini Županije ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 116.710. mil. KM, što je za 0,08% više u odnosu na 2013.godinu. Izvoz Županije učestvuje u ukupnom izvozu Federacije BiH sa 1,53%. Sve općine Županije također bilježe porast izvoza u 2019.godini. U općini Domaljevac – Šamac izvoz se u odnosu na 2013.godinu povećao za 0,05%, u općini Odžak za 0,05% i u općini Orašje za 0,17%.

U 2019. godini na razini Županije ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 245.231. mil. KM, što je povećanje za 0,05% u odnosu na 2013.godinu. Uvoz Županije učestvuje u ukupnom uvozu Federacije BiH sa 1,77%. Kao i kod izvoza, u svim općinama Županije došlo je do povećanja uvoza. Uvoz se, u odnosu na 2013.godinu, u općini Domaljevac – Šamac povećao za 0,05%, u općini Odžak za 0,06% i u općini Orašje za 0,04%.

Procenat pokrivenosti uvoza izvozom u 2019. godini iznosio je 47,6 % i manji je za 24,3 % u odnosu na 2013. godinu kada je pokrivenost iznosila 71,9%, dok je u Federaciji BiH iznosio 55,04%. Pokrivenost uvoza izvozom je smanjena i u općinama Domaljevac – Šamac i Orašje. Jedino općina Odžak ima povećanje pokrivenosti uvoza izvozom na 100%.

Trgovinski deficit na razini Županije u 2019. godini ostvaren je u iznosu od 128.520. mil.KM i bilježi povećanje za 0,03 % u odnosu na vanjskotrgovinski deficit za isti period 2013. godine. Učešće trgovinskog deficita u BDP-u FBiH u 2019. godini iznosi 2,1%, što predstavlja povećanje u odnosu na 2013. godinu, kad je učešće deficit u BDP-u iznosilo 0,82%. Općina Odžak jedina ima pozitivan trgovinski bilans, što upućuju na to da su na području općine gospodarske aktivnosti usmjerene ka izvozu, čemu prerađivačka djelatnost značajno doprinosi. Ostale općine Županije Posavske imaju trgovinski deficit.

Tabela br.:32 Vanjskotrgovinska razmjena

	Vrijednost u KM		**Učešće u %**		**Pokrivenost uvoza izvozom u %**	**Saldo robne razmjene u KM**
	Izvoz	**Uvoz**	**Izvoz**	**Uvoz**		
2019.godina						
Domaljevac - Šamac	1.693.829	16.882.093	0,02	0,12	10,3	-15.188.264
Odžak	86.044.135	85.828.058	1,13	0,62	100,25	216.077
Orašje	28.972.730	142.520.868	0,38	1,03	20,33	-113.548.138
Posavska Županija	116.710.693	245.231.018	1,53	1,77	47,59	-128.520.325
Federacija BiH	7.620.113.876	3.844.811.056	100	100	55,04	-6.224.697.182
2016.godina						
Domaljevac - Šamac	1.677	11.101	0,03	0,10	15,11	-9.424
Odžak	63.957	70.610	1,02	0,65	90,58	-6.653
Orašje	36.289	96.171	0,58	0,88	37,73	-59.882
Posavska Županija	101.923	177.882	1,63	1,63	57,30	-75.959
Federacija BiH	6.259.782	10.925.411	100	100	57,3	-4.665.629
2013.godina						
Domaljevac - Šamac	882	8.464	0,02	0,09	10,42	-7.582
Odžak	40.910	51.695	0,74	0,53	79,14	-10.785
Orašje	48.143	64.896	0,87	0,66	74,18	-16.753
Posavska Županija	89.935	125.055	1,62	1,27	71,92	-35.120

Federacija BiH	5.547.955	9.832.913	100	100	56,42	-4.284.958

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2014.,2017. i 2020.godine

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku[6], prerađivačka industrija, učestvuje sa 98,4% u ukupnom izvozu, ali recipročno učestvuje i u uvozu (90,4%). Poljoprivreda učestvuje sa 0,8% u izvozu i 9,6 % u uvozu. Učešće ostalih djelatnosti je na dosta niskoj razini. Upravo ovo potvrđuje tezu da su proizvodne djelatnosti osnovni nosioci spoljnotrgovinske razmjene.

Evidentno je da gospodarstvo Županije posavske, usljed veće prosječne stope rasta uvoza (1,77%) od stope rasta izvoza (1,53%), od 2019. godine, kao posljedicu bilježi negativan vanjskotrgovinski saldo koji ima konstantan rast. Drugim riječima, evidentna je stagnacija ili spori oporavak proizvodnih djelatnosti, onih koje bi trebalo da ponude proizvode za spoljnotrgovinsku razmjenu i istovremeno, rast uslužnih djelatnosti koje su u funkciji plasmana uvoznih proizvoda i usluga na domaćem tržištu, što se posebno odnosi na trgovinu.

II.4.1. Poljoprivreda

U poljoprivrednoj proizvodnji zemljište predstavlja najznačajniji prirodni resurs, na kome većina stanovništva Županije Posavske temelji svoju egzistenciju. Značajno je naglasiti da je zemljište na području Županije očuvano od zagađenja, te predstavlja temelj poljoprivrednoj proizvodnji i proizvodnji hrane za čovjeka i njegove potrebe. Analizom će se utvrditi kakva je sadašnja poljoprivredna proizvodnja na području Županije i kakvi su trendovi u njenom razvoju, kao i tedencije koje se ispoljavaju u razvoju agrarne strukture koja u mnogim elementima postavlja granice razvoja poljoprivrede i intenzitetu korištenja raspoloživih resursa.

Područje Županije s prosječnom nadmorskom visinom oko 80m u (jednom dijelu teritorije Općine Odžak iznosi oko 200 metara), ima ekološke uvjete koji odgovaraju razvoju poljoprivrede, odnosno ratarstva, povrtlarstva i stočarstva. Umjereno-kontinentalna klima uz povoljnu konfiguraciju zemljišta, stvara uvjete za razvoj različitih grana poljoprivredne proizvodnje, odnosno različitih poljoprivrednih kultura.

Jedan od značajnih faktora za razvoj poljoprivrede je položaj zemljišta u odnosu na prometnice, odnosno transportne troškove, što značajno utiče na komparativne prednosti koje iz toga proizilaze. Prometna povezanost poljoprivrednog zemljišta unutar Županije Posavske na zadovoljavajućoj je razini, ali i sa širim okruženjem.

Na području Županije udio kvalitetnog zemljišta koje čine prve tri kategorije (I-III) iznosi 17445,98 ha što čini 78,98 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Navedeno ukazuje na potrebu racionalnog korištenja kvalitetnog zemljišta uz intenziviranje proizvodnje.

Sistem za navodnjavanje poljoprivrednih površina izgrađen je i rehabilitovan za područje „Mere“. Navodnjava se 784 ha korisne površine u K.O. Novi Grad i Donja Dubica (općina Odžak). Navedene poljoprivredne površine smještene su neposredno uz lijevu obalu rijeke Save. Puštanjem u rad sistema za navodnjavanje stvorili su se uslovi za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju. Na području „Mere“ izvršena je sanacija i rekonstrukcija sistema odvodnje, na površini od 1106 ha.

Jedan od temeljnih problema, koji je ujedno i ograničavajući faktor za organiziranu poljoprivrednu proizvodnju tržišno orjentiranu, jeste usitnjenost poljoprivrednih parcela, ali i velike površine koje se ne obrađuju. Jedna od mogućnosti, kojom bi se prevazišli ovi problemi leži i u procesu arondacije i komasacije koji su ujedno i vrlo osjetljivi procesi i zahtijevaju učešće stručnjaka, finansijska sredstva i dr.

Oko 43% ukupnih poljoprivrednih gazdinstava raspolaže sa poljoprivrednom površinom manjom od 1 ha. Ovako dominantan sitan posjed je negativan faktor u tržišnom obliku privređivanja. Zbog

[6] Posavski kanton u brojkama, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2020.godine

navedenog, potrebno je raditi na ukrupnjavanju prosječnih površina zemljišnog posjeda po gazdinstvu, jer u suprotnom bi to mogao biti jedan od glavnih ograničavajućih faktora razvoja poljoprivrede kao profitabilne proizvodnje ili udruživanje poljoprivrednih proizvođača putem zadruga ili udruženja.

Tabela br. 33. Pregled poljoprivrednih gazdinstava prema površini, 2020.godine

Površina (ha)	**<1**	**1--3**	**3--5**	**5--10**	**10-50**	**>50**	**Ukupno**
Broj	1169	713	301	265	235	18	2701

Izvor: Registar poljoprivrednih gospodarstava, 2020.godine

Prema navedenim podacima u tabeli najveći broj gazdinstava upravlja sa poljoprivrednim zemljištem u grupi do 1 ha (43,28%) i 1-3 ha (26,40). Može se zaključiti da se najveći broj gazdinstava može baviti poluintenzivnom i intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom, kao i povećanjem obima proizvodnje, u cilju postizanja ekonomske opravdanosti, a u skladu sa bonitetnim svojstvima.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, prostorni raspored poljoprivrednih gazdinstava prema broju ukazuje na sljedeća naselja sa značajnim brojem gazdinstava:

- Općina Domaljevac – Šamac: Domaljevac (243), Grebnice (63), Bazik (32) i dr.
- Općina Odžak: Odžak (411), Donja Dubica (110), Gornja Dubica (78), Novo Selo (75), Donji Svilaj (57), Potočani (57) i dr.
- Općina Orašje: Tolisa (218), Donja Mahala (205), Oštra Luka (173), Bok (143), Kostrč (110), Orašje (98), Vidovice (94) i dr.

Pored navedenog, veliki problem predstavlja i sve veće napuštanje poljoprivrednog zemljišta zbog migracija stanovništva.

U pogledu boniteta treba istaći da Županija raspolaže sa 92,37% zemljišta koje spada u kvalitetno zemljište, odnosno svrstano je od prve do četvrte klase, dok je svega 1,47% zemljište od V – VIII klase.

Struktura zemljišnih površina je prilično povoljna. Učešće oranica je od 22.988 hektara ili 89,37%, što je zadovoljavajući osnov za razvoj ratarstva s ciljem reprodukcione potrošnje kroz uzgoj muzne i tovne stoke. Pod pašnjacima i livadama nalazi se 2623 hektra ili 10,14%, voćnjacima 667 hektara ili 2,59%[7].

Od ukupnog poljoprivrednog zemljišta zasijanih površina je 15753 ha, što čini 71% od poljoprivrednog zemljišta.

Tabela br. 34.: Bonitetne kategorije zemljišta

	Posavska Županija	
	Površina (ha)	%
Povr.polj. zemlj.(ha)	**22090,80**	**100**
Bonitet II	4675,66	21,17
Bonitet III	12770,32	57,81
Bonitet IVa	2664,22	12,06
Bonitet IVb	294,87	1,33
Bonitet V	246,45	1,12
Bonit. VIII	77,98	0,35
Bez podatka	1361,30	6,16

Izvor: Obrada Nosioca izrade Plana na osnovu podataka Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, orto-foto snimka i Google Earth snimka

[7] Federalni zavod za programiranje razvoja „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2019.godini, jun 2020.

Registrirani ukupan broj poslovnih subjekata u sektoru poljoprivrede, šumarstva i lova se povećao 2019.godine u odnosu na 2013.godinu.

Tabela br. 35.Zasijane površine

	Posavska Županija			
	2019.		2013.	
	ha	%	ha	%
Zasijano – ukupno	**15753**	**100**	**15049**	**100**
Žita	10066	63,90	10518	69,89
Industrijsko bilje	3260	20,69	1425	9,47
Povrtno bilje	838	5,32	1050	6,98
Stočno – krmno bilje	1590	10,08	2056	13,66

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2019. i 2013.godina

U 2019.godini najveći procenat zasijanih površina je pod žitaricama (64%), dok se pod industrijskim biljem nalazi 21% oranica i bašta. Značajan udio u zasijanim površinama ima i krmno bilje pod kojim se nalazi 10% zasijanih površina. Od žitarica najveće površine su pod kukuruzom (51%) i pšenicom (41%). Od industrijskog bilja najzastupljenija je soja (84%). Od ukupnih površina pod povrćem, najveći dio je zasijan krompirom (28%). Pored krompira oko 15% od ukupnih površina pod povrćem su zasijane kupusom, 12% paradajzom i 11% površina zasijano grahom.

U 2013.godini najzastupljenije su površine bile pod žitaricama 70% ukupnih zasijanih površina. Slijede površine pod krmnim biljem (14%), industrijskim biljem (9%) i povrtarskim biljem svega 7% zasijanih površina. Od ukupnih površina pod žitaricama, najveći dio je zasijan kukuruzom (63%) i pšenicom (28%). Od povrtarskog bilja najzastupljenije su površine pod krompirom 28%. Od industrijskog bilja najzastupljenija je soja (87%).

U pogledu zasijanih površina u 2019. godini površine zasijane žitaricama su se smanjile u odnosu na 2013.godinu. Također su se smanjile površine zasijane povrtarskim i krmnim biljem, dok su površine pod industrijskim biljem povećale svoj udio.

Ratarstvo

Od ratarskih kultura najveće prinose ostvaruju kukuruz, pšenica, lucerka, ječam, travno-djetelinska smjesa. Na prinose poljoprivrednih kultura, osim provedenih agrotehničkih mjera, dobrim dijelom utječu i vremenske prilike (oborine, temperatura i sl.) tijekom vegetacije te je stoga normalno da postoje oscilacije u prinosu od godine do godine. Prosječan prinos mnogih poljoprivrednih kultura na području Županije Posavske se povećao zahvaljujući novom pristupu proizvodnji od strane poljoprivrednih proizvođača, njihovoj spoznaji značaja provođenja određenih agrotehničkih mjera (pravovremena i adekvatna mineralna ishrana, zaštita usjeva i sl). Proizvodnja kukuruza za zrno na ovom području je značajno pala zbog velikog pada (smanjenja) proizvodnje mesa (tovnih svinja, pa i junadi). Proizvodnja pšenice se značajno povećala.

Tabela br. 36.: Prinosi usjeva u 2019. i 2013.godini

Usjevi	**2019**							
	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Ukupan prinos t	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**
Pšenica	16217	4,0	1800	4,0	6541	4,0	7876	4,0
Raž	-	-	-	-	-	-	-	-
Ječam	2530	4,2	240	4,0	1108	4,0	1182	4,4
Zob	109	3,6	-	-	70	3,5	39	3,0

Kukuruz – zrno	30899	6,0	4000	10,0	13319	5,5	13580	5,8
Kukuruz, zeleni	22830	33,8	50	10,0	22780	34,0	-	-
Djetelina	2334	8,6	20	1,0	2200	11,0	114	2,2
Lucerka	2585	7,3	10	1,0	2215	10,9	360	2,5
Stočna repa	265	17,9	-	-	55	11,0	210	30,0
Travno – djetelin. smjesa	2426	10,8	-	-	2420	11,0	6	1,5

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2020..godina

Usjevi	**2013**							
	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Ukupan prinos t	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**
Pšenica	13881	4,6	1500	5,0	4730	4,3	7651	4,8
Raž	-	-	-	-	-	-	-	-
Ječam	2940	3,8	300	5,0	800	4,0	1840	3,6
Zob	36	3,6	-	-	36	3,6	-	-
Kukuruz – zrno	34244	5,2	4200	6,0	14300	5,5	15744	4,8
Kukuruz, zeleni	38500	35,0	-	-	38500	35,0	-	-
Djetelina	2546	7,5	40	1,0	2400	10,0	106	1,8
Lucerka	2510	6,6	10	1,0	2200	10,0	300	2,0
Stočna repa	60	15,0	-	-	30	10,0	30	30,0
Travno – djetelin. smjesa	1842	7,9	-	-	1840	8,0	2	0,8

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2014.godina

Povrtlarstvo

Tradicionalno se na području Županije uzgajaju povrtlarske kulture, najviše krompir, ali uglavnom na malim površinama, a sve veći značaj ima plastenička proizvodnja, koja je ekonomski najprofitabilnija proizvodnja za mala gazdinstva.

Tabela br. 37.Prinosi usjeva u 2019. i 2013.godini

Usjevi	**2019**							
	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Ukupan prinos t	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**
Krompir	2440	10,4	25	1,0	1260	12,0	1155	11,0
Crni luk	719	11,8	15	3,0	504	14,0	200	10,0
Grah – zrno	188	1,8	10	1,0	84	2,0	94	2,8

Kupus	2116	16,5	20	2,0	1620	18,0	476	17,0
Paradajz	1390	13,5	100	5,0	720	16,0	570	15,0

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2020..godina

Usjevi	**2013**							
	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Ukupan prinos t	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**
Krompir	3246	10,8	100	4,0	1976	14,0	1170	9,0
Crni luk	719	11,8	15	3,0	504	14,0	200	10,0
Grah – zrno	188	1,8	10	1,0	84	2,0	94	2,8
Kupus	955	6,0	80	10,0	275	2,5	600	15,0
Paradajz	2241	18,8	81	9,0	1488	24,0	672	14,0

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2020..godina

Posmatrajući prinose po toni 2019. i 2013.godine zaključak je da je jedino proizvodnja kupusa porasla. Proizvodnja paradajza je pokazala tendenciju pada prinosa. Ostale kulture su zadržale isti nivo proizvodnje 2019.godine u odnosu na 2013.godinu.

Voćarstvo

Voćarstvo je najslabije zastupljena grana poljoprivrede, zauzima površinu od 2,6% od ukupne poljoprivredne površine. Voćnjaci zauzimaju 667 ha obradivog zemljišta, a najzastupljenije kulture su šljive, jabuke i kruške.

U odnosu na 2013. godinu breskve, kajsije i grožđe bilježe porast prinosa u 2019. godini, dok sve ostale kulture bilježe značajan pad, prinos šljiva se smanjio za oko dva i po puta, trešanja za oko dva puta i sl.

Tabela br. 38.: Prinosi voćarske proizvodnje

Usjevi	**2019**							
	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Ukupan prinos t	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**
Jabuke	269	10,2	65	10,0	143	15,0	62	6,0
Kruške	150	12,9	10	5,0	119	17,0	21	8,0
Šljive	1182	8,4	300	10,0	564	12,0	318	5,0
Breskve	27	8,6	4	5,0	19	15,0	5	4,0
Orasi	40	7,9	5	2,0	22	2,0	13	9,0
Trešnje	27	9,5	8	5,0	15	17,0	4	12,0
Višnje	76	14,2	3	5,0	68	17,0	6	7,0
Kajsije	28	14,6	7	10,0	19	20,0	2	8,0
Grožđe	50	8,2	-	-	33	7,9	17	9,0

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2020.godine

Usjevi	2013							
	Posavska Županija		Domaljevac - Šamac		Odžak		Orašje	
	Ukupan prinos t	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**	**Ukupan prinos t**	**Prinos t/ha**
Jabuke	381	18,3	35	10,0	110	20,0	236	20,0
Kruške	128	17,1	8	10,0	72	18,0	48	18,0
Šljive	2567	21,2	600	30,0	540	18,0	1427	20,0
Breskve	20	7,4	3	5,0	6	8,0	11	8,0
Orasi	43	9,7	9	5,0	17	18,0	17	10,0
Trešnje	34	19,7	5	10,0	21	30,0	8	15,0
Višnje	49	15,0	4	10,0	30	20,0	15	11,0
Kajsije	20	14,4	3	10,0	14	20,0	3	8,0
Grožđe	49	6,1	-	-	17	5,0	32	15,0

Izvor: Statistički bilten; Biljna proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2014.godine

Najveća proizvodnja voća na ovom području odnosi se na šljive, dok je proizvodnja oraha minimalna i uglavnom za sopstvene potrebe.

Stočarstvo

Livade i pašnjaci učestvuju u ukupnom poljoprivrednom zemljištu sa 2623 ha ili 10,1%.

Stočarska proizvodnja zauzima veoma važno mjesto u poljoprivredi ovog područja, a svinjogojstvo prednjači u toj proizvodnji, te ujedno predstavlja solidnu bazu za razvoj kooperativne proizvodnje.

Tabela br. 39. Broj stoke i živine

Stoka i živina	Broj	Godina					
		2014.	**2015.**	**2016.**	**2017.**	**2018.**	**2019.**
Goveda	ukupno	3.295	3.457	3.170	4.006	2.995	2.906
	muzne krave	1.672	1.626	1.577	1.498	1.415	1.828
Ovce	ukupno	425	430	488	574	570	590
	ovce za priplod	176	165	190	241	240	250
Svinje	ukupno	17.189	19.437	19.548	18.013	17.097	16.592
	krmače i suprasne nazimice	1.642	1.658	1.675	1.640	1.564	1.392
Koze	ukupno	160	194	218	212	205	207
Konji	ukupno	34	38	29	23	22	26
	kobile i ždrebne omice	14	16	12	11	11	11
Živina	ukupno	482	478	399	356	298	97
	Koke nosilice (u 000)	89	94	127	81	62	70
Pčele	Košnice pčela	2.778	2.970	3.160	2.470	2.630	2.530

Izvor: Posavski kanton u brojkama 2020, Federalni zavod za statistiku, 2020.godine

Prema navedenim podacima daleko najzastupljenija je svinja, a zatim goveda i ovce. Broj svinja i goveda se smanjuje u promatranom periodu, kao i brojno stanje ostalih vrsta (konji, živina, pčele), zbog nedovoljnih poticaja za ulaganja u opremu za povećanje kvaliteta, nedostatka infrastrukture za otkup, te niske cijene otkupa stočnih proizvoda. Broj ovaca ima kontinuirani porast od 2014. do 2019.godine.

Tabela br. 40. Proizvodnja mlijeka, vune, jaja i meda

Stočarska proizvodnja		**Godina**					
		2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Mlijeko	Kravlje mlijeko (hilj./tis. litara)	3.590	3.731	3.665	3.474	3.362	3.213
	Ovčije mlijeko (hilj./tis. litara)	9	11	13	14	14	16
	Kozije mlijeko (hilj./tis. litara)	17	19	22	21	22	20
Vuna (u t)		0	0	0	0	0	0
Proizvodnja jaja (u 000)		17.423	20.630	25.930	19.001	9.959	10.652
Med (u t)		20	36	30	31	36	13

Izvor: Posavski kanton u brojkama 2020, Federalni zavod za statistiku, 2020.godine

U promatranom periodu je došlo do povećanja proizvodnje mlijeka i jaja, što dalje omogućava proizvodnju prerađevina od mlijeka, naročito kozijeg.

Stočarska proizvodnja je poslednjih godina doživjela rast, poboljšanje pasminskog sastava i povećanje proizvodnje po grlu. Problemi koji prate stočarsku proizvodnju su nizak stupanj finalizacije proizvoda, niska razina primjene standarda kvaliteta, nizak stupanj opremljenosti objekata u proizvodnji, preradi i čuvanju poljoprivrednih proizvoda, nedostatak infrastrukture za sakupljanje i otkup proizvoda.

Zbog više razloga, poput konfiguracije terena, usitnjenosti parcela, mogućnosti primjene mehanizacije te vlasništva poljoprivrednog zemljišta, razvoj poljoprivredne proizvodnje u Županiji Posavskoj biti će i ubuduće obilježen daljnjim razvojem obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Iz tog je razloga potrebno stvoriti uvjete za intenzivnu proizvodnju u privatnom sektoru. U skladu s tim potrebno je osigurati povoljne kredite, informisati poljoprivrednike o podsticajima države za tu namjenu, te raditi na okrupnjavanju posjeda.

Pčelarstvo - pčelarstvo ima idealne uvjete za razvoj na području Županije Posavske. Pčelarstvo ima veliki značaj, jer se prvenstveno radi o proizvodnji izuzetno zdrave hrane. Pored gospodarskog značaja, jer su pčele dragocjeni oprašivači ratarskih, povrtlarskih i voćarskih biljnih vrsta, pčelarstvo ima i veliki ekološki značaj.

Ovo područje poznato je po kvalitetnom medu, a raspolaže sa 2530 košnica.

II.4.2. Šumarstvo

Šume su prirodno dobro od posebne važnosti, te osim gospodarske imaju i nezamjenjivu ekološku vrijednost zbog regulacije klimatskih značajki, ublažavanja efekta staklenika, zaštite voda i tla, zaštite od erozije, te očuvanja biološke raznolikosti.

U skladu sa Zakonom o šumama („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 9/13), šumama i šumskim zemljištem na području Županije Posavske upravlja Uprava za šumarstvo, i ista se nalazi pod ingerencijom Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Privatnim šumama upravljaju i

gospodare njihovi vlasnici u skladu sa ovim Zakonom o šumama podzakonskim propisima i odredbama šumsko- gospodarske osnove.

Šume zauzimaju svega 10,96 % ukupne površine Županije. Zbog zastupljenosti na maloj površini i zbog strukture šuma u kojoj preovladavaju izdanačke šume, šumarstvo kao gospodarska grana nema dovoljno pogodnosti i osnova za razvoj.

II.4.3. Industrija i građevinarstvo

Industrija

Industrija je veoma bitna za ukupni razvoj, a posebno za razvoj sistema gradova i općinskih centara, kao i dijela vangradskog prostora kada je riječ o sirovinskim lokacijama. Industrijska proizvodnja podrazumijeva viši i najviši stupanj prerade sirovina što znači veće upošljavanje, veći prihod po osnovu proizvodnje vrednije robe, brži razvoj i dr.

Na području Županije Posavske, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini je bilo registrirano 265 poslovnih subjekata u sektoru prerađivačke industrije, odnosno 10,86% od ukupnog broja poslovnih subjekata. Broj poslovnih subjekata registriranih u sektoru prerađivačke industrije je rastao u odnosu na 2013.godnu.

Ukupan broj uposlenih u prerađivačkoj industriji je 1602 radnika, odnosno i 24,46% od ukupnog broja uposlenih. Prerađivačka industrija na području Županije predstavlja djelatnost koja upošljava najveći broj radnika. Prerađivačka industrija (prerada voća i povrća; prerada drveta, osim namještaja, izvoz metalnih proizvoda i strojeva za obradu metala; električnih strojeva, aparata i uređaja, prerada plastike i proizvodnja proizvoda od plastike) značajno doprinosi gospodarskom razvoju prostora Županije.

Tabela br. 41.Indeksi obima industrijske proizvodnje - prema područjima KD BiH 2010

Prema područjima KD BiH 2010		2016/2015	2019/2018
C	Prerađivačka industrija	106,8	95,0
10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	126,8	104,8
12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	117,7	44,9
15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	101,3	99,6
16	Proizvodnja drva i proizv. od drva i pluta osim namješataja proizv.predmeta od slame i pletarskih materijala	92,0	80,1
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	112,4	100,1
25	Proizv.gotovih metal.proizvoda osim mašina i opreme	91,1	76,7
27	Proizvodnja električne opreme	115,1	96,7
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	98,4	103,2
31	Proizvodnja namještaja	109,0	97,9
D	Proizv.snabdijevanje/opskrba el. energijom, gasom/plinom i vodom	-	98,4

Izvor: Posavski kanton u brojkama, 2020, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo 2020.godine

Iz prethodne tabele vidljivo je da prehrambena proizvodnja po obimu prednjači u odnosu na ostale grane prerađivačke industrije.

Najznačajniji poslovni subjekti prerađivačke industrije su:
- Dinoza d.o.o. Orašje, proizvodnja kože i srodnih proizvoda,
- Strolit d.o.o. Odžak, projektovanje i proizvodnja čeličnih konstrukcija,

- Pims elektro oprema d.o.o. Odžak,
- Coprotec sistemi d.o.o. Orašje, proizvodnja metalnih dijelova,
- S&T Company d.o.o. Odžak, proizvodnja ostalih proizvoda od drva, proizvoda od pluta, slame i pletarskih materijala,
- Temax d.o.o. Orašje, proizvodnja izolacijskih folija,
- Peplast d.o.o. Odžak, proizvodnje i primjene polietilenske ambalaže,
- „Poskom“ d.o.o. Orašje, proizvodnja prikolica,
- Salkanović tišleraj d.o.o., Odžak, proizvodi od drveta,
- Sejdić commerce d.o.o., Odžak, proizvodi od drveta.

Građevinarstvo

Građevinarstvo obuhvata pripremne radove, visokogradnju i niskogradnju, izgradnju kompletnih objekata ili njihovih dijelova, instalacione radove, završne radove i iznajmljivanje opreme za izgradnju ili rušenje s rukovaocem.

U oblasti građevinske djelatnosti broj poslovnih subjekata se povećao sa 84 u 2013.godini na 92 poslovna subjekta u građevinarstvu u 2019.godini.

Broj uposlenih u 2019.godini u oblasti građevinarstva je iznosio 174 uposlena ili 2,66% od ukupnog broja uposlenih u Županiji.

Najviše građevinskih radova izvršeno je u oblasti niskogradnje.

Tabela br. 42. Vrijednost izvršenih građevinskih radova po vrstama objekata u tisućama KM

	2013.godine			2018.godine		
	Ukupno	Visoko-gradanja	Nisko - gradanja	Ukupno	Visoko-gradanja	Nisko - gradanja
Ukupno	5.851	829	5.022	25.554	3.015	22.539
Domaljevac – Šamac	610	250	360	2.403	2.329	74
Odžak	2.676	373	2.303	20.396	472	19.924
Orašje	2.565	206	2.359	2.755	214	2.541

Izvor: Posavski kanton u brojkama, 2016 i 2020, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo 2016. i 2020.godine

II.4.4. Promet i veze

Činjenica je da bez kvalitetne prometne infrastrukture ne može doći do razvoja gospodarstva i uspostavljanja kvalitetnih društvenih odnosa. Upravo zbog svog višestrukog značaja, prometu i prometnoj infrastrukturi sve zemlje pridaju prioritet u razvoju, jer je uvjet za ukupni društveni i ekonomski razvoj.

Cestovni promet ima primarnu ulogu u povezivanju Županije Posavske sa regionalnim i širim okruženjem.

Može se zaključiti da Županija Posavska ima solidno razvijenu mrežu cesta, koja je modernizirana (asfaltirana). Cestovnu mrežu čine magistralne, regionalne i lokalne ceste.

Efekat stalnog unapređenja i usavršavanja cestovnog prometa, u ekonomskom pogledu, ogleda se u neometanoj razmjeni dobara, doprinosu stabilizaciji i izjednačenju cijena, proširenju teritorije za opskrbu određenih tržišta i time valorizacije zemljišta, osigurava teritorijalnu podjelu rada, podsticanju povećanja proizvodnje, povećanju konkurentnosti, oživljavanju prirodnih proizvodnih centara i dr.

Uvjet da bi se postigli bolji rezultati u razvoju gospodarstva, posebno kada su u pitanju turizam,

ugostiteljstvo, industrija, itd., jeste razvoj i modernizacija prometne infrastrukture. Stanje prometne infrastrukture, takođe utiče i na investicije.

Na području Županije Posavske za broj poslovnih subjekata u ovoj oblasti može se reći da se blago povećava. Na temelju klasifikacije uposlenih prema području KD, oblast prijevoza, skladištenja i komunikacija, u 2019. godini, učestvuje sa 4,23% od ukupnog broja uposlenih osoba.

II.4.5. Vodoprivreda

Vodoprivreda je djelatnost kojom se na integralan način upravlja vodama i kojom se sprovode pripadajuće uslužne djelatnosti. Integralno podrazumijeva objedinjavanje svih aspekata koji se u djelatnosti pojavljuju, kao što su integralno upravljanje vodnim resursima, korišćenje voda, zaštita od štetnog djelovanja voda, zaštita voda, uređenje vodotoka, drugih vodnih tijela i javnog dobra, finansiranje upravljanja vodama i institucionalno organizovanje.

Cjelovita vodoprivredna rješenja traže se u okviru tzv. „vodoprivrednih osnova“, u kojima se na temelju niza podloga i podataka (klimatoloških, hidroloških, geoloških i hidrogeoloških, geografskih, demografskih i drugih) utvrđuju bilansi voda (raspoložive količine vode na slivu tijekom godine), ograničenja koja vode nameću u korištenju prostora, kao i potrebe za vodom za različite namjene, te se na temelju toga odabire najbolje rješenje upravljanja vodama.

Voda kao prirodno bogatstvo je dobro od općeg interesa te zbog toga ima specifično i značajno mjesto u državi. Ona je nezamjenjiv prirodni i ekološki činilac sa različitim uticajima na prostor i okoliš. U mnogim tehnološkim procesima ona je ili sirovina ili posrednik u procesima.

Odnos prema vodi može da bude mjerilo kvaliteta održivog razvoja nekog područja. Neophodno je provoditi maksimalnu racionalizaciju potrošnje vode, višestruko korišćenje vode i kvalitetno prečišćavanje upotrebljenih voda i njihovo vraćanje u vodotok u stanju u kakvom su i uzete.

Detaljnija analiza vodovodnog sustava data je u dijelu Infrastruktura – Hidrotehnika, u ovom dijelu teksta vodoopskrba će se analizirati sa gospodarskog aspekta.

Vodoopskrba Županije Posavske vrši se sa izvorišta Potočani i Odžak u općini Odžak, izvorište “BBD Bare”, te privatno izvršena izvorišta: Yimor, Srimac, Komunalno u općini Domaljevac – Šamac, izvorište - bunar Kostrč i izvorište – bunar u gradskom naselju u općini Orašje. U općini Odžak ima još izvorišta: Prnjavor-Posavska Mahala, Vrbovac, Jošava-Potočani, Ada, Novo Selo, Donji Svilaj i Gornja Dubica. Usluge opskrbe pitkom vodom osigurane su za cca 38% stanovništva, pokriveni su općinski centri, dok se ostali dio stanovništva (najveći dio općine Domaljevac-Šamac i ruralna područja) vodom opskrbljuje iz manjih lokalnih vodovoda ili iz individualnih izvora vode (bunara).

Stanje sa zalihama pitke vode je uglavnom zadovoljavajuće, iako je kvalitet vode za piće u općini Orašje upitan, jer u sebi sadrži određene minerale u procentima većim od optimalnih. Zalihe tehnološke vode i vode potrebne za navodnjavanje poljoprivrednih kultura su zadovoljavajuće, ali je njen kvalitet upitan.

Ovi podaci nedvosmisleno ukazuju na činjenicu da usljed postepenog povećanja stanovništva, postavljaju se nove granice za vodovodnu i kanalizacionu mrežu, te da je u budućem periodu imperativ stalno ulaganje u investicione programe, kao i u nabavku savremenije opreme za rad, a sve u cilju efikasnog i efektivnog zadovoljenja potreba potrošača.

Međutim, kada je riječ o finansiranju, a naročito sa aspekta budućeg uključivanja u EU, neophodno je spomenuti i Direktivu EU koja postavlja princip samoodrživog razvoja vodoprivrede.[8] U takvom konceptu razvoja upravo ova gospodarska grana treba da osigura najveći dio sopstvenih prihoda i to kroz naplatu „vodnih usluga“. S tim u vezi, veoma je važna preporuka da se za tri osnovne kategorije potrošača – industriju, poljoprivredu i kućanstva, odrede različite tarife, ali vodeći računa o socijalnim, ekonomskim i ekološkim efektima politike cijena vode i vodnih usluga. Prema ovom principu Direktive EU o politici cijena, neophodno je da se vodi usuglašena politika u pogledu određivanja cijene vode. S

[8]http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/info

tim u vezi, prilikom formuliranja cijene treba uobziriti sve gore navedene razloge radi stimuliranja kontrolirane i racionalne potrošnje vode, a u isto vrijeme da bi se spriječilo prekomjerno korištenje ovog dragocjenog prirodnog resursa.

Područje Županije Posavske, predstavlja područje koje je ugroženo poplavama, oko rijeka Save i Bosne. Detaljnija analiza plavljenog dijela Županije Posavske obrađena je u drugim dijelovima teksta.

II.4.6. Trgovina, ugostiteljstvo i zanatstvo

Trgovina – se svrstava u jednu od najdinamičnijih gospodarskih grana kako u Federaciji Bosne i Hercegovine tako i na području Županije Posavske i njenih općina, jer se ni u jednom sektoru gospodarstva ne odigravaju tako intenzivne promjene kao što je to slučaj s trgovinom robama i uslugama. To je svakako najvitalniji i najsenzibilniji sektor u odnosu na okruženje koje je podložno stalnim promjenama.

Uslužni sektor, u koji spada Trgovina se na području Županije Posavske u poslijeratnom periodu najbrže razvijala. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, na predmetnom području registrirano su 627 poslovna subjekta iz oblasti Trgovine na veliko i malo; popravka motornih vozila i motocikala što predstavlja 25,61% od ukupnog broja registriranih poslovnih subjekata. Broj uposlenih u ovoj oblasti je 1358 ili 20,74 % od ukupnog broja uposlenih.

Prema navedenim podacima uočava se da je trgovina kao gospodarska djelatnost najzastupljenija na području Županije. Razlog je u tome što pokretanje trgovinske djelatnosti zahtijeva relativno mala osnivačka ulaganja i nosi mnogo manji rizik nego kada je u pitanju proizvodnja.

Ovakav trend može se pripisati, pritisku neuposlenosti koja danas prisiljava ljude na pokušaje otvaranja vlastitih firmi, pa čak i tamo gdje su im poslovne sposobnosti nedovoljno izražene. Takve pojave dovode do stanja gdje se pojavljuje veliki broj firmi u jednim djelatnostima i nedostatka firmi u drugim.

Ugostiteljstvo – prema podacima Federalnog zavoda za statistiku BiH na području Županije evidentiran je 191 poslovni subjekat iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo). Prema navedenim podacima oblast hotelijerstva i ugostiteljstva učestvuje sa 7,80% od ukupnog broja registriranih poslovnih subjekata.

Uočava se da je došlo do kontinuiranog smanjenja poslovnih subjekata iz oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva u promatranom periodu, obzirom da je broj poslovnih subjekata 2013.godine iznosio 220 ili 9,07% ukupnog broja poslovnih subjekata.

Ugostiteljski objekt,i čija je djelatnost usluživanje hrane i pića, nalaze se na području cijele teritorije Županije, s tim da je najveća prostorna koncentracija u općinskim centrima tj. naseljenim mjestima Odžak, Domaljevac i Orašje. Ugostiteljski objekti koji pružaju uslugu smještaja i hrane i pića, najvećim dijelom, pored samih općinskih centara Županije, su skoncentrirani na regionalnim cestama, što ide u prilog i razvoju tranzitnog turizma.

Zanatstvo - Zanatske djelatnosti su razvijene na niskom stupnju i uglavnom se odnose na usluge građanima, gospodarstvu, dok je proizvodno zanatstvo najviše vezano uz poljoprivredu.

II.4.7. Turizam

Kada je u pitanju razvoj turizma onda se mora uzeti u obzir, turistička (i ekonomska) vrijednost resursa, koja se ne može ocijeniti samo na temelju njegove prirodne i antropogene atraktivnosti, estetike i značajnosti. Elementi vrjednovanja turističkih resursa su: stupanj atraktivnosti, povoljnost geografskog položaja, udaljenost i prometna povezanost sa emitivnim turističkim tržištima (tržištima potražnje), veličina izvora potražnje, položaj resursa u odnosu na glavne turističke tokove, položaj prema konkurentskim i komplementarnim turističkim prostorima itd.

Županija Posavska nudi raznovrsne turističko-ugostiteljske sadržaje, od kvalitetnog i udobnog smještaja, bogate gastro ponudi, do kulturnih, sportskih, festivalskih i narodnih manifestacija.

Od smještajnih kapaciteta, u općini Odžak egzistiraju: hotel "Euro" (80 ležaja) u Odžaku, motel "Ana - Svilajka" (53 ležaja) u Donjem Svilaju i motel "Nova lađa" (14 ležaja) u Novom Gradu.

U općini Orašje smještajni kapacitet u okviru turističke ponude podrazumijevaju dva hotela i dva motela sa ukupnim kapacitetom od 66 soba i 2 apartmana, a zbrojeni broj ležajeva u svim smještajnim objektima je 137.

U općini Domaljevac-Šamac od smještajnih kapaciteta egzistira Motel „Zlatko“ sa smještajnim kapacitetom od 34 ležaja.

Splavarenje rijekom Savom danas predstavlja jedinstvenu atrakciju. Kajak kanu klub „Sidro” Orašje, na usluzi su gostima koji žele uživati u ovakvim vještinama aktivne rekreacije.

Lovni turizam predstavlja najznačajniju turističku ponudu Županije. Raznovrsnost prirodnog rastinja, šuma mekih i tvrdih liščara na padinama planine Vučijak, i drugi dostupni prirodni resursi pružaju idealne uvjete za uzgoj, rast i razvoj divljači u lovištu. Lovište općine Odžak poznato je po kapitalnim primjercima srneće divljači, velikom broju divljih svinja i divljeg zeca. Ostala lovišta su uglavnom više zastupljena sa pernatom divljači, među kojima prednjači fazan, koji se redovito unosi u lovište, a tu su još i divlje patke stanarice, ali i divlje patke i divlje guske koje u zimskim mjesecima dolaze u lovište i zadržavaju se u njemu prilikom odmora u preletima preko ovih prostora.

Bogatstvo vodama rijeke Save na sjeveru, gornjeg toka rijeke Bosne, te mnogih poribljenih rovova nastalih iskopavanjem zemlje i eksploatacijom šljunka ukazuju da je ovo područje izuzetno atraktivno sa stanovišta turističko-ribolovne ponude. Ihtiološka struktura ribe u vodama rijeke Save i Bosne je vrlo raznovrsna, te se u istoj može loviti kako sitna bijela riba tako i kapitalni primjerci soma. Značajno je pomenuti da su vode bogate još: tostolobikom, amurom i šaranima, koji mogu biti i do 20 kg, štukama do 15 kg, smuđem, deverikom, linjakom, kečigom, mrenom, škobaljem, babuškom, karasem, klijenom i drugim ribama.

U oblasti kulturno – manifestacionog turizma značajna kulturna manifestacija je „Dani Hrvatskog Filma“, koja se održava početkom 9. mjeseca u Orašju. Tijekom manifestacije, koja traje nekoliko dana, prikazuju se najnovija filmska ostvarenja iz Hrvatske kinematografije nakon Pulskog festivala uz učešće redatelja, glumaca, kulturnih djelatnika iz Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine i uz zavidno medijsko praćenje.

”Posavsko kolo” je tradicionalna manifestacija koja se održava na području općine Odžak, sredinom 8. mjeseca. U svom programu obilježavanja sadrži veliki broj kulturnih, sportskih i gospodarskih događaja. Cilj manifestacije je da velikom broju stranih i domaćih gostiju, koji u to doba godine borave na ovim prostorima, putem izložbi, koncerata, i smotri folklora predstave bar jedan dio kulturne baštine Županije Posavske.

”Domaljevačka tkanica” je kulturno-sportska manifestacija međunarodnog karaktera, koja se održava već nekoliko godina u organizaciji HKUD ”Mladost” Domaljevac. Do danas je sudjelovalo čitav niz umjetnika i kulturnih društava iz Hrvatske, Mađarske, Vojvodine, Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Temeljni cilj manifestacije je očuvanje izvornog folklornog stvaralaštva u Bosanskoj Posavini i da kao takva preraste u tradicionalnu regionalnu smotru folklora. Nužno je spomenuti i manifestacije međunarodnog karaktera „Dani općine Domaljevac-Šamac“ i „Svjetski kongres dijaspore u Domaljevcu“.

Ostale turističke grane ne uspijevaju privući značajniji broj posjetilaca. Tome doprinosi nepostojanje odgovarajuće turističke valorizacije prirodnog i kulturnog nasljeđa, tako da izostaje njihovo veće korištenje za razvoj komplementarnih turističkih grana – eko, izletničkog i kulturnog turizma.

II.4.8. Prostorna organizacija gospodarstva

Prostorna organizacija poslovnih subjekata podrazumijeva prostorni raspored djelatnosti iz primarnog, sekundarnog i tercijarnog sektora, odnosno raspored prostornih jedinica poslovnih subjekata. Prostorni razmještaj poslovnih subjekata dat je u tekstu i detaljnije opisan po granama gospodarstva.

Općina Domaljevac – Šamac

Postojeće poduzetnička zona locirane su:

- „Malo Blato“, u naseljenom mjestu Domaljevac, površine 4,0 ha. Poduzetnička zona se nalazi uz magistralni put M14.2. Gospodarski subjekti su: M&K COMPANY, „YIMOR“ d.o.o., „KOTURIĆ TONI“ d.o.o.,

- „Veliko Blato“ , u naseljenom mjestu Domaljevac, površine 4,1 ha. Gospodarski subjekti su: „ORANICA“ d.o.o., „Mirnovec“ d.o.o..

Općina Odžak

Postojeće poduzetničke zone locirane su:

- Južna gradska zona, u naseljenom mjestu Odžak, površine 20,77 ha. U ovoj zoni posluju firme: Strolit, Salkanović Tišleraj, Sejdić Commerc i dr.

- Sjeverna gradska zona, u naseljenom mjestu Odžak, površine 5,96 ha.

- Središnja gradska zona, u naseljenom mjestu Odžak, površine 6,88 ha.

- Novi Grad, površine 25,42 ha. Ova zona danas predstavlja tipičan primjer braunfild (eng. brownfield) lokacije, odnosno napuštenog ili potkorištenog zemljišta koje je izgubilo svoju prvobitnu namjenu. Zona se nalazi uz magistralni put M14.1.

Na području općine Odžak je identificirano ukupno 26 gospodarskih pogona površine iznad 0,5 ha. Samo 8 gospodarskih pogona se nalazi u ruralnom području općine i većinom su vezani za poljoprivredu i proizvodnju hrane. Gospodarski pogoni "Mera" u Novom Selu i Donjoj Dubici (ekonomska dvorišta), te "Vuntex - Ratar" u Novom Gradu predstavljaju braunfilde. U gradskom naselju se veličinom ili brojem uposlenih ističu gospodarski pogoni "Brkić A&A", Palučak ("Sejdić Commerce") i "Stolarija Karić".

Općina Orašje

Poduzetnička zona „Dusine“ uspostavljena je Odlukom Općinskog vijeća Orašje („Službeni glasnik općine Orašje“, broj: 2/10), dana 18.03.2010. godine.

„Dusine“ se prostiru na ukupnoj korisnoj površini od 25,22 ha. Zona je podijeljena u 50 parcela. Formirana je spajanjem istočnog dijela „Zone za poduzetništvo II“ i „Poduzetničke zone III Orašje“. Ovo spajanje imalo je za cilj stvaranje kompletne cjeline, koja zahtjeva jedinstven program razvoja, izgradnju infrastrukture, promocije, te jedinstvenih poticajnih mjera ulaganja u zonu.

Poduzetnička zona se nalazi na magistralnoj cesti (M1.8) Orašje – Tuzla, udaljena svega 1 km od centra općine i graničnog prijelaza Orašje – Županja, te 12 km od autoputa Zagreb – Beograd.

Zona je djelomično opremljena osnovnom infrastrukturom, i to pristupnom cestom, elektroenergetskom mrežom, vodovodnom mrežom, te PTT priključkom.

II.5. KARAKTERISTIKE RAZVOJA NASELJA, SA AKCENTOM NA POLICENTRIČNOM SISTEMU RAZVOJA, KAO I ODNOS URBANO - RURALNO

II.5.1. Mreža naselja

Temeljnu jedinicu u prostornoj organizaciji Županije čini naseljeno mjesto. Za evidenciju zemljišnog fonda i načina njegovog korištenja, teritorija se dijeli na katastarske općine, a za potrebe statistike na statističke i popisne krugove. Naselje predstavlja temeljni oblik ljudskog prisustva (egzistiranja) u prostoru. Rezultat je ljudskog djelovanja i najupečatljiviji oblik ljudske transformacije prirodne sredine. Naseljska struktura definirana je mrežom naseljenih mjesta i sistemom naselja.

Pod mrežom naseljenih mjesta podrazumijeva se skup svih naseljenih mesta na području Županije, njihov teritorijalni, lokacioni razmještaj i neki njihovi međusobni odnosi i veze u tom prostoru. Mreža naseljenih mjesta u Županiji Posavskoj nastala je uglavnom spontano i pod dejstvom niza uticajnih faktora, od kojih su temeljni: prirodni, prometni i drugi koji su u različitim vremenskim presjecima i različitim intenzitetom ostvarivali svoj uticaj na njeno oblikovanje.

Sistem naselja je posljedica društveno – političkih, ekonomskih, socijalnih, funkcionalnih i prostornih veza i odnosa po vertikalnoj liniji povezivanja. Sistem naselja predstavlja vertikalno funkcionalno povezivanje centara naseljenih mjesta po njihovim ulogama u sustavu naselja, koji se izgrađuje i uspostavlja u skladu sa socio – ekonomskim razvojem i prostornim uređenjem područja Županije Posavske.

Prilikom određivanja sustava naselja koristi se niz metoda, pri čemu se najčešće uzima jedno ili nekoliko tipičnih karakteristika naselja. Najčešći kriterijumi koji se koriste su:

- administrativno određivanje,
- određivanje na temelju demografske veličine naselja,
- na temelju gustine naseljenosti,
- na temelju centralne funkcije,
- povijesni faktor,
- fizičko – geografskih karakteristika prostora,
- broja stanovnika,
- postojeća opremljenost društvenom infrastrukturom (javne službe),
- postojeća opremljenost tehničkom infrastrukturom,
- postojeća cestovna mreže,
- udaljenost od centara,
- dostupnost sadržaja,
- morfologije naselja i
- gustina izgrađenosti naselja.

Administrativno određivanje

Naseljsku strukturu Županije čini mreža od 34 naseljena mjesta, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku.

Naselja su organizirana u mjesne zajednice, općina Domaljevac – Šamac ima 5 mjesnih zajednica, općina Odžak ima 23 mjesne zajednice, dok su u općini Orašje naselja organizirana u 13 mjesnih zajednica.

Demografska veličina naselja

U naseljskoj strukturi Županije, prema podacima iz 2013.godine dominiraju velika naselja. Velikih naselja ima 16, što čini oko 47 % naselja Županije. Ukupan broj stanovnika koji živi u velikim naseljima čini oko 85% ukupnog broja stanovnika Županije. Velika naselja su nosioci razvoja određene teritorije i to su naselja koja omogućavaju ravnomjeran razvoj Županije.

Malih naselja ima 12 što čini oko 35 % naselja Županije. Veliki broj malih naselja ne omogućava ravnomjeran razvoj Županije. Broj stanovnika u kategoriji malih naselja čini oko 3 % od ukupnog broja stanovnika Županije.

Srednje mala naselja (500-749 stanovnika) brojčano čini samo jedno naseljeno mjesto. Ukupan broj stanovnika ove kategorije iznosi 673 stanovnika, što čini oko 1 % od ukupnog broja stanovnika.

Kategoriju naselja sa brojem stanovnika 750 – 999 (srednje velika naselja) brojčano čini pet naseljenih mjesta. Ukupan broj stanovnika ove kategorije čini oko 10 % od ukupnog broja stanovnika.

Kategorija velikih naselja, naselja sa populacionom veličinom preko 1000 stanovnika, je prema podacima iz 2013.godini bila zastupljena sa 16 naseljenih mjesta. Kategoriju velikih naselja čine tri podkategorije: veća, velika i veoma velika naselja. U kategoriji većih naselja (1000-2999 stanovnika) živi oko 42% ukupne populacije Županije, raspoređenih u 12 naseljenih mjesta. Kategoriju velikih naselja (3000-4999 stanovnika) čine 3 naseljena mjesta, dva su u općini Orašje, a treća je općinski centar Domaljevac. Ukupan broj stanovnika ove kategorije učestvuje sa 24,42% od ukupnog broja stanovnika Županije. Kategoriju veoma velikih (>5000 stanovnika) naselja čini jedno naseljeno mjesto – Odžak, u kome živi oko 19% ukupne populacije Županije.

Tabela br. 43. Demografska veličina naselja 2013.godine.

Naselja				2013.
Mala	Mala	0-499	Broj naselja	12
			Broj stanovnika	1418
			%	3,26
Srednja	Srednje mala	500-749	Broj naselja	1
			Broj stanovnika	673
			%	1,55
	Srednje velika	750-999	Broj naselja	5
			Broj stanovnika	4379
			%	10,08
Velika	Veća	1000- 2999	Broj naselja	12
			Broj stanovnika	18113
			%	41,68
	Velika	3000-4999	Broj naselja	3
			Broj stanovnika	10611
			%	24,42
	Veoma velika	>5000	Broj naselja	1
			Broj stanovnika	8259
			%	19,01
UKUPNO			Broj naselja	34
			Broj stanovnika	43453
			%	100

Gustina izgrađenosti naselja

Stambeni fond je uglavnom u privatnom vlasništvu i čine ga individualni stambeni objekti. Temeljne karakteristike prostornog razmještaja stambenog fonda su u disperziji izgradnje na cjelokupnom području Županije. Stambeni fond, odnosno 91,6 % stambenog fonda se nalazi u privatnom vlasništvu na području Županije. Isto stanje je i u općinama. U privatnom vlasništvu je 95,3% stanova u općini

Domaljevac – Šamac, u općini Odžak je to 89,9% stanova i u općini Orašje u privatnom vlasništvu je 92,4% od ukupnih stanova.

Postojeća opremljenost društvenom infrastrukturom

Pod pojmom „društvena infrastruktura“ podrazumijevaju se objekti i sadržaji tercijarnog sektora, te objekti i sadržaji društvenih djelatnosti – školstva, zdravstva, kulture, sporta, socijalne i dječije zaštite, javne uprave. Najveći broj sadržaja i objekata društvene infrastrukture skoncentriran je u općinskim centrima. U najvećem broju naseljenih mjesta pojavljuju se uglavnom objekti opskrbe, osnovnog obrazovanja, zdravstva, kulture, sporta i javne uprave.

U općinskim centrima zastupljeni su sljedeći sadržaji i objekti: obrazovanja (predškolska ustanova, osnovna škola, srednja škola), zdravstva (primarna, sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita), kulture (centar za kulturu), uprave (institucije na razini BiH, Federacije BiH, Županije i općina, ispostava pošte, policijske postaje, poslovnice elektrodistribucije, zdravstvenog osiguranja, mirovinskog osiguranja, prostorije mjesne zajednice i dr.), sporta (zatvoreni i otvoreni sportski objekti), socijalna zaštita (centar za socijalni rad i dr), objekti opskrbe (prodavnice, tržni centri i dr.) i dr..

U ostalim naseljenim mjestima postoji djelimična koncentracija sadržaja i objekata društvene infrastrukture. Najveći broj naselja je sa koncentracijom objekata iz oblasti obrazovanja, zdravstva, kulture i sporta (8 naseljenih mjesta). Ostala naseljena mjesta su najčešće sa objektima obrazovanja, sporta i socijalne zaštite (2) ili sa objektima obrazovanja, kulture i sporta (3) ili sa objektima zdravstva, kulture i sporta (1). Pojedina naseljena mjesta imaju samo objekte obrazovanja i sporta ili samo objekat zdravstva ili samo sporta ili samo mjesnu zajednicu.

U ostalim naseljenim mjestima nema objekata društvene infrastrukture. Pojavljuju se samo sadržaji tercijarnog sektora, trgovina ili uslužna radnja.

Prostorni razmještaj naseljenih mjesta u kojima je izvršeno značajnije grupisanje objekata i sadržaja društvene infrastrukture posljedica je postojećih prirodnih uvjeta, naročito konfiguracije terena i posebno razmještaj stanovništva. Tako se ova naseljena mjesta nalaze uz magistralne ceste M 14.1, M14.2, regionalna cesta R464a i uz lokalne ceste.

Postojeća opremljenost tehničkom infrastrukturom

Organiziranim sustavom vodoopskrbe je na području Županije Posavske obuhvaćeno oko 38% stanovništva (u dijelovima općina Orašje i Odžak), što je znatno ispod stope priključenja u neposrednom okruženju, dok se ostali dio stanovništva (najveći dio općine Domaljevac-Šamac i ruralna područja) vodom opskrbljuje iz manjih lokalnih vodovoda ili iz individualnih izvora vode (bunara). Stanje sa zalihama pitke vode je uglavnom zadovoljavajuće. Zalihe tehnološke vode i vode potrebne za navodnjavanje poljoprivrednih kultura su zadovoljavajuće.

Za odvođenje otpadnih voda na većini teritorije Županije ne postoje organizirani sistemi za odvodnju, izuzev užih dijelova naseljenih mjesta Orašja i Odžaka. Procjena je da je tek 22% stanovništva Županije priključeno na kanalizacioni sustav, što je znatno ispod stope priključenja u neposrednom okruženju ili na razini Federacije BiH (57,5% stanovništva). Gradnja kanalizacionih sustava nedovoljno prati dinamiku razvoja vodoopskrbe, čak i u općinskim centrima.

Kroz područje Županije prolaze magistralne ceste M14.1 (dionica: granica entiteta – Svilaj – Odžak – granica entiteta), prolazi kroz centralni dio urbanog područja Odžaka gdje se ukršta sa magistralnom cestom M14.2 (dionica: granica entiteta (Šamac) – Odžak) i regionalnom cestom R464a (R201) (dionica: Svilaj – Odžak). Također, značajnu okosnicu čini magistralna cesta M14.2 (M207) (dionica: granica entitieta - Domaljevac – Orašje) koja prolazi centralnim urbanim područjem općine Domaljevac – Šamac i Orašje gdje se ukršta sa magistralnom cestom M1.8 (M113) (dionica: državna granica - Orašje - granica entiteta) i regionalnom cestoma R463 (R25I) (dionica: Danja Mahala - granica entiteta). Ostalu prometnu infrastrukturu čine lokalne i nekategorisani ceste koje su uglavnom asfaltirane i u relativno dobrom stanju, povoljne su gustine i dobro pokrivaju čitav prostor Županije.

Distribucija električne energije do distribuiranih potrošača vrši se na naponskom nivou 400 kV, 220 kV, 110 kV, 35 kV i 10kV. Mreža je radijalna, razgranata, sa relativno velikim brojem trafo polja.

Morfologija naselja

U morfološkom pogledu naselja se mogu podijeliti na naselja razbijenog, poluzbijenog i zbijenog tipa.

Naselja Županije Posavske su naselja poluzbijenog i zbijenog tipa. Morfologija naselja je uvjetovana djelovanjem brojnih faktora (povijesni faktor i tradicija, reljef i ostali fizičko – geografski faktori).

Najveći broj naselja pripada poluzbijenom tipu naselja. Poluzbijeni tip naselja karakterizira postojanje zaseoka, čija je međusobna udaljenost manja nego kod razbijenog tipa naselja, odnosno manja od 0,6 – 2 km i prostorno se pružaju uz prometnice, kao i naselja razbijenog tipa. Naselja ovog tipa se uglavnom nalaze na manjim nadmorskim visinama.

Zbijenom tipu naselja pripadaju naselja: Tolisa, Matići, Kostrč, Vidovice, Odžak, Donji Svilaj i Prud. Treba naglasiti da navedena naseljena mjesta nemaju potpuno zbijenu strukturu, pošto su pojedini manji dijelovi u pojedinim slučajevima odvojeni od glavnine zbijene fizičke strukture naseljenog mjesta. Izgrađeni dio naselja, se uglavnom linearno širi sa obe strane glavne prometnice.

Urbana i ruralna tipologija

U periodu posle Drugog svjetskog rata (popisi stanovništva od 1948. do 1991.) od strane zvanične statističke službe korišćena su dva kriterijima za diferenciju (razgraničenja) naselja, odnosno podjelu naselja na gradska i ona koja to nisu (negradska). To su administrativni kriterijum, po kome se naselja zakonskim propisima proglašavaju za gradska i demografsko-statistički (kombinovani) kriterijum na temelju kombinacije dvaju obilježja: veličine (broja stanovnika) i procentnog udjela nepoljoprivrednog stanovništva.

Demografsko-statistički (kombinovani) kriterijum korišćen je u popisima stanovništva za 1953, 1961. i 1971.godinu.

U popisu stanovništva 1981. i 1991.godine gradska naselja su određena na temelju administrativno-pravnog kriterijuma. Po ovom kriterijumu naseljena mjesta Odžak i Orašje su bila jedina naselja gradskog karaktera.

Od 2010. god., Evropska komisija koristi Stupanj urbanizacije (Degree of urbanisation - DEGURBA) za klasifikaciju LAU 2 općina (Local Administrative Units - Level 2/municipalities), koji je razvijen u suradnji sa Direktoratom za poljoprivredu i ruralni razvoj (DG Agriculture and Rural Development), Direktoratom za regionalni razvoj (DG Regional Policy), Evropskom statističkom službom (Statistical Office of European Union - EUROSTAT) i Istraživačkim centrom (Joint Research Centre - JRC). Ovaj metod izveden je na temelju OECD metodologije, a korišćeni su geografski kriterijumi u kombinaciji sa minimalnim brojem stanovnika. Klasifikacija ruralnih područja u okviru OECD-a razlikuje dvije rezine: lokalnu i regionalnu. Na lokalnoj razini, OECD definira ruralna područja prema gustini naseljenosti. Ruralnim naseljima se smatraju naselja sa gustinom naseljenosti ispod 150 stanovnika po km^2. Na temelju kriterijuma gustina naseljenosti, na području Županije Posavske, bi se moglo izdvojiti 13 naselja sa gustinom naseljenosti iznad 150 stanovnika po km^2, odnosno ova naselja bi pripadala kategoriji urbanih naselja: Domaljevac, Bazik, Odžak, Ada, Prud, Orašje, Tolisa, Kostrč, Ugljara, Donja Mahala, Oštra Luka, Bok, Matići.

Prema Popisu stanovništva iz 2013.godine kao gradska naselja određena su naselja Odžak i Orašje.

Glavne centralne funkcije

Mreža naselja u Županiji Posavskoj je razvijena, ali neujednačenih elemenata, što se ogleda u značajnim razlikama u veličini naseljenih mjesta po urbanističkoj i morfološkoj strukturi, razvijenost mreže objekata društvene, prometne i tehničke infrastrukture, a u vezi sa tim i po razlikama uvjeta života u općinskim centrima i ostalim naseljima Županije.

Sustav naselja se može definirati kao monocentričan zbog izrazite dominacije općinskih centara kao jedinih naselja gradskog karaktera.

Sagledavajući sve predhodne činioce prirodnih i stvorenih dobara, njihove međusobne veze, ograničenja i pogodnosti, a u cilju uspostavljanja i unapređivanja postojećeg racionalnog sustava naselja, identifikovana je vertikalna/funkcionalna i horizontalna/prostorna hijerarhija u mreži naselja. U tom smislu na prostoru Županije razlikujemo dvije kategorije naselja i to:

- Centar I kategorije (županijski centar) – Orašje,
- Centar II kategorije (općinski centri) –Domaljevac, Odžak,
- Prigradska naselja – Ada, Novo Selo, Posavska Mahala, Potočani, Ugljara,
- Primarno seosko naselje – sva ostala naselja.

Centar I kategorije (županijski centar): Orašje.

Županijski centar je polifunkcionalni, općinski, županijski i regionalni centar. U centru I kategorije je koncentriran najveći kapacitet stanovništva, građevinskog fonda, rezidencijalnih funkcija, gospodarskih potencijala, društvene opreme i širih funkcija, infrastrukture i komunalne opreme. U njemu je sjedište:

- administracije na lokalnoj, županijskoj i entitetskoj razini Federacije BiH,
- javnih službi koje zadovoljavaju potrebe ostalih naselja: javne ustanove (centar za socijalni rad i fond za zdravstvo, srednjih škola, bolnica, dom zdravlja i hitna pomoć, veterinarska ambulanta, dom kulture, kino i dr.) i javna poduzeća,
- javnih službi koje zadovoljavaju potrebe samo općinskog centra (predškolska ustanova, osnovnih škola, ambulanta, ljekarna, biblioteka, otvoreni i zatvoreni objekat sportskog društva).

Orašje po broju stanovnika, razvijenoj industriji, kadrovskoj bazi, prometnoj povezanosti sa ostalim naseljima u općini, kao i centrima u okruženju predstavlja središte, odnosno administrativni centar Županije Posavske. Osim toga, Orašje je i obrazovni, kulturni, zdravstveni, duhovni centar, zatim turistički, sportsko-rekreacioni, trgovački i industrijski centar. Orašje ima značajnu gospodarsku funkciju. U Orašju se nalazi poduzetnička zona „Dusine“, u kojoj posluju firme: „Mix“ d.o.o., „Dinoza“ d.o.o., „Coprotect Sistemi“ d.o.o, „Unitrade“ d.o.o., „Tronex BH“ d.o.o., „Šokčević“ d.o.o., „Poskom“ d.o.o., „Temax BiH“ d.o.o., „Hidrogradnja“ d.o.o., „Badžo“ d.o.o., „Yimor“ d.o.o. i dr. Postojeći granični prelaz, magistralna cesta Tuzla – Orašje, omogućavaju vezu i suradnju sa ostalim općinskim i kantonalnim centrima u Bosni i Hercegovini, kao i susjednim državama (Hrvatska, Srbija). Prometnim vezama sa centrima u okruženju ostvaraju se razvojni impulsi koji utiču na razvoj kako gospodarskih funkcija tako i društvenih. Plovni put rijeke Save predstavlja izuzetan razvojni izazov. Povezanost naselja u okviru same Županije ostvaruje se lokalnim cestama. Dobra prometna povezanost u okviru Županije omogućava stanovništvu Županije lak pristup društvenim sadržajima. Orašje je i nukleus javnih službi. Stupanj opremljenosti društvenim sadržajima i funkcijama omogućava da stanujuće stanovništvo Županije, kao i stanovništvo izvan Županije, zadovoljava potrebe za društvenim sadržajima općinske, županijske i entitetske razine, zastupljenih u Orašju.

Oko općinskog centra Orašje izdvojila su se prigradska naselja Ugljara i Donja Mahala. Prigradsko naselje se pored blizine gradskog naselja (kao najvažnijom karakteristikom) odlikuje većim brojem stanovnika, visokim učešćem nepoljoprivrednog stanovništva, kao i eventualnim postojanjem određenih javnih službi i gospodarskih kapaciteta.

Centar II kategorije (općinski centri): Domaljevac, Odžak.

Općinski centri su administrativno, kulturno i gospodarsko središte općina. Centri II kategorije su ograničenih funkcionalnih kapaciteta i zone utjecaja na socio-geografsku transformaciju okruženja, koja ne prelazi granice teritorije općine. U njima je sjedište:

- ispostava pojedinih službi županijske i entitetske razine,
- javnih službi koje zadovoljavaju potrebe ostalih naselja: javne ustanove (centar za socijalni rad i fond za zdravstvo, srednjih škola, bolnica, dom zdravlja i hitna pomoć, veterinarska ambulanta, dom kulture, kino i dr.) i javna poduzeća,

- ❖ javnih službi koje zadovoljavaju potrebe samo općinskog centra (predškolska ustanova, osnovnih škola, ambulanta, ljekarna, biblioteka, otvoreni i zatvoreni objekat sportskog društva).

Odžak je općinski centar. To je naselje sa značajnom gospodarskom funkcijom i nukleus je javnih službi. U Odžaku se nalaze tri poduzetničke zone, južna, središnja i sjeverna gradska zona. Značajniji gospodarski subjekti su uglavnom smješteni u ovim poduzetničkim zonama. Poduzetništvo je orjentirano na prerađivačku industriju iz oblasti poljoprivrede, metalne industrije i drvoprerade. Kroz naselje prolazi magistralna cesta M14.1, M14.2 i regionalna cesta R464a. Koncentracija javnih službi je duž magistralnih, regionalnog i lokalnih cesta. Stupanj opremljenosti javnim sadržajima omogućava da stanujuće stanovništvo i stanovništvo koje mu gravitira iz ostalih naselja zadovoljava svakodnevne potrebe za tim sadržajima u ovom naselju.

Oko općinskog centra Odžak izdvojilo se više prigradskih naselja: Ada, Novo Selo, Posavska Mahala, Potočani.

Domaljevac je općinski centar. Naselje Domaljevac se nalazi uz rijeku Savu. Naselje je pretežno agrarnog karaktera. Stanovništvo se bavi poljoprivrednom proizvodnjom. Domaljevac je nukleus javnih službi. Stupanj opremljenosti javnim sadržajima omogućava da stanujuće stanovništvo i stanovništvo koje mu gravitira iz ostalih naselja općine zadovoljava svakodnevne potrebe za tim sadržajima u ovom centru. Kroz Domaljevac prolazi magistralna cesta M14.2. Koncentracija javnih službi je duž pomenute prometnice. Domaljevac nema značajniju gospodarsku funkciju. Rijeka Sava predstavlja značajan potencijal za razvoj ovog centra.

Ostala naselja su seoska naselja sa ruralnim obilježjima, uglavnom monofunkcionalna, poljoprivredna.

Prostorne cjeline

Koncept mreže i sistema naselja prati i odgovarajući koncept organizacije prostora i prostornih cjelina (gravitacionih područja) različitog hijerarhijskog stupnja.

Na teritoriji Županije Posavske utvrđene su sljedeće prostorne cjeline:

KATEGORIJA CENTRA	GRAVITACIONO PODRUČJE	PRIGRADSKA NASELJA	NASELJA U SASTAVU	POVRŠINA (km^2)	GUSTINA NASELJENOSTI 2013. GODINE (st/ km^2)
CENTAR I KATEGORIJE	Orašje	Ugljara, Donja Mahala	Bok, Bukova Greda, Čovića Polje, Kopanice, Kostrč, Lepnica, Matići, Orašje, Oštra Luka, Tolisa, Vidovice	118,86	159,62
CENTRI II KATEGORIJE	Domaljevac	-	Domaljevac, Bazik, Bosanski Šamac, Brvnik, Grebnice, Tišina	36,83	123,27
	Odžak	Novo Selo, Potočani, Posavska Mahala	Ada, Bosanski Šamac, Brusnica Mala, Donja Dubica, Donji Svilaj, Gornja Dubica, Gornji Svilaj, Novi Grad, Odžak, Prud, Vrbovac	165,34	107,86

Izvor: Nosilac izrade Plana

II.5.2. Urbanizacija i deagrarizacija prostora

Urbanizacija (lat. urbs grad) je proces porasta gradskog stanovništva i preobražaj seoskih naselja u gradska, odnosno širenje gradskog načina života u ruralna područja.

Unatoč definiciji, proces urbanizacije nije samo proces koncentracije stanovništva u gradovima i pražnjenje ruralnih prostora. Prema UN-u grad je naselje iznad 30 000 stanovnika i prema tim kriterijima u Županiji Posavskoj ne bi bilo gradova. Zbog toga se u lokalnim uvjtima uzima praksa da je za kategorizaciju stupnja urbaniteta, pored veličine, potreban i cijeli niz faktora koje nosi neko naselje kao što su urbani sadržaji, upravni nivo, opremljenost komunalnom infrastrukturom, urbana forma, povijesni slijed itd. Također jedan od bitnih faktora za kategorizaciju urbano-ruralno je djelatnost stanovnika naselja, to nije isključivi faktor danas, kad poljoprivrednici uz uspješno bavljenje strukom mogu živjeti i u visoko urbaniziranim naseljima. Za tretman naselja bitan je i stupanj motorizacije, prometna povezanost s urbanim ili sub centrom.

Deagrarizacija je proces napuštanja poljoprivrede kao djelatnosti i izvora prihoda. Masovna je deagrarizacija nastala nakon II. svj. rata migriranjem iz seoskih u gradska naselja zbog politike razvoja koja je poticala industrijalizaciju. Poticaj napuštanju sela pružio je mogućnost obrazovanja, nakon kojega je uposlenje bilo lako dostupno. Osim toga, upošljavanje izvan poljoprivrede rješavalo je dohodovne i stambene probleme.

Na teritoriji Županije 29,7% kućanstava se bavi poljoprivrednom djelatnošću, ali im ona nije jedini izvor prihoda.

Kako bi se sagledao proces urbanizacije u Županiji potrebno je razmotriti demografsku, funkcionalnu i fizionomsku komponentu urbanizacije. Demografsku komponentu je moguće sagledati kroz stopu urbanizacije koja predstavlja udio gradskog stanovništva u ukupnom stanovništvu Županije. Stopa urbanizacije 2013.godine je iznosila 34,9%.

II.5.3. Ruralni razvoj

Ruralni koncept može postati jedan od bitnih elemenata sveukupnog razvitka Županije. Neke ruralne karakteristike Županije mogu biti temelj tog koncepta. To su prije svega očuvan okoliš i ogromni potencijali za formiranje sportsko rekreacijskih prostora unutar turističkih zona koje mogu biti temelj razvoja ruralnog turizma. Uz već rečeno bogatstvo povijesnih spomenika i tradicionalnog oblika življenja snažan potsticaj ovoj djelatnosti mogu dati kvalitetni kapaciteti stambenih objekata u ruralnom prostoru čiji viškovi kapaciteta mogu biti početni podsticaj.

U koncept ruralnog razvitka prostora može se uklopiti puno stvari, kao što su očuvanje tradiconalno formiranih zemljišnih parcela, u kombinaciji sa poljoprivrednim aktivnostima koje nisu invazivne prema prirodnoj flori i fauni kraja, kao što je pčelarstvo, povećanje broja vrsta biljaka koje se uzgajaju na nekoj površini, uz minimalno korištenje kemikalija, uvođenje nekih davno zaboravljenih kultura, njihova obrada, proizvodnju gotovih proizvoda, sve ovo u kombinaciji sa sajmovima gdje bi ljudi prodavali rukotvorine, usluge itd.

Bilo bi zanimljivo, zajedno sa vjerskim zajednicama, obnoviti neke davno zaboravljene vještine ili dizajn svakodnevnih predmeta, te ovo iskombinirati sa turističkim programima. Mogućnosti su neograničene, samo treba imati vizije i znati kako ih pretvoriti u konkretne projekte. Naravno, da bi sve to imalo smisla i potrebnu ozbiljnost, vrlo je važno temeljno i studiozno proučiti sve prirodne i povijesne prednosti i slabe strane kraja, te se na temelju toga koncentrirati na grupu programa koji bi ljudima mogli donijeti najviše koristi. Isto tako u Federaciji BiH postoji potpora za ruralni razvoj, a stvari koje su definitivno najzanimljivije u EU su očuvanje biodiverziteta, forsiranje poljoprivrednih i šumarskih praksi koje ne ugrožavaju kvalitet tla i vode, tradicionalni zanati itd.

Mogućnosti ruralnog razvoja na prostoru Županije Posavske potrebno je uskladiti s politikom EU ulaganja novca iz razvojnih fondova u programe ruralnog razvoja koji su namijenjeni stvaranju izvora prihoda za ljude u krajevima koji su prirodno u nepovoljnijoj poziciji za intenzivniju poljoprivredu ili neki drugi oblik proizvodnje.

II.6. KARAKTERISTIKE RAZVOJA INFRASTRUKTURNIH SISTEMA

II.6.1. Prometna infrastruktura

Cestovni promet

Županija Posavska smještena je na sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine. Prometna infrastuktura na području Županije Posavske se uglavnom sastoji od cestovne infrastrukture, jer zračni promet nije zastupljen, a riječni i željeznički promet je prisutan samo u neznatnoj mjeri. Blizina važnih prometnica kao npr. međunarodnog koridora E-70 - autoceste Zagreb - Beograd, europskog koridora E - 73 (autocesta na koridor Vc), ali i magistralnih cesta M1.8 Orašje - Tuzla i M14.1 Odžak - Modriča - Gradačac, koje prolaze kroz teritoriju Županije, čine je pogodnom za sva gospodarska kretanja, protok roba, ljudi i kapitala. Plovnost rijeke Save također daje na značaju korištenje riječnog prometa prema susjednim državama, kao i prema Europi, a posebno prema značajnom čvorištu riječnog i željezničkog prometa u Brčko distriktu. Geografski položaj Županije je veoma važan i sa aspekta blizine međudržavnih graničnih prelaza (GP Orašje, GP Šamac i GP Brod), na udaljenosti od svega 18,5 - 40 km.

Okosnicu cetovne mreže čine magistralna cesta drugog reda M14.1 dionica: granica entiteta – Svilaj – Odžak – granica entiteta, prolazi kroz centralni dio urbanog područja Odžaka gdje se ukršta sa magistralnom cestom drugog reda M14.2 dionica: Odžak (semafor) - gr. entiteta (Prud-Šamac) - gr. entiteta (Grebnice) - Domaljevac - Orašje i regionalnom cestom prvog reda R464a dionica: Odžak - Donji Svilaj. Ove gore spomenute dionice ceste ukrštaju se na teritoriji općine Odžak. Dalje okosnicu cestovne mreže čine dionica magistralne ceste drugog reda M14.2 Odžak (semafor) - gr. entiteta (Prud-Šamac) - gr. entiteta (Grebnice) - Domaljevac - Orašje koja prolazi centralnim urbanim područjem općine Domaljevac – Šamac i Orašje gdje se ukršta sa magistralnom cestom prvog reda M1.8 dionica: Državna granica - Orašje - gr. entiteta i regionalnom cestom prvog reda R463 dionica: Danja Mahala - Bok (gr. entiteta).

Nakon 2013. godine djelimično je izvedena obilaznica - južna veza na teritoriji općine Odžak, od magistralne ceste M14.1 granica entiteta – Svilaj – Odžak – granica entiteta do lokaliteta Ražljevi. S obzirom da predmetna cesta nije povezana sa postojećom djelimično izvedenom autocestom na koridoru Vc, nije tretirana kao postojeća magistralna cesta, već kao planirana magistralna prometnica čitavom svojom dužinom.

Inače, stupanj motorizacije na području Županije Posavske prema podacima iz 2013. godine iznosi 229,3 vozila na 1000 stanovnika, dok na teritoriji FBiH 217,3 na 1000 stanovnika.

Najveće prometno opterećenje prema podacima objavljenim u publikaciji „Brojanje saobraćaja na magistralnim cestama Federacije BiH u 2018. godini“ zabilježeno je na dionici puta M1.8 dionica Granica HR (Županja) - Lončari gdje je PGDS (prosječni godišnji dnevni promet) iznosio na mjernom mjestu Orašje 5 501 vozilo. A dok je na magistralnoj cesti M14.1 Svilaj – Vukosavlje (Jakeš), PGDS (prosječni godišnji dnevni promet) iznosio na mjernom mjestu Svilaj 1 043 vozila.

Slika br. 1. Karta Intenzitet saobraćaja na magistralnim cestama F BiH u 2018. godini
(Izvor: Publikacija "Brojanje saobraćaja na magistralnim cestama F BiH u 2018", JP "Ceste F BiH")

Ostalu prometnu infrastrukturu čine lokalne i nekategorisane ceste koje su uglavnom asfaltirane i relativno u dobrom stanju, povoljne su gustine i dobro pokrivaju čitav prostor predmetnog obuhvata.

Značaj cestovne mreže predstavlja najznačajniji segment prometne infrastrukture, jer omogućava transport robe i prevoz ljudi do određenih lokacija na bezbjedan i siguran način.

Lokalne ceste

Općina Domaljevac – Šamac

Ukupna dužina cestovne mreže na području općine Domaljevac – Šamac iznosi 48,94 km, od čega je 13,02 km nekategorisanih cesta, 18,045 km lokalnih cesta i 17,865 km magistralnih cesta, što čini 20,1% magistralnih cesta na teritoriji Županije Posavske. Ovi podaci dobijeni su iz dokumenta

„Integrirana strategija lokalnog razvoja općine Domaljevac - Šamac za za razdoblje 2018 - 2027., prosinac 2017.godine.“

Dakle, što se tiče pokazatelja iz 2016. godine Općina je nadležna za ukupno 31,075 km cestovne mreže, koju čine 22,815 km lokalnih cesta i 8,26 km nekategorisanih cesta, od kojih je 4,77 km asfaltirano.

Općina Odžak

Općinska cestovna mreža (magistralna, regionalna, lokalna i nekategorizirana) ima ukupno 357 km. Prema podacima iz Socio - ekonomske analize općine Odžak (2009. godina) od toga ukupne lokalne cestovne mreže na području Općine je asfaltirano 143 km (40%), a dužina asfaltiranih prometnih pravaca u jako lošem stanju ili nikako nije asfaltirana iznosi 214 km (60%). Iz datih podataka o stanju lokalne prometne infrastrukture na prostorima općine Odžak možemo zaključiti da općina Odžak ima lošu i nepovoljnu strukturu lokalnih cesta.

Dakle mreža lokalnih cesta na teritoriji Općine je razvijena, međutim neophodna su konstantna ulaganja u njeno održavanje i poboljšanje geometrijskih elemenata. Primjetno je da su u posljednjih nekoliko godina izvršena ulaganja u lokalnu cestovnu mrežu. Nakon poplave u svibnju 2014. godine izvršena je rekonstrukcija dijela oštećenih lokalnih cesta. Međutim, još uvijek postoji određen broj lokalnih cesta i u lošem stanju, bez suvremenog kolovoznog zastora i sa geometrijskim karakteristikama koje otežavaju njihovo korištenje.

Općina Orašje

Prema podacima dobijenim od općinskog odjeljenja za 2018. godinu, cestovnu mrežu općine Orašje čini ukupno 197,27 km. Od toga je 182,27 km mreža lokalnih cesta, a 15 km čine regionalne i magistralne ceste. Od ukupne dužine lokalnih cesta 129,163 km je sa asfaltnim kolovoznim zastorom što čini 70.86% od ukupne dužine loklnih cesta u nadležnosti općine Orašje, a 29,14% ceste sa makadamskim kolovoznim zastorom i zemljane ceste.

Zračni promet

Objekata za zračni promet nema na području obuhvata plana Županije Posavske. Najbliži međunarodni aerodrom Tuzla nalazi se na oko 120 km od centra urbanog područja.

Prometni terminali

Županija Posavska ima povoljan geografsko-tranzitni položaj odnosno na njenoj teritoriji nalazi se jedan od prometnih međudržavnih graničnih prijelaza GP Orašje, a na samo 20 km nalazi se drugi međudržavni granični prijelaz GP Šamac. Ova dva granična prelaza su po obimu prometa osoba i vozila u samom vrhu u Republike Bosne i Hercegovine.

Međutim po stanovništvo na prostoru općine Orašje blizina međudržavnog graničnog prijelaza i urbanog dijela Općine, koji je u svim periodima godine dosta frekventan i kojim prometuje veliki broj i osobnih i teretnih vozila, može da ima izuzetno negativne efekte kako zbog buke i gužvi koje se stvaraju na magistralnim cestama koje prolaze kroz sam centar urbanog dijela Općine. Ova loša slika dijelom se može sanirati izgradnjom planirane obilaznice oko urbanog dijela općine Orašje kada bi se tranzitni promet dijelom izmjestio iz urbane zone Općine.

Prema strategiji razvoja Županije Posvske za period 2008.-2013.god. prijevoz putnika bilježi trend opadanja, tako da je broj prevezenih putnika opao za 29,12%, a broj pređenih putničkih kilometara čak za 48,4%. U istom periodu cestovni prijevoz robe na području Županije ima pozitivan trend rasta, pri čemu je količina prevezene robe povećana za 63,6%, a broj pređenih kilometara je porastao za čak 90,5%.

II.6.2. Telekomunikacije

Na području Županije postoji izgrađena pristupna telekomunikaciona mreža. Postojeća pristupna mreža je izvedena bakarnim kablovima. Servisi koji se mogu koristiti su: telefonija, internet, kablovska televizija, mobilna telefonija. Kao što je prikazano u grafičkom prilogu, na području se nalazi više automatskih telefonskih centrala. Takođe, izgrađena su optičke kablovske trase, koje Županiju povezuju sa susjednim općinama.

Na predmetnom području funkcioniraju tri mobilna operatera a to su: HT Eronet, BH Telekom i M:tel.

U narednim tabelama date su koordinate postojećih i budućih baznih stanica.

Tabela br. 44.HT Eronet postojeće bazne stanice

Rb.	Naziv lokacije BS	Opština	koordinate e	koordinate n
1.	BAZIK	DOMALJEVAC - ŠAMAC	6543094	4989831
2.	DOMALJEVAC	DOMALJEVAC - ŠAMAC	6546472	4990647
3.	ODŽAK CENTAR	ODŽAK	6526114	4985455
4.	DUBICA	ODŽAK	6530861	4990316
5.	ODŽAK HT	ODŽAK	6526147	4985222
6.	MAHALA	ODŽAK	6525234	4991069
7.	NOVI GRAD	ODŽAK	6525390	4993974
8.	PRUD	ODŽAK	6535844	4992282
9.	ODŽAK SJEVER	ODŽAK	6525900	4986040
10.	SVILAJ	ODŽAK	6518768	4994913
11.	VOJSKOVA	ODŽAK	6532132	4992089
12.	ZORICE	ODŽAK	6533098	4995025
13.	BOK	ORAŠJE	6549562	4984863
14.	ORAŠJE HT	ORAŠJE	6554996	4988323
15.	JENJIĆ	ORAŠJE	6556095	4980128
16.	ORAŠJE JUG	ORAŠJE	6555417	4986866
17.	KOPANICE	ORAŠJE	6559165	4981856
18.	KOSTRČ	ORAŠJE	6552875	4987052
19.	MAHALA	ORAŠJE	6552874	4988921
20.	MATIĆI	ORAŠJE	6552183	4984603
21.	OŠTRA LUKA	ORAŠJE	6546900	4984752
22.	TOLISA	ORAŠJE	6551012	4988751

Tabela br. 45.HT Eronet postojeći MSAN (pristupni čvor)

R. br.	Opština	Mjesto	Naziv lokacije	Easting	Northing
1	Domaljevac	Grebnice	MSAN Domaljevac GREBNICE	6543021	4988651
2	Domaljevac	Bazik	MSAN Domaljevac BAZIK	6543094	4989832
3	Domaljevac	Domaljevac	MSAN Domaljevac KALIŠTA	6545277	4991396
4	Domaljevac	Domaljevac	MSAN Domaljevac YIMOR	6545966	4991110
5	Domaljevac	Domaljevac	MSAN Domaljevac HT	6546462	4990653

6	Orašje	Oštra Luka	MSAN ŠOŠINO BRDO	6546098	4985408
7	Orašje	Oštra Luka	MSAN MATIJAŠEVIĆI	6546564	4986236
8	Orašje	Oštra Luka	MSAN OŠTRA LUKA HT	6546854	4984751
9	Orašje	Oštra Luka	MSAN ŠPIONJACI	6546892	4984032
10	Orašje	Bok	MSAN BOK-ŠKOLA	6548307	4985244
11	Orašje	Bok	MSAN BOK HT	6549560	4984871
12	Orašje	Bok	MSAN BOK MILINA	6550231	4984450
13	Orašje	Matići	MSAN MATIĆI HT	6551769	4984753
14	Orašje	Kostrč	MSAN KOSTRČ HT	6552517	4987065
15	Orašje	Tolisa	MSAN VEZIĆI	6551197	4988022
16	Orašje	Tolisa	MSAN TOLISA HT	6551016	4988753
17	Orašje	Tolisa	MSAN ORŠOLIĆI	6551293	4989453
18	Orašje	Donja Mahala	MSAN ŠIBOVAČE	6552338	4989873
19	Orašje	Donja Mahala	MSAN DONJA MAHALA HT	6552936	4989050
20	Orašje	Donja Mahala	MSAN BAOTIĆI	6553459	4988479
21	Orašje	Ugljara	MSAN UGLJARA-GROBLJE	6553991	4988929
22	Orašje	Ugljara	MSAN UGLJARA-DOM	6554219	4988159
23	Orašje	Ugljara	MSAN UGLJARA-BOSANAC	6554576	4987887
24	Orašje	Orašje	MSAN ORAŠJE HT	6554997	4988322
25	Orašje	Orašje	MSAN GRANIČNI PRIJELAZ	6555635	4987476
26	Orašje	Orašje	MSAN DUSINE HT	6555459	4986885
27	Orašje	Orašje	MSAN ZONA PODUZETNIŠTVA	6555340	4985624
28	Orašje	Vidovice	MSAN VIDOVICE HT	6558134	4982329
29	Orašje	Kopanice	MSAN KOPANICE HT	6559165	4981853
30	Orašje	Jenjić	MSAN JENJIĆ	6556096	4980122
31	Odžak	Odžak	MSAN ODŽAK HT	6526144	4985222
32	Odžak	Odžak	MSAN BRODSKA	6525480	4986290
33	Odžak	Odžak	MSAN TITOVA (N.NASELJE)	6526077	4986260
34	Odžak	Ada	MSAN ADA	6528458	4985914
35	Odžak	Novo Selo	MSAN NOVO SELO HT	6528830	4987479
36	Odžak	Gornja Dubica	MSAN BUKOVICA	6530314	4989218
37	Odžak	Gornja Dubica	MSAN G. DUBICA BS	6530711	4990325
38	Odžak	Donja Dubica	MSAN D. DUBICA	6530977	4991727
39	Odžak	Osječak	MSAN OSJEČAK	6528829	4992129
40	Odžak	Vojskova	MSAN VOJSKOVA	6532127	4992082
41	Odžak	Zorice	MSAN ZORICE	6533089	4995032
42	Odžak	Prud	MSAN PRUD HT	6535853	4992283
43	Odžak	Posavska Mahala	MSAN P. MAHALA HT	6525887	4989642
44	Odžak	Potočani	MSAN POTOČANI HT	6521270	4991325
45	Odžak	Vrbovac	MSAN VRBOVAC	6521095	4991876
46	Odžak	Donji Svilaj	MSAN SVILAJ HT	6521129	4995752

Tabela br. 46.BH Telekom postojeće bazne stanice

Rb.	Naziv lokacije BS	Opština	koordinate e	koordinate n
1	BAZIK	Domaljevac	18.5421105	45.051631
2	DOMALJEVAC	Domaljevac	18.584351	45.058582
3	BRUSNICA	Odzak	18.233796	45.098472
4	ODZAK	Odzak	18.328093	45.015007
5	ODZAK_DUBICA	Odzak	18.384818	45.05677167
6	POSAVSKA_MAHALA	Odzak	18.32002564	45.05290262
7	SVILAJ	Odzak	18.32175693	45.09067622
8	DONJA_MAHALA	Orasje	18.666072	45.04270533
9	DUSINE	Orasje	18.69427367	44.99617533
10	ORASJE	Orasje	18.692914	45.037316
11	OSTRA_LUKA	Orasje	18.597212	45.012152

II.6.3. Energetika – elektroenergetika

II.6.3.1. Način napajanja električnom energijom

Pošto je prostor Županije Posavske geografski odvojen na dvije zasebne cjeline (prva cjelina- općine Orašje i Domaljevac-Šamac, druga cjelina- općina Odžak), analogna situacija je i u vezi stanja napajanja električnom energijom.

Naime, prva cjelina je napojena preko glavne elektroenergetske uporišne točke TS 110/35/10(20)kV „Orašje“. Napominjemo da je 110 kV mreža, pa tako i TS110/X kV Orašje u nadležnosti „Elektroprenos BiH" a.d. Banja Luka, a sva distributivna mreža (naponski nivo 35 kV i niži naponski nivo) je u nadležnosti preduzeća JP Elektroprivreda Hrvatske Zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar. TS 110/x kV „Orašje" je napojena dvostrano preko DV-a 110 kV Orašje-Županja i DV-a 110 kV Orašje-Brčko. U istoj su instalirana 2 transformatora 110/35/10(20) kV, svaki snage 20 MVA čime je osiguran vrlo visok stupanj pouzdanosti napajanja i sa oko 70 % rezerve potrebne snage. Iz TS 110/x kV „Orašje" radijalno (jednostrano) su napojene preko pripadajućih 35 kV dalekovoda glavne dvije uporišne elektroenergetske tačke u zoni nadležnosti poduzeća JP Elektroprivreda Hrvatske Zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, a to su TS 35/10(20) kV „Tolisa" i TS 35/10(20) kV „Domaljevac". U TS 35/x kV „Tolisa" su instalirana 2 transformatora svaki snage po 8 MVA, a u TS 35/x kV „Domaljevac" jedan transformator snage 4 MVA. S obzirom na vršne terete obje trafostanice zadovoljavaju potrebnom snagom, sa postojećom rezervom od oko 50 % iste.

Druga elektroenergetska cjelina (općina Odžak) je na 110 kV nivou napojena preko glavne elektroenergetske uporišne točke TS 110/35/10(20) kV „Odžak". TS110/X kV „Odžak" je na 110 kV nivou dvostrano napojena preko DV-a 110 kV „Odžak-Šamac" i „Odžak-Modriča", a na 35 kV nivou također ima mogućnost dodatnog rezervnog napajanja i preko DV 35 kV „Odžak-Modriča". U TS 110/x kV „Odžak" su instalirana dva transformatora (trafo 1., 110/35/10(20) kV, 20 MVA i trafo 2., 35/10(20) kV, 8MVA).
Također, s obzirom na vršne terete, TS 110/x kV „Odžak" u potpunosti zadovoljava potrebnom snagom, sa postojećom rezervom od oko 60 % iste. Iz TS 110/x kV Odžak radijalno (jednostrano) je napojena preko pripadajućeg 35 kV DV-a glavna uporišna elektroenergetska točka u zoni nadležnosti JP Elektroprivreda Hrvatske Zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, TS 35/10(20)kV „Novi Grad". U istoj je instaliran elektroenergetski transformator snage 8 MVA. S obzirom na vršne terete trafostanice ista u potpunosti zadovoljava potrebnom snagom, sa postojećom rezervom od oko 70 % iste.

Na području Županije postoje instalirane 3 solarne (fotonaponske elektrane).

II.6.3.2. Elektroenergetski kapaciteti

35 kV mreža i postrojenja:

- TS 35/10(20) kV, „Tolisa" 2x8 MVA, DP SJEVER VL JP EPHZHB Orašje
- TS 35/10(20) kV, „Domaljevac" 1x4 MVA, DP SJEVER VL JP EPHZHB Domaljevac
- TS 35/10(20) kV, „Odžak" 1x8 MVA, DP SJEVER VL JP EPHZHB Odžak
- DV 35 kV vazdušni vod u dužini 9,96 km i podzemni vod u dužini 0,62 km, DP SJEVER VL JP EPHZHB Orašje
- DV 35 kV vazdušni vod u dužini 10,68 km i podzemni vod u dužini 0,52 km, DP SJEVER VL JP EPHZHB Odžak
- DV 35 kV vazdušni vod u dužini 2,61 km i podzemni vod u dužini 0,06 km, DP SJEVER VL JP EPHZHB Domaljevac

10(20) kV mreža i postrojenja:

- 327 transformatorskih stanica ukupne instalisane snage 96,59 MVA
- 1 rasklopno postrojenje: RS 10(20) kV
- Podzemna (kablovska) 10(20) kV mreža u dužini 56,705 km
- Nadzemna 10(20) kV mreža u dužini 204,92 km

NN mreža

- Nadzemna NN mreža 515,475 km
- Podzemna NN mreža 25,507 km
- Ukupna dužina NN mreže 540,982 km

II.6.3.3. Proizvodnja električne energije

Na prostoru Županije trenutno postoje tri fotonaponskle ektrane čija ukupna instalisana snaga iznosi 132 kW i to:

a. Poslovnica „Orašje":

-FNE ,,GMC“ 30 kW

-FNE „BAZENI" 72 kW

b. Poslovnica „Domaljevac":

-FNE „DOMALJEVAC" 30 kW

II.6.3.4. Kupci električne energije i potrošnja električne energije

Na elektrodistributivnu mrežu na području Županije je priključeno 17.624 kupca električne energije. Od toga 1287 kupca pripada kategoriji potrošnje „ostala potrošnja", a preostalih 16.105 kategoriji „kućanstva”.

Pregled broja kupaca po kategoriji postrošnje je sljedeći:

- VN kupci (srednji napon): 31
- Kućanstva: 16.105
- Ostala potrošnja (0,4 kV): 1287
- Javna rasvjeta: 201

Distributivna potrošnja ima tendenciju pada potrošnje u prethodnom periodu. Pruzimanje energije za distributivno područje Sjever po godinama (5 zadnjih godina iz čega se vidi tendencija rasta/pada):

2015 105.332.407 kWh
2016 105.117.208 kWh
2017 105.652.460 kWh
2018 102.967.601 kWh

2019 100.950.277 kWh

Tabela br. 47.Struktura potrošnje u distributivnom području u prethodnom periodu (za 5 godina)

God.		VN	KUČ	OST	JR	UKUPNO
2015.	MWh	12600	60421	20612	2460	96093
	%	13,11	62,88	21,45	2,56	100,00
2016.	MWh	14274	59040	19987	2840	96141
	%	14,85	61,41	20,79	2,95	100,00
2017.	MWh	15976	59000	18833	3003	96812
	%	16,50	60,94	19,45	3,10	100,00
2018.	MWh	16532	56646	18398	2953	94528
	%	17,49	59,93	19,46	3,12	100,00
2019.	MWh	16832	55476	17716	2962	92984
	%	18,10	59,66	19,05	3,19	100,00

II.6.3.5. Gubici električne energije

Gubici u distributivnom području za 5 proteklih godina su:

2015 8,33 %
2016 8,09 %
2017 7,88 %
2018 7,69 %
2019 7,38 %

Dugoročni plan je da se kroz investicijska ulaganja u izmještanje mjernih mjesta i priključaka na stub NN-mreže na trafo-područjima s najlošijim gubicima udio komercijalnih gubitaka u ukupnim gubicima zadrži u prihvatljivim granicama odnosno da se svede na minimum.

II.6.4. Hidrotehnika

II.6.4.1. Vodoopskrba

Općina Domaljevac-Šamac

Općina Domaljevac – Šamac se opskrbljuje vodom sa izvorišta Bare. Izvorište se nalazi na području naseljenog mjesta Domaljevac, pod imenom „Kalište“. Vodoopskrba Općine riješena je za naselja Domaljevac, Bazik i Grebnice, a sastoji se iz ranije izvedenog bunara BBD-1 iz kojeg se zahvata potrebnih 16 l/s, odakle se voda pumpa u dva pravca – prema naselju Domaljevac i prema naseljima Bazik i Grebnice. Vodovodna mreža naselja Domaljevac opskrbljuje okvirno 4700 stanovnika, te bitno poboljšava uvjete života i rada na tom području. Distributivna mreža je koncipirana kao granata i sastoji se od 20 dionica. Trasa cjevovoda prati postojeće prometnice i položena je uz bankine. Izvedeni cjevovod je od PEHD cijevi prečnika DN 50-200 mm ukupne dužine 16325,00 m.

Općina Domaljevac – Šamac je na općinskom Vijeću usvojila Odluku o zaštiti izvorišta za piće „Bare“ – Blato (Odluka broj: 04-05-1197/10, od 09.07.2010.godine). Za izvorište su utvrđene tri zone zaštite:

- I zaštitna zona koja se dijeli na:
  - Ia zona – zona najstrožeg režima zaštite
  - Ib zona – zona strogog režima zaštite
- II zaštitna zona – zona ograničenog režima zaštite
- III zaštitna zona – zona blagog režima zaštite.

Ia zaštitna zona izvorišta obuhvata neposredni prostor 50 m oko vodozahvatnog objekta Izvorišta čime se objekat štiti od slučajnog ili namjernog zagađenja ili oštećenja. Ia zaštitna zona je pravokutnog

oblika dimenzija 126,70 m x 120,98 m x 125,77 m x 121,17 m ukupne površine P = 15.279,79 m^2 i obima 0=494,63 m. Na području la zaštitne zone nalaze se slijedeći objekti:
1. vodozahvatni objekat i
2. postrojenje za tretman voda.

Ib zaštitna zona obuhvata prostor između vanjske granice la zaštitne zone i linije na bazi 50-dnevnog tečenja podzemne vode. Ib zona je trapezoidnog oblika ukupne povšine P = 57374,90 m^2, i obima 0=1003,50 m.

II zaštitna zona obuhvata prostor od vanjske granice I (odnosno Ib) zaštitne zone do vanjske granice II zaštitne zone koja predstavlja liniju određenu na bazi 180-dnevnog tečenja podzemne vode. Ukupna površina II zaštitne zone iznosi P = 396415,52 m^2, dok je obim 0= 2772,72 m.

III zaštitna zona obuhvata prostor od vanjske granice II zaštitne zone do vanjske granice III zaštitne zone koja predstavlja liniju određenu na bazi 2-godišnjeg tečenja podzemne vode. Ukupna površina III zaštitne zone iznosi P = 1.292.885,42 m^2, dok je obim 0= 5.006,60 m.

Općina Odžak

Opskrba stanovništva pitkom vodom na području općine Odžak se vrši uglavnom crpljenjem podzemnih voda odgovarajućim bunarskim sustavima.

Urbano područje Odžak ima riješeno pitanje vodoopskrbe, jer kapacitet izvorišta (vodozahvata) Odžak zadovoljava planske potrebe za vodom, ne samo urbanog područja, već i susjednih naseljenih mjesta. Za središnji vodovodni sustav koji opskrbljuje gradsko naselje i dio naseljenog mjesta Potočani, te dijelove općine Vukosavlje izgrađena su četiri bunara (bunari B-1, B-2, B-3 i B-4), postrojenje za prečišćavanje vode, kao i odgovarajući rezervoarski prostor (postojeći vodotoranj). U izgradnji je još jedan vodotoranj koji nije završen i trenutno nije u funkciji, a isti će doprinijeti boljoj vodoopskrbi područja Odžak.

Ostala naseljena mjesta na području Općine se također opskrbljuje vodom iz bunarskih zahvata. Po jedan bunar sa hlornom stanicom postoji u Adi, Novom Selu, Gornjoj Dubici, Donjem Svilaju, Prnjavoru i Jošavi (Potočani). U Novom Gradu postoji bunar, ali nije izgrađena vodovodna mreža. U posljednje vrijeme su izgrađena 3 bunara u naseljenom mjestima Vrbovac (izdašnost 24 l/s) i 2 bunara u naseljenom mjestu Potočani (12 l/s). Vodovod u poduzetničkoj zoni u Novom Gradu trenutno nije u funkciji.

Pored bunarskih zahvata i rezervoara (vodotornjeva) u Odžaku, izgrađena je odgovarajuća primarna i sekundarna distribuciona vodovodna mreža za pojedinačne vodovodne sustave. U posljednjih pet godina izvedeni su predviđeni lokalni vodovodi u naseljenim mjestima Potočani i Vrbovac.

Izvorište Potočani (bunar P-1) služi za punjenje vodom punionice "Vilić" d.o.o. Odžak. Za ovo izvorište postoji općinska odluka o zaštitnim zonama i zaštitnim mjerama. Kapacitet izvorišta je 1,0 l/s, izvorište je oformljeno u stijenskim masama pukotinske poroznosti i prihranjuje se prirodnom infiltracijom pripovršinskih voda u višim horizontima. Za izvorište su utvrđene tri zone zaštite (Projekat o vodozačtitnim zonama izvorišta Potočani-Odžak urađen od strane ‘’GEOTEST’’ doo Tuzla 2013.godine, Investitor "Vilić" d.o.o. Odžak) :

- I zaštitna zona –zona strogog režima zaštite
- II zaštitna zona – zona ograničenog režima zaštite
- III zaštitna zona – zona blagog režima zaštite.

I zaštitna zona izvorišta određena je na osnovu 50-dnevnog tečenja podzemnih voda do ulaska u vodozahvatni objekat. Granica ove zone zaštite je, od eksploatacionog bunara P-1 je udaljena 25 m na sve četiri strane. Površine I zaštitna zona izvorišta je P = 2 500 m^2.

II zaštitna zona obuhvata prostor od vanjske granice I zaštitne zone do vanjske granice II zaštitne zone koja predstavlja liniju određenu na bazi 180-dnevnog tečenja podzemne vode. Ukupna površina II zaštitne zone iznosi P = 1 396 050 m^2.

III zaštitna zona obuhvata prostor od vanjske granice II zaštitne zone do vanjske granice III zaštitne zone koja predstavlja liniju određenu na bazi 2-godišnjeg tečenja podzemne vode. Ukupna površina III zaštitne zone iznosi P = 2 220 000 m^2.

Dugoročno rješenje vodoopskrbe sjeveroistočnog dijela općine Odžak bi se trebalo zasnivati na povezivanju na gradski vodovod Šamac.

Ukoliko se ukaže potreba za korištenje vode za tehnološke potrebe poduzetništva (u većim količinama), opskrba sa potrebnom količinom vode bi se trebalo vršiti iz vlastitih vodovodnih sustava.

Općina Orašje

Opskrba vodom općine Orašje se vrši sa izvorišta - bunara sa lokaliteta "Vodocrpilište Kostrč" i izvorišta - bušenih bunara u gradu Orašju.

Distributivni sustav Općine Orašje čini mreža različitih dužina, profila i materijala (azbest-cementne u Orašju u dužini od 10,5 km profila od 80-150, a ostalo su PVC, PEHD i ductila za potisni vod u vodocrpilištu). Ukupna duljina voda je 74.750 m, od čega je 214 m potisnog voda, 22.674 m primarnog voda i 51.862 m sekundarnog voda i industrijskog voda.

Glavni problem u ovom dijelu su azbest-cementne cijevi u gradu Orašju i nepostojanje sekundarne mreže za mogućnost priključka svih građana općine Orašje, jer u pojedinim selima nema uopće sekundarne mreže ili nije komplet urađena.

Tabela br. 48. Stanje vodovodne mreže:

R.B.	Naziv Naselja	Duljina vod. mreže(m')
1	Orašje	27203
2	Ugljara	4753
3	Vidovice	18139
4	Kopanice	5623
5	D.Mahala	18820
6	Kostrč	7880
7	Tolisa	16017
8	B.Greda	4555
9	Matići	4906
10	Bok	5107
	Ukupno (m)	**112980**

II.6.4.2. Kanalizacija

Općina Domaljevac-Šamac

Općina Domaljevac – Šamac nema riješeno pitanje odvodnje oborinskih voda i fekalne kanalizacije, pa shodno tomu ne postoji ni poduzeće koje bi se bavilo ovom problematikom. Za sada sva pitanja vezana za kanalizacionu infrastrukturu, te rješavanje problema odvodnje oborinske i fekalne kanallizacije su u nadležnosti samostalne Službe za komunalne poslove.

Općina Odžak

Po pitanju kanalizacije, odnosno fekalne odvodnje i tretmana otpadnih voda na prostoru općine Odžak, te izgrađenosti kanalizacionih sustava, situacija je više nego nezadovoljavajuća. Djelomično rješenje problema zbrinjavanja otpadnih voda ima samo uži obuhvat naseljenog mjesta Odžak u dužini od 14 kilometara, dok je širi obuhvat loše ili nikako riješen, kao i sama odvodnja do prečistača otpadnih voda, koja se ispušta u recipijent rijeku Bosnu. Činjenica, da na spomenuti kanalizacioni sustav priključeno svega 2000 fizičkih i 235 pravnih osoba, a da 5000 domaćinstava na području općine Odžak (sva naseljena mjesta osim Odžaka) nema sustavno rješenje problema zbrinjavanja otpadnih voda ukazuje da općina ima velikih problema u ovoj oblasti, iako se u posljednjih nekoliko godina vrše ulaganja značajnih financijskih sredstava u rješavanju ove problematike. Poslovi u vezi upravljanja i održavanja kanalizacionog sustava, te naplate naknade za otpadne vode, povjereni su općinskom JP „Komunalac“ d.o.o. Odžak. Skoro je izveden projekat prečistača otpadnih voda kojim je riješena odvodnja i ispuštanje prečišćenih otpadnih voda direktno u rijeku Bosnu. Kućanstva koja nemaju pristup izgrađenom sustavu sakupljaju otpadne vode u septičke jame ili vrše izravno ispuštanje u kanale pored ceste ili na okolno zemljište, što dodatno ugrožava nezaštićena izvorišta pitke vode.

Općina Orašje

U urbanom dijelu Općine Orašje uređeno je prikupljanje i odvođenje otpadnih voda kanalizacionom mrežom, dok stanovništvo van grada problem odvođenja otpadnih voda rješava individualno, uglavnom putem nepravilno i nepropisno izgrađenih septičkih jama. Kanalizacioni sustav u Orašju je dizajniran kao kombinirani sustav izgrađen 1984. godine. Glavni kolektor se izlijeva u rijeku Savu i lociran je u krov odbrambenog nasipa. Kolektor gravitira do crpne stanice. Temeljna funkcija crpne stanice je prebacivanje otpadne-fekalne i oborinske vode kod visokog vodostaja rijeke Save. Vrata na kolektoru na zaštitnom nasipu se zatvaraju i otpadna voda se preko tri arhimedejska puža prebacuje u rijeku. Kapacitet Crpne stanice je 1,7 m^3/s.

Tabela br. 49. Prikaz izvedene kanalizacije:

Naselje:	Prečnik (mm)	Duljina(m)	Vrsta cijevi	Godina izgradnje
Orašje	900	906	ACC	1984
	700	892	ACC	1984
	600	140	ACC	1984
	500	980	ACC	1984
	300	9942	ACC	1984
	315	1100	PVC	2003
	315	1470	PVC	2006
	315	300	PVC	2019
Dusine	315	6100	Pvc-korugovane	2016
D.Mahala	315	9926	Pvc-korugovane	2018
	250	650	Pvc-korugovane	2020
Ugljara	500	2510	Pvc-korugovane	2016
	250	8135	Pvc-korugovane	2017
Sveukupna duljina (m):		**43051**		

Izvor: JP“Vodovod i odvodnja“, Orašje

II.6.4.3. Zaštita od voda

Na području Županije Posavske izgrađeni su mnogi zaštitni vodni objekti, čija funkcija je da odbrane ovo područje od velikih voda i šteta. Nakon velikih poplava 2014.godine izvršene su dodatne rekonstrukcije na objektima. Na prostoru Županije Posavske nalaze se dva područja sa zaštitnim vodnim objektima i to:

- Zaštitno područje Odžačka Posavina i
- Zaštitno područje Srednja Posavina.

- **Zaštitno područje Odžačka Posavina**

SEKTOR I
Obuhvata područje Savskog nasipa od PS „Zorice“ pa uzvodno do ušća GOK-a u Savu i obodni kanal Svilaj - Potočani u dužini od 1 km. Sektor je podjeljen na nekoliko poteza. Sektor I obuhvata:

- savski nasip km 22+000 - 27+117 (Potez 1)
- savski nasip km 17+000 - 22+000 (Potez 2)
- obodni kanal Svilaj - Potočani 0+000 - 1+200 (Potez 2)
- savski nasip km 8+000 - 17+000 (Potez 3)

SEKTOR II
Ovaj sektor obuhvata područje uz r.Savu od PS „Zorice“ pa do ušća rijeke Bosne u rijeku Savua zatim područje lijeve obale rijeke Bosne do ušća kanala Bosna - Bukovica i obodni kanal Bosna - Bukovica. Sektor je podjeljen na poteze. Sektor II obuhvata:

- savski nasip 0+000 - 8+000 (Potez 1)
- nasip uz rijeku Bosnu km 0+000 - 0+900 (Potez 1)
- nasip uz rijeku Bosnu km 0+900 - 6+900 (Potez 2)
- kanal Bosna - Bukovica km 0+000 - 3+000 (Potez 2)

SEKTOR III
Ovaj sektor obuhvata obodni kanal Svilaj - Potočani. Sektor III obuhvata:

- obodni kanal Svilaj - Potočani km 1+200 - 10+000.

Sistem za zaštitu od voda područja Odžačke Posavine organizovan je formiranjem dvije kasete – poldera :

- Svilajska kaseta površine 1240 ha, smještena je između Savskog odbrambenog nasipa i “Gornjeg obodnog kanala”, “Donjeg obodnog kanala”, te obodnog kanala Svilaj-Potočni. Kod pojave velikih voda r. Save vrši se prepumpavanje unutarnjih voda crpnom stanicom Svilaj – kapaciteta 2 m3 /s.
- Područje između Savskog odbrambenog nasipa, nasipa uz r. Bosnu, obodnih kanala Svilaj – Potočani i Bosna – Bukovica čini kasetu Odžak – Novi Grad. Ukupna površina kazete je 8900 ha. Kod pojave velikih voda r. Save unutarnje vode se prepumpavaju crpnim stanicama “Zorice I” – kapaciteta 5,5 m3 /s, “Zorice II” kapaciteta 4,1 m3 /s.

Unutarnja odvodnja Odžačke Posavine vrši se mrežom kanala gravitacionim putem kada su u r. Savi vodostaji niski. Kod pojave velikih voda r. Save vrši se prepumpavanje voda u r. Savu iz poldera Odžak – Novi Grad (8900 ha) putem CS "Zorice I" i "Zorice II" ili poldera Svilaj (1240 ha) putem CS "Svilaj".

Zaštitni vodni objekti na poplavnom području Odžačka Posavina

Objekti za zaštitu od poplava u vlasništvu Federacije BiH na području Odžačke Posavine su:

- Odbrambeni nasip uz rijeku Savu na potezu od naselja Prud do Kadra,
- Lijevo obalni odbrambeni nasip uz rijeku Bosnu na potezu od naselja Prud do Neteke,
- Pumpne stanice «Zorice I», «Zorice II» i «Svilaj»,
- Donji i Gornji obodni kanali,
- Obodni kanal «Svilaj-Potočani»,
- Obodni kanal «Bosna-Bukovica»,
- Obaloutvrde na rijeci Bosni «Prud», «Aga», «Mera» i «Neteka»,

- o Centar odbrane od poplava «Prud» i
- o Čuvarske kuće «Zorice», «Novi Grad» i «Svilaj».

Odbrambeni nasip uz rijeku Savu (Prud-Kadar)

Savski odbrambeni nasipi su projektovani za odbranu od stogodišnjih velikih voda rijeke Save. Na ukupnoj dužini nasipa od 27.125,00 m, nasip na dionici stacionaža km 22+272 do km 27+100 (Gornji Svilaj-Kadar) nema potrebno nadvišenje od 1,20 m iznad velikih voda rijeke Save ranga pojave 1/100 godina. Potrebno je izvesti nadvišenje 4,83 km savskog odbrambenog nasipa. Za dionicu nasipa koja nema potrebno nadvišenje od 1,20 m iznad velikih voda rijeke Save ranga pojave 1/100 godina pripremljena je projektna dokumentacija za vršenje radova rekonstrucije, nivoa Glavnog projekta. Cjelokupna dužina nasipa od 27.125,00 m sa zemljišnim pojasem uz nasip redovno se održava (tekuće i manji obim investicionog) u skladu sa zahtjevima iz Federalnog operativnog plana odbrane od poplava i Zakona o vodama.

Lijevi odbrambeni nasip uz rijeku Bosnu (Prud-Neteka)

Nasip na ukupnoj dužini od 6.905 m nema dovoljnu širinu krune za potrebe održavanja, potrebno nadvišenje iznad velikih voda i propisane konstruktivne i gabaritne elemente poprečnog profila. Nasip se nakon deminiranja koje je izvršeno 2011. godine sa radovima uklanjanja rastinja (drveće i šiblje) i sa zemljišnim pojasem uz nasip redovno održava. Za cjelokupnu dužinu nasipa pripremljena je projektna dokumentacija za vršenje radova rekonstrucije, nivoa Glavnog projekta.

Crpne stanice «Zorice I», «Zorice II» i «Svilaj»

Crpne stanice «Zorice I», «Zorice II» i «Svilaj» sa glavnim dovodnim i odvodnim kanalima, koje su ratnim dejstvima bile znatno devastirane u periodu od 2002. do 2006. godine su rekonstruisane i sanirane u ukviru raspoloživih sredstava, u punoj su pogonskoj spremnosti za evakuaciju unutarnjih voda i zaštitu područja Gornji Svilaj, Donji Svilaj, Novi Grad, Zorice i dijela područja naselja Prud u općini Odžak. Na objektima crpnih stanica vrši se redovno godišnje tekuće održavanje i upravljanje, a na pumpnim agregatima i elektro motorima nakon propisanog broja sati rada vrši se redovan remont.

Centar odbrane od poplava «Prud»

Objekat se koristi za potrebe rukovođenja odbranom od poplava i tehnički je opremljen sa odgovarajućim sadržajima, uredskom opremom, opremom za boravak i materijalom za odbranu od poplava.

Čuvarske kuće «Zorice», «Svilaj» i «Novi Grad»

Čuvarske kuće Zorice, Svilaj» i Novi Grad se koriste za smještaj opreme za odbranu od poplava i ljudstva angažovanog na radovima odbrane od poplava.

Obaloutvrde na rijeci Bosni: Prud, Aga, Mera i Neteka

Obaloutvrde Prud (Labud), Mera i Neteka su trenutno van funkcije obzirom na promjenjeni tok rijeke Bosne. Obaloutvrda Prud je na cijeloj svojoj dužini pretrpjela oštećenja u vidu odnošenja kamenog nabačaja i klizanja u korito. Za slučaj promjene toka rijeke Bosne i vračanja u staro korito potrebno je izvršiti radove sanacije obaloutvrde, a radi zaštite «bosanskog» nasipa. Na obaloutvrdi «Aga» u Prudu registrovana su oštećenja na kruni i vodnoj kosini te je neophodno u narednom periodu pristupiti radovima sanacije oštećenja.

- ✷ **Zaštitno područje Srednja Posavina**

Ovo poplavno područje obuhvata Savski nasip od Bosanskog Šamca, pa nizvodno do Krepšića. Stupanj izgrađenosti nasipa prve odbrambene linije duž rijeke Save je različit, tako da na poplavnom području na teritoriji Županije Posavske imamo 4 sektora:

SEKTOR I
Obuhvata Savski nasip od km 9+650 - km 18+520. Sektor je podijeljen na poteze, a određeni su sektorski i potezni rukovodioci u skladu sa FOP-om. Sektor I obuhvata:
- nasip uz rijeku Savu km 9+650 - 13+478 (Potez 1)
- savski nasip km 13+478 - 18+520 (Potez 2).

SEKTOR II
Ovaj sektor obuhvata Savski nasip od km 18+520 do 26+856. Sektor je podijeljen na poteze, a određeni su sektorski i potezni rukovodioci u skladu sa FOP-om. Sektor II obuhvata:
- savski nasip km 18+520 – 21+710 (Potez 1)
- savski nasip km 21+710 - 26+856 (Potez 2).

SEKTOR III
Obuhvata Savski nasip od km 26+856 - km 34+736. Sektor je podijeljen na poteze, a određeni su sektorski i potezni rukovodioci u skladu sa FOP-om. Sektor III obuhvata:
- savski nasip 26+856 - 30+800 (potez 1)
- savski nasip km 30+800 - 34+736 (potez 2).

SEKTOR IV
Sektor obuhvata Savski nasip km 34+736 - 43+150. Sektor je podjeljen na 2 poteza, a određeni su sektorski i potezni rukovodioci u skladu sa FOP-om :
- savski nasip km 34+736 - 38+820 (Potez 1)
- savski nasip km 38+820 - 43+150 (Potez 2).

Unutarnja odvodnja Srednje Posavine vrši se mrežom kanala gravitacionim putem kada su u r. Savi vodostaji niski. Kod pojave velikih voda r. Save vrši se prepumpavanje voda u r. Savu iz kasete Sjever (11500 ha) i kasete Tišina (8900 ha) putem CS Tolisa iz kasete objeda (10333 ha) putem PS „Đurići“ - km 2+750, koja je u funkciji i u nadležnosti je Distrikta Brčko, a AVP Sava sufinancira njeno održavanje u iznosu od 67 % što odgovara površini sliva koji je u nadležnosti Federacije BiH.

Zaštitni vodni objekti na poplavnom području Srednja Posavina

Objekti za zaštitu od poplava u vlasništvu Federacije BiH na području Srednje Posavine su:
- Odbrambeni nasip uz rijeku Savu na potezu od naselja Vučilovac do Bosanskog Šamca,
- Crpna stanica „Tolisa“,
- Obaloutvrde na rijeci Savi: Vučilovac, Vidovice, Orašje-grad, Domaljevac i Grebnice,
- Centar odbrane od poplava „Orašje“
- Čuvarske kuće: Vidovice, Grebnice, Kopanice i Tolisa (COP).

Odbrambeni nasip uz rijeku Savu (Vučilovac – Šamac)

Odbrambeni nasip uz rijeku Savu na području Srednje Posavine ima ukupnu dužinu od 43.150 m od čega području Federacije BiH pripada 33.520 m. Nasip na dionicama stacionaže: km 2+600 do km 9+630 (područje Distrikta Brčko), km 9+630 do km 15+196 i km 26+856 do km 29+370, nema potrebno nadvišenje iznad velikih voda rijeke Save ranga pojave 1/100 godina. Za obje dionice nasipa u području Federacije BiH i koje nemaju potrebno nadvišenje od 1,20 m iznad velikih voda rijeke Save ranga pojave 1/100 godina pripremljena je projektna dokumentacija za vršenje radova rekonstrucije, nivoa Glavnog projekta. Potrebno je nadvišenje 8,1 km savskog odbrambenog nasipa. Cjelokupna dužina nasipa od 33.520 m sa zemljišnim pojasem uz nasip redovno se održava (tekuće i manji obim investicionog) u skladu sa zahtjevima iz FOP-a i Zakona o vodama.

Crpne stanice Tolisa i Vidovice

Crpna stanica Tolisa nakon građevinskih sanacionih radova, reparacije (3) i nabavke sa ugradnjom novih elektro motora (4) tokom 2013. godine ima pogonsku spremnost za rad. Na objektu crpne stanice Tolisa vrši se redovno godišnje tekuće održavanje i upravljanje, a na crpnim agregatima i elektro motorima nakon propisanog broja sati rada vršiti će se redovan remont. Crpna stanica Vidovice je u stanju započete i prekinute gradnje 1992. godine. U proteklom periodu nisu vršeni nikakvi radovi na objektu.

Čuvarske kuće Vidovice, Grebnice, Kopanice i Tolisa

Čuvarska kuća Vidovice zbog devastiranosti od 95%, tokom 2013. godine je porušena do razine tla iz razloga sprečavanja povređivanja i nelegalnog korištenja. Čuvarske kuće Grebnice, Kopanice i Tolisa kao objekti posebne namjene za odbranu od poplava su u upotrebnom građevinskom i korisničkom stanju i koriste se za smještaj opreme za odbranu od poplava i ljudstva angažiranog na radovima odbrane od poplava. Čuvarska kuća Tolisa (COP), u sadašnjem periodu, do osiguranja postojanja centra odbrane od poplava za područje Srednje Posavine, koristi se i kao centar odbrane od poplava i za arhiviranje projektne i druge dokumentacije koja se odnosi za predmetno poplavno područje.

II.6.5. Termoenergetika

U prostoru, koji je obuhvaćen Prostornim planom Županije Posavske ne postoji izgrađen infrastrukturni sustav opskrbe objekata toplotnom energijom sa daljinskim upravljanjem. Karakteristični su individualni sustavi grijanja, a najvećim dijelom to su: peći na ugalj i drva, pelet, zatim na lož-ulje, električnu energiju i tečni naftni plin.

Veliki broj kućanstava kao izvor toplote za grijanje koristi drvo. Drvo kao energent za grijanje se uglavnom koristi na neefikasan način, jer se jednim dijelom i tehničko drvo koristi kao energent, a s druge strane peći i kotlovi koji se koriste za sagorijevanje drveta imaju vrlo nizak stupanj iskorišćenja. Također, primjetno je prisustvo grijanja putem električne energije.

Većina naseljenih mjesta osigurava toplotnu energiju za zagrijavanje prostorija u objektima iz lokalnih izvora toplote ,po prostorijama. Pored ovoga izvora toplotne energije, postoji niz kotlovnica za centralno grijanje u pojedinim ustanovama i poduzećima. Ove kotlovnice služe za osiguranje toplotne energije za zagrijavanje prostorija isključivo u objektima u kojima su ugrađene.

Ostali poslovni, stambeno-poslovni i stambeni objekti u obuhvatu Prostornog plana osiguravaju se toplotnom energijom za zagrijavanje prostorija iz lokalnih izvora toplote po prostorijama ili iz kotlovnica za centralno grijanje. Lokalno grijanje je uglavnom u individualnim stambenim objektima. Mali broj objekata ima ugrađene toplotne pumpe za zagrijavanje prostorija zimi i rashlađivanje ljeti.

II.6.6. Komunalna infrastruktura

II.6.6.1. Groblja

Na teritoriji Županije Posavske utvrđena su sljedeća groblja:

Groblje-lokacija	Konfesionalnost	Površina m^2
Domaljevac – Šamac		
Domaljevac	Katoličko	18757
Grebnice	Katoličko	9785
Odžak		
Odžak	Katoličko	19479,56
	Islamsko	
Novo Selo	Katoličko	6170,91
Posavska Mahala	Katoličko	548,45
Vrbovac	Katoličko	11468,93
Brusnica Mala	Pravoslavno	5304,53
Gornji Svilaj	Katoličko	14592,24
	Pravoslavno	
Donji Svilaj	Katoličko	6903,37
Novi Grad	Katoličko	7515,7

	Pravoslavno	
Gornja Dubica	Katoličko	15101,46
Donja Dubica	Katoličko	3693,62
	Pravoslavno	2849,47
Prud	Katoličko	4635,85
Orašje		
Donja Mahala Tolisa - "Karaula"	Katoličko	33921
Orašje - gradsko	Katoličko	5600
Orašje - "mezarje"	Islamsko	14663
Oštra Luka	Katoličko	13668
Bok	Katoličko	11469
Bok - "Staro selo"	Katoličko	1798
Matići	Katoličko	7071
Kostrč	Katoličko	5500
Ugljara	Katoličko	7412
Vidovice	Katoličko	15918
Vidovice - "Staro"	Katoličko	3900
Kopanice	Katoličko	5647
Bukova greda	Pravoslavno	1155

Izvor: Ministarstvo gospodarstva i prostornog uređenja

Groblja su ravnomjerno raspoređena po naseljenim mjestima. Održavaju se redovno i imaju zadovoljavajući stupanj uređenosti.

Na teritoriji općine Odžak egzistira jedno multikonfesionalno groblje, u gradskom naselju, na samoj entitetskoj granici. JP "Komunalac" Odžak gazduje Gradskim grobljem.

U općini Orašje poslove upravljanja grobljima u MZ Mahala i Tolisa povjereni su JP “Komunalac” Orašje.

Na području Županije ne postoje zvanična stočna groblja, kao ni objekti za sakupljanje, preradu i spaljivanje životinjskih ostataka.

II.6.6.1. Tržnice

Općina Domaljevac – Šamac ima jednu tržnicu, otvorenog tipa, površine oko 160 m^2. Tržnica se nalazi u općinskom centru Domaljevac.

Na području općine Orašje tržnice su zastupljene samo u gradskom naselju, u vidu otvorene i dvije zatvorene tržnice.

Red. broj	Lokacija	Površina (m^2)	Tip otvorena/zatvorena	Broj
1.	Orašje	850	zatvorena	1
2.	Orašje	1195	otvorena	1
3.	Orašje	13000	otvorena	1
U K U P N O :				**3**

Izvor: Općina Orašje

II.7. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Primarni način ostvarivanja napretka i razvoja ljudskih resursa unutar svake zajednice jeste razvoj društvene infrastrukture u svim oblastima. Društvena infrastruktura je zapravo, najvažnija komponenta društvenog standarda, te je u sklopu Prostornog plana razmatrana prema grupama djelatnosti i to: zdravstvene djelatnosti, socijalna zaštita, obrazovanje, nauka, kultura, sport i fizička kultura, te javne funkcije i djelatnosti javnih usluga.

II.7.1. Obrazovanje

Objekte odgoja i obrazovanja na teritoriji Županije Posavske čine ustanove predškolskog, osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja i visokog obrazovanja.

Predškolski odgoj i obrazovanje je početni stupanj jedinstvenog sustava odgoja i obrazovanja, koji se ostvaruje kroz programe sa ugrađenom zajedničkom jezgrom. To je prvi, poseban i specifičan stupanj odgojno–obrazovnog sustava koji obuhvata: odgoj, obrazovanje, njegu, zdravstvenu i socijalnu zaštitu djece predškolske dobi. Predškolski odgoj i obrazovanje predstavlja djelatnost od posebnog interesa.

Predškolski odgoj i obrazovanje ostvaruju se u jaslicama, za djecu od šest mjeseci do navršene treće godine života, i u vrtićima, od navršene treće godine života do polaska u osnovnu školu.

Na području Županije Posavske predškolsko obrazovanje se realiziraju u prostorijama dječijeg vrtića "Paola Cerueto" u općini Odžak, “Dječijeg vrtića” Domaljevac u općini Domaljevac – Šamac i dječijeg vrtića “Pčelica” u općini Orašje.

Predškolskim odgojem i obrazovanjem na području Županije je obuhvaćeno 182 djece. Postojeći predškolski kapaciteti (ukupno 1443 m² predškolskog prostora i oko 5711 m² dvorišta-zemljišta) i za postojeći obuhvat djece u svim općinama su dovoljni (u odnosu na optimalni standard površine učioničkog prostora po m²/učeniku).

Svrha **osnovnog odgoja i obrazovanja** je da, kroz optimalni intelektualni, fizički, moralni i društveni razvoj pojedinca, u skladu sa njegovim mogućnostima i sposobnostima, doprinese stvaranju društva utemeljenog na vladavini zakona i poštivanju ljudskih prava i unapređenju životnog standarda građana. Osnovni odgoj i obrazovanje je djelatnost od posebnog društvenog interesa.

Osnovnim odgojem i obrazovanjem, školske 2019/2020.godine, na području Županije je obuhvaćeno 1896 učenika, u 125 odjeljenja (sa prosječno 15 učenika po odjeljenju), u 7 centralnih i 12 područnih škola u 3 općine, sa skoro 100%- tnim obuhvatom djece koja su dorasla za upis u I razred OŠ. Postojeći osnovno školski kapaciteti (ukupno 13943,41 m² školskog prostora i oko 113757 m² školskog dvorišta-zemljišta) i za postojeći obuhvat djece, u odnosu na propisane pedagoške standarde i normative površine učioničkog prostora po m²/učeniku, su zadovoljavajući.

Srednje obrazovanje i odgoj je djelatnost od posebnog društvenog interesa. Svrha je da kroz intelektualni, fizički, moralni i društveni razvoj pojedinca, u skladu s njegovim mogućnostima i sposobnostima, doprinese stvaranju društva utemeljenog na vladavini zakona i poštivanju ljudskih prava te doprinese njegovom društveno-ekonomskom razvoju koji će doprinijeti unapređenju životnog standarda građana.

Srednjim obrazovanjem na području Županije (gimnazijama, tehničkim i srodnim školama, srednjim stručnim školama i ostalim srednjim školama) obuhvaćeno je 956 učenika, školske 2019/2020.godine, (starosti 15-19 godina), u oko 48 odjeljenja (prosječno 20 učenika u odjeljenju). Najveći broj odjeljenja je u Tehničkoj i srodnoj školi - 26 odjeljenja, 11 je u Stručnoj/strukovnoj školi, dok je najmanji broj u Gimnaziji - 11 odjeljenja.

Visoko obrazovanje u Županiji se odvija na 4 fakulteta, ispostavama Sveučilišta u Mostaru. Nastava na visokoškolskim ustanovama se odvija u prostorijama Srednje škole „Fra Martin Nedić“ u općini Orašje. Nedostatak prostora je prisutan na svim fakultetima.

Općina Domaljevac – Šamac

Obrazovanje u općini Domaljevac – Šamac je organizirano na dvije razine, predškolsko i osnovno.

- Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje se realizira u prostorijama "Dječijeg vrtića" Domaljevac - Šamac. Javna ustanova „Dječji vrtić" Domaljevac - Šamac utemeljena je od strane Općinskog vijeća Domaljevac-Šamac 28.06.2004. godine. Izgradnju i opremanje vrtića su financirali Federalno ministarstvo obrazovanja, Vlada Republike Hrvatske kroz program pomoći Hrvata u Bosni i Hercegovini i OPEC fond. Općina je 2012.god. osigurala preostala potrebna sredstva za opremanje namještajem, edukativnim igračkama i svim ostalim sredstvima potrebnim za realizaciju odgojno-obrazovnog rada.

„Dječji vrtić" Domaljevac - Šamac je počeo s radom prvog listopada 2012. godine.

Odgojno-obrazovni rad se realizira u dvije skupine. Prva skupina je mješovita za djecu uzrasta od tri do šest godina. Druga skupina je jaslička za djecu od jedne do tri godine starosti.[9]

Na temelju Pedagoških standarda i normativa za predškolski odgoj i obrazovanje na području Županije Posavske utvrđeni su sljedeći normativi:

- za uzrast od 1 do 3 godine najmanje 3,6 m^2 po djetetu i 9 m^3 po djetetu,
- za uzrast djece starije od 3 godine najmanje 2,4 m^2 po djetetu i 6 m^3 po djetetu,
- radijus graviotacionog područja iznosi 12 km.

U narednim tabelama prikazana je površina objekata za predškolski odgoj i obrazovanje.

Tabela br. 50. Objekat predškolskog odgoja i obrazovanja, općina Domaljevac - Šamac

UNUTRAŠNJI PROSTOR				
Ustanova	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Dječiji vrtić Domaljevac	370,00	33	11,2	dobro

VANJSKI PROSTOR				
Ustanova	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Dječiji vrtić Domaljevac	2790	33	84,5	dobro

Izvor: općina Domaljevac - Šamac

Sukladno navedenim normativima zaključuje se da prostorije "Dječijeg vrtića" Domaljevac - Šamac zadovoljavaju propisane pedagoške normative otvorenog i zatvorenog prostora.

- Osnovni odgoj i obrazovanje

Osnovni odgoj i obrazovanje učenici stiču u jednoj centralnoj i jednoj područnoj osnovnoj školi. Osnovna škola Braće Radića iz Domaljevac - Šamca u svome sastavu ima i područni odjel Grebnice (1769 m^2), koji ne radi. Osnovnim obrazovanjem u općini Domaljevac – Šamac je obuhvaćeno 158 učenika, u 9 odjeljenja, što je prosječno 17 učenika po odjeljenju.

[9] https://domaljevac.ba/djecji-vrtic-domaljevac/

Tabela br. 51. Objekat osnovnog odgoja i obrazovanja, općina Domaljevac - Šamac

UNUTRAŠNJI PROSTOR					
Ustanova	Naseljeno mjesto	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Centralna osnovna škola	Domaljevac	1994	158	12,6	dobro

VANJSKI PROSTOR					
Ustanova	Naseljeno mjesto	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Centralna osnovna škola	Domaljevac	16854	158	106,7	dobro

Izvor: općina Domaljevac – Šamac

Kako bi se zadovoljili osnovni pedagoški i higijensko-zdravstveni uvjeti i potrebe, Pedagoškim standardom se za sve osnovne škole utvrđuju sljedeće površine po učeniku:

- za škole u kojima se izvodi razredna i predmetna nastava (3,28 m^2 – 5,00 m^2)
- za područne odjele s jednom do pet učionica u kojima se izvodi samo razredna nastava (2,55 m^2 – 4,20 m^2).

Ukupna površina centralne osnovne škole (zatvoreni i otvoreni prostor) iznosi 19048,0 m^2, što za broj djece od 158 iznosi 120,6 m^2 po djetetu, za šta se može reći da su normativi značajno iznad propisanih.

Područna škola Grebnice nema upisanih učenika.

Općina Odžak

Obrazovanje u općini Odžak je organizirano na tri razine: predškolsko, osnovno i srednje.

- Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje se odvija u prostorijama vrtića Paola Cerueto. Predškolska ustanova je započela sa radom 1999. godine (na temelju odluke Općinskog vijeća Odžak) i od tada ostvaruje cjelodnevni program predškolskog odgoja i obrazovanja.

U narednim tabelama prikazana je površina objekata za predškolski odgoj i obrazovanje.

Tabela br. 52. Objekat predškolskog odgoja i obrazovanja, općina Odžak

UNUTRAŠNJI PROSTOR				
Ustanova	Površina (m2)	Broj djece[10]	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
"Paola Cerueto"	427,00	71	7,0	dobro

VANJSKI PROSTOR				
Ustanova	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
"Paola Cerueto"	895,00	71	12,60	dobro

Izvor: općina Odžak/Prostorni plan Općine Odžak

[10] Izvor podatka za predškolske ustanove u Odžaku i Orašju: Predškolsko obrazovanje u 2019.godini u FBiH, Federalni zavod za statistiku, Srajevo, 2019.godine

Sukladno Pedagoškim standardima i normativima (za uzrast od 1 do 3 godine najmanje 3,6 m^2 po dijetetu i 9 m^3 po dijetetu, za uzrast djece starije od 3 godine najmanje 2,4 m^2 po dijetetu i 6 m^3 po dijetetu, uz radijus graviotacionog područja 12 km) za predškolski odgoj i obrazovanje na području Županije Posavske utvrđeno je da u pogledu ukupne korisne površine zatvorenog i otovorenog prostora, objekat vrtića Paola Cerueto zadovoljava normative o veličini prostora.

- Osnovni odgoj i obrazovanje

Osnovni odgoj i obrazovanje se odvija u osnovnoj školi "Vladimir Nazor" koja je smještena u Odžaku. Nastava u ovoj školi se odvija na dvije lokacije. Na lokaciji kod gradskog parka se izvodi razredna (od 1. do 5. razreda), a u središnjem objektu predmetna nastava (od 6. do 9. razreda). Središnju školu od šestog do devetog razreda pohađaju djeca tog uzrasta sa teritorije cijele općine Odžak. Ukupan broj učenika u osnovnoj školi u općini Odžak iznosi 753, raspoređenih u 47 odjeljenja, što je 16 učenika po odjeljenju.

U sastavu ove škole je i 8 područnih škola izvan gradskog naselja u kojima se nastava izvodi od 1. do 5. razreda, a to su: Donji Svilaj (u stvari škola je u Gornjem Svilaju), Gornja Dubica, Novo Selo, Posavska Mahala, Potočani, Prud, Vojskova (Donja Dubica) i Vrbovac. U svim područnim školama nastava se odvija u kombiniranim odjeljenjima.

Također, u sastavu škole su i četiri područne škole koje ne rade : Novi Grad (površina unutrašnjeg prostora 279 m^2), Trnjak –Zorice (površina unutrašnjeg prostora 170 m^2), Ada (površina unutrašnjeg prostora 255 m^2) i Donja Dubica (površina unutrašnjeg prostora 845 m^2).

U narednim tabelama prikazana je površina objekata za osnovni odgoj i obrazovanje.

Tabela br. 53. Objekat osnovnog odgoja i obrazovanja, općina Odžak

	UNUTRAŠNJI PROSTOR				
Ustanova	Naseljeno mjesto	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Centralna škola	Odžak	1.397,46	342	4,09	dobro
Centralna škola (razredna nastava)	Odžak	655	265	2,47	loše
Područna škola	Prud	280	11	25,45	dobro
Područna škola	Vojskova	454,50	3	151,5	dobro
Područna škola	Gornja Dubica	209,15	13	16,09	dobro
Područna škola	Novo Selo	165	16	10,31	dobro
Područna škola	Posavska Mahala	252,3	18	14,02	dobro
Područna škola	Donji Svilaj	300	14	21,43	dobro
Područna škola	Potočani	276	14	19,71	dobro
Područna škola	Vrbovac	418	9	46,44	dobro
ukupno		4407,41	753	5,85	dobro

	VANJSKI PROSTOR				
Ustanova	Naseljeno mjesto	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Centralna škola "Vladimir Nazor"	Odžak	19264	342	56,33	dobro
Centralna škola (razredna nastava)	Odžak	4068	265	15,35	loše
Područna škola	Prud	4988	11	453,45	dobro

Područna škola	Vojskova	5384	3	1794,67	dobro
Područna škola	Gornja Dubica	4031	13	310,08	dobro
Područna škola	Novo Selo	5068	16	316,75	dobro
Područna škola	Posavska Mahala	5133	18	285,17	dobro
Područna škola	Donji Svilaj	14443	14	1031,64	dobro
Područna škola	Potočani	25611	14	1829,36	dobro
Područna škola	Vrbovac	8913	9	990,33	dobro
ukupno		96903	753	128,69	

Izvor: općina Odžak

Sukladno Pedagoškim standardima i normativima (za škole u kojima se izvodi razredna i predmetna nastava 3,28 m^2 – 5,00 m^2, za područne odjele s jednom do pet učionica u kojima se izvodi samo razredna nastava 2,55 m^2 – 4,20 m^2) utvrđeno je sljedeće:

- Centralna škola u kojoj se izvodi razredna nastava u Odžaku ne zadovoljava prostorne normative u pogledu ukupnog zatvorenog i otvorenog prostora.
- Sve ostale škole zadovoljavaju prostorne normative propisane Pedagoškim standardima i normativima.

o Srednje obrazovanje i odgoj

Na teritoriji općine Odžak u gradskom naselju egzistira Srednja škola "Pere Zečevića".

Srednja (mješovita) škola je organizirala nastavu po programima opće gimnazije, tehničkih i srodnih škola (poljoprivreda i prerada hrane; elektrotehnika; tekstilstvo i kožarstvo, ekonomija, pravo, administracija i trgovina; zdravstvo), kao i stručnih/strukovnih škola (mašinstvo i obrada metala; elektrotehnika, ekonomija, pravo, administracija i trgovina; i ostale djelatnosti).

Ukupan broj učenika koji je pohađao srednju školu za školsku godinu 2019/2020. godinu je 402, a organizirani su u 19 odjeljenja.

Ukupna neto korisna površina objekata Srednje škole iznosi 3299 m^2. Odnos neto površine i broja učenika iznosi 8,21 m2 po učeniku i zadovoljava normative za jednosmjenski rad.

Srednja škola posjeduje sportsku dvoranu u okviru svoje parcele, te školsku knjižnicu.

Općina Orašje

o Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje se odvija u prostorijama J.U. Dječji vrtić “Pčelica”.
U narednim tabelama prikazana je površina objekata za predškolski odgoj i obrazovanje.

Tabela br. 54. Objekat predškolskog odgoja i obrazovanja, općina Orašje

UNUTRAŠNJI PROSTOR				
Ustanova	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
"Pčelica"	646,00	78	8,28	dobro

VANJSKI PROSTOR				
Ustanova	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
"Pčelica"	2026,00	78	25,97	dobro

Izvor: općina Orašje

Sukladno Pedagoškim standardima i normativima (za uzrast od 1 do 3 godine najmanje 3,6 m^2 po djetetu i 9 m^3 po djetetu, za uzrast djece starije od 3 godine najmanje 2,4 m^2 po djetetu i 6 m^3 po djetetu, uz radijus gravitacijskog područja 12 km) za predškolski odgoj i obrazovanje na području Županije Posavske utvrđeno je da u pogledu ukupne korisne površine zatvorenog i otvorenog prostora, objekat vrtića“ Pčelica“ zadovoljava normative o veličini prostora.

- Osnovni odgoj i obrazovanje

Osnovni odgoj i obrazovanje na teritoriji općine Orašje učenici stiču u pet centralnih i četiri područne osnovne škole. U općini Orašje ukupan broj učenika koji je obuhvaćen osnovnim obrazovanjem je 985, u 69 odjeljenja, odnosno prosječno 14 učenika po odjeljenju.

U narednim tabelama prikazana je površina objekata za osnovni odgoj i obrazovanje.

Tabela br. 55. Objekat osnovnog odgoja i obrazovanja, općina Orašje

	UNUTRAŠNJI PROSTOR				
Ustanova	Naseljeno mjesto	Površina (m2)	Broj djece	Pokazatelj (m2/djetetu)	Stanje (dobro/loše)
Centralna škola	Orašje	1062,00	388	2,74	loše
Centralna škola “Antuna Gustava Matoša”	Vidovice	650,00	68	9,56	dobro
Centralna škola “Ruđera Boškovića”	Donja Mahala	857,00	125	6,86	dobro
Centralna škola “Fra Ilije Starčevića”	Tolisa	740,00	165	4,48	loše
Područna škola	Kostrč	463,00	37	12,51	dobro
Područna škola	Matići	390,00	27	14,44	dobro
Područna škola	Bok	341,00	27	12,63	dobro
Centralna škola	Oštra Luka	970,00	108	8,98	dobro
Područna škola	Oštra Luka	300,00	40	7,5	dobro
ukupno		5773,00	985	5,86	dobro

Izvor: općina Orašje

Sukladno Pedagoškim standardima i normativima (za škole u kojima se izvodi razredna i predmetna nastava 3,28 m^2 – 5,00 m^2, za područne odjele s jednom do pet učionica u kojima se izvodi samo razredna nastava 2,55 m^2 – 4,20 m^2) utvrđeno je sljedeće:

- Centralne škole u naseljenim mjestima Orašje i Tolisa ne zadovoljavaju građevinsku, odnosno korisnu površinu prostora po djetetu propisanu Pedagoškim standardima.
- U svima ostalima škole u pogledu ukupne korisne površine zatvorenog prostora, utvrđeno je da su normativi značajno iznad propisanih.

- Srednje obrazovanje i odgoj

Srednje obrazovanje i odgoj je organizirano kroz gimnaziju i strukovnu srednju školu. Gimnazija raspolaže sa 2000,00 m^2 i trenutno školu pohađa 244 učenika. Površina učionica iznosi 8,19 m^2, što ukazuje na optimalne uslove školskog prostora.

Srednja strukovna škola obrazuje slijedeća stručna zvanja i zanimanja: sekretarski i uredski poslovi, mašinstvo, obrada metala i metalurgija, elektrotehnika i energetika, motorna prijevozna sredstva, brodovi i vazduhoplovna sredstva, poljoprivreda i stočarstvo, hortikultura, hoteli, restorani i

ugostiteljstvo. Strukovna škola ima površinu od 2410,00 m^2 i pohađa je 310 učenika. Prostor strukovne škole zadovoljava propisane pedagoške standarde.

II.7.1.1. Visoko obrazovanje

Uspostavom nove političko-teritorijalne organizacije R BiH sredinom 90-tih godina prošlog vijeka Orašje je postalo centar sa visokom koncentracijom institucija visokog obrazovanja.

Prema posljednjim podacima, u Orašju postoje ispostave Pravnog fakulteta, Ekonomskog fakulteta, Filozofskog fakulteta i Fakulteta prirodoslovno – matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru. Nastava se odvija u prostorijama Srednje škole „Fra Martin Nedić“, koje su adekvatno opremljene.

II.7.2. Zdravstvo

Zdravstvena djelatnost predstavlja organizirano pružanje zdravstvene zaštite kroz rad zdravstvenih djelatnika i zdravstvenih suradnika u okviru zdravstvenih ustanova odnosno privatne prakse sukladno stručno-medicinskoj doktrini i uz upotrebu zdravstvene tehnologije, a pod uvjetima i na način propisan Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i propisima donijetim na temelju Zakona.

Zdravstvena djelatnost organizira se i provodi kao primarna, specijalističko-konzilijarna i bolnička zdravstvena zaštita.

Primarna zdravstvena zaštita obuhvaća: djelatnost obiteljskog doktora medicine (u daljnjem tekstu: obiteljski liječnik), djelatnost opće medicine, školsku medicinu, higijensko-epidemiološku zaštitu, stomatološku zaštitu, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, primarnu zaštitu žena i djece, dijagnostičku i ljekarničku djelatnost.

Specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita obuhvaća sustav mjera, aktivnosti i postupaka u svrhu dijagnosticiranja, liječenja i medicinske rehabilitacije oboljelih, kada po prirodi bolesti, s obzirom na druge okolnosti, nije potrebno poduzimanje bolničkog liječenja.

Bolnička zdravstvena djelatnost obuhvaća sustav mjera, aktivnosti i postupaka koji se poduzimaju u svrhu dijagnosticiranja, liječenja i medicinske rehabilitacije oboljelih u odgovarajućim stacionarnim zdravstvenim ustanovama.

Općina Domaljevac – Šamac

- Primarna razina zdravstvene zaštite

Primarna razina zdravstvene zaštite u općini Domaljevac – Šamac se realizira u Domu zdravlja Domaljevac. Nova zgrada Doma zdravlja sa svim popratnim sadržajima završena je sa gradnjom i otvorena sredinom 2010. godine. Zgrada Doma zdravlja obuhvata površinu od 347 m^2, a površina kompleksa iznosi 2500 m^2**.**

Unutar nove zgrade Doma zdravlja imaju dvije ordinacije obiteljske medicine, intervencija, mali priručni laboratorij.

Pored toga orgnizirana je kirurško-urološka, pulmološka, dermatovenerološka, internistička i stomatolaška ambulanta.

Na području općine funkcionira Zdravstvena ustanova Ljekarna Vukić (površina objekta 82,41 m^2).

Općina Odžak

- Primarna razina zdravstvene zaštite

Zdravstvena zaštita stanovništva općine Odžak na primarnoj razuini pruža se putem Javne zdravstvene ustanove Dom zdravlja. Dom zdravlja se nalazi u gradskom centru Odžak i obuhvata kompleks površine od oko 2382 m^2.

Djelatnost Doma zdravlja obuhvata opću medicinu, zdravstvenu zaštitu žena i djece, zdravstvenu zaštita nespecifičnih i specifičnih plućnih oboljenja, higijensko-epidemiološku djelatnost, hitnu medicinsku pomoć, stacionar za privremeni smještaj bolesnika, laboratorijske, radiološke i druge dijagnostike.

Primarna zdravstvena zaštita sprovodi se i u ambulantama obiteljske medicine, raspoređene u sljedećim naseljenim mjestima: Donji Svilaj, Gornja Dubica, Novi Grad, Potočani i Prud. Većina ovih ambulanti se nalazi u sklopu društvenih domova.

Broj timova obiteljske medicine u Domu zdravlja je 6.

Na području općine djeluju 4 ljekarne (1 u okviru Doma zdravlja i 3 privatne ljekarne).

- Sekundarna razina zdravstvene zaštite

Zdravstvena djelatnost na sekundarnoj razini zdravstvene zaštite obuhvata specijalističko-konsultativnu i bolničku zdravstvenu djelatnost.

Sekundarna zdravstvena zaštita se sprovodi na dva dislocirana odjela Županijske bolnice Orašje. Dislocirani odjeli se nalaze u okviru kompleksa zdravstvenog centra u Odžaku. Riječ je o hemodijalizi i stacionaru (polivalentni odjel). Ukupan broj bolničkih kreveta na odjelu kemodijalize je 90, a na odjelu stacionara 16. Više od 90 pacijenata sa područja općine Odžak i susjednih općina se liječi na odjelu za kemodijalizu (opremljen sa 25 kemodijaliznih aparata).

Ukupna neto korisna površina objekata zdravstva se procjenjuje na 2582 m^2.

Općina Orašje

Zdravstvena se djelatnost, na području općine Orašje, obavlja na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvene zaštite. Poseban oblik zaštite zdravlja stanovništva ostvaruje se organiziranjem javnoga zdravstva. Zdravstvenu djelatnost obuhvata i komplementarno obavljanje alternativne medicine od zdravstvenih djelatnika.

- Primarna razina zdravstvene zaštite

U općini Orašje zdravstvena zaštita stanovništva na primarnoj razini pruža se preko Javne zdravstvene ustanove Dom zdravlja. Dom zdravlja obuhvata površinu od 708 m^2 i smješten je u gradskom centru Orašje. Primarna zdravstvena zaštita sprovodi se i u ambulantama obiteljske medicine, raspoređene u sljedećim naseljenim mjestima: Vidovice (120 m^2), Donja Mahala (60 m^2), Tolisa (55 m^2), Kostrč (90 m^2), Matići (45 m^2), Bok (40 m^2) i Oštra Luka (96 m^2).

Osim Doma zdravlja u Općini je otvorena zdravstvena ustanova Centar za mentalno zdravlje. Pri Centru radi tim za mentalno zdravlje koji podrazumijeva psihijatra, psihologa, socijalnog radnika, okupacionog terapeuta, liječnika i medicinsku sestru. Objekat Centra za mentalno zdravlje ima površinu od 230 m^2.

Na području općine djeluje 6 ljekarni.

- Sekundarna razina zdravstvene zaštite

Seukndarna razina zdravstvene zaštite se ostvaruje preko JZU Županijske bolnice. Županijska bolnica obavlja specijalističko-konsultativnu i bolničku zdravstvenu djelatnost. Na sekundarnoj razini zdravstvene zaštite može se organizirati i provoditi nastavna i naučnoistraživačka djelatnost. U cilju osiguranja potrebne dostupnosti zdravstvene zaštite, specijalističko-konsultativna djelatnost iz opće interne medicine, opće kirurgije, neurologije, otorinolaringologije, oftalmologije, ortopedije, dermatologije i radiološke dijagnostike primarne razine organizira se tako da je korisnicima dostupna u općini njihovog prebivališta u skladu sa propisom kojim se utvrđuje temeljni paket zdravstvenih prava. Površina JZU Županijska bolnica iznosi 2920 m^2.

- Tercijarna razina zdravstvene zaštite

Tercijarna razina zdravstvene zaštite sprovodi se putem JU Zavod za javno zdravstvo Županije Posavske.

Djelatnost županijskog/kantonalnog zdravstvenog zavoda podrazumijeva obavljanje stručnih i naučnoistraživačkih zdravstvenih funkcija iz okvira prava i dužnosti županije/kantona u oblasti javno zdravstvene djelatnosti, medicine rada, bolesti ovisnosti i sportske medicine.

S obzirom na stanje u privatnom zdravstvenom sektoru možemo zaključiti da se pojavljuje tendencija izjednačavanja ponuda privatne i državne zdravstvene zaštite tj. vrši se popunjavanje i proširivanje djelatnosti privatnog zdravstvenog sektora. Zdravstvena ustanova u privatnom vlasništvu jeste Poliklinika “Sunce”.

II.7.3. Socijalna zaštita

Socijalno staranje obuhvata dječiju zaštitu i zaštitu odraslih. Socijalna zaštita se ostvaruje preko centara za socijalni rad kao višefunkcionalne stručne ustanove socijalne zaštite. U svakoj općini Županije Posavske osnovan je Centar za socijalni rad, ali je nedovoljan broj ostalih ustanova socijalne zaštite.

Općina Domaljevac – Šamac

Socijalna zaštita se u općini Domaljevac – Šamac ostvaruje preko Centra za socijalni rad. Ova ustanova funkcionira od 2004.godine.

Centar za socijalni rad kao javna ustanova od posebnog društvenog značaja u obavljanju poslova socijalne zaštite obavlja usluge:

- socijalne, savjetodavne i dobrotvorne djelatnosti čije se usluge pružaju pojedincima i obiteljima u njihovim domovima i na drugom mjestu, koje provodi vladin ili nevladin sektor,
- socijalne pomoć i nadzorni rad sa djecom i mladeži,
- u vezi sa usvajanjem i spriječavanjem zlostavljanja djece i drugih osoba,
- osposobljavanje za život i rad djece i odraslih osoba sa umanjenim psihofizičkim sposobnostima,
- dobi, samaca, bolesnih, žrtve nasilja, i drugo
- utvrđivanja prava na dodjelu socijalne pomoći osobama u stanju socijalne potrebe,
- zaštite obitelji,
- skrbi za civilne žrtave rata,
- savjetovanja u vođenju kućnog proračuna, savjetodavna pomoć o bračnim i obiteljskim problemima,
- zajednice i susjedstva,
- dnevne brige za djecu sa posebnim potrebama,
- dnevne brige za odrasle osobe sa posebnim potrebama,
- dnevne pomoć bolesnicima i ostalim socijalno ugroženim skupinama,

- kućne njege i pomoć u kući osobama koje nisu u stanju da se same o sebi staraju.

Pored gore navedenih poslova Centar za socijalni rad obavlja i druge poslove kao što su:

- izrada uvjerenja, suglasnosti, odobrenja, zaključaka,
- izrada izvješća, planova, te usmenih rasprava, obilazak smještenih osoba, ali i osoba starije životne dobi.

U općini Domaljevac-Šamac postoji Dom za stare i nemoćne „Dobro srce“ koji se nalazi u poduzetničkoj zoni “Malo blato”. Također, postoji i Centar za zdravo starenje koji se nalazi u neposrednoj blizini Doma zdravlja Domaljevac-Šamac.

U izgradnji je objekat za socijalno stanovanje, površine 541,32 m^2.

Općina Odžak

Socijalna zaštita na razini općine Odžak realizira se putem Centra za socijalni rad. Ova ustanova funkcionira u posebnom objektu od 2012. godine, površine 174 m^2.

U gradskom naselju Odžak se nalazi ustanova za djecu i odrasle sa posebnim potrebama "Kuća nade" koja raspolaže sa kvalificiranim i educiranim osobljem i ima dovoljne smještajne kapacitete.

Na prostoru općine Odžak postoje privatni staračkI domovi u Gornjoj Dubici, Gornjem Svilaju, Novom Selu i Prudu kapaciteta oko 65 ležajeva.

Ukupna neto korisna površina objekata socijalnog staranja se procjenjuje na 924 m^2.

Općina Orašje

Najznačajniju ulogu u sektoru socijalne zaštite na području općine Orašje ima JU “Centar za socijalni rad” koji svoju djelatnost obavlja u objektu u gradskom naselju. Objekat u kojem obavlja svoju djelatnost ima površinu od 119 m^2.

Na području općine egzistira JU Dom za stara i nemoćna lica. Ustanova se nalazi u gradskom naselju Orašje. Površina objekta u kojem ustanova obavlja svoj rad iznosi 401 m^2.

Značajnu ulogu u oblasti socijalne zaštite ima i Crveni križ. Crveni križ svoju djelatnost obavlja u objektu površine 233 m^2.

II.7.4. Kultura

Pod objektima i ustanovama kulture podrazumijevaju se domovi i centri kulture, biblioteke, kina, razne vrste omladinskih klubova i klubova za odrasle, kao i pozorišta, muzeji i galerije.

Prostorni raspored kulturnih sadržaja je značajan za identitet i podstiče mobilnost stanovništva.

Općina Domaljevac – Šamac

Najznačajnija kulturna ustanova na području općine Domaljevac – Šamac jeste Hrvatski dom. Hrvatskim domom gospodari i upravlja općina Domaljevac-Šamac. Nije registriran kao javna ustanova. Objekat ima višenamjensku funkciju.

Hrvatski dom ima dvoranu sa binom i balkonom, pored toga sastoji se od uredskih prostora, kuhinje i sanitarnih čvorova. Dvorana se koristi i za probe i aktivnosti KUD-a, aktivnosti Crvenog križa, održavanja raznih skupova, sjednica. Dvorana je ujedno i izložbeni prostor sa fotografijama iz povijesti Domaljevac -Šamca. U samom objektu se nalaze Skupština Županije Posavske, općinska vijećnica i Dom za branitelje općine Domaljevac - Šamac.

Površina objekat je 877 m^2.

Po mjesnim zajednicama postoje sljedeći objekti kulture: Dom kulture u Domaljevcu, Društveni Dom u Baziku, Dom kulture u Grebnicama.

Općina Odžak

Na području Općine najznačajnija javna ustanova u oblasti kulture je Javna ustanova Centar za kulturu Odžak koji je službeni organizator kulturnog života općine. Osnivač centra je Općinsko vijeće, a finansira se dijelom iz općinskog, a dijelom iz županijskog proračuna. Centar u svom sastavu ima veliku dvoranu (za filmske i kazališne predstave) sa 192 mjesta, malu dvoranu sa 80 mjesta, radio - postaju Odžak, gradsku knjižnicu, višenamjensku učionicu (za oko 30 osoba), izložbeni prostor, ured sa informatičkom učionicom (7 mjesta) i ostale urede. Različite grupe građana koriste ove prostore za svoje aktivnosti: Općinsko vijeće, dječji vrtić, osnovna škola, srednja škola, različite sekcije, glazbena škola, kulturno - umjetnička društva, udruženja poduzetnika, poljoprivrednika, mladih, te ostale asocijacije. Neto korisna površina objekta Centra za kulturu iznosi 771 m^2.

Od objekata kulture na području Općine su najprisutniji društveni (omladinski) domovi, koji se nalaze u naseljenim mjestima Ada, Donja Dubica (3), Donji Svilaj, Novi Grad, Posavska Mahala, Potočani, Prud i Vrbovac. U naseljenom mjestu Potočani postoji i objekat čitaonice.

Ukupna neto korisna površina objekata u funkciji kulture iznosi oko 5116 m^2, što je iznad normativa, s tim da treba naglasiti postojanje manjeg deficita kulturnih sadržaja u gradskom naselju.

Općina Orašje

Javna ustanova Centar za kulturu Orašje kulturna je i obrazovna ustanova od posebnog značaja koja svojom djelatnošću pridonosi općem kulturnom programu općine Orašje. Centar za kulturu raspolaže multifunkcionalnom dvoranom koja broji 278 sjedećih mjesta. U njoj se odvija program kulturnih manifestacija, koncerti, kazališne predstave, priredbe, seminari, predavanja i promocije. Također pod okriljem Centra nalazi se i gradska knjižnica. Neto korisna površina objekta Centra za kulturu iznosi 30 m^2.

Po mjesnim zajednicama raspoređeni su društveni (omladinski) domovi koji se koriste višenamjenski za društvene i kulturne sadržaje. Društveni domovi nalaze se u sljedećim naseljenim mjestima: Vidovice (280 m^2), Ugljara (150 m^2), Donja Mahala (188 m^2), Kostrč (170 m^2), Tolisa (200 m^2), Matići (230 m^2), Bok (110 m^2) i Oštra Luka (283 m^2).

Također, po mjesnim zajednicama su zastupljene i čitaonice: Donja Mahala (4), Tolisa (2), Matići, Ugljara, Kostrč (3) i Vidovice. Ukupna površina čitaonica iznosi 818 m^2.

II.7.5. Sport

Pod sportskim objektima podrazumijevaju se zatvoreni sportski tereni (sportske sale i dvorane), otvoreni sportski tereni (u nadležnosti sportskih društava), otvoreni sportski tereni (rekreativni), tereni za zimske sportove, kao i bazeni (otvoreni i zatvoreni).

Urbanistički parametri za utvrđivanje potrebnih površina za sport i rekreaciju su sljedeći:

- za korisnu površinu objekta je 2,5 m^2/stanovniku,
- za otvorene naseljske sportsko-rekreativne površine je 0,5 m^2/stanovniku.

Općina Domaljevac – Šamac

U općini Domaljevac – Šamac zatvoreni sportski tereni zastupljeni su u vidu dvorana pri osnovnim školama u Domaljevcu i Grebnici.

Otvoreni sportski tereni su zastupljeni kao školska igrališta (Domaljevac, Grebnice), stadioni sa pratećim sadržajima (Domaljevac, Bazik, Grebnice) i sportsko rekreacioni centar „SRIMAC“ u Domaljevcu (odbojkaško i tenisko igralište).

Tabela br. 56. Pregled sportskih objekata i njihovih površina, općina Domaljevac – Šamac

TIP SPORTSKIH OBJEKATA	KORISNA POVRŠINA (m^2)
ZATVORENI SPORTSKI OBJEKTI (sportske dvorane)	1350,00
OTVORENI SPORTSKI OBJEKTI (školska igrališta, stadioni)	38975,00
UKUPNO	**40325,00**

Izvor: Općina Domaljevac – Šamac

Na temelju propisanih parametara utvrđeno je da općini Domaljevac – Šamac nedostaju površine zatvorenih sportskih objekata.

Općina Odžak

Općina Odžak ima veoma razvijenu sportsku infrastrukturu, prvenstveno u gradskom naselju, gdje postoji sportsko – rekreativni centar. Gradski sportsko - rekreativni centar čini nogometni stadion sa pomoćnim terenom i sportski tereni za mali nogomet (rukomet), košarku i odbojku. Na susjednim parcelama se nalaze sportska dvorana i otvoreni olimpijski bazen.

Sportske dvorane pri osnovnim školama se nalaze u: Gornjem Svilaju, Donjoj Dubici, Novom Gradu i Odžaku.

Od sportskih objekata na području općine najrasprostranjeniji su otvoreni sportski tereni (pretežno univerzalne površine) koji su većinom locirani uz škole i društvene domove. Ovi uređeni tereni se pored gradskog naselja nalaze u naseljenim mjestima: Ada, Donja Dubica (4), Gornja Dubica, Gornji Svilaj (2), Novi Grad (2), Novo Selo (2), Posavska Mahala, Potočani, Prud (2) i Vrbovac (2).

Od specifičnih sportskih objekata u ruralnom području treba istaknuti teniske terene u Donjoj Dubici (Vojskova) i Vrbovcu.

Na teritoriji općine Odžak od sportskih organizacija djeluje osam nogometnih klubova, tri odbojkaška kluba, te košarkaški i karate klub.

Tabela br. 57. Pregled sportskih objekata i njihovih površina, općina Odžak

TIP SPORTSKIH OBJEKATA	KORISNA POVRŠINA (m^2)
ZATVORENI SPORTSKI OBJEKTI (sportske dvorane)	1176,98
OTVORENI SPORTSKI OBJEKTI (školska igrališta, stadioni)	97649,02
UKUPNO	**98826,00**

Izvor: Općina Odžak

Ukupna površina sportskih objekata na području Općine iznosi oko 98826 m2, što je daleko iznad normativa za sportske objekte.

Općina Orašje

Općina Orašje sportske aktivnosti sprovodi kroz sportsku infrastrukturu koju čine zatvoreni i otvoreni sportski objekti.

Zatvoreni sportski tereni zastupljeni su u vidu sportskih dvorana uz osnovne i srednje škole, u sljedećim naseljenim mjestima: Orašje, Vidovice, Donja Mahala, Tolisa i Bok.

Otvoreni sportski tereni nalaze se pri osnovnim školama, u vidu školskih igrališta i stadioni. Ovi otvoreni sportski tereni pored gradskog naselja nalaze se u naseljenim mjestima: Kopanice, Vidovice, Ugljara, Donja Mahala, Kostrč, Tolisa, Bukova Greda, Matići, Bok i Oštra Luka.

Tabela br. 58. Pregled sportskih objekata i njihovih površina

TIP SPORTSKIH OBJEKATA	KORISNA POVRŠINA (m^2)
ZATVORENI SPORTSKI OBJEKTI (sportske dvorane)	4440,00
OTVORENI SPORTSKI OBJEKTI (školska igrališta,stadioni)	232967,00
UKUPNO	**237407,00**

Izvor: Općina Orašje

Na temelju urbanističkih parametara za utvrđivanje potrebnih površina za sport i rekreaciju, utvrđeno je da su u općini Orašje površine za sportske aktivnosti iznad normativa proposanih za površine za sport i rekreaciju.

Sportske aktivnosti se u općini odvijaju kroz rad sportskih organizacija – klubova: nogometni klubovi (11), šahovski klub, kuglački klub, taekwondo klub, tavla klub Bosna, muay thai Škorpion, karate klub Bosanac, kajak kanu klub Sidro, auto moto klub Posavac.

II.7.6. Uprava

Javne funkcije obuhvataju ustanove u kojima se osigurava ostvarivanje prava, odnosno zadovoljavanje potreba i interesa građana i organizacija. Njihova glavna karakteristika jeste koncentracija u centralnim dijelovima grada čime je omogućena dostupnost svim građanima.

Pod službama i ustanovama iz oblasti uprave podrazumijevaju se institucije R BiH, institucije Federacije BiH, županijske institucije i lokalna samouprava.

Institucija na razini države BiH, smještena na teritoriji Orašja, je Carinska ispostava Uprave za neizravno oporezivanje R BiH.

Od institucija Federacije BiH na teritoriji obuhvata Prostornog plana egzistiraju ispostave sljedećih institucija:

- Poreska uprava Federacije BiH (Orašje),
- Federalni zavod za mirovinsko/penzijsko i invalidsko osiguranje (sjedište Orašje, ispostave Odžak, Domaljevac – Šamac),
- Federalni zavod za statistiku (Orašje).

Od županijskih institucija u obuhvatu plana egzistiraju:

- Vlada Županije Posavske i ministarstva u njenom sastavu (Orašje ,Odžak)
- Kantonalni sud (Odžak),
- Kantonalno tužilaštvo (Orašje),
- Županijska uprava za inspekcijske poslove (Orašje),
- Agencija za privatizaciju Županije Posavske (Orašje),
- Služba za zapošljavanje Županije Posavske (Orašje),
- Županijski zavod za pružanje pravne pomoći (Odžak),

- Zavod za zdravstveno osiguranje Županije Posavske (Odžak),
- Zavod za javno zdravstvo Županije Posavske (Orašje),
- Županijska uprava civilne zaštite (Orašje).

Institucije lokalne uprave samouprave:

- Općinska uprava,
- Općinski sud (Orašje),
- Policijske postaje,
- Mjesne zajednice – uredi,
- Vatrogasna služba,
- Pošta.

Svi objekti i prostori u kojima su smještene funkcije navedenih djelatnosti locirani su u užem centru općinskih centara. Uredi mjesnih zajednica nalaze se u sjedištima mjesnih zajednica.

Ukupna neto površina objekata Uprave u općini Domaljevac – Šamac iznosi 750 m^2, u općini Odžak ta vrijednost se procjenjuje na 3311 m^2, dok u općini Orašje ta površina iznosi 3718 m^2.

II.7.7. Vjerski objekti

Na području Županije Posavske nalaze se sljedeći vjerski objekti:

Općina Domaljevac – Šamac		
Postojeći objekti	Lokacija objekta	Površina objekta (m2)
Katolička crkva	Domaljevac	681
Katolička crkva	Grebnice	953,5

Izvor: Služba za gospodarstvo i financije općinske uprave Domaljevac -Šamac

Općina Odžak		
Postojeći objekti	Lokacija objekta	Površina objekta (m2)
Pravoslavna crkva	Gornji Svilaj	95
Katolička kapela	Gornji Svilaj	13
Katolička kapela	Donji Svilaj	876
Katolička kapela	Donji Svilaj	22
Pravoslavna crkva	Novi Grad	125
Pravoslavna kapela	Novi Grad	38
Katolička crkva	Donja Dubica	277
Pravoslavna crkva	Donja Dubica	122
Katolička crkva	Vojskova	159
Katolička kapela	Vojskova	cca 40
Katolička crkva	Trnjak-Zorice	85
Katolička kapela	Trnjak-Zorice	50
Pravoslavna crkva	Trnjak-Zorice	-
Katolička crkva	Prud	620+10
Katolička kapela	Prud	cca 50
Katolička crkva	Gornja Dubica	832
Katolička kapela	Gornja Dubica	65
Katolička kapela	Gornja Dubica	160
Katolička kapela	Gornja Dubica	60
Katolička crkva	Novo Selo	563+17
Katolička kapela	Novo Selo	104

Katolička kapela	Ada	12
Džamija	Odžak	847
Katolička crkva	Odžak	827
Katolička kapela	Odžak	42
Katolička crkva	Posavska Mahala	461
Katolička kapela	Posavska Mahala	cca 30
Katolička crkva	Potočani	827
Katolička crkva	Potočani	41+52
Katolička crkva	Vrbovac	cca 210
Katolička kapela	Vrbovac	cca 50

Izvor: Služba za prostorno uređenje i katastar nekretnina općinske uprave Odžak

Općina Orašje		
Postojeći objekti	Lokacija objekta	Površina objekta (m2)
Katolička crkva	Bok	1599
Katolička crkva	Tolisa	2398
Katolička kapela	Kopanice	336
Džamija	Orašje	273
Pravoslavna crkva	Orašje	U izgradnji
Katolička crkva	Vidovice	1403
Katolička kapela	Ugljara	veća od 100
Katolička kapela	D.Mahala	128
Katolička kapela	Kostrč	30
Katolička kapela	Tolisa	50
Katolička crkva	Oštra Luka	427
Katolička crkva	Jenjići	93
Katolička crkva	Matići	cca 100

Izvor: Služba prostornog uređenja i imovinsko-pravnih poslova općine Orašje

II.8. KULTURNO – POVIJESNO NASLIJEĐE

Kulturno- povijesna baština predstavlja jedan od najvažnijih segmenata kulturnog identiteta određene zajednice i posebno doprinosi kvalitetu prostora u kojem ona egzistira, o starosnoj dobi pojedinih naselja i vremenskim periodima u kojima je to naselje imalo najburniji razvoj.

Evidencija i zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti ima prvorazredan značaj za cjelokupno društvo i njegov razvoj. U okviru kulturno - povijesnih dobara razlikuju se nepokretno i pokretno kulturno dobro. Od nepokretnog kulturnog dobra na području Prostornog plana evidentirana su arheološka nalazišta.

Općina Domaljevac – Šamac

- DOMALJEVAC, Domaljevac, Bosanski Šamac
  Pojedinačni nalaz rimskog novca: republikanski Calpurnia i Severusa Alexandra (222 - 235).

Općina Odžak

Podaci o arheološkim nalazištima iz prapovijesnog doba, doba rimske vladavine i iz srednjeg vijeka preuzeti iz Arheološkog leksiokona Bosne i Hercegovine (Tom 2, Sarajevo 1988. godina) i evidencije Zavoda:

- BRŠCANICA, Svilaj, Odžak

  Prapovijesno naselje. Pri kopanju rova pokraj seoskog puta, 1965. godine, otkriveni su ostaci naselja s brojnim fragmentima keltske - latenske keramike. U profilu se na više mjesta zapaža kulturni sloj debeo oko 75 cm. Mlađe željezno doba.
- DONJI SVILAJ, Donji Svilaj, Odžak

  Slučajni nalaz iz eneolitika. Bakarna sjekira s križno postavljenim sječivom i rupom za nasadivanje.
- GRABIK, Donji Svilaj, Odžak

  Rimska građevina. Uz potočić Stojna nalazi se njiva po čijoj površini se nalaze ulomci opeka. Vjerovatno se radi o manjoj rimskoj vili.
- GRADINA, Novi Grad, Odžak

  Prapovijesno i srednjovjekovno naselje. Istaknuti brežuljak na obali Save. Površinski nalazi keramike pripadaju kasnom brončanom ili starijem željeznom dobu i srednjem vijeku.
- GROBLJE NA LIPI, Potočani, Odžak

  Srednjovjekovna nekropola. Sačuvano oko sto spomenika u obliku amorfnih stela, od kojih je oko 20 ukrašenih motivom križa. Kasni srednji vijek.
- KADAR, Gornji Svilaj, Odžak

  Paleolitsko nalazište. Iskopavanja su vršena u nekoliko navrata: 1965., 1966., 1974. i 1976. (Đ. Basler, A. Montet - VVhite). Fertilni horizont, debeo oko 15 do 30 cm, nalazi se na dubini od 30 cm. Nekoliko stratuma potječe iz vremena kasnog gravettiena, a datirani su između 17.000 i 16.000 god. prije sadašnjosti. Vežu se za šire područje Panonije. Oko 70 cm ispod mladepaleolitskog sloja postoje ostaci staništa s kulturom mousteriena znatne starosti, što se može zaključiti po alatkama s prirodno poliranom površinom.
- KRNDIJA, Potočani, Odžak

  Paleolitsko nalazište. Sondirao Đ. Basler 1960. Arheološki materijal nalazi se pri samoj površini, a potječe iz najstarijih faza mlađeg paleolitika.
- MADŽARSKO GREBLJE, Novi Grad, Odžak

  Srednjovjekovna nekropola. Na znatno povišenoj gredi nalazi se nekoliko kamenih spomenika u obliku stela i amorfnog kamenja. Kasni srednji vijek, možda 15. st.
- MADŽARSKO GROBLJE (Grabik), Vrbovac, Odžak

  Srednjovjekovna nekropola. Sačuvano 15 stećaka u obliku sanduka, od kojih su 2 ukrašena motivom križa. Kasni srednji vijek.
- MIHALJEVICA BREGOVl, Donja Dubica - Zorice, Odžak

  Prapovijesno naselje. Na velikoj površini nalaze se rijetki fragmenti keramike koja se može opredijeliti u kasno bronzano ili starije željezno doba.
- MRAMORJE, Novi Grad, Odžak

  Srednjovjekovna nekropola. Na gredi se nalazi nekoliko amorfnih kamenih spomenika. Kasni srednji vijek.
- NEVOLJICA, Donji Svilaj, Odžak

  Rimsko naselje. Na nešto povišenom, većem prostoru pored potoka Stojna, izorava se građevinski materijal i rimska keramika.
- NOVI GRAD, Novi Grad, Odžak

  Prapovijesna ostava brončanih predmeta koju sačinjavaju: 7 sjekira - keltova, 1 ulomak sjekire s krilcima, 1 koplje i nekoliko ulomaka brončanih objekata. Pripada starijoj fazi kasnog brončanog doba (kraj br. doba D ili Ha A-l, kasno 13. ili 12. st. st. e.).
- ODŽAK, Odžak

  Srednjovjekovni spomenik - stećak, u sekundarnoj upotrebi. Kasni srednji vijek.
- ORAŠČE, Srnava, Odžak

  Rimsko naselje. Površinskim pregledom nađeno rimske keramike (terra sigilata) i građevinske opeke. Lokalitet je skromne veličine.
- PIVNICA (Gradić), Potočani, Odžak

  Prapovijesna gradina. Smještena je na omanjem, izdvojenom brdu strmih padina. Istraživao A. Benac 1958. i 1960. Kulturni sloj dostizaoje debljinu do 2,00 m, a izdvojene su dvije faze kulturnog razvoja. Starija pripada eneolitu (kostolačkoj kulturi), a mlađa

kasnom bronzanom dobu (kultura polja sa urnama, grupa Vis - Pivnica). Gradevinska djelatnost starije faze je dosta skromno zasvjedočena, a među očuvanim nastambama ističe se jedna velika ovalna građevina koja je zauzimala centralno mjesto u naselju. Tipološke i ornamentalne odlike keramičkih izradevina u potpunoj su u saglasnosti s odgovarajućim nalazima na drugim naseljima ove kulture. Poseban značaj ovog naselja je u tome što je ono jedino nalazište kostolačke kulture sa njenim čistim odlikama i njen je najizrazitiji predstavnik. Osim keramičkog, među materijalom ovog naselja ističu se nalazi bakarnih igala i sitnih bakarnih izrađevina koje liče na malu okruglu dugmad. Mladi stratum Pivnice pripada mlađoj fazi kasnog bronzanog doba (Ha B - 1 / B - 2). Za ovaj stratum značajan je i kasniji slučajan nalaz kamenih kalupa za izlivanje kopalja i keltova, te keramičkih posuda. Najmladi nalazi (keltsko - latenska keramika) pripadaju kratkotrajnom naselju iz mladeg željeznog doba.

- DONJA DUBICA - ZORICE, Odžak

  Prapovijesno naselje. Na dosta širokom prostoru nalaze se fragmenti keramike i drugi tragovi prapovijesnog naselja. Kasno brončano ili starije željezno doba.
- POTOČANI, Potočani, Odžak

  Novac rimskog cara Klodija Albina (193 -97).
- PRODANOVIĆA KUCE, Gornji Svilaj, Odžak

  Prapovijesno naselje. Smješteno je na blagoj padini Kadra prema koritu Save. Zaprema veći prostor. Kulturni sloj debeo je oko 0,60 m. Pripada eneolitu (kostolačka kultura).
- SELIŠTE, Veliki Drenovac - Potočani, Odžak

  Srednjovjekovna nekropola. Od prvobitnih oko 50 stećaka sačuvana su samo 4 spomenika u obliku sanduka. Kasni srednji vijek.
- TOLIČA BRDO, Novo Selo, Odžak

  Prapovijesno naselje. Na prostoru u obliku površine gredc nadeni su primjerci kućnog lijepa i keltsko - latenske keramike.
- TOPOLOVACA BREGOVI, Donja Dubica - Trnjak, Odžak

  Prapovijesno naselje. Na gredi pored starog rukavca Save izorava se keramika, kućni lijep i životinjske kosti. Kasno bronzano ili starije željezno doba.
- VLADIČKA, Novi Grad, Odžak

  Prapovijesno naselje. Na gredi nedaleko od savskog nasipa. nađeni su po površini brojni ostaci kulturnog sloja. Kasno bronzano ili željezno doba.

Zaštićena ili evidentirana dobra kulturno povijesnog naslijeđa prema evidenciji Zavoda za zaštitu spomenika:

- NEKROPOLA STEĆAKA GROBLJE NA LIPI, Odžak
- CRKVA GLAVOSJEKA SV. IVANA KRSTITELJA, Odžak. 1913 godina
- SPOMENIK NOB - a, u centru Odžaka je grobnica u kojoj su sahranjeni posmrtni ostaci neutvrđenog broja palih boracaNOR-a i revolucije 1941. - 1945. godine.
- BELEDIJA ILI MALA VIJEĆNICA, Odžak

  Istorijska građevina Zgrada opštine (Beledija ili Mala vijećnica) u Odžaku.
- CRKVA USPENJA PRESVETE BOGORODICE, Donja Dubica, Odžak

  Izgrađena je 1911. godine i uništena u Drugom svjetskom ratu te obnovljena 1968. godine. Obnavljana i 1991. godine kada je i posvećena Uspenju Presvete Bogorodice. Od crkvenog inventara sačuvanaje knjiga pjesama na staroslavenskom Pentikostar iz 1881. godine.

Spomenici koje je valorizovala Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika:

- Nacionalni spomenici:
  - Zgrada opštine (Beledija ili Mala vijećnica) u Odžaku, historijska građevina (Odluka br. 06-6-13/03-3 od 2. 7. 2003. godine).

- Privremena lista:
  - Odžak - Donja Dubica - Bogorodičina crkva.

- Lista peticija:
  - Odžačka džamija.

Općina Orašje

Arheološli lokaliteti

Podaci o arheološkim nalazištima iz prapovijesnog doba, doba rimske vladavine i iz srednjeg vijeka preuzeti iz Arheološkog leksiokona Bosne i Hercegovine (Tom 2, Sarajevo 1988. godina) i evidencije Zavoda:

- BRDO, Donja Mahala, Orašje

  Prapovijesno naselje. Leži sjeverno od puta Orašje - Bosanski Šamac. u blizini nasipa na Savi. Kulturni sloj,debljine 0,50-1m, znatno jeoštećen,a sadrži pretežno keltsko - latensku keramiku, u manjem broju. keramiku kasnog brončanog doba.
- DONJA MAHALA (Kućišta), Donja Mahala, Orašje

  Prapovijesno naselje. Dio materijala i osnovne podatke prikupio J. Petrović 1924., a istraživanja vršio M. Mandić 1926. godine. Utvrđeno je postojanje 2 horizonta kulturnog razvoja. Stariji, neolitski, pripada sopotskoj, a mlađi, eneolitički, kostolačkoj kulturi.
- GAJEVI, Donja Mahala, Orašje

  Prapovijesno ostava brončanih predmeta. Na sedmom kilometru od Orašja prema Donjoj Mahali izorana je ostava brončanih predmeta (narukvice, koplja, sjekire i dr.)
- GRADIĆ, Matić, Orašje

  Prapovijesno naselje. Kulturni sloj je dostizao debljinu od 1,50 m. Utvrđena su 2 građevinska horizonta i dvije faze kulturnog razvoja. U periodizaciji vinčanske kulturne grupe, ovo nalazište odgovara vinčansko - pločničkim fazama.
- KOVAČEVAC, Kopanice, Orašje

  Srednjovjekovno naselje. Uz savski nasip, nedaleko od sela, nađen je veći broj fragmenata srednjovjekovne keramike.
- MANŽELJSKI GRAD, Donja Mahala, Orašje

  Kasnoantički burgus.U meandru rijeke Save povišeno zemljište u promjeru oko 60 m sadrži znatne ostatke temelja masivno građenog objekta od kamena i debele kulturne slojeve sa mnogo ulomaka keramičkih posuda rimske provenijencije. Tu je otkriven i novac Konstanciia Klora. Mjesto je bilo u funkciji od kasnog 3. do 6. st., a možda još i u ranom srednjem vijeku.
- ORAŠJE, Orašje

  Slučajni nalaz. Nekoliko bakarnih objekata, možda ostava. Sastoji se od jedne sjekire - čekića i 4 jezičaste sjekire - klina. Eneolitik.
- OŠTRA LUKA, Oštra Luka, Orašje

  Velika ostava rimskog carskog novca pretežno Antoninijana iz 3 v.
- POLOJ, Orašje

  Slučajan nalaz prapovijesnog čamca. Prilikom niskog vodostaja u desnoj obali Save je 1979. pronađen monoksilni prahistorijski čamac. Vjerovatno kasno brončano ili željezno doba.
- POLJE, Vidovice, Orašje

  Rimsko naselje i groblje s paljevinama. Sjeverno od sela nalaze se tragovi naselja iz 2. - 4. st. koji. su najvećim dijelom uništeni. Sjevernije od ovog mjesta, uz rijeku, u probnoj sondi otkrivena je četvorokutnajama u koju je ukopana manja kružna jama koja je sadržavala paljene kosti, keramiku i novac.
- TOLISA, Tolisa, Orašje

  Slučajni nalazi iz neolitika i brončanog doba. Grupu eneolitskih bakarnih objekata (vjerovatno ostava) sačinjavaju: 1 sjekira - čekić i 4 dlijeta. Uz ovu grupu nalaza pominju se i brončani objekti: I srp, 1 naočarasta fibula, narukvica i prsten od žice, dugme i sl. Obje grupe nalaza, navodno, potiču iz tumulusa, što nije vjerovatno, a fibula pouzdano nije iz sjeverne Bosne.
- VIDOVICE, Vidovice, Orašje

Rimski bakreni novac: Traianus (98 - 117), Numerianus (283 - 285) i Konstantinus II (337 - 340).

Zaštićena ili evidentirana dobra kulturno povijesnog naslijeđa prema evidenciji Zavoda za zaštitu spomenika:

- NEKROPOLA STEĆAKA DONJE HRASNO, Orašje
  Na pošumljenom brijegu Orašje oko 500 metara sjevernoistočno od seoskih kuća nalazi se nekropola od 3 stećka (2 sanduka i 1 sjemenjak) postavljenih u pravcu Z-I i bez ukrasa.
- FRANJEVAČKI SAMOSTAN TOLISA, Orašje
  Franjevački samostan Tolisa s Crkvom uznesenja Blažene Djevice Marije izgrađen je u drugoj polovini 19. stoljeća i nalazi se u selu Tolisa, Donja Mahala, Općina Orašje. Godine 1862. počinje izgradnja samostana, a 1864. izgradnja crkve po projektu arhitekte Josipa Vancaša koja je svojim dimenzijama 58.0 x 20.0 metara svojevremeno predstavljala najveću katoličku crkvu u Bosni i Hercegovini. Predstavlja trobrodnu baziliku s dva niz stubova u unutrašnjosti i sa zvonika na pročelju koji su završeni sa lukovičastim toranjskim krovovima što je jedinstven primjer na katoličkim franjevačkim crkvama u BiH. Oslikavanje crkve izvršio je slikar A. Huber iz Tirola čiji rad je stradao u požaru 1917. godine te je obnovljen 1931. godine od stane autora slikara J. Pellarinija.
- AZIZIJA DŽAMIJA, Orašje
  Džamija Sultan Abdul Aziza nalazi se u samom centru grada Orašja i izgrađena je 1863. godine. Osnova džamije je kvadratnog oblika dimenzija 16.0 x 16.0 metara, natkrivena četverovodnim krovom. Džamija ima ulazni trijem sa šest masivnih stubova povezanih lukovima. Munara džamije je kamena sa skromnim stalaktitima ispod šerefeta.
- GREBLJE UZ AZIZIJA DŽAMIJU, Orašje
  U malom greblju s južne strane Azizije džamije sahranjeni su prvi doseljenici Biogradlije. Nišani - nadgrobni spomenici Biogradlija lijepe su izrade od mramora. Poznato je da su to nadgrobni spomenici Bajram bega (1869.g.), Hadži Bekir efendije (1870. g.), kćerke (1875.g.), Halida hanume (1878. g.) i Hadži Ibrahim Edhem bega (1878. g.).
- SPOMENIK NOB - a, Orašje
  U centru Orašja je grobnica sa posmrtnim ostacima neutvrđenog broja borac NOVJ-e poginulih / umrlih 1945. godine.

Spomenici koje je valorizovala Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika:

- Nacionalni spomenici:
  - Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i franjevački samostan u Tolisi, zajedno sa pokretnom imovinom, graditeljska cjelina (Odluka br. 06.1-2-2158/06-4 od 17. 01. 2007. godine).

- Lista peticija:
  - Azizija džamija, Orašje.
  - Obiteljska kuća Živkovića, Orašje.
  - Kuća Mirsada Mahmutspasića, Orašje.

II.9. STANOVNIŠTVO

II.9.1. Kretanje broja stanovnika

Stanovništvo sa svim svojim obilježjima predstavlja glavni planski parametar na temelju koga se definiraju sva planska rješenja.

U proteklih dvadeset pet godina došlo je do velikih promjena na teritoriji BiH, a i u regionu koje su se odrazile i na područje Županije Posavske i značajno promijenile demografske karakteristike.

Analiza demografskog kretanja Županije Posavske u promatranom periodu rađena je na temelju podataka Federalnog zavoda za statistiku i konačnih rezultata popisa stanovništva 2013. godine.

Teritorija Županije Posavske se prostire na površini od 321,04 km², obuhvata 34 naseljena mjesta, u kojima je prema poslednjem popisu stanovništva 2013. godine živjelo 43453 stanovnika.

Tabela br. 59. Kretanje broja stanovnka za period 1997.-2019. godine

	1997.	2001.	2011.	2013.	2019.
Posavska Županija	42.739	43.666	39.585	43.453	41.346
Odžak	10.256	16.055	15.566	18.821	17.834
Domaljevac – Šamac	7.303	5.026	4.551	4.771	4.540
Orašje	24.540	22.585	19.468	19.861	18.972

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Tabela br. 60. Prosječne godišnje stope brojčanog razvoja stanovništva po popisnim periodima

Posavska Županija		
Popisni period	**Promjena**	**Stopa $^{o}/_{oo}$**
1997./2001.	927	5,36
2001./2011.	-4081	-9,80
2011./2013.	3868	46,58
2013./2019.	-2107	-8,28
Općina Domaljevac – Šamac		
1997./2001.	-2.277	-92,34
2001./2011.	-475	-9,92
2011./2013.	220	23,60
2013./2019.	-231	-8,27
Općina Odžak		
1997./2001.	5.799	110,20
2001./2011.	-489	-3,09
2011./2013.	3255	94,66
2013./2019.	-987	-8,98
Općina Orašje		
1997./2001.	-1.955	-20,74
2001./2011.	-3117	-14,82

2011./2013.	393	9,99
2013./2019.	-889	-7,63

Izvor : Nosilac izrade Plana

Analiza kretanja ukupnog broja stanovnika na području Županije Posavske, za razdoblje od 1997.-2019. godine, ukazala je na trend smanjenja ukupnog broja stanovnika. Broj stanovnika smanjen je sa 42739 u 1997.godini na 41346 stanovnika u 2019.godini ili po prosečnoj godišnjoj stopi od 15,1%. Unutar ovog perioda stopa smanjenja stanovništva Županije pokazuje oscilacije sa velikim razlikama u vrijednosti stope.

Razdoblje 1997. – 2001. godina je period u kome je došlo do povećanja broja stanovnika, po stopi od 5,36‰, a stanovništvo se povećalo za 927 stanovnika. U razdoblju 2001. – 2011.godine broj stanovnika se smanjio, po stopi, koja je u ovom razdoblju iznosila -9,80‰, a broj stanovnika se smanjio za 4081 stanovnika. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, broj stanovnika se povećao u odnosu na procjenu broja stanovnika 2011. godine za 3868 stanovnika, ili po prosječnoj godišnjoj stopi od 46,58‰. Naredno razdoblje 2013 – 2019.godine karakterizira smanjenje broja stanovnika. Prosječna godišnja stopa smanjenja broja stanovnika u ovom periodu iznosi -8,28‰, a broj stanovnika se smanjio za 987, sa 43453 stanovnika 2013.godine na 41346 stanovnika 2019.godine.

Općina Domaljevac – Šamac

Općinu Domaljevac – Šamac karakterizira smanjenje ukupnog broja stanovnika u promatranom razdoblju 1997. – 2019.godine. Jedino razdoblje u kome stanovništvo bilježi povećanje jeste razdoblje 2011. do 2013.godine, kada je stopa promjenila predznak, pa je iz negativne prešla u pozitivnu. Stanovništvo se u ovom razdoblju povećalo za 220 stanovnika. Ostala analizirana rarazdoblja promatranja karakterizira smanjenje broja ukupnog stanovništva. Najveći pad u broju stanovnika ostvaren je u razdoblju 1997. – 2001.godine, u kome je stanovništvo smanjilo broj po stopi od -92,34‰. Ostala dva promatrana perioda bilježe usporavanje smanjenja broja stanovnika u odnosu na razdoblje 1997. – 2001.godine. Broj stanovnika se u ovim razdobljima smanjio po stopi od -9,92‰, u razdoblju u 2001 – 2011.godine i po stopi od 8,27‰, u razdoblju od 2013. – 2019.godine.

Općina Odžak

Općinu Odžak karakteriziraju slična demografska kretanja. Razdoblja 1997.-2001.godine i 2011.-2013.godine su razdoblja u kojima je došlo do povećanja broja stanovnika. U prvom razdoblju stanovništvo se povećalo po stopi od 110,20 ‰, a u drugom razdoblju je došlo do smanjenja vrijednosti stope, pa se stanovništvo povećalo po stopi od 94,66‰. Razdoblje od 2001. – 2011.godine karakterizira smanjenje broja stanovnika po stopi od -3,09‰, odnosno za 489 stanovnika. Do smanjenja broja stanovnika je, takođe, došlo u razdoblju od 2013. – 2019.godine. U ovom periodu stanovništvo se smanjilo po stopi od -8,98‰.

Općina Orašje

Općinu Orašje, kao i općinu Domaljevac – Šamac, karakterizira smanjenje ukupnog broja stanovnika u promatranom razdoblju od 1997. – 2019.godine. razdoblje 1997. – 2001.godine je razdoblje u kome se stanovništvo smanjilo za 1995 stanovnika, odnosno po stopi od -20,74‰. U narednom promatranom razdoblju od 2001. – 2011.godine nastavljen je trend smanjenja broja stanovnika. Stopa smanjenja u ovom periodu je iznosila -14,82‰. Zatim je uslijedio period povećanja broja stanovnika. Stanovništvo se u razdoblju od 2011.– 2013.godine povećalo po stopi od 9,99‰, odnosno za 393 stanovnika. Sljedeći period je period smanjenja broja stanovnika. Stanovništvo se smanjilo za 889 stanovnika.

Prirodno i mehaničko kretanje stanovništva

Prirodno kretanje stanovništva i njegove komponente–natalitet (rađanje) i mortalitet (smrtnost) predstavljaju fundamentalnu biološku determinantu demografskog razvitka iz koje rezultira biološka reprodukcija stanovništva.

Tabela br. 61. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine

POSAVSKA ŽUPANIJA	Broj stanovnika	Stopa $^{o}/_{oo}$
PROCJENA 1997.GODINE	**42739**	
Ukupan prirast 1997 -2000	927	5,4
Broj rođenih	691	3,9
Broj umrlih	821	4,7
Prirodni priraštaj	-123	-0,7
Migracioni saldo	1050	6,1
PROCJENA 2001.GODINE	**43666**	
Ukupan prirast 2001 -2010	-4081	-9,8
Broj rođenih	2896	6,9
Broj umrlih	4374	10,5
Prirodni priraštaj	-1478	-3,5
Migracioni saldo	-2603	-6,2
PROCJENA 2011.GODINE	**39585**	
Ukupan prirast 2011 -2012	3868	46,6
Broj rođenih	448	5,4
Broj umrlih	956	11,5
Prirodni priraštaj	-508	-6,1
Migracioni saldo	-4376	-52,7
POPIS 2013.	**43453**	
Ukupan prirast 2013 -2015	-2107	-8,3
Broj rođenih	1021	4,0
Broj umrlih	2871	11,3
Prirodni priraštaj	-1850	-7,3
Migracioni saldo	-257	-1,0
PROCJENA 2019.	**41346**	

Izvor:Nosioc izrade Plana

Komparacijom pokazatelja prirodnog kretanja stanovništava, odnosno njegovih komponenti, u poslednjih 22 godine, uočljivo je smanjivanje nataliteta i povećanje mortaliteta što je prouzrokovalo konstantno smanjivanje prirodnog priraštaja izraženog neprekidnim uvećanjem razlika između broja umrlih i rođenih, a samim tim smanjenje učešća prirodne komponente u obnavljanju stanovništva. Razlozi za takav trend navedenih procesa su ekonomske, socijalne, obrazovne, biološke, psihološke i kulturne prirode (neUposlenost, starenje populacije, kasno stupanje mladih u brak, iseljavanje u druge djelove države i inozemstvo - fertilnog - reproduktivno sposobnog stanovništva, nepostojanje strategije populacione politike i sl...). Kretanje stope nataliteta, kao i trend mortaliteta odražavaju nepovoljnu demografsku tendenciju. Ako se tome doda negativan migracioni saldo, opadanje broja stanovnika direktno je uvjetovanoi kako mehaničkom komponentom tako i prirodnom.

Razdoblje od 1997.- 2001.godine karakterizira niska stopa nataliteta (3,9 ‰) i visoka stopa mortaliteta (4,7 ‰). Stopa prirodnog priraštaja je niska i sa negativnim je predznakom, u odnosu na mehaničku komponentu kod koje je stopa sa pozitivnim predznakom i visoke vrijednosti. Povećanje broja stanovnika ostvareno je mehaničkom komponentom, obzirom da su vrijednosti ove komponente u apsolutnom i relativnom smislu, znatno iznad vrijednosti stope prirodne komponente obnavljanja stanovništva. To ukazuje da je područje Županije Posavske zahvaćeno imigracijom i da je doseljavanje stanovništva značajnije doprinijelo povećanju broja stanovnika u ovom razdoblju.

Pad u broju stanovnika u razdoblju od 2001.- 2011.godine ostvaren je kako negativnim prirodnim priraštajem tako i negativnim migracionim saldom. U ovom razdoblju je evidentno opadanje prirodne komponente obnavljanja stanovništva (smanjenje stope nataliteta i povećanje stope mortaliteta). Razlika između broja živorođenih i broja umrlih se uvećala u odnosu na prethodni period, što je

rezultiralo negativnim prirodnim priraštajem (prosječna godišnja stopa prirodnog priraštaja je iznosila -3,5 ‰). Vrijednost stope nataliteta (6,9 ‰) je niža u odnosu na vrijednost stope mortaliteta (10,5 ‰). Vrijednost stope migracionog salda je u ovom razdoblju sa negativnim predznakom i iznosila je -6,2 ‰. Odseljavanje stanovništva je također utjecalo na smanjenje ukupnog broja stanovnika.

U narednom promatranom razdoblju od 2011.- 2013.godine vrijednosti prirodnog priraštaja i vrijednosti salda migracije su značajno više u odnosu na prethodni period i zadržale su negativan predznak. Vrijednosti stopa nataliteta i mortaliteta su visoke (vrijednost stope natailteta iznosila je 5,4 ‰, a vrijednost stope mortaliteta 11,5 ‰). Prosječna godišnja stopa prirodnog priraštaja iznosila je -6,1 ‰, a vrijednost stope migracionog salda je -52,7 ‰. Obe komponente kretanja stanovništa, prirodna i mehanička, u ovom razdoblju su uticale na smanjenje broja stanovnika, a obzirom da mehanička komponenta ima mnogo veću vrijednost u odnosu na prirodnu komponentu, to znači da je na teritoriji Županije Posavske i dalje prisutna emigracija koja u većoj mjeri doprinosi smanjenju broja stanovnika u odnosu na prirodni priraštaj.

U razdoblju od 2013.- 2019.godine nije bilo većih promjena u mehaničkom i prirodnom kretanju stanovništva, u odnosu na prethodno razdoblje. Stopa prirodnog priraštaja je u apsolutnom i relativnom smislu veće vrijednosti (-7,3 ‰) u odnosu na prethodno razdoblje. Migracioni saldo je sa negativnim predznakom i nižih je vrijednosti u odnosu na prirodni priraštaj. Stope nataliteta i mortaliteta su u blagom opadanju, u odnosu na prethodni period, pri čemu je zadržan trend da je stopa nataliteta niža od stope mortaliteta (stopa natalitat je imala vrijednost 4,0 ‰, a stopa mortaliteta 11,3 ‰). Neprekidno opadanje broja živorođenih i porast broja umrlih dovodi do zabrinjavajuće tendencije, biološke depopulacije. U ovom razdoblju je došlo do smanjenja u broju stanovnika, pri čemu je prirodna komponenta imala prednost u odnosu na odseljavanje stanovništva, obzirom na već pomenute vrijednosti prirodnog priraštaja i migracionog salda.

Općina Domaljevac – Šamac

Općina Domaljevac – Šamac u promatranom periodu bilježi samo razdoblje od 2011. – 2013.godine sa porastom u broju stanovnika. U svim ostali razdobljima broj stanovnika se smanjuje. Smanjenje broja stanovnika ostvareno je kako negativnim prirodnim priraštajem tako i negativnim migracionim saldom. Razdoblje povećanja broja stanovnika je period u kojem je doseljavanje uticalo na povećanje broja stanovnika. U ovom periodu prirodni priraštaj je sa negativnim predznakom. Cjelokupni promatrani period karakteriziraju visoke stope mortaliteta i oscilacije u stopi nataliteta, sa vrijednostima koje su niže od vrijednosti stope mortaliteta.

Tabela br. 62. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine, općina Domaljevac – Šamac

OPĆINA DOMALJEVAC – ŠAMAC	Broj stanovnika	Stopa $^{o}/_{oo}$
PROCJENA 1997.GODINE	**7303**	
Ukupan prirast 1997 -2000	-2277	-92,3
Broj rođenih	76	3,1
Broj umrlih	90	3,5
Prirodni priraštaj	-14	-0,6
Migracioni saldo	-2263	-0,1
PROCJENA 2001.GODINE	**5026**	
Ukupan prirast 2001 -2010	-475	-9,9
Broj rođenih	344	7,2
Broj umrlih	499	10,4
Prirodni priraštaj	-155	-3,2
Migracioni saldo	-320	-6,7
PROCJENA 2011.GODINE	**4551**	
Ukupan prirast 2011 -2012	220	23,6
Broj rođenih	50	5,4
Broj umrlih	106	11,4
Prirodni priraštaj	-56	-6,0

Migracioni saldo	276	29,6
POPIS 2013.	**4771**	
Ukupan prirast 2013 -2015	-231	-8,3
Broj rođenih	80	2,9
Broj umrlih	291	10,4
Prirodni priraštaj	-181	-6,5
Migracioni saldo	-50	-1,8
PROCJENA 2019.	**4540**	

Izvor:Nosioc izrade Plana
Općina Odžak

Općinu Odžak karakteriziraju dva razdoblja u kojima je došlo do porasta u broju stanovnika i dva u kojima se broj stanovnika smanjio. Za razdoblja u kojima je došlo do povećanja broja stanovnika karakteristično je da je doseljavanje stanovništva značajnije uticalo na porast broja stanovnika u odnosu na prirodnu komponentu. Razdoblja u kojima se broj stanovnika smanjio, prirodna komponenta je imala veće učešće u smanjenu broja stanovnika nego migracija. Stope migracionog salda u ovim razdobljima su u apslutnom i relativnom smislu ispod vrijednosti prirodnog priraštaja i u jednom razdoblju su sa negativnim predznakom.

Tabela br. 63. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine, općina Odžak

OPĆINA ODŽAK	Broj stanovnika	Stopa $^{o}/_{oo}$
PROCJENA 1997.GODINE	**10256**	
Ukupan prirast 1997 -2000	5799	110,2
Broj rođenih	179	3,4
Broj umrlih	172	3,3
Prirodni priraštaj	7	0,1
Migracioni saldo	5792	110,1
PROCJENA 2001.GODINE	**16055**	
Ukupan prirast 2001 -2010	-489	-3,1
Broj rođenih	1172	7,4
Broj umrlih	1982	12,5
Prirodni priraštaj	-810	-5,1
Migracioni saldo	321	2,0
PROCJENA 2011.GODINE	**15566**	
Ukupan prirast 2011 -2012	3255	94,6
Broj rođenih	159	4,6
Broj umrlih	414	12,0
Prirodni priraštaj	-255	-7,4
Migracioni saldo	3510	102,1
POPIS 2013.	**18821**	
Ukupan prirast 2013 -2015	-987	-8,9
Broj rođenih	393	3,6
Broj umrlih	1254	11,4
Prirodni priraštaj	-861	-7,8
Migracioni saldo	-126	-1,1
PROCJENA 2019.	**17834**	

Izvor:Nosioc izrade Plana

Općina Orašje

Općina Orašje ima slične demografske karakteristike kao i općina Odžak: dva razdoblja u kojima se broj stanovnika povećeo i dva razdoblja sa samnjenjem broja stanovnika. Povećanje broja stanovnika ostvareno je doseljavanjem stanovništva, obzirom da je prirodni priraštaj negativan i nije imao uticaja na povećanje broja stanovnika. Razdoblje sa najvećim doseljavanjem stanovništva je od 1997. – 2001. godina kada se u općinu doselilo 2075 stanovnika. Na smanjenje broja stanovnika uticale su obje komponente, negativan prirodni priraštaj i odseljavanje staoovništva. Najveće odseljavanje stanovništva dogodilo se u razdoblju od 2001. – 2011.godine, kada je Općinu napustilo 2862 stanovnika.

Tabela br. 64. Prirodno i mehaničko kretanje broja stanovnika za period 1997.- 2019. godine, općina Orašje

OPĆINA ORAŠJE	Broj stanovnika	Stopa $^{o}/_{oo}$
PROCJENA 1997.GODINE	**24540**	
Ukupan prirast 1997 -2000	1955	20,7
Broj rođenih	417	4,4
Broj umrlih	537	5,7
Prirodni priraštaj	-120	-1,3
Migracioni saldo	2075	22,0
PROCJENA 2001.GODINE	**22585**	
Ukupan prirast 2001 -2010	-3117	-14,8
Broj rođenih	1515	7,2
Broj umrlih	2054	9,8
Prirodni priraštaj	-539	-2,6
Migracioni saldo	-2862	-13,6
PROCJENA 2011.GODINE	**19468**	
Ukupan prirast 2011 -2012	444	11,3
Broj rođenih	239	6,1
Broj umrlih	436	11,1
Prirodni priraštaj	-197	-5,0
Migracioni saldo	641	16,3
POPIS 2013.	**19861**	
Ukupan prirast 2013 -2015	-889	-7,6
Broj rođenih	548	4,7
Broj umrlih	1326	11,4
Prirodni priraštaj	-778	-6,7
Migracioni saldo	-111	-0,9
PROCJENA 2019.	**18972**	

Izvor:Nosioc izrade Plana

Vitalne karakteristike

Prirodno kretanje, prirodni razvoj, odnosno kretanje vitalnih događaja stanovništva je u uvjetima mirnodopskog stanja od najvećeg značaja za demografski razvoj u svakom području.

Tabela br. 65. Natalitet, mortalitet i prirodni priraštaj za period 1997 – 2018.godine

Županija Posavska							
Godina	Natalitet		Mortalitet		Prirodni priraštaj		Broj stanovnika
	broj	stopa ‰	broj	stopa ‰	broj	stopa ‰	
1997.	22	0,51	148	3,46	-126	-2,95	42739
1998.	30	0,72	127	3,03	-97	-2,32	41846
1999.	302	7,00	231	5,35	71	1,65	43143
2000.	344	7,89	315	7,22	29	0,67	43609
2001.	338	7,74	362	8,29	-24	-0,55	43666
2002.	363	8,32	416	9,53	-53	-1,21	43644
2003.	313	7,18	405	9,29	-92	-2,11	43588
2004.	308	6,89	403	9,02	-95	-2,13	44686
2005.	284	6,38	462	10,37	-178	-4,00	44548
2006.	265	6,41	410	9,92	-145	-3,51	41339
2007.	278	6,75	496	12,04	-218	-5,29	41187
2008.	251	6,20	447	11,03	-196	-4,84	40513
2009.	255	6,39	491	12,31	-236	-5,92	39886
2010.	241	6,10	482	12,20	-241	-6,10	39520
2011.	228	5,76	479	12,10	-251	-6,34	39585
2012.	220	5,60	477	12,14	-257	-6,54	39307
2013.	167	3,84	469	10,79	-302	-6,95	43453
2014.	212	4,91	505	11,70	-293	-6,79	43175
2015.	193	4,51	465	10,87	-272	-6,36	42784
2016.	144	3,39	502	11,83	-358	-8,43	42452
2017.	154	3,66	434	10,32	-280	-6,66	42044
2018.	151	3,62	496	11,89	-345	-8,27	41721
Općina Domaljevac – Šamac							
Godina	Natalitet		Mortalitet		Prirodni priraštaj		Broj stanovnika
	broj	stopa ‰	broj	stopa ‰	broj	stopa ‰	
1997.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	7303
1998.	0	0,00	4	0,65	-4	-0,65	6145
1999.	39	7,94	41	8,35	-2	-0,41	4911
2000.	37	7,41	45	9,01	-8	-1,60	4993
2001.	38	7,56	51	10,15	-13	-2,59	5026
2002.	36	7,17	39	7,76	-3	-0,60	5024
2003.	38	7,59	49	9,79	-11	-2,20	5007
2004.	34	6,79	31	6,19	3	0,60	5008
2005.	34	6,81	56	11,21	-22	-4,41	4994
2006.	19	4,24	31	6,92	-12	-2,68	4477
2007.	37	8,27	40	8,94	-3	-0,67	4472
2008.	31	7,04	53	12,03	-22	-4,99	4406
2009.	17	3,96	55	12,80	-38	-8,84	4297
2010.	23	5,41	49	11,52	-26	-6,11	4252
2011.	22	4,83	49	10,77	-27	-5,93	4551

2012.	28	6,21	57	12,64	-29	-6,43	4510
2013.	16	3,35	47	9,85	-31	-6,50	4771
2014.	19	4,00	49	10,32	-30	-6,32	4746
2015.	13	2,77	49	10,43	-36	-7,67	4696
2016.	10	2,15	49	10,52	-39	-8,37	4657
2017.	13	2,81	48	10,39	-35	-7,58	4620
2018.	9	1,97	49	10,71	-10	-2,19	4576
Općina Odžak							
Godina	**Natalitet**		**Mortalitet**		**Prirodni priraštaj**		**Broj stanovnika**
	broj	**stopa ‰**	**broj**	**stopa ‰**	**broj**	**stopa ‰**	
1997.	2	0,20	0	0,00	2	0,20	10256
1998.	19	1,84	0	0,00	19	1,84	10344
1999.	60	3,79	56	3,53	4	0,25	15846
2000.	98	6,10	116	7,22	-18	-1,12	16057
2001.	131	8,16	159	9,90	-28	-1,74	16055
2002.	117	7,31	192	12,00	-75	-4,69	16000
2003.	107	6,71	167	10,47	-60	-3,76	15943
2004.	128	7,50	169	9,90	-41	-2,40	17074
2005.	107	6,29	196	11,51	-89	-5,23	17022
2006.	88	5,46	172	10,67	-84	-5,21	16120
2007.	114	7,11	220	13,72	-106	-6,61	16035
2008.	85	5,34	182	11,43	-97	-6,09	15925
2009.	100	6,33	221	13,98	-121	-7,66	15803
2010.	97	6,19	188	11,99	-91	-5,81	15674
2011.	83	5,33	203	13,04	-120	-7,71	15566
2012.	76	4,93	211	13,70	-135	-8,76	15405
2013.	67	3,56	218	11,58	-151	-8,02	18821
2014.	77	4,12	219	11,71	-142	-7,59	18698
2015.	74	3,99	187	10,09	-113	-6,10	18539
2016.	48	2,61	197	10,71	-149	-8,10	18397
2017.	67	3,68	197	10,82	-130	-7,14	18202
2018.	60	3,33	236	13,08	-176	-9,76	18041
Općina Orašje							
Godina	**Natalitet**		**Mortalitet**		**Prirodni priraštaj**		**Broj stanovnika**
	broj	**stopa ‰**	**broj**	**stopa ‰**	**broj**	**stopa ‰**	
1997.	17	0,69	143	5,83	-126	-5,13	24540
1998.	9	0,36	120	4,83	-111	-4,47	24837
1999.	182	8,13	120	5,36	62	2,77	22386
2000.	209	9,26	154	6,83	55	2,44	22559
2001.	169	7,48	152	6,73	17	0,75	22585
2002.	210	9,28	185	8,18	25	1,11	22620
2003.	168	7,42	189	8,35	-21	-0,93	22638
2004.	146	6,46	203	8,98	-57	-2,52	22604
2005.	143	6,35	210	9,32	-67	-2,97	22532
2006.	158	7,62	207	9,98	-49	-2,36	20742

2007.	127	6,14	236	11,41	-109	-5,27	20680
2008.	135	6,69	212	10,50	-77	-3,82	20182
2009.	138	6,97	215	10,87	-77	-3,89	19786
2010.	121	6,18	245	12,50	-124	-6,33	19594
2011.	123	6,32	227	11,66	-104	-5,34	19468
2012.	116	5,98	209	10,78	-93	-4,80	19392
2013.	84	4,23	204	10,27	-120	-6,04	19861
2014.	116	5,88	237	12,01	-121	-6,13	19731
2015.	106	5,42	229	11,71	-123	-6,29	19549
2016.	86	4,43	256	13,20	-170	-8,76	19398
2017.	74	3,85	189	9,83	-115	-5,98	19222
2018.	82	4,29	211	11,04	-129	-6,75	19104

Izvor:Statistički godišnjak/ljetopis Federacije Bosne i Hercegovine 2006,2010,2013,2019.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Iz tabele je vidljivo da su vrijednosti stope nataliteta vremenom opadale, na području Županije Posavske. Stope mortaliteta su na početku perioda bile niskih vrijednosti, ali su vremenom dostigle visoke vrijednosti, iznad vrijednosti stope nataliteta, što je za rezultat imalo niske i negativne stope prirodnog priraštaja. Vrijednosti stope nataliteta su iznosile 0,51 ‰ 1997. godine, a 3,62 ‰ 2018. godine. Mortalitet se u ovom razdoblju kretao između 3,46 ‰ i 11,89 ‰. Prirodni priraštaj je veći dio vremena sa negativnim predznakom (1997. godine -2,95 ‰, a 2018.godine -8,27 ‰). S obzirom da predstavlja rezultantu kretanja mortaliteta i nataliteta, stopa prirodnog priraštaja izravno podražava opadajući trend nataliteta. Pojava postupnog smanjenja nataliteta uvjetuje opadanje biološke reprodukcije stanovništva.

Slična situacija je i po općinama. Stope nataliteta u opadanju, visoke stope mortaliteta i u porastu, a stope prirodnog priraštaja negativne. Općina Domaljevac – Šamac i općina Odžak imaju slične prosječne godišnje stope nataliteta, 5,15‰ i 5,23 ‰. Prosječna godišnja stopa nataliteta za općinu Orašje je 6,16 ‰. Prosječne godišnje stope mortaliteta su se kretale od 9,57 ‰ (Domaljeva – Šamac), 10,0 ‰ u općini Orašje i 10,53 ‰ u općini Odžak.

Migracije

Migraciona kretanja stanovništva, pored prirodnog kretanja, čine značajan faktor u ukupnom kretanju stanovništva i njegovom razmještaju u prostoru. Unutrašnje migracije stanovništva na teritoriji Županije su prikazane na temelju podatka o broju i strukturi osoba koje su mijenjale prebivalište unutar granica Federacije Bosne i Hercegovine (među-općinske), kao i kretanja između Republike Srpske i Federacije BiH (međuentitetske), Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta u promatranom periodu.

Tabela br. 66.: Mehaničko kretanje broja stanovnika za period 2010 – 2019.godine

Županija Posavska					
Godina	**Broj doseljenih**	**Broj odseljenih**	**Migracioni saldo**		**Broj stanovnika**
			broj	**stopa ‰**	
2010.	198	323	-125	-3,16	39520
2011.	149	258	-109	-2,75	39585
2012.	182	333	-151	-3,84	39307
2013.	157	312	-155	-3,57	43453
2014.	161	269	-108	-2,50	43175
2015.	162	216	-54	-1,26	42784
2016.	176	218	-42	-0,99	42452

2017.	169	200	-31	-0,74	42044
2018.	162	203	-41	-0,98	41721
2019.	173	198	-25	-0,60	41346
Općina Domaljevac – Šamac					
Godina	**Broj doseljenih**	**Broj odseljenih**	**Migracioni saldo**		**Broj stanovnika**
			broj	**stopa ‰**	
2010.	17	49	-32	-7,53	4252
2011.	21	25	-4	-0,88	4551
2012.	20	44	-24	-5,32	4510
2013.	13	39	-26	-5,45	4771
2014.	30	38	-8	-1,69	4746
2015.	17	22	-5	-1,06	4696
2016.	26	23	3	0,64	4657
2017.	21	28	-7	-1,52	4620
2018.	21	20	1	0,22	4576
2019.	20	31	-11	-2,42	4540
Općina Odžak					
Godina	**Broj doseljenih**	**Broj odseljenih**	**Migracioni saldo**		**Broj stanovnika**
			broj	**stopa ‰**	
2010.	91	99	-8	-0,51	15674
2011.	61	101	-40	-2,57	15566
2012.	96	158	-62	-4,02	15405
2013.	81	123	-42	-2,23	18821
2014.	83	110	-27	-1,44	18698
2015.	80	118	-38	-2,05	18539
2016.	77	111	-34	-1,85	18397
2017.	89	101	-12	-0,66	18202
2018.	70	108	-38	-2,11	18041
2019.	78	102	-24	-1,35	17834
Općina Orašje					
Godina	**Broj doseljenih**	**Broj odseljenih**	**Migracioni saldo**		**Broj stanovnika**
			broj	**stopa ‰**	
2010.	90	175	-85	-4,34	19594
2011.	67	132	-65	-3,34	19468
2012.	66	131	-65	-3,35	19392
2013.	63	150	-87	-4,38	19861
2014.	48	121	-73	-3,70	19731
2015.	65	76	-11	-0,56	19549
2016.	73	84	-11	-0,57	19398
2017.	59	71	-12	-0,62	19222
2018.	71	75	-4	-0,21	19104
2019.	75	65	10	0,53	18972

Izvor: Migracije stanovništva, statistički bilten:151,165,179,196,212,229

Na temelju podataka datih u tabeli uočava se da je negativan migracioni saldo je bio prisutan u svim prikazanim godinama. Takođe se uočava da stopa migracionog salda opada, odnosno da je niskih vrijednosti na području svih općina. Ukupan broj odseljenih je 841 ili prosječno godišnje 84 stanovnika.

II.9.2. Strukture stanovništva

Struktura stanovništva pokazuje kvalitativne odnose u populaciji. Struktura stanovništva se formira na temelju individualnih karakteristika stanovništva, kao što su spol, starost, aktivnost, narodnost, školska sprema i dr.

Za analizu stanovništva od značaja su starosna, spolna, obrazovna i ekonomska struktura.

Starosna struktura stanovništva

Analiza starosne strukture predstavlja fiziološki okvir za društvenu podjelu rada. Od starosne strukture ovisi prirodni priraštaj stanovništva, veličina radnog kontigenta, kontigent stanovništva za školovanje itd. Ona je funkcija prirodnog kretanja i prostorne pokretljivosti stanovništva, a istovremeno je i njihov faktor.

Tabela br. 67. Starosna struktura stanovništva

Županija Posavska				
Godina	Starosne grupe u %			
	Ukupno	0 – 14	15 – 64	> 65
1997.	100	24,97	68,86	6,16
2001.	100	16,57	73,53	9,91
2011.	100	14,41	69,72	15,85
2013.	100	13,88	70,91	15,21
2019.	100	10,30	72,16	17,53

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Demografske prilike u Županiji Posavskoj govore u pravcu opadanja udjela mladih i posljedično srazmjernog rasta udjela starih osoba u ukupnom stanovništvu, što se negativno odražava na obim radno aktivnog stanovništva i na očekivane ekonomske performanse cjelokupnog područja u narednom periodu.

Starosna struktura stanovništva na području Županije Posavske analizirana je kroz proteklo razdoblje od 1997. do 2019.godine. Promjene u starosnoj strukturi stanovništva Županije promatrane su kroz velike starosne grupe: 0-14, 15-64 i 65 i više godina.

Starosna grupa stanovništva od 0-14 godina, bilježi stalno i ubrzano apsolutno i relativno smanjenje, što je posljedica intenzivnog smanjivanja nataliteta na području Županije, tako da je 1997. godine učestvovala sa 24,97% u ukupnom stanovništvu Županije, a 2019.godine ova kategorija je učestvovala sa 10,30 %.

Kategorija radno sposobnog stanovništva, u dobi od 15-64 godine je povećala svoje učešće u ukupnom stanovništvu 2019.godine (72,16%) u odnosu na 1997.godinu (68,86%), od 3,3 % ukupnog broja radno sposobnog stanovništva. Dalji porast ove kategorije se može očekivati u narednom periodu.

Najstarija kategorija stanovništva Županije (65 i više godina) sa učešćem od 6,16 % u ukupnom stanovništvu 1997.godine bilježi stalno apsolutno i relativno povećanje. U 2019. godini ova kategorija je učestvovala sa 17,53% u ukupnom stanovništvu. Prema popisu 2013.godine učešće starog stanovništva je iznosilo 15,21 %, što ukazuje na proces demografskog starenja stanovništva (po

demografskim kriterijumima kada udjel osoba starih 65 i više godina u ukupnom stanovništvu prelazi 12% riječ je o staroj populaciji). Prirodni proces starenja stanovništva i produžavanjem prosječnog trajanja života, ova starosna grupa će stalno povećavati svoje učešće u ukupnom stanovništvu Županije Posavske. Starost stanovništva je faktor koji ograničava dalji demografski, socijalni, ekonomski, kulturni i prostorni razvitak općine u cjelini. Taj proces uzrokuje mnogobrojne kako demografske tako i socijalne i ekonomske posljedice, koje se manifestiraju kroz smanjenje stope rasta stanovništva, pogoršanje strukture stanovništva, povećanje pritiska na sustav socijalnog osiguranja, smanjenje ekonomske efikasnosti itd.

Općina Domaljevac – Šamac

Starosna struktura na području općine Domaljevac – Šamac je sličnih karakteristika kao i na razini Županije. Kategorija mladog stanovništva od 0-14 godina je smanjila svoje učešće u ukupnom stanovništvu sa 19,20% 1997.godine na 9,47% u 2019.godini. Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine) bilježi mali pad, odnosno 1997.godine radno sposobno stanovništvo je učestvovalo sa 73,30% u ukupnom stanovništvu, a 2019.godine sa 73,19%. Najstarija kategorija stanovništva (65 i više godina) se znatno povećala. U 1997.godini učešće najstarijeg stanovništva je bilo 6,20%, da bi u 2019.godini u ukupnom stanovništvu udio staijih osoba iznosio 17,33%.

Općina Domaljevac – Šamac				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
1997.	100	19,20	73,30	7,50
2001.	100	15,25	70,75	14,00
2011.	100	13,23	73,48	13,29
2013.	100	13,89	70,97	15,14
2019.	100	9,47	73,19	17,33

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Odžak

Na području općine Odžak, kategorija mladog stanovništva (0-14 godina) je u promatranom razdoblju smanjila svoje učešće. Učešće mladih je 1997.godine bilo 28,39% u ukupnom stanovništvu. Do 2019.godine broj mladih se smanjio i njihovo učešće u ukupnom stanovništvu je iznosilo 9,93%. Kategorija radno sposobnog stanovništva (15-64 godine) je također smanjena u promatranom razdoblju, sa 72,70% u 1997.godini na 71,60% u 2019. godini. Kategorija stanovništva od 65 i više godina je konstatno povećavala svoje učešće u ukupnom stanovništvu. U 2019.godini ova kategorija je učestvovala sa 18,47%, što je za skoro tri puta više nego 1997.godine.

Općina Odžak				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
1997.	100	21,10	72,70	6,20
2001.	100	15,86	75,58	8,56
2011.	100	12,72	67,62	19,66
2013.	100	13,59	70,07	16,34
2019.	100	9,93	71,60	18,47

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Orašje

Općina Orašje također bilježi pad broja mladog stanovništva i povećanje radno sposobnog i najstarijeg stanovništva. Najmlađa kategorija stanovništva (0-14 godina) je smanjila svoje učešće za 17,53% u 2019.godini (10,86%) u odnosu na 1997.godinu (28,39%). Kategorija radno sposobnog stanovništva je povećala broj i učešće sa 65,88% (1997.godine) na 72,45% (2019.godine). Najstarija kategorija stanovništva (65 i više godina) bilježi konstantno povećanje, tako da je 2019.godine učestovala sa 16,69% u ukupnom stanovništvu, a 1997.godine sa 5,73%.

Općina Orašje				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
1997.	100	28,39	65,88	5,73
2001.	100	17,36	72,68	9,95
2011.	100	16,06	70,53	13,41
2013.	100	14,15	71,70	14,14
2019.	100	10,86	72,45	16,69

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Spolna struktura stanovništva

Spolna struktura stanovništva na određenoj teritoriji zavisi od strukture živorođene djece, od nejednake smrtnosti, od migracionih kretanja itd. Svi ovi faktori utiču na prirodnu ravnotežu među spolovima.

Kod spolne strukture stanovništva su prisutne teškoće u odnosu na temeljne demografske podatke, pošto nisu publikovani podaci o spolnoj strukturi od nastanka Županije. Obzirom da su podaci o spolnoj strukturi iz popisa 2013. godine dati samo na razini Županije i općina, takvi će biti prikazani.

Tabela br. 68. Starosna i spolna struktura 2013.godine

Starosna i spolna struktura								
Godina	**Županija Posavska**							
	Ukupno		**0 – 14**		**15 – 64**		**> 65**	
	broj	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**
sve	43453	100	6035	13,89	30899	71,11	6519	15,00
muško	21805	50,18	3149	14,44	16016	73,45	2640	12,11
žensko	21648	49,82	2886	13,33	14883	68,75	3879	17,92

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Spolna struktura stanovništva Županije prema popisu iz 2013.godine pokazuje nešto veće učešće muškog stanovništvo (50,18%) u odnosu na žensko stanovništvo (48,82%).

Brojnije muško stanovništvo u najmlađoj starosnoj dobi rezultat je biološkog procesa rađanja većeg broja muške djece.

U radnoj aktivnoj dobi muško stanovništvo ima brojčanu nadmoć, što je vjerojatno posljedica radne imigracije muškog stanovništva.

Brojnije žensko stanovništvo najstarije dobne grupe najvećim dijelom je rezultat dužeg prosječnog života žena, nego muškaraca.

Općina Domaljevac – Šamac

U općini Domaljevac – Šamac prema popisu iz 2013.godine, spolna struktura stanovništva pokazuje nešto veće učešće ženskog stanovništvo (50,26%) u odnosu na muško stanovništvo (49,74%). U najmlađoj starosnoj dobi broj muške djece je veći od broja ženske djece. U kategoriji radno aktivnog stanovništva muško stanovništvo ima brojčanu nadmoć u odnosu na žensko stanovništvo. Broj ženskog stanovništva najstarije dobne grupe je sa većim udjelom nego broj muškog stanovništva.

	Domaljevac - Šamac							
	Ukupno		**0 – 14**		**15 – 64**		**> 65**	
	broj	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**
sve	4771	100	672	14,09	3386	70,97	713	14,94
muško	2373	49,74	347	14,62	1736	73,16	290	12,22
žensko	2398	50,26	325	13,55	1650	68,81	423	17,64

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo
Općina Odžak

Općina Odžak ima iste karakteristike kao i općina Domaljevac – Šamac. Brojnije muško stanovništvo karakteriše najmlađu starosnu dob. U radnoj aktivnoj dobi muško stanovništvo ima brojčanu nadmoć. U kategoriji najstarije dobne grupe brojnije je žensko stanovništvo.

	Odžak							
	Ukupno		**0 – 14**		**15 – 64**		**> 65**	
	broj	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**
sve	18821	100	2552	13,56	13233	70,31	3036	16,13
muško	9373	49,80	1314	14,02	6801	72,56	1258	13,42
žensko	9448	50,20	1238	13,10	6432	68,08	1778	18,82

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Orašje

Spolna struktura u općini Orašje pokazuje veće učešće muškog stanovništva (50,65%) u odnosu na žensko stanovništvo (49,35). Broj muške djece u najmlađoj dobi je nesto malo veći od broja ženske djece. U radno aktivnoj dobi zastupljenije je muško stanovništvo. Najstariju dobnu grupu čini žensko stanovništvo u znatno većem broju nego muško stanovništvo.

	Orašje							
	Ukupno		**0 – 14**		**15 – 64**		**> 65**	
	broj	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**
sve	19861	100	2881	14,15	14280	71,90	2770	13,95
muško	10059	50,65	1488	14,79	7479	74,35	1092	10,86
žensko	9802	49,35	1393	14,21	6801	69,38	1678	17,12

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovanje stanovništva predstavlja prostorno-kulturni stupanj koji je dostiglo stanovništvo promatranog područja, a kako obrazovanje predstavlja i jedan od značajnih uvjeta ekonomskog napretka, to analiza strukture stanovništva po obrazovanju sačinjava jednu od polaznih točaka u proučavanju nekih ekonomskih problema.

Obrazovna struktura stanovništva je data preko strukture stanovništva prema školskoj spremi. Školska i kvalifikaciona struktura predstavljaju značajnu komponentu u izučavanju strukture stanovništva, jer od nje zavisi cjelokupni gospodarski razvoj na jednoj teritoriji, a samim tim i kvalitet okoliša. Školska i kvalifikaciona struktura izravno predodređuje društveno-ekonomski razvoj jednog područja.

Tabela br. 69. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i polu

Posavska Županija	Ukupno		muško		žensko	
	broj	%	broj	%	broj	%
	37418	100	18656	100	18762	100
Bez ikakvog obrazovanja	1877	5,02	367	1,97	1510	8,05
Nepotpuno osnovno obrazovanje	5411	14,46	2125	11,39	3286	17,51
Osnovna škola	8965	23,96	4316	23,13	4649	24,78
Srednja škola	17468	46,68	9831	52,70	7637	40,70
Specijalizacija poslije srednje škole	200	0,53	146	0,78	54	0,29
Viša škola i prvi stepen fakulteta	1001	2,68	572	3,07	429	2,29
Visoka škola/ fakultet/ akademija/univerzitet	2496	6,67	1299	6,96	1197	6,38

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

U okviru cjelokupne obrazovne strukture stanovništva mogu se izdvojiti dvije grupe: pismeni i nepismeni. Pismeno stanovništvo se dalje može klasificirati prema školskoj spremi, odnosno prema stupnju stručnosti.

Analizirajući populaciju stariju od 15 godina, broj osoba bez ikakvog obrazovanja u Županiji Posavskoj iznosi 1877, što je procentualno 5,02 %, od ukupno popisanog broja stanovnika starijih od 15 godina prema najvišoj završenoj školi. Analizom kretanje broja osoba bez ikakvog obrazovanja i njihovo procentualno učešće po spolovima, nepismenost kod žena u odnosu na mušku populaciju je u mnogome izraženija. Nepismenih žena u 2013.godini ima 1510 ili 8,05 % od ukupnog broja nepismenih. U istoj popisnoj godini nepismene muške populacije je 1,97 %. Također je veće učešće osoba ženskog spola sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem (17,51 %), dok je muške populacije u ovoj kategoriji 11,39 %.

U strukturi pismenog stanovništva, odnosno stanovništva po stručnoj spremi preovlađuje stanovništvo sa srednjim obrazovanjem (46,68%), zatim sa osnovnim obrazovanjem (23,96 %), a svega 2,68 % i 6,67% stanovništva imaju više i visoko obrazovanje. Na temelju podataka iz tabele br.65, preocentualno učešće žena sa završenom osnovnom školom je veće nego osoba muškog pola (24,78 % ženskih osoba, 23,13 % muških osoba). Znatno je veće učešće osoba muškog spola sa završenom srednjom školom (52,70 %), dok je procenat ženskog stanovništva sa završenom srednjom školom 40,70 %. Razlika u spolovima kod završene više i visoke škole nije velika. Ukupan broj ženske populacije sa završenom višom i visokom školom iznosi 1626, odnosno 8,67 %. Broj muške populacije sa završenom višom i visokom školom iznosi 1871, a njihovo procentualno učešće je 10,03 %.

Općina Domaljevac – Šamac

U općini Domaljevac – Šamac učešće osoba bez ikakvog obrazovanja u populaciji starijoj od 15 godina iznosi 6,32 %, odnosno 259 osoba. Ukoliko se analizira njihovo procentualno učešće po spolovima, dolazi se do podatka je da nepismenost kod žena izraženija nego kod muškaraca. Broj nepismenih žena u 2013.godini iznosi 205 ili 9,89% od ukupnog broja nepismenih, a broj nepismenih muškaraca, iste godine iznosi 54, odnosno 2,64% od ukupnog broja nepismenih. U strukturi pismenog stanovništva, odnosno stanovništva po stručnoj spremi preovlađuje stanovništvo sa srednjim obrazovanjem (42,79%), zatim sa osnovnim obrazovanjem (23,62 %), a svega 0,73 % i 2,73% stanovništva imaju više i visoko obrazovanje.

Tabela br. 70. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu

Domaljevac - Šamac	**Ukupno**		**muško**		**žensko**	
	broj	**%**	**broj**	**%**	**broj**	**%**
	4099	100	2026	100	2073	100
Bez ikakvog obrazovanja	259	6,32	54	2,67	205	9,89
Nepotpuno osnovno obrazovanje	687	16,76	297	14,66	390	18,81
Osnovna škola	968	23,62	488	24,09	480	23,15
Srednja škola	1754	42,79	973	48,03	781	37,67
Specijalizacija poslije srednje škole	30	0,73	19	0,94	11	0,53
Viša škola i prvi stepen fakulteta	112	2,73	64	3,16	48	2,32
Visoka škola/ fakultet/ akademija/univerzitet	289	7,05	131	6,47	158	7,62

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Odžak

Analizom stanovništva bez ikakvog obrazovanja, u populaciji iznad 15 godina, u općini Odžak utvrđeno je da ukupan broj tih osoba iznosi 899 odnosno, učestvuje sa 5,53% u ukupno popisanom broju stanovnika starijih od 15 godina prema najvišoj završenoj školi. Analizirajući spolove, veći je broj ženske populacije (8,73%) bez ikakvog obrazovanja, u odnosu na mušku populaciju (2,26%). Analizom pismenog stanovništva, utvrđeno je da je po stručnoj spremi najzastupljenije stanovništvo sa završenom srednjom školom (49,90%), zatim sa osnovnim obrazovanjem (24,48 %), a svega 2,24 % i 5,45% stanovništva imaju više i visoko obrazovanje. Ukoliko se razmotri spolna struktura pismenog stanovništva, uočava se da osnovnu školu u većem procentu završava ženska populacija (25,72%) u odnosu na mušku populaciju (23,20%), dok srednju školu završava muška populacija (56,25%) u većem broju u odnosu na žensko stanovništvo (43,67%).

Tabela br. 71. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu

Odžak	Ukupno		muško		žensko	
	broj	%	broj	%	broj	%
	16269	100	8059	100	8210	100
Bez ikakvog obrazovanja	899	5,53	182	2,26	717	8,73
Nepotpuno osnovno obrazovanje	1925	11,83	718	8,91	1207	14,70
Osnovna škola	3982	24,48	1870	23,20	2112	25,72
Srednja škola	8118	49,90	4533	56,25	3585	43,67
Specijalizacija poslije srednje škole	94	0,58	70	0,87	24	0,29
Viša škola i prvi stepen fakulteta	364	2,24	214	2,66	150	1,83
Visoka škola/ fakultet/ akademija/univerzitet	887	5,45	472	5,86	415	5,05

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Orašje

U Općini Orašje broj osoba bez ikakvog obrazovanja iznosi 719, odnosno učestvuju sa 4,22% u ukupno popisanom broju stanovnika starijim od 15 godina. Na temelju podataka prikazanih u narednoj tabeli, učešće ženske populacije bez ikakvog obrazovanja iznosi 6,93 % i znatno je više od broja muške populacije bez ikakvog obrazovanja (1,53%). U strukturi pismenog stanovništva preovlađuje stanovništvo sa srednjim obrazovanjem (44,55%), zatim sa osnovnim obrazovanjem (23,55 %), a svega 3,08 % i 7,74% stanovništva imaju više i visoko obrazovanje. Procentualno učešće žena sa završenom osnovnom školom je veće nego kod osoba muškog spola (24,26 % ženskih osoba, 22,84 % muških osoba). Znatno je veće učešće osoba muškog spola sa završenom srednjom školom (50,46 %), dok je procenat ženskog stanovništva sa završenom srednjom školom 38,58 %.

Tabela br. 72. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu

Orašje	Ukupno		muško		žensko	
	broj	%	broj	%	broj	%
	17050	100	8571	100	8479	100
Bez ikakvog obrazovanja	719	4,22	131	1,53	588	6,93
Nepotpuno osnovno obrazovanje	2799	16,42	1110	12,95	1689	19,92
Osnovna škola	4015	23,55	1958	22,84	2057	24,26
Srednja škola	7596	44,55	4325	50,46	3271	38,58
Specijalizacija poslije srednje škole	76	0,45	57	0,67	19	0,22

Viša škola i prvi stepen fakulteta	525	3,08	294	3,43	231	2,72
Visoka škola/ fakultet/ akademija/univerzitet	1320	7,74	696	8,12	624	7,36

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Tabela br. 73. Nepismeno stanovništvo staro 10 i više godina

Posavska Županija	Ukupno	%
U	929	2,33
M	168	0,84
Ž	761	3,82
Domaljevac - Šamac	Ukupno	%
U	117	2,68
M	23	1,06
Ž	94	4,28
Odžak	Ukupno	%
U	434	2,51
M	64	0,75
Ž	370	4,25
Orašje	Ukupno	%
U	378	2,08
M	81	0,88
Ž	297	3,30

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Broj nepismenih u Županiji, u populaciji starijoj od 10 godina je 929, što je procentualno 2,33 %. Nepismenost kod žena (3,82%) je značajnije izražena nego kod muškaraca (0,84%). Nepismenost u općinama se kao i na razini Županije kreće oko 2,5%. Također je kod žena nepismenost zastupljenija nego kod muške populacije.

Ekonomska struktura stanovništva

Ekonomska struktura stanovništva predstavlja pokazatelj stupnja razvoja gospodarstva određenog područja i nalazi se u korelaciji sa dostignutom razinom i strukturnom proizvodnjom. Gospodarski razvoj neizravno mijenja ekonomsku strukturu stanovništva, dok s druge strane kretanje i struktura radne snage i stanovništva utiče na stupanj i dinamiku gospodarskog razvoja određene sredine.

Socioekonomska struktura koja u određenoj mjeri predodređuje privremeni život nekog područja je aktivizaciona struktura. Aktivizaciona struktura predstavlja raspodjelu stanovništva prema tome da li je aktivno. Na temelju toga stanovništvo se može podjeliti na :

- aktivno,
- izdržavano,
- stanovništvo sa osobnim primanjima.

Aktivno stanovništvo je uposleno stanovništvo. Ono na temelju sopstvenog rada osigurava sredstva za život. Izdržavano osigurava sredstva na temelju tuđeg rada. U izdržavanom stanovništvu je najvećim djelom mlado stanovništvo koje se još uvek nije aktiviralo. Stanovništvo sa osobnim primanjem je stanovništvo koje je izašlo iz aktivizacionog perioda, zbog starosti, bolesti i koje osigursva sredstva za život teemljem ranijeg rada (umirovljenici, invalidi).

Analizom podataka popisa 2013. god. na prostoru Županije Posavske ukupan broj aktivnog stanovništva je 15846 stanovnika, odnosno 35,10 % od ukupnog broja stanovnika Županije. Ovim popisom je zabilježeno učešće uposlenih osoba u ukupnom stanovništvu sa 30,15 %, dok je učešće ekonomski neaktivnih osoba 49,52 %, od čega izdržavanog stanovništva 35,29 % (Tabela u prilogu br.70.).

Od ukupnog aktivnog stanovništva zanimanje je obavljalo 82,89%. Žene u ukupnom aktivnom stanovništvu koje obavljaju zanimanje učestvuju sa 82,02%, dok je njihov udio u grupi izdržavanog stanovništva 21,81%.

Tabela br. 74. Radno sposobno stanovništvo prema statusu u aktivnosti i spolu u 2013.godini

Posavska Županija			**Spol**		
			sve	**muško**	**žensko**
Radno sposobno stanovnštvo			37418	18656	18762
Radna snaga	ukupno		15846	9376	6470
	zaposleni		13135	7828	5307
	nezaposleni	ukupno	2711	1548	1163
		radili ranije	1367	800	567
		bez radnog iskustva	1344	748	596
Ekonomski neaktivni					
ukupno			21572	9280	12292
učenici/studenti (15 godina i više)			3135	1564	1571
umirovljenici			6197	3405	2792
lica koja obavljaju kućne poslove			6026	313	5713
nesposobni za rad			1308	614	694
ostali			4906	3384	1522

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Domaljevac – Šamac

Na prostoru općine Domaljevac – Šamac ukupan broj aktivnog stanovništva je 1887 stanovnika, odnosno 39,53 % od ukupnog broja stanovnika općine. Uposlene osobe učestvuju u ukupnom stanovništvu sa 35,27 %, dok je učešće ekonomski neaktivnih osoba 46,33 %, od čega izdržavanog stanovništva 33,24 %. Od ukupnog aktivnog stanovništva zanimanje je obavljalo 89,24%. Žene u ukupnom aktivnom stanovništvu koje obavljaju zanimanje učestvuju sa 87,97%, dok je njihov udio u grupi izdržavanog stanovništva 21,22%.

Domaljevac – Šamac			**Spol**		
			sve	**muško**	**žensko**
Radno sposobno stanovnštvo			4099	2026	2073
Radna snaga	ukupno		1887	1097	790
	zaposleni		1684	989	695
	nezaposleni	ukupno	203	108	95
		radili ranije	92	51	41
		bez radnog iskustva	111	57	54
Ekonomski neaktivni					
ukupno			2212	929	1283
učenici/studenti (15 godina i više)			392	181	211
umirovljenici			625	355	270
lica koja obavljaju kućne poslove			631	43	588
nesposobni za rad			174	77	97
ostali			390	273	117

Općina Odžak

U općini Odžak ukupan broj aktivnog stanovništva je 6150 stanovnika, odnosno 32,58 % od ukupnog broja stanovnika općine. Uposlene osobe učestvuju u ukupnom stanovništvu sa 26,27 %, dok je učešće ekonomski neaktivnih osoba 53,61 %, od čega izdržavanog stanovništva 39,28 %. Od ukupnog aktivnog stanovništva zanimanje je obavljalo 80,63%. Žene u ukupnom aktivnom stanovništvu koje obavljaju zanimanje učestvuju sa 79,38%, dok je njihov udio u grupi izdržavanog stanovništva 23,28%.

Odžak			**Spol**		
			sve	**muško**	**žensko**
Radno sposobno stanovnštvo			16269	8059	8210
Radna snaga	ukupno		6150	3626	2524
	zaposleni		4959	2955	2004
	nezaposleni	ukupno	1191	671	520
		radili ranije	604	363	241
		bez radnog iskustva	587	308	279
Ekonomski neaktivni					
ukupno			10119	4433	5686
učenici/studenti (15 godina i više)			1157	622	553
umirovljenici			2705	1414	1291
lica koja obavljaju kućne poslove			2699	90	2609
nesposobni za rad			527	267	260
ostali			3013	2040	973

Općina Orašje

U općini Orašje ukupan broj aktivnog stanovništva je 7809 stanovnika, odnosno 39,22 % od ukupnog broja stanovnika Općine. Uposlene osobe učestvuju u ukupnom stanovništvu sa 32,60 %, dok je učešće ekonomski neaktivnih osoba 46,41 %, od čega izdržavanog stanovništva 32,01 %. Od ukupnog aktivnog stanovništva zanimanje je obavljalo 83,13%. Žene u ukupnom aktivnom stanovništvu koje obavljaju zanimanje učestvuju sa 82,64%, dok je njihov udio u grupi izdržavanog stanovništva 20,55%.

Orašje			**Spol**		
			sve	**muško**	**žensko**
Radno sposobno stanovnštvo			17050	8571	8479
Radna snaga	ukupno		7809	4653	3156
	zaposleni		6492	3884	2608
	nezaposleni	ukupno	1317	769	548
		radili ranije	671	386	285
		bez radnog iskustva	646	383	263
Ekonomski neaktivni					
ukupno			9241	3918	5323
učenici/studenti (15 godina i više)			1568	761	807
umirovljenici			2867	1636	1231
lica koja obavljaju kućne poslove			2696	180	2516
nesposobni za rad			607	270	337
ostali			1503	1071	432

Od ukupnog broja kućanstava na području Županije Posavske 29,74 % se bavi poljoprivrednom djelatnošću.

Tabela br. 75. Kućanstva koja obavljaju poljoprivrednu djelatnost

Teritorija	Ukupan broj kućanstava	Kućanstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost	Broj kućanstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost i prodaju proizvode na tržištu
Županija Posavska	13.313	3.960	834
Domaljevac – Šamac	1.312	413	94
Odžak	5.809	1.342	238
Orašje	6.192	2.205	502

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

II.9.3. Kućanstva

Dinamičan razvoj stanovništva u proteklom razdoblju sa faktorima prirodnog i mehaničkog kretanja, a pod uticajem društveno – ekonomskog razvoja, doprinijeli su intenzivnim promjenama broja i strukture kućanstava (raslojavanje složenih obitelji), a posebno samačkih (mladi radnici, učenicii i sl.).

Tabela br. 76. Broj kućanstava prema popisu 2013. godine

Teritorija	Broj stanovnika	Broj kućanstava	Prosječan broj članova
Županija Posavska	43561	13313	3,27
Domaljevac – Šamac	4774	1312	3,64
Odžak	18875	5809	3,25
Orašje	19912	6192	3,21

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Na razini Županije Posavske prosječna veličina kućanstva je 3,27 članova. Najbrojnije su dvočlane obitelji.

Tabela br. 77. Kućanstva prema broju članova

Teritorija	Ukupno	Broj članova								Prosječan broj članova
		1	2	3	4	5	6	7	8 i više	
Županija Posavska	13313	2.537	2.809	2.366	2.606	1.588	803	321	283	3,27
Domaljevac – Šamac	1312	207	230	202	253	216	120	36	48	3,64

Odžak	5809	1.124	1.282	1.016	1.134	644	332	137	140	3,25
Orašje	6192	1.206	1.297	1.148	1.219	728	351	148	95	3,21

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

U općini Domaljevac – Šamac prosječna veličina kućanstva je 3,64 članova. Najbrojnije su četvoročlane obitelji. U općini Odžak dvočlane obitelji su brojčano najzastupljenije, a prosječna veličina kućanstva je 3,25 članova. Općinu Orašje karakterizira najveći broj dvočlanih obitelji, prosječne veličina 3,21 član po kućanstvu.

II.10. KARAKTERISTIKE STANOVANJA

Stambeni fond predstavlja jedan od najznačajnijih dijelova suprastrukture. Na području Županije Posavske najzastupljeniji su indivudalni stambeni objekti. Ukupan stambeni fond 2013.godine je iznosio 17501 stanova u kojima je živjelo 13313 kućanstava.

Odnos broja stanova i kućanstava je najjednostavniji indikator stambenog deficita ili suficita. Stambeni suficit na razini Županije iznosi 4188 stanova.

Tabela br. 78. Stambeni deficit ili suficit

Teritorija	**Stanovi**	**Kućanstva**	**Stambeni suficit/deficit**
Županija Posavska	17501	13313	4188

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Na temelju tabele br.75 najzastupljeniji su stanovi čija je svrha stalno stanovanje i oni čine 74,03 ukupnih stanova. Stanovi koji se koriste za stanovanje sa poslovanjem su slabo zastupljeni i čine 0,66 % od ukupnog broja stanova. Stanovi koji se koriste za odmor i rekreaciju zastupljeni sa 1,80 %, nema vikend naselja, nego su zastupljeni kao pojedinačni objekti. Prazni stanovi čine 22,20 % ukupnog stambenog fonda. Prazni stanovi, koji su u funkciji i mogu se koristiti i stanovi u sezonskom korištenju za stanovništvo koje je na boravku u inozemstvu objašnjavaju suficit stambenog fonda.

Tabela br. 79. Broj i površina stanova po osnovu korišćenja

Teritorija	Ukupan broj stanova, površina u m^2	Stanovi koji se koriste							
		samo za stanovanje	stanovanje i obavljanje djelatnosti	samo za obavljanje djelatnosti	za odmor i rekreaciju	u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	kao drugi stan i koji se nalazi u istom objektu	od strane privremeno prisutnog	prazan stan
Županija Posavska									
broj	17.501	12.956	115	12	316	36	49	131	3.886
površina	1.728.242	1.351.326	17.092	869	14.437	1.771	3.618	12.968	326.161
Domaljevac-Šamac									

broj	1.739	1.285	7	0	7	0	1	5	434
površina	213.070	165.724	1.560	0	461	0	80	816	44.429
Odžak									
broj	7.867	5.621	47	5	96	20	5	62	2.011
površina	732.598	541.315	5.809	455	5.864	1.304	299	6.629	170.923
Orašje									
broj	7.895	6.050	61	7	213	16	43	64	1.441
površina	782.574	644.287	9.723	414	8.112	467	3.239	5.523	110.809

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Domaljevac – Šamac

Od ukupnog broja stanova najzastupljeniji su stanovi čija je svrha stalno stanovanje i oni čine 73,89 ukupnih stanova. Stanovi koji se koriste za stanovanje sa poslovanjem su slabo zastupljeni i čine 0,40 % od ukupnog broja stanova. Stanovi koji se koriste za odmor i rekreaciju zastupljeni sa 0,40 %. Prazni stanovi čine 24,96 % ukupnog stambenog fonda. Prazni stanovi su u nešto većem broju zastupljeni u odnosu na Županiju.

Općina Odžak

U općini Odžak broja stanova, čija je svrha stalno stanovanje, čine 71,45 ukupnih stanova i najbrojnija su kategorija stanova. Po zastupljenosti u odnosu na ukupan broj stanova slijede stanovi koji se koriste za odmor i rekreaciju i oni čine 1,22% od ukupnog broja stanova. Stanovi čija je svrha stanovanje sa poslovanjem su slabo zastupljeni, i čine 0,60 % od ukupnog broja stanova. Prazni stanovi čine 25,56 % ukupnog stambenog fonda. Prazni stanovi su kategorija koja j,e poslije stanova čija je svrha stalno stanovanje, najzastupljenija u ukupnom broju stanova.

Općina Orašje

U općini Orašje najzastupljeniji su stanovi čija je svrha stalno stanovanje i čine 76,63 ukupnih stanova. U odnosu na Županijski prosjek i ostale općine, Orašje ima najveći broj stanova za stalno stanovanje. Stanovi koji se koriste za odmor i rekreaciju čine 2,70% od ukupnog broja stanova. U mnogo manjem procentu su zastupljeni stanovi čija je svrha stanovanje sa poslovanjem i oni čine 0,77 % od ukupnog broja stanova. Prazni stanovi čine 18,25 % ukupnog stambenog fonda.

Veličina stambenog fonda

U poređenju sa strukturom kućanstava izgrađenost stambenog fonda na području Županije Posavske zadovoljava potrebe obitelji sa 4 člana. U ukupnom fondu stanova, najveće učešće imaju trosobni (30,99%), četvorosobni (19,36%), zatim dvosobni (16,57%) i petosobni (16,20%), a najmanje osam i višesobni (2,76%).

Prosječna veličina stambenog prostora, jedan je od važnijih kriterijuma za dostignuti standard stanovanja. Prosječna veličina stana odgovara veličini trosobnog stana. Prosječna veličina stana iznosi oko 98 m^2. Prosječna površina najbrojnijih, trosobnih stanova iznosi oko 79 m^2, četvorosobnih oko 103 m^2, a dvosobnih oko 60 m^2.

Tabela br. 80. Stanovi za stanovanje prema broju soba i površini

	Domaljevac-Šamac		Odžak		Orašje		Kanton Posavski	
Vrste stana	Broj	Površina (m^2)	Broj	Površina (m^2)	Broj	Površina (m^2)	Broj	Površina (m^2)
1-sobni	9	315	121	4.469	405	9.278	535	14.062

2-sobni	215	12.638	1.414	86.583	1.271	74.516	2.900	173.737
3-sobni	321	26.550	2.556	202.461	2.366	188.331	5.243	417.342
4-sobni	337	40.895	1.596	158.133	1.455	152.340	3.388	351.368
5-sobni	416	56.648	1.177	133.173	1.242	168.309	2.835	358.130
6-sobni	233	36.845	599	83.376	688	104.790	1.520	225.011
7-sobni	109	18.591	233	34.673	255	42.952	597	96.216
8 i višesobni	99	20.588	171	29.730	213	42.058	483	92.376
Ukupno	1.739	213.070	7.867	732.598	7.895	782.574	17.501	1.728.242

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Domaljevac – Šamac

U općini Domaljevac – Šamac najveće učešće imaju petosobni (23,92%), četvorosobni (19,38%), zatim trosobni (18,46%) i dvosobni (12,36%). Prosječna veličina stana iznosi oko 122 m^2. Prosječna površina najbrojnijih, petosobnih stanova iznosi oko 136 m^2, četvorosobnih oko 121 m^2, a trosobnih oko 83 m^2.

Općina Odžak

U općini Odžak najveće učešće imaju trosobni (32,49%), četvorosobni (20,29%), zatim dvosobni (17,97%) i petosobni (14,96%). Prosječna veličina stana iznosi oko 93 m^2. Prosječna površina najbrojnijih, trosobnih stanova iznosi oko 79 m^2, četvorosobnih oko 99 m^2, a dvosobnih oko 61 m^2.

Općina Orašje

U općini Orašje najveće učešće imaju trosobni (29,97%), četvorosobni (18,43%), zatim dvosobni (16,10%) i petosobni (15,73%). Prosječna veličina stana iznosi oko 99 m^2. Prosječna površina najbrojnijih, trosobnih, stanova iznosi oko 79 m^2, četvorosobnih oko 105 m^2, a dvosobnih oko 59 m^2.

Tabela br. 81. Stambene zgrade prema broju stanova

Teritorija	Ukupan broj zgrada	Broj zgrada prema broju stanova			
		jedan stan	dva stana	tri stana	sa 4 i više stanova
Kanton Posavski	16166	15569	473	41	83
Domaljevac-Šamac	1678	1640	33	3	0
Odžak	7157	6790	302	30	35
Orašje	7331	7139	138	8	46

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Od ukupnog broja zgrada, najveći broj čine zgrade sa jednim stanom. Prosječna površina jednosobnih stanova na razini Županije iznosi oko 26 m^2, u općini Domaljevac – Šamac je to oko 35 m^2, u općini Odžak jedonosobni stanovi su površine oko 37 m^2 i u općini Orašje njihova površina iznosi oko 23 m^2.

Kvalitet stambenog fonda

Kvalitet stambenog fonda promatran je kroz građevinski materijal od kojeg su zgrade građene, starost stambenog fonda i opremljenost instalacijama i pomoćnim prostorijama.

Period intenzivnije izgradnje stambenog fonda započeo je 1961.godine i trajao do 2010.godine. U ovom periodu izgrađeno je 15371 zgrada, što je više od polovine ukupnog broja zgrada.

Tabela br. 82. Zgrade prema vrsti zgrade, materijalu od koga je izgrađen nosivi sistem i periodu izgradnje

Posavska Županija			
Period izgradnje	Ukupan broj zgrada	Tip zgrade	
		Zgrada od tvrdog materijala - ukupno	Zgrada od mekog materijala - ukupno
do 1945.	150	134	16
1946-1960.	413	397	16
1961-1970.	2185	2164	21
1971-1980.	4638	4656	27
1981-1990.	3796	3782	14
1991-2000.	2737	2712	25
2001-2010.	2015	1985	30
2011. i poslije	187	182	5
UKUPNO	16166	16012	154

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Domaljevac – Šamac

U općini Domaljevac – Šamac, najintezivnije razdoblje gradnje bio je od 1971.godine pa do 2010.godine i tada je izgrađeno ukupno 1419 zgrada.

Domaljevac-Šamac			
Period izgradnje	Ukupan broj zgrada	Tip zgrade	
		Zgrada od tvrdog materijala - ukupno	Zgrada od mekog materijala - ukupno
do 1945.	28	22	6
1946-1960.	33	30	3
1961-1970.	181	176	5
1971-1980.	594	587	7
1981-1990.	361	361	-
1991-2000.	277	277	-
2001-2010.	187	186	1
2011. i poslije	17	17	-
UKUPNO	1678	1656	22

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Odžak

U općini Odžak najviše se gradilo u periodu 1961.godine pa do sad. U tom periodu su izgrađene 6882 zgrade.

Odžak			
Period izgradnje	Ukupan broj zgrada	Tip zgrade	
		Zgrada od tvrdog materijala - ukupno	Zgrada od mekog materijala - ukupno
do 1945.	33	30	3
1946-1960.	162	155	7
1961-1970.	1026	1018	8
1971-1980.	2096	2089	7
1981-1990.	1697	1689	8
1991-2000.	1328	1310	18
2001-2010.	735	727	8
2011. i poslije	80	76	4
UKUPNO	7157	7094	63

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Orašje

Općinu Orašje karakterizira isti period sa najintezivnijom izgradnjom, period od 1961.godine pa do 2010.godine. U ovom periodu su izgrađene 6934 zgrade.

Orašje			
Period izgradnje	Ukupan broj zgrada	Tip zgrade	
		Zgrada od tvrdog materijala - ukupno	Zgrada od mekog materijala - ukupno
do 1945.	89	82	7
1946-1960.	218	212	6
1961-1970.	978	970	8
1971-1980.	1993	1980	13
1981-1990.	1738	1732	6
1991-2000.	1132	1125	7
2001-2010.	1093	1072	21
2011. i poslije	90	89	1
UKUPNO	7331	7262	69

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Opremljenost instalacijama

Opremljenost stanova instalacijama u Županiji Posavskoj nije na zadovoljavajućem stupnju. Opremljenost električnom energijom je zadovoljavajuća sa 99,2 % opremljenih stanova. Mrežom vodovoda opremljeno je 39,7% stanova, a kanalizacijom 26,1 % stanova. Sistem centralnog grijanja je zastupljen u 27,8 % stanova. Najlošije stanje je kod opremljenošću stanova instalacijama prirodnog plina.

Tabela br. 83. Nastanjeni stanovi prema opremljenosti instalacijama

Posavska Županija		Broj stanova	%
Vodovod	javni	5192	39,72
	seoski	1243	9,51
	vlastiti hidrofor	6135	46,94
	nije u funkciji	54	0,41
	nema	447	3,42
Ukupno		13071	100
Kanalizacija	javna	3408	26,07
	zatvorene septičke jame	8154	62,38

	zatvorene septičke jame sa prelivom	892	6,82
	druga riješenja	145	1,11
	nema	472	3,61
Ukupno		13071	100
Električna energija	ima	12966	99,20
	nije priključena	58	0,44
	nema	47	0,36
Ukupno		13071	100
Prirodni plin	ima	187	1,43
	nije priključena	27	0,21
	nema	12857	98,36
Ukupno		13071	100
Centralno grijanje	ima	3628	27,76
	nije priključena	142	1,09
	nema	9301	71,16
Ukupno		13071	100

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Knjiga 5, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Domaljevac – Šamac

Opremljenost električnom energijom je zadovoljavajuća sa 99,5 % opremljenih stanova. Mrežom vodovoda opremljeno je samo 0,1% stanova, a kanalizacijom 0,2 % stanova. Najveći broj stanovništva ima vlastiti hidrofor koji služi za opskrbu vodom. Također, septičke jame su zastupljeniji vid kanalizacije od javnog sustava. Sustav centralnog grijanja je zastupljen u 37,2 % stanova.

Domaljevac-Šamac		**Broj stanova**	**%**
Vodovod	javni	2	0,15
	seoski	16	1,24
	vlastiti hidrofor	1209	93,58
	nije u funkciji	12	0,93
	nema	53	4,10
Ukupno		1292	100
Kanalizacija	javna	3	0,23
	zatvorene septičke jame	1084	83,90
	zatvorene septičke jame sa prelivom	135	10,45
	druga riješenja	9	0,70
	nema	61	4,72
Ukupno		1292	100
Električna energija	ima	1286	99,54
	nije priključena	1	0,08
	nema	5	0,39
Ukupno		1292	100
Prirodni plin	ima	28	2,17
	nije priključena	4	0,31
	nema	1260	97,52
Ukupno		1292	100
Centralno grijanje	ima	481	37,23
	nije priključena	19	1,47
	nema	792	61,30
Ukupno		1292	100

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Knjiga 5, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Odžak

U općini Odžak opremljenost električnom energijom je zadovoljavajuća, sa 98,8 % opremljenih stanova. Mrežom vodovoda opremljeno je 47,9% stanova, a kanalizacijom 38,4 % stanova. Sustav centralnog grijanja je zastupljen u 25,4 % stanova. Najlošije stanje je kod opremljenošću stanova instalacijama prirodnog plina.

Odžak		**Broj stanova**	**%**
Vodovod	javni	2719	47,97
	seoski	1157	20,41
	vlastiti hidrofor	1644	29,00
	nije u funkciji	24	0,42
	nema	124	2,19
Ukupno		5668	100
Kanalizacija	javna	2175	38,37
	zatvorene septičke jame	2865	50,55
	zatvorene septičke jame sa prelivom	414	7,30
	druga riješenja	77	1,36
	nema	137	2,42
Ukupno		5668	100
Električna energija	ima	5601	98,82
	nije priključena	41	0,72
	nema	26	0,46
Ukupno		5668	100
Prirodni plin	ima	49	0,86
	nije priključena	15	0,26
	nema	5604	98,87
Ukupno		5668	100
Centralno grijanje	ima	1439	25,39
	nije priključena	49	0,86
	nema	4180	73,75
Ukupno		5668	100

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Knjiga 5, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Općina Orašje

U općini Orašje opremljenost električnom energijom je zadovoljavajuća, sa 99,5 % opremljenih stanova. Mrežom vodovoda opremljeno je 40,4% stanova, a kanalizacijom 20,1 % stanova. Sustav centralnog grijanja je zastupljen u 27,9 % stanova.

Orašje		**Broj stanova**	**%**
Vodovod	javni	2471	40,44
	seoski	70	1,15
	vlastiti hidrofor	3282	53,71
	nije u funkciji	18	0,29
	nema	270	4,42
Ukupno		6111	100
Kanalizacija	javna	1230	20,13
	zatvorene septičke jame	4205	68,81
	zatvorene septičke jame sa	343	5,61

	prelivom		
	druga riješenja	59	0,97
	nema	274	4,48
Ukupno		6111	100
Električna energija	ima	6079	99,48
	nije priključena	16	0,26
	nema	16	0,26
Ukupno		6111	100
Prirodni plin	ima	110	1,80
	nije priključena	8	0,13
	nema	5993	98,07
Ukupno		6111	100
Centralno grijanje	ima	1708	27,95
	nije priključena	74	1,21
	nema	4329	70,84
Ukupno		6111	100

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Knjiga 5, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Analizirajući podatke na razini općina zaključuje se da je opremljenost stanova električnom energijom u svim općinama na zadovoljavajućem stupnju. Opremljenost javnom vodovodnom i kanalizacionom mrežom je najlošija u općini Domaljevac – Šamac. Za ostale općine se može reći da su na dobrom nivou, ali da svakako treba poboljšati opremljenost stanova ovim vidom infrastrukture. Najlošija je opremljenost stanova centralnim grijanjem i instalacijama prirodnog plina.

Tabela br. 84. Nastanjeni stanovi prema osnovu po kojem kućanstvo koristi stan

	Ukupno	**Vlasništvo**	**Suvlasništvo**	**Srodstvo sa vlasnikom stana**	**Zakup stana-privatno vlasništvo**	**Zakup stana-državno vlasništvo**	**Drugo**
Posavska Županija	13.071	11.979	212	613	168	22	77
Domaljevac-Šamac	1.292	1.231	14	34	4	-	9
Odžak	5.668	5.101	90	349	80	10	38
Orašje	6.111	5.647	108	230	84	12	30

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava/kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini 2013.godine, Knjiga 5, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Stambeni fond, odnosno 91,6 % stambenog fonda se nalazi u privatnom vlasništvu na području Županije. Isto stanje je i u općinama, u privatnom vlasništvu je 95,3% stanova u općini Domaljevac – Šamac, u općini Odžak je to 89,9% stanova i u općini Orašje u privatnom vlasništvu je 92,4%, od ukupnih stanova.

II.11. STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA OKOLIŠ

Proces planiranja i izrade planskih dokumenata je jedan od najbitnijih faktora razvoja društva. Analizirajući postojeće stanje i sagledavajući potrebe, a u skladu sa najvišim kriterijima, Prostorni plan je dokument dugoročnog razvoja, u funkciji integralnog tretiranja problematike uređenja prostora i unapređenja okoliša.

Iako planovi razvoja, kako pojedinačno, tako i sintezno, sami po sebi sadrže mjere zaštite okoliša, ipak je ovaj kompleks pitanja neophodno promatrati izdvojeno, kao koncept okoliša koji mora biti ugrađen u koncept cjelokupnog razvoja društva.

Izdvajanje ove materije u poseban plan, između ostalog, ima za cilj da u širem razmatranju pojedinačnih komponenti okoliša eksplicitno prezentira i objasni pojavu ugroženosti prirode i urbane sredine na konkretnom području i u konkretnim slučajevima, u svrhu sticanja općeg saznanja o potrebi i značaju zaštite i unapređenja okoliša.

U Federaciji BiH upravljanje okolišem je u nadležnosti Federalnog ministarstva okoliša i turizma i županijskih ministarstava. Osim samog zakonskog okvira, od velikog značaja za procese planiranja upravljanja okolišem jeste i postojanje strategija i lokalnih ekoloških akcionih planova, a na području Županije, općine Odžak i Orašje imaju izrađen Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP), dok slični planovi u općini Domaljevac- Šamac i na razini Županije još uvijek nisu izrađeni.

Gospodarske djelatnosti su u Županiji Posavskoj relativno nerazvijene, pa se može reći da i nema nekih većih zagađivača, tako da na stanje okoliša prvenstveno utječu sektor prometa, poljoprivrede, sektor stanovanja, te sami građani. Još uvijek relativno očuvan okoliš predstavlja jedan od najvažnijih resursa Županije, a poljoprivredno zemljište koje zauzima veliki dio ukupne površine Županije, livade, pašnjaci, dostupna pitka voda i endemske biljke, značajni su prirodni resursi koji mogu značajno doprinijeti njenom razvoju.

U Županiji Posavskoj još uvijek nije uspostavljen funkcionalan sustav monitoringa ključnih parametar okoliša, kao ni jedinstveni katastar zagađivača, što znatno otežava procjenu utjecaja stanovništva i postojećih poslovnih subjekata na okoliš. S druge strane, posljednjih godina se uočava kontinuirano povećanje broja poslovnih subjekata (u prvom redu farmi) koji uvjetovani zahtjevima tržišta već pribavili ili su u procesu pribavljanja okolinske dozvole.

Prilikom izrade ovog prostornog plana, korištena metodologija je usklađena sa važećim zakonskim aktima. Tijekom izrade su primjenjivani kriteriji, preporuke, normativi, uvjeti i drugi činioci planerskih postupaka koji su rezultat stručnog i znastvenog istraživanja, a čija je temeljna težnja usklađivanje okoliša, društvene zajednice i materijalnih rezultata njenog rada izražena upravo kroz oblikovanje sredine za čovjeka.

Provedena analiza postojećeg stanja sa stanovišta izvora negativnih uticaja na području Županije Posavske dala je opću sliku stanja okoliša identifikacijom oblika zagađenja koji se ispoljavaju na predmetnom prostoru, promatrajući pojedine segmente, njihovu međusobnu povezanost i uvjetovanost, te efekte koji se ispoljavaju na pojedine segmente okoliša kao što su voda, zemljište, zrak. Važno je napomenuti da se prilikom izrade ovog dokumenta nije raspolagalo dovoljnim brojem adekvatnih podataka iz razloga nepostojanja sustava monitoringa na cijelom području predviđenog obuhvatom.

II.11.1. Voda

Prostor Županije Posavske je na sjevernom dijelu omeđen međudržavnim vodotokom, rijekom Savom, a prostor općine Odžak sa istočne strane rijekom Bosnom. U rijeku Savu, uzvodno od Orašja, ulijeva se rijeka Tolisa koja protječe općinom Orašje i koja predstavlja glavni kolektor unutarnjih voda. Osim toga, cijeli prostor Županije je ispresijecam mrežom kanala čija je svrha dvojaka, s jedne strane kao resursa za opskrbu poljoprivrednog zemljišta, a s druge strane kao dijela infrastrukture za zaštitu od voda.

Najveći pritisak na vodotoke Županije Posavske vrše poljoprivredne otpadne vode, te otpadne vode iz naselja i industrije, a najčešće posljedice unosa enormnih količina zagađenja u vode su kemijska neispravnost, odnosno povišen sadržaj teških metala, amonijaka, nitrata, cijanida, fenola, mineralnih ulja i emulzija, kao i mikrobiološka neispravnost uz povišeno prisustvo ukupnih bakterija. Osim toga na kvalitet voda utječu i drugi faktori kao npr. eksploatacija šljunka, promet, upravljanje šumama ili stupanj angažmana javnosti u procesima planiranja i provođenja mjera za smanjenje zagađenja voda.

Neadekvatna obrada otpadnih voda prepoznata kao jedan od glavnih okolišnih problema. U općini Orašje se otpadne vode ispuštaju u vode rijeke Save bez prethodnog tretmana, dok je u općini Odžak izgrađeno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda, odakle se tretirane otpadne vode ispuštaju u rijeku Bosnu. U ruralnim područjima, gdje ne postoje kanalizacioni sustavi, otpadne vode se odvode u septičke jame, odljeve ili izravno u kanale. Septičke jame su građene uglavnom bez kontrole i mimo tehničkih normi, često na neodgovarajućim lokacijama, tako da postoji realna mogućnost zagađenja okolnih izvorišta. Kompletni i objedinjeni podaci monitoringa bioloških i kemijskih karakteristika kvaliteta voda za područje Županije Posavske još uvijek ne postoje, prvenstveno zbog trenutne podjele nadležnosti za monitoring, nedostatka opreme i kadrova, neusuglašenosti metodologija, te zbog nedostatka financijskih sredstava i efikasnog sustava monitoringa.

Osim već ranije spominjanih pritisaka na kvalitet voda, tome doprinose i odlaganje čvrstog otpada (kako industrijskog, tako i iz naselja), kao i „zagađenost“ vodotokova minama, što je prisutno i na teritoriji Županije. U Županiji Posavskoj još uvijek postoje minirana područja (korita, obalna područja) koja, osim što otežavaju čišćenje, regulaciju i ostale zahvate, za vrijeme poplava kontaminiraju i ostale vodotokove, ali i zemljišta do tada smatrana sigurnim od mina.

II.11.1. Zrak

Parametre aerozagađenja prati Federalni hidrometeorološki zavod, ali broj njegovih postaja je nedostatan za prikupljanje svih potrebnih podataka o kvaliteti zraka koje bi mogle dati jasnu sliku o kvaliteti zraka na području Županije Posavske.

Prema zakonskom okviru, županijski planovi zaštite kvalitete zraka moraju biti usklađeni s Federalnom strategijom zaštite kvaliteta zraka, što Županija Posavska nije još uvijek učinila, odnosno nije donesen plan zaštite kvalitete zraka Županije Posavske. Iako nema egzaktnih pokazatelja o koncentraciji onečišćujućih tvari u zraku na području Županije jer nisu uspostavljene mjerne stanice za kontinuirano praćenje kvalitete zraka, većina aktera smatra da je antropogeno zagađenje zraka na području Županije Posavske izraženo te se posebice izdvajaju produkti sagorijevanja.

Procjenjuje se da najznačajniji pritisci na kvaliteta zraka na području Županije, dolaze prvenstveno od emisija nastalih u sektoru stanovanja (prvenstveno grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora), a potom i od emisija iz prometa, sa deponija otpada, te od emisija od poljoprivrednih djelatnosti. U prilog tome govori činjenica da na području Županije nema izgrađen niti jedan sustav za kolektivno zagrijavanje objekata, a toplotna energija i dio energije za rad manjih industrijskih postrojenja osigurava se prvenstveno iz pojedinačnih kotlovnica.

Povišene koncentracije zagađujućih materija u zraku u periodu sezone grijanja, pokazuju da je sektor zgradarstva sigurno jedan od značajnijih zagađivača zraka i to prvenstveno zbog građevinskih karakteristika zastarjelih i energetski neefikasnih objekata, ali i zbog vrste goriva koja se koriste za rad kotlovnica, gdje u prvom redu dominiraju čvrsta goriva (ugalj), pa tek zatim lož ulje, plin i biomasa.

Poboljšanjem termičke izolacije objekata smanjila bi se potrošnja energije za grijanje prostora, a time i emisije štetnih plinova i čestica u zrak. Značajan pritisak na kvalitet zraka dolazi i iz sektora prometa, što je uglavnom posljedica naglog povećanja broja vozila u prometu, stanja prometne infrastrukture, starosti voznog parka i neadekvatnog održavanja vozila. Osim već navedenih sektora, pritisak na kvalitet zraka dolazi i od emisija sa deponija otpada na kojima se tokom vremena stvara deponijski plin, a sastav deponijskih plinova ovisi od starosti i strukture deponiranog materijala. Uz to, pored deponijskog gasa, u periodu grijanja se zbog prisustva žara i vrelog pepela iz velikog broja individualnih ložišta javljaju i požari na deponijama, što dodatno doprinosi povećanju emisija štetnih materija.

Područja gdje je kvalitet zraka najugroženiji su svakako gradska urbana područja, prvenstveno zbog povećane koncentracije stambenih objekata i prometa, ali ne zanemarujući doprinos poljoprivredne i stočarska proizvodnje koje su nekada locirane vrlo blizu urbanih centara.

II.11.1. Tlo

Zbog prirodnih karakteristika, ali i neadekvatnog korištenja i upravljanja zemljištem i na području Županije Posavske su prisutni degradacija, a time i gubici dragocjenog zemljišta. Oni prvenstveno nastaju na dijelu poljoprivrednog zemljišta, čime ono mijenja svoju prvobitnu namjenu i prestaje biti u funkciji poljoprivredne i stočarske proizvodnje. Gubitak zemljišta je uzrokovan raznim vidovima oštećenja zemljišta kao što su divlje deponije, deponije komunalnog i industrijskog otpada, promjena namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, zapuštanjem i višegodišnjim nekorištenjem za poljoprivrednu proizvodnju, uništavanjem strukture zemljišta zbog nepoštivanja agrotehničkih mjera, vodnom erozijom i kontaminacijom zemljišta nakon poplava, drugim vidovima onečišćenja i postojanjem miniranih područja.

Velike površine pod minama nalaze se neposredno uz naseljena mjesta, a kako se radi istodobno i o plodnim oranicama, ovakvo stanje, osim ugrožavanja života stanovništva, ima utjecaj i na razvoj gospodarstva. Općinske službe ne raspolažu podacima o eventualnim registriranim klizištima. Ako uz to u obzir uzmemo i zemljišta predviđena za gradnju prometne i druge infrastrukture, te zemljišta posebne namjene, trenutni stupanj trošenja zemljišta na području Županije se još dodatno uvećava. Osim već spomenutih, uzroci degradacije, odnosno gubitaka zemljišta leže i u problemima koji su vezani za neodgovarajuće planiranje, korištenje i zaštitu, prvenstveno poljoprivrednog, zemljišta, kao što su:

- nepostojanje dugoročnih strategija održivog planiranja, korištenja i zaštite poljoprivrednog zemljišta na razini Županije
- nepostojanje sustavne kontrole provedbe zakona i drugih akata koji se odnose na zemljišnu politiku
- nepostojanje funkcionalnog sustava monitoringa i jedinstvenog informacijskog sustava o zemljištu, odnosno potencijalnim gubicima zemljišta
- nizak stupanj planiranja, korištenja i zaštite i uređenosti poljoprivrednog zemljišta.

Bonitetna struktura zemljišta u Županiji Posavskoj ukazuje da je najzastupljenije zemljište III. bonitetne kategorije s 44,87 % te II. kategorije 16,3 %.

Promatrajući ukupno stanje zemljišta na području Županije Posavske, zbog nedostatka preciznih i sistematiziranih podataka je nemoguće dati relevantnu procjenu zagađenosti zemljišta, ali je sigurno da ovo područje predstavlja rizično područje, prvenstveno zbog velikog udjela poljoprivrednih površina koje su već ranije naznačene kao potencijalno najveća opasnost za očuvanje kvaliteta zemljišta. Zdravstveno stanje zemljišta nije moguće procijeniti, a što se tiče npr. kiselosti tla i kontaminacije teškim metalima, posredno se može zaključiti da neadekvatne poljoprivredne prakse, zagađeni vodotoci i onečišćen zrak doprinose povećanoj kiselosti tla. Ranija istraživanja kvaliteta parametara zemljišta, generalno pokazuju da, ipak izostaju zemljišta sa značajnijim učešćem teških metala.

II.11.1. Prikupljanje i zbrinjavanje otpada

Na razini Županije Posavske Plan upravljanja otpadom za period 2020. -2025. godina je u fazi usvajanja, dok su općine Orašje i Odžak dio ove problematike uredile u okviru Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP), a općina Domaljevac-Šamac ne posjeduje ovakav tip dokumenta. Iako strategije sa viših razina predviđaju uspostavu regionalnog pristupa upravljanja otpadom, što podrazumijeva udruživanje općina po ekonomskom načelu i zajedničko odlaganje otpada na regionalnim deponijama. Zbog specifične geografske pozicije ŽupanijePosavske ovo pitanje još uvijek nije riješeno. Odlaganje otpada rješava se odlaganjem otpada na općinskim deponijama, kojima upravljaju općine putem komunalnih poduzeća, a ta odlagališta su većinom otvorenog tipa, i ne zadovoljavaju uvjete sanitarnih odlagališta, niti su propisno pripremljena za tu namjenu.

Zbog samog stupnja razvijenosti i strukture gospodarstva, u ovom području se ne stvaraju značajne količine proizvodnog otpada (opasnog i neopasnog). Usluge prikupljanja otpada na području Županije Posavske su organizirane na razini općina. Prikupljanjem i odvozom otpada bave se 3 komunalna poduzeća u vlasništvu općina. Mehanizacija za prikupljanje i zbrinjavanje otpada je uglavnom zastarjela i ima limitirane tehničke performanse. Dodatno, probleme predstavljaju i nedostatak prakse uspostavljanja „reciklažnih dvorišta“, nedostatak specijaliziranih i ovlaštenih poduzeća koja se na ekonomskim načelima bave prikupljanjem i otkupom sekundarnih sirovina, te nedostatak deponija za posebne vrste otpada (medicinski otpad, otpad animalnog porijekla i otpad iz poljoprivrednih djelatnost, električni i elektronički otpad, te ostali proizvodni otpad).

Na predmetnom području trenutno ne postoji niti jedna sanitarna deponija, odnosno regionalni centar za upravljanje otpadom. Otpad sa područja Županje Posavske se odlaže na tri lokalne općinske deponije.

Općina Odžak odlaže otpad na deponiji Neteka površine 17.570 m^2, a općina Domaljevac-Šamac na deponiji Brvnik površine 6.000 m^2.

Općina Orašje odlaže otpad na deponiji „Dusine“ za koju je urađen Glavni projekat sanacije postojeće deponije komunalnog otpada i izgradnja pratećih sadžaja, prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja. Inicijativa je da se ova deponija pretvori u regionalnu sanitarnu deponiju na kojoj bi svoj otpad odlagale pored tri općine iz ŽP i Srebrenik i Gradačac iz Tuzlanske županije te Brčko distrikt.

Deponija „Dusine“ se nalazi južno od centra Orašja, uz magistralnu cestu Tuzla-Orašje (M – 1.8). Ukupna površina polja sanirane deponije iznosi 24.501,2 m^2 sa kapacitetom od 174.231,5 m^3 sa prosječnom visinom sloja otpada od oko 7 m, a obuhvat kompleksa deponije iznosi 52.516 m^2.

Prema raspoloživim podacima[11] dvije općinske deponije (u općinama Orašje i Odžak) imaju izrađene planove prilagođavanja upravljanja otpadom dok općina Domaljevac-Šamac kao dio aktivnosti u 2020. godini planira izraditi Plan prilagođavanja općinske deponije.

Područje Bosanske Posavine je specifično, jer prevladavaju aluvijalni nanosi i jako su visoke podzemne vode zbog blizine rijeke Save, te su brtveni slojevi prijeko potrebni kako bi se spriječila kontaminacija tla i vode onečišćenim vodama.

Objedinjeni podaci za područje Županije Posavske ne postoje, ali prema dostupnim izvorima informacija koje posjeduju institucije Federacije BiH[12], procjena pokrivenosti teritorije Županije odvozom otpada je 60%, dok se proizvodnja otpada procjenjuje na oko 9.500 t/god, tako da je godišnja produkcija otpada po stanovniku na 236 kg/stan/god. Procijenjene količine neopasnog proizvodnog otpada nastalog na području Županije su oko 100 t/god, a metalnog otpada oko 300 t/god.

Pokrivenost stanovništva uslugama prikupljanja i odvoza otpada na području Županije Posavske se kreće od 75% u općini Domaljevac-Šamac do 100% u općinama Orašje i Odžak. Međutim procenat stanovnika obuhvaćenih prikupljanjem i odvozom otpada je mnogo manji. Jedan od razloga leži u činjenici da u općinama Orašje i Domaljevac-Šamac svako kućanstvo i pravna osoba su obavezni da se prijave za usluge skupljanja i odvoza otpada, dok je to u općini Odžak na dragovoljnoj bazi. Drugi razlog jeste da u općinama Orašje i Domaljevac-Šamac pored toga što je obavezna prijava za uslugu odvoza otpada pojedini potencijalni korisnici usluge se ne prijavljuju.

Na području Županije Posavske tijekom 2018. godine prikupljeno je 24.709 tona komunalnog otpada. Pored komunalnog otpad,a u prikupljenu količinu, ulazi i dio posebnih kategorija otpada i otpada iz industrije, jer na području Županije Posavske ne postoji sustavno i organizirano selektivno razdvajanje otpada.

Identificirani problemi u Županiji Posavskoj:

- veliki broj ilegalnih deponija i drugih oblika neadekvatnog odlaganja otpada, uglavnom uz infrastrukturne objekte, lateralne i druge kanale, javne površine, obale i korita vodotoka,

[11] Nacrt Plana upravljanja otpadom Županije Posavske za period 2020.-2025.
[12] Federalni plan upravljanja otpadom 2012.-2017.

- velika količina otpada (ilegalne deponije) nalaze se uz vodotoke: obalu rijeke Save i Bosne kao i u hidromelioracijskom sustavu,
- nedostatak adekvatnih tehničko-tehnoloških mjera na deponiji/odlagalištu otpada koje bi spriječile difuzno zagađenje putem filtriranja otpadne vode,
- javno poduzeće koje gospodari sustavom prikupljanja i odvoza otpada nije opremljeno suvremenom opremom za prikupljanje otpada,
- nepostojanje reciklažnih dvorišta i/ili firma koje se bave prikupljanjem i otkupom sekundarnih sirovina,
- nepostojanje specijaliziranih deponija i posebnog odvoza za različite vrste otpada (industrijski, poljoprivredni, medicinski),
- nepostojanje legislative u oblasti prikupljanja, sortiranja, odlaganja i upravljanja ambalažnim otpadom na lokalnoj razini,
- neuključivanje građana u sustav organiziranog prikupljanja otpada,
- neadekvatno primjenjivanje zakonskih odredbi i nedostatak inspekcijskog nadzora,
- nedovoljno razvijena svijest građana o upravljanju otpadom,
- zemljište zagađeno minsko-eksplozivnim sredstvima.

II.12. KARAKTERISTIKE RAZVOJA TURIZMA NA BAZI PRIRODNE I KULTURNO – POVIJESNE BAŠTINE

Turizam i turistička djelatnost, u dosadašnjem periodu, nisu bili razvijeni niti su imali značajnije učešće u gospodarskom razvoju. Prostornim planom bi trebalo ukazati na temeljne pravce razvoja koji mogu da dovedu da se to učešće poveća. Od razvoja turizma se očekuje da će pored svoje temeljne namjene utjecati i na intezivan sveukupni razvoj Županije.

Suvremena saznanja o prostoru, ukazuju na činjenicu da je korišćenje samo jednog resursa neracionalno, ekonomski neopravdano i da jednostran pristup najčešće dovodi do devastacije prostora, ako se zanemare drugi resursi koje prostor pruža. Početni „sukob interesa“ sa tradicionalnim djelatnostima, vrlo brzo će se prevazići, preorjentacijom ljudske djelatnosti i promjenom namjene prostora. Temelj za razvoj navedenih aktivnosti je izgradnja infrastrukturnih sadržaja kao i maksimalno poštivanje i primjena svih mjera zaštite prirodne sredine.

Najznačajniji turistički potencijali Županije Posavske su rijeke Sava i Bosna. Bogata i raznovrsna ihtiološka ponuda ovih rijeka, te mnogi poribljeni rovovi, nastali iskopavanjem zemlje i eksploatacijom šljunka, ukazuju da je ovo područje izuzetno atraktivno sa stanovišta turističko-ribolovne ponude, te privlači veliki broj turista, naročito u ljetnoj sezoni. U pogledu turističke ponude, ovaj lokalitet nudi mogućnosti lovnog, ribolovnog, rekreativnog i sportskog turizma (splavarenje).

Lovni turizam predstavlja najrazvijeniju turističku ponudu Županije. Lovište općine Odžak poznato je po kapitalnim primjercima srneće divljači, velikom broju divljih svinja i divljeg zeca. Ostala lovišta su uglavnom više zastupljena sa pernatom divljači, među kojima prednjači fazan, koji se redovito unosi u lovište, a tu su još i divlje patke stanarice, ali i divlje patke i divlje guske koje u zimskim mjesecima dolaze u lovište i zadržavaju se u njemu prilikom odmora u preletima iznad ovih prostora.

Kulturno-povijesno nasljeđe (arheološka nalazišta, nacionalni spomenici) predstavljaju bazu za razvoj kulturnog turizma. U tom pogledu mogu se razmatrati arheološka nalazišta iz prapovijesnog, rimskog i srednjevjekovnog razdoblja, srednjevjekovna utvrđenja, stećci i dr. Značajno kulturno - povijesno nasljeđe Županije Posavske predstavljaju i nacionalni spomenici: zgrada općine (Beledija ili Mala vijećnica) u Odžaku, povijesna građevina i Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i Franjevački samostan u Tolisi kao graditeljska cjelina.

Seoski i eko turizam moguće je razvijati u svim naseljenim mjestima kroz osiguranje smještajnih kapaciteta, proizvodnji biološki zdrave hrane, učestvovanje u seoskim radovima i sl. Na teritoriji općine Domaljevac – Šamac se može izdvojiti područje Staklenika kao područje na kojem se može razvijati eko turizam.

II.13. PREVENCIJA, ODNOSNO, OGRANIČENJE EFEKATA PRIRODNIH NEPOGODA I KATASTROFA

Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća zaštita i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća obuhvata: programiranje, planiranje, organiziranje, obučavanje i osposobljavanje, provođenje, nadzor i financiranje mjera i aktivnosti za zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća s ciljem sprečavanja opasnosti, smanjenja broja nesreća i žrtava, te otklanjanja i ublažavanja štetnih djelovanja i posljedica prirodnih i drugih nesreća.

Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, ostvaruje se organiziranjem i poduzimanjem sljedećih mjera i aktivnosti:

- otkrivanje, praćenje i sprečavanje opasnosti od prirodnih i drugih nesreća,
- osmatranje i uzbunjivanje o opasnostima i davanje naputaka za zaštitu i spašavanje,
- obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje,
- organiziranje, opremanje, obučavanje i osposobljavanje civilne zaštite i uspostavljanje i održavanje drugih vidova zaštite i spašavanja,
- mobilizacija i aktiviranje snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje,
- otklanjanje posljedica prirodnih i drugih nesreća do osiguranja osnovnih uslova za život.

Poslove zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ostvaruju se putem civilne zaštite koja predstavlja organizirani oblik zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Civilna zaštita i druge djelatnosti namijenjene za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća imaju humanitarne, nevojne i natpolitičke karakteristike i utemeljene su na solidarnosti i uzajamnom pomaganju svih učesnika u zaštiti i spašavanju.

Zaštitu i spašavanje provode građani, organi vlasti, gospodarska društva i druge pravne osobe, službe zaštite i spašavanja, stožeri, jedinice i povjerenici civilne zaštite, u okviru svojih prava i dužnosti, a na načelima suradnje, solidarnosti i uzajamnosti svih učesnika u sprečavanju, otklanjanju ili ublažavanju posljedica djelovanja prirodnih ili drugih nesreća. Zaštita i spašavanje života i zdravlja ljudi ima prioritet u odnosu na sve druge zaštitne i spasilačke aktivnosti. U slučaju prirodne ili druge nesreće svatko je dužan pomagati u skladu sa svojim mogućnostima i sposobnostima.

Županijska uprava civilne zaštite osnovana je 2004. godine. Operativni centar je formiran 2005. godine. Jedan od bitnih problema u županijskoj Upravi civilne zaštite predstavlja nedostatak tehničkih i materijalnih sredstava.

Sustav zaštite i spašavanja na području Županije Posavske je uspostavljen preko :

- Stožera civilne zaštite kao stručnih i operativnih tijela (županijski stožer i općinski stožeri civilne zaštite),
- Županijske uprave i općinskih službi civilne zaštite (3),
- Povjerenika civilne zaštite u svakoj mjesnoj zajednici (39),
- Službe zaštite i spašavanja formirane su na razini općina dok na razini županije nije formirana. Sve tri općine imaju formirane službe za prvu medicinsku pomoć, Orašje i Odžak imaju službe za spašavanje na vodi i pod vodom.
- Postrojbe opće namjene u Odžaku i Orašju (52+), nedovoljno su opremljene, posjeduju samo dio opreme za pomoć za spašavanje na vodi i pod vodom.
- Javna poduzeća,
- Pravne i fizičke osobe
- Sektorski rukovoditelji obrane od poplave
- Povjerenstva za procjenu šteta
- Vatrogasne postrojbe samo u vidu DVD-a, ukupno šest dragovoljnih društava, sa ukupno 22 aktivna člana. Svaki od navedenih DVD ima zasebnu lokaciju, svoj vatrogasni dom – mjesta za dežurstvo i okupljanje.
- Pet DVD-a djeluje na području općina Orašje i Domaljevac – Šamac, dok jedan djeluje na području općine Odžak, uvezani su u Vatrogasni savez Županije Posavske sa sjedištem u Orašju, a njihov angažman i djelovanje je preko općinskih službi civilne zaštite.

Sve tri općine imaju ustrojene službe civilne zaštite koje djeluju u sastavu općinske javne uprave. Iste su nedovoljno popunjene ljudstvom, kao i materijalno tehničkim sredstvima za zaštitu i spašavanje. U općinama nisu formirani operativni centri.

U prevenciji prirodnih nepogoda i nesreća važnu ulogu ima osmatranje i uzbunjivanje. Služba OiU-a vrši osmatranje, otkrivanje i praćenje opasnosti od prirodnih i drugih nesreća, te pravovremeno izvještava nadležne organe i uzbunjuje stanovništvo o predstojećoj ili nastaloj opasnosti.

Sustav ranog upozoravanja na području Županije Posavske nije u funkciji. Informacije se prikupljaju preko Operativnog centra civilne zaštite koji nije adekvatno opremljen niti popunjen. Najčešće informacije se dobivaju preko Federalnog operativnog centra civilne zaštite, te preko državnog operativnog centra iz Ministarstva sigurnosti, kao i informacije dobivene iz JP Sliva rijeke Save. Ostale informacije se prikupljaju sa terena od mjerodavnih županijskih i općinskih institucija , kao i od samih građana, te vlastitim saznanjima. Putem radio postaja i ostalih javnih glasila građani se obavještavaju o svim oblicima nepogoda.

II.14. MJERE ZAŠTITE STANOVNIKA I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I LJUDSKIM RADOM IZAZVANIH NEPOGODA I KATASTROFA I RATNIH DJELOVANJA

Mjere zaštite i spašavanja predstavljaju organizirane radnje i postupke preventivne i operativne prirode koje pripremaju i provode organi uprave i drugi organi vlasti i pravna lica.
Nosioci zaštite i spašavanja planiraju i pripremaju:

- mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodnih i drugih nesreća;
- mjere i postupke zaštite i spašavanja tokom trajanja prirodnih i drugih nesreća;
- mjere i postupke za ublažavanje i otklanjanje posljedica od prirodnih i drugih nesreća.

Mjere i postupci zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne i druge nesreće obuhvataju sljedeće: aktiviranje štabova civilne zaštite i drugih organa nadležnih za rukovođenje zaštitom i spašavanjem; prikupljanje podataka o prijetećim opasnostima i utvrđivanje razmjera tih opasnosti; organiziranje sistema veza potrebnih za rukovođenje, osmatranje, obavještavanje i uzbunjivanje; aktiviranje pravnih lica prema njihovoj djelatnosti u odnosu na vrste opasnosti; mobilizaciju i aktiviranje odgovarajućih službi zaštite i spašavanja i sredstava za zaštitu i spašavanje i provođenje drugih aktivnosti i mjera značajnih za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti, te zaštitu od takvih opasnosti.

Mjere i postupci zaštite i spašavanja u toku trajanja prirodne i druge nesreće obuhvataju sljedeće: neposredno učešće odgovarajućih službi zaštite i spašavanja, odnosno odgovarajućih jedinica civilne zaštite, kao i povjerenika civilne zaštite u provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja; angažiranje odgovarajućih pravnih lica u zaštiti i spašavanju; sklanjanje ljudi i materijalnih dobara; neposredno provođenje drugih mjera u zaštiti i spašavanju; poduzimanje drugih aktivnosti i mjera na sprečavanju širenja djelovanja nastalih posljedica od prirodne i druge nesreće, odnosno ratnih djelovanja i njihovih posljedica.

Mjere i postupci za ublažavanje i otklanjanje posljedica nastalih od prirodne i druge nesreće obuhvataju sljedeće: angažiranje stručnih ekipa zdravstvene, veterinarske, komunalne i drugih službi iz člana 32. ovog zakona i odgovarajućih jedinica civilne zaštite za provođenje asanacije; stvaranje uvjeta za normaliziranje života ljudi i rada na ugroženom području; prikupljanje podataka i utvrđivanje obima posljedica nastalih od djelovanja prirodne i druge nesreće; organiziranje prikupljanja i raspodjele pomoći nastradalom stanovništvu; provođenje zdravstvenih, veterinarskih i higijensko-epidemioloških mjera zaštite i provođenje drugih aktivnosti i mjera kojima se ublažavaju ili otklanjaju neposredne posljedice izazvane prirodnom ili drugom nesrećom.

Mjere i postupci zaštite i spašavanja utvrđuju se planovima zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća.

II.IV.1. Prirodne nepogode i katastrofe

Prirodne nepogode su događaji koji su uzrokovani djelovanjem prirodne sile na koje ljudski faktor ne može utjecati kao što su: potres, poplava, visoki snijeg i snježni nanosi, olujni ili orkanski vjetar, grad, prolom oblaka, klizište, suša, hladnoća, te masovne pojave ljudskih, životinjskih i biljnih bolesti.

Potresi

Potresi su pretežno tektonskog porijekla, ali se povremeno javljaju i izazvani (tehnogeni).

Područje Županije Posavske se nalazi u zoni maksimalnog očekivanog potresa 7^0 MCS-64 skale („Merkalijeva“ skala intenziteta), za povratni period od 500 godina.

Potres koji predstavlja jednu od težih prirodnih nesreća zahtijeva poduzimanje mjera neprekidnog motrenja koje obavljaj posebno opremljena mreža seizmoloških stanica.

Mjere:

- U cilju umanjenja posljedica po ljude i materijalna dobra od pojave potresa potrebno je neprestano poduzumati preventivne mjere koje će se realizirati kroz prostorne i urbanističke planove Županije i općina.
- Izgradnju stambenih, infrastrukturnih i drugih građevinskih objekata vršiti u skladu sa propisanim tehničkim i drugim normama za izgradnju navedenih objekata u seizmički ugroženim područjima.
- Ukoliko bi došlo do pojave potresa većih razmjera potrebno je poduzeti odgovarajuće mjere koje se odnose na spašavanje ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara, u prvom redu organizirati potragu i spašavanje zatrpanih u ruševinama a potom njihovo zbrinjavanje.
- U cilju što približnije i realnije procjene posljedica po ljude i materijalna dobra u slučaju potresa na prostoru naše Županije, potrebno je imati podatke o strukturi stambenog fonda i cjelokupne infrastrukture.

Poplave

U dosadašnjem periodu, intenzitet poplava na predmetnom području kretao se u rasponu od srednjeg intenziteta do poplava katastrofalnih razmjera. Poplave ostavljaju najteže posljedice na poljoprivrednom zemljištu, stambenim i poslovnim objektima, na općinskim i lokalnim vodnim objektima (voda za piće), na zdravlje ljudi (pojava epidemija). Štete od poplava su tim veće što je više rasla vrijednost dolinskog prostora (naseljavanje, intenzivna poljoprivreda, industrija, prometna infrastruktura i drugo.

Općina Domaljevac – Šamac je pretrpjela ogromne štete izazvane poplavama 2014.godine, pri čemu je oko 95% ukupne površine Općine bilo pod vodom. Poplave su nanijele štetu kućanstvima (1353), gospodarskim subjektima (46), obrtničkim radnjama (17) i javnim ustanovama (18). Također je poplavljeno 1900 ha poljoprivrednih površina. Ukupno procijenjena šteta iznosi oko 55 miliona KM.

Područje općine Odžak predstavlja jedno od najugroženijih područja od poplava u BiH, prvenstveno zbog svog geografskog položaja, jer se nalazi između rijeka Save i Bosne i ugroženo je od poplava koje mogu nastati prelijevanjem ili rušenjem obrambenog nasipa (Savski i Bosanski nasip) koji se proteže čitavom dužinom uz rijeku Savu i od Pruda do Gornje Dubice (Neteka) uz rijeku Bosnu.

Od poplava u ranijem periodu se posebno ističe katastrofalna poplava iz maja 2014. godine kojom je bilo zahvaćeno oko 8500 ha na području općine Odžak. Štete su nastale na 1406 kućanstava sa 3187 članova, a oštećena su i 62 poslovna subjekta, te prateća infrastruktura. Ukupno procijenjena šteta iznosi oko 53 miliona KM.

Prostor općine Orašje može biti ugrožena od poplava rijeke Save, usljed probijanja nasipa, kvara na crpnoj pumpi Tolisa, kao i pojavom podzemnih voda za vrijeme visokog vodostaja rijeke Save.

Nesagledivu štetu i posljedice od poplava, općina Orašje je pretrpjela u maju 2014. godine. Rijeka Sava je prelivanjem preko zaštitnog nasipa izazvala plavljenje svih mjesnih zajednica i ukupnu površinu Općine od 125 km^2, nasuprot poplave koja se dogodila 2010. godine, a pogodila je samo

inundacijski pojas, odnosno površinu od 2,85 km^2. Sličan je trend zabilježen i u vremenu trajanja poplava koji se sa 42 dana 2010.godine produžio na 71 dan 2014.godine. Ukupno procijenjena šteta poplave iz 2014.godine iznosi oko 80 miliona KM, dok je šteta od poplava 2010.godine iznosila oko 5 miliona KM.

Mjere:

- kroz preventivne i operativne planove obrane od poplava kako na županijskoj tako i na općinskim razinama osigurati uvjete za poduzimanje mjera koje će spriječiti i ublažiti ljudske gubitke i materijalne štete, sukladno s odgovarajućim propisima sa kojima se uređuje ova oblast,
- izvršiti sve potrebne pripreme za blagovremeno angažiranje potrebnog ljudstva, tehničkih i materijalnih sredstava za potrebe obrane od poplava kao i za potrebe ublažavanja nastalih posljedica,
- pravilno upravljati i redovito održavati one vodoprivredne objekte koji su u nadležnosti Županije i općina,
- u postupku gradnje građevinskih objekata u blizini vodoprivrednih objekata poštovati sve zakonom predviđene mjere i radnje,
- provoditi kontrolu nad korištenjem vodotoka u razne svrhe.

Suša

Do pojave suše, u klimatskom području u kome se nalazi Županija Posavska, može doći uslijed visokih temperatura zraka i nedostatka kišnih i snježnih padavina u dužem vremenskom periodu.

Najintezivnije djelovanje suše registrirano je u ljetnjim periodima 2007. i 2012. godine, uz vrlo visoke temperature zraka (preko 40^0 C). Obzirom da je predmetno područje svojim većinskim djelom poljoprivredni kraj, suša kao prirodna katastrofa vrlo nepogodno djeluje na gospodarski razvoj Županije. Sve duža sušna razdoblja rezultiraju sve većim zabilježenim štetama.

Za vrijeme trajanja sušnog perioda dolazi do drastičnih smanjenja razine vodotoka, a kao krajnja najteža posljedica suše može biti izbijanje zaraznih bolesti odnosno epidemija, zbog nedostatka vode za piće i higijenske potrebe.

Mjere:

- uvoditi navodnjavanje u proces poljoprivredne proizvodnje,
- proširiti opskrbu vodom za piće stanovništva putem javnih vodovoda,
- planirati i osigurati dostavu vode cisternama u slučaju suše za najugroženije potrošače,
- osigurati dovoljne količine vode za slučaj gašenja požara koji su naročito učestali u vrijeme suše.

Tuča (grad, led)

Tučom nazivamo atmosfersku padalinu koja je u čvrstom stanju (led) promjera 5 mm ili više koji svojim udarom izaziva velika oštećenja i uništava poljoprivredne i šumske kulture a može prouzrokovati i štete na građevinskim i drugim objektima.

Teritorija Županije ima u prosjeku dva dana godišnje sa tučom. Najčešće ovakvo nevrijeme se javlja u razdoblju od travnja do listopada. U posljednjih nekoliko godina opasnost od tuče raste i to zbog povećanja srednje godišnje temperature kao i naglih temperaturnih amplituda.

Najčešće štete od tuče na ovom području trpi poljoprivredna proizvodnja, a u rjeđim slučajevima i građevinski i drugi objekti.

Na području Županije nije organizirana zaštita od tuče, tako da se i iz tih razloga povećava opasnost od iste.

Mjere: Uslučaju naleta tučonosnih oblaka pravovremeno izvršiti obavješćivanje i uzbunjivanje građana Županije kako bi isti mogli poduzeti odgovarajuće mjere zaštite.

II.14.2. Tehničko – tehnološke nesreće

Prijetnju od tehničko – tehnoloških nesreća predstavljaju: veliki šumski požari i požari na stambenim, poslovnim, industrijskim i drugim objektima, rušenje, pucanje, slijeganje nasipa na Savi, eksplozije plina i dr.

Požari

Požar kao nekontrolirana vatra, obično se pojavljuje uslijed nepravilnosti u svim sredinama u kojima se živi i radi. Uzrok za izbijanje šumskog pa i svakog drugog požara predstavlja svaki toplinski izvor koji djeluje na zapaljivu materiju tako da se ona može zapaliti.

Na području Županije Posavske su najzastupljeniji poljski požari, a zatim slijede šumski požari, dok su požari na objektima najmanje zastupljeni. Ova struktura požara je u korelaciji sa strukturom korištenja zemljišta na području Županije gdje dominira poljoprivredno zemljište. U brežuljkastom području Županije moguća je pojava požara u šumama uslijed visokih temperatura, udara groma, nekontroliranog odlaganja otpada, čišćenja poljoprivrednih imanja, upaljene vatre koju ostavljaju izletnici (nepažnja) ili namjernog izazivanja požara.

U zadnjih nekoliko godina na području Županije Posavske bio je relativno veći broj uglavnom manjih požara na obiteljskim kućama i gospodarskim objektima sa manjim materijalnim štetama. U većini ovih požara uzrok je nehat, nepažnja i neispravna elektroinstalacija.

Granični prijelazi preko kojih se pored ostalih roba obavlja i prijevoz lako zapaljivih materija također povećava požarnu opasnost na ovom području.

Veliki broj benzinski crpki gdje se drže veće količine pogonskog goriva, a na pojedinim i određene količine plina (plinske boce) predstavlja moguću opasnost za izbijanje požara većih razmjera. Također, kao potencijalne opasne lokacije za nastajanje i širenje požara mogu se smatrati domaćinstva i privredni subjekti koji za potrebe grijanja koriste manje spremnike lož ulja i drugih energenata.

Zbog nepostojanja profesionalnih vatrogasnih brigada u akcijama gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od vatrene stihije, uključena su samo dragovoljna vatrogasna društva.

Mjere: Zbog postojanja niza požarnih opasnosti potrebno je stalno i sustavno poduzimati mjere da se mnogobrojni izvori opasnosti za izbijanje požara potpuno uklone ili eventualno svedu na minimum. To dalje podrazumjeva:

- Nužno je da pravne osobe koje raspolažu sa većim količinama lako zapaljivih materija posebnu pozornost posvete provođenju preventivnih mjera zaštite od požara i da raspolažu sa odgovarajućom opremom i sredstvima koje im nalažu važeći propisi,
- Posebnu pozornost posvetiti edukaciji stanovništva i odgovornih osoba u poduzećima i mjestima gdje se okuplja veći broj ljudi u cilju što bolje zaštite ljudi i materijalnih dobara od požara.
- Dosljedno provoditi propise kada je u pitanju gradnja objekata i davanje uporabne dozvole za iste sa aspekta zaštite od požara.
- Kroz inspekcijske nadzore uklanjati uočene nedostatke koji bi mogli biti potencijalni uzročnici požara.

II.14.3. Rizik od minsko-eksplozivnih sredstva (MES) i neeksplodiranim ubojitim sredstvima (NUS)

Postojanje neeksplodiranih ubojitiih i minsko eksplozivnih sredstava na dijelovima analiziranog prostora predstavlja specifičan oblik zagađenja tla u smislu mogućnosti korištenja površina kao i mogućih posljedica po zdravlje ljudi.

Pored mnogo uloženog napora i značajnog napretka u rješavanju problema u prethodnom periodu, činjenica je da zaostala minska polja, koja su rasprostranjena po cijeloj Županiji, predstavljaju jednu od glavnih prepreka za sigurnost građana i socio-ekonomski razvoj ovog područja.

Hazard ima prekogranični karakter u domenu miniranosti obalnog pojasa i korita rijeke Save što uvjetuje njenu plovnost. U cilju otklanjanja pomenutog hazarda uspostavljena je saradnja sa Agencijom za plovnost rijeke Save.

Posebna opasnost poslije rata su zaostala minsko - eksplozivna sredstva kojih je bilo najviše uz rijeku Savu na području naseljenih mjesta Novi Grad, Gornji Svilaj, Tišina i uz rijeku Bosnu na području naseljenih mjesta Novo Selo i Gornja Dubica. Također, rizična područja na prostoru Županije su i polje na putu od Lepnice prema Vidovici, minsko polje preko nasipa na samom sjeveroistoku kod naselja Kopaonice i u naselju Brvnik uz kanal Ljeskova.

Na području općine Orašje veliko minsko polje se nalazi na putu od Lepnice prema Vidovici, gdje se minsko polje proteže na duljini cca 3,5 km. Minsko polje se nalazi u šumskom području što stvara veliki problem. U blizini naselja Kopaonice se nalazi minsko područje koje se nalazi na samom nasipu, koje se također nalazi na šumskom području. Ovo minsko polje utječe i na to da se pomenuti nasip ne može sanirati dok se ne izvrši deminiranje. Na području općine Odžak minsko polje se nalazi u blizini naselja Novi Grad, na poljoprivrednom području „Ratar“, a proteže se sve do naselja Donja Dubica – Osječak. Na području općine Domaljevac – Šamac minsko polje se nalazi u naselju Tišina, uz rijeku Savu i u naselju Brvnik, uz kanal Ljeskova.

Veliki problem za minska područja predstavljaju poplave, gdje prilikom istih može doći do pomjeranja mina. Samim tim se ne može utvrditi njihova točna lokacija. Prilikom plavljenja rijeke Save u 2014. godini, tj. pucanjem nasipa Kopanice, rijeka Sava potopila je veliko minsko polje na graničnom području Brčko distrikta i općine Orašje gdje su se stvorili problemi od aktiviranja neeksplodiranih ubojnih sredstava nakon povlačenja vode.

Pored poplava problem predstavlja što sva minska polja nisu označena, a dešavaju se i slučajevi da stanovništvo uklanja oznake opasnosti, što za poslijedicu ima povećan rizik od nesreće izazvane neeksplodiranim ubojnim sredstvima.

Tabela br. 85. Privremeno neupotrebljive površine (minirane)

	Površina Županije (ha)	Sumnjive površine (ha)	Struktura (%)
Županija Posavska	32104,11	1416,78	4,41
Domaljevac - Šamac	3683,39	157,53	4,28
Odžak	16534,41	757,56	4,58
Orašje	11886,31	501,69	4,22

Izvor: BHMAC, Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini

Mjere: Mjere sanacije podrazumijevaju uklanjanje MES – a i NUS – a, te privođenje namjeni sanirnih površina.

Deminiranje terena je aktivnost na pregledu i čišćenju terena od zaostalih mina, minsko-eksplozivnih i neeksplodiranih ubojitih sredstava.

U cilju ograničavanja negativnih efekata neophodno je:

- Stalno upozoravati stanovništvo na opasnost od zaostalih mina, minskoeksplozivnih i neeksplodiranih ubojitih sredstava putem svih vrsta usmenih, pisanih i elektronskih medija, je jedan od najvažnijih segmenata preventivne zaštite,
- Edukacija građana, posebno školske djece i omladine,
- Obilježavanje kontaminiranih zona odgovarajućim znacima (minska polja) također treba da bude jedan od prioritetnih zadataka sa ciljem predupređenja neželjenih posljedica.

II.15. ANALIZA I OCJENA STANJA U PROSTORU

Na strukturu i korišćenje prostora na području Županije Posavske uticao je njen specifičan položaj i povijesni razvoj, resursi i vrijednosti, kao i razvojni procesi koji su se dešavali u prošlosti.

Županija Posavska je jedna od deset županija/kantona Federacije Bosne i Hercegovine (BiH). Smještena je u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i na zapadu, istoku i sjeveru se graniči sa Republikom Hrvatskom. Sastoji se od tri općine: Orašje, Domaljevac-Šamac i Odžak. Orašje je glavni grad Županije Posavske, i u njemu je sjedište izvršne vlasti Županije. Sjedište zakonodavne vlasti je u Domaljevcu-Šamcu, dok je u Odžaku sjedište sudske vlasti.

Heterogenost prirodnih resursa ogleda se u izraženoj izdiferenciranosti reljefa. Predmetno područje karakteriše ravničarski i brdoviti tip reljefa.

Šume i šumsko zemljište
Postojeća šumovitost Županije iznosi 10,96 %, što je ispod prosjeka šumovitosti Federacije Bosne i Hercegovine koja iznosi 58%. Promatrano sa aspekta stupnja zadovoljenja, odnosno površini šuma po stanovniku, može se konstatirati da teritorija Županije ima nepovoljan bilans (0,08 ha/st), koji je dosta ispod preporučenih evropskih normativa (0,30 ha/st). Međutim, veliko učešće izdanačkih šuma u ukupnom bilansu šuma (40%), kao i veliki udio šuma u privatnom vlasništvu (87%) od ukupnog šumskog fonda, predstavljaju osnovna obilježja sveukupnog šumskog fonda Županije i ne daje mogućnost korišćenja šuma u gospodarske svrhe. Šumski posjedi u državnom i privatnom vlasništvu su uglavnom šumske kulture, izdanačke šume, šibljaci unutar pojasa šuma, goleti unutar pojasa šuma, neproduktivne površine u pogledu šumarstva, uzurpacije, usitnjeni, sa nepovoljnom uzgojnom strukturom, kao i nepovoljnom zalihom drvne mase.

Poljoprivredno zemljište
Poljoprivredno zemljište na području Županije predstavlja jednu od najvrijednijih kategorija za razvoj i zauzima značajnu površinu obuhvata. U okviru poljoprivrednog zemljišta obradive površine čine 97,25% što je veoma važan pokazatelj obzirom da obradive površine čine osnovu poljoprivredne proizvodnje. Oranične površine u strukturi poljoprivrednog zemljišta učestvuju sa 89,37%, što ukazuje na potrebu za daljim racionalnim korištenjem obradivih površina koje čine temelj poljoprivredne proizvodnje. Bonitet obradivog poljoprivrednog zemljišta ukazuje na neophodnost zaštite najkvalitetnijeg poljoprivrednog zemljišta kako bi se povećala proizvodnja na ovim zemljištima, obzirom da je najzastupljenija II i III bonitetna kategorija obradivog zamljišta. Obzirom da zauzimaju značajniju površinu u odnosu na pašnjake i livade, oranične površine sa 89,37% učešća u poljoprivrednom zemljištu, otvaraju mogućnost intenzivnog razvoja ratarstva koje u područjima na nižim nadmorskim visinama predstavlja temelj razvoja poljoprivredne proizvodnje.

U odnosu na granične vrijednosti, poljoprivredne i obradive površine su iznad limita, što znači da je temeljni razvojni potencijal izuzetno visok, sa velikim mogućnostima da se održi poljoprivredna proizvodnja za osguranje potreba stanovništva za hranom.

Mineralne sirovine
Na teritoriji Županije Posavske poznato je postojanje više različitih vrsta mineralnih sirovina kao što su: glina, krečnjak, pijesak, šljunak i termomineralne vode, ali je istraženost mineralnih resursa veoma niska.

Vodotoci
Vodotoci na području Županije raspoređuju se u I kategoriju. Kao najveći uzročnici zagađenja tla identificirani su neadekvatno odloženi otpad iz poslovnih subjekata i kućanstava, otpadne vode septičkih jama, preliva i direktnih izlijevanja u tlo, neadekvatno i nekontrolirano korištenje kemijskih sredstava u poljoprivredi.

Stanovništvo
Prostorna distribucija stanovništva je prilično neuravnotežena. Najgušće naseljena općina je Orašje sa 159,62 st/km^2, a najređe naseljena općina je Odžak sa 107,86 st/km^2. Općina Domaljevac – Šamac ima gustoću naseljenosti od 123,27 st/km^2. U općini Odžak najgušće je naseljeno naselje Odžak i naselja oko njega, Potočani, Posavska Mahala i Novo Selo. U općini Domaljevac – Šamac sa najvećom gustoćom naseljenosti je naseljeno mjesto Domaljevac, zatim Bazik, pa Grebnice. U općini

Orašje, najveći broj naselja ima gustoću naseljenosti od 150-200 st/km^2, njih 6 (Donja Mahala, Kostrč, Tolisa, Matići, Bok, Oštra Luka), a najagušće naseljena mjesta su Ugljara i Orašje.

Ukupan broj stanovnika u Županiji, u periodu od 1997-2019. godine, imao je trend smanjenja ukupnog broja stanovnika. Unutar ovog perioda stopa smanjenja stanovništva Županije pokazuje oscilacije sa velikim razlikama u vrijednosti stope. Broj stanovnika smanjen je sa 42739 u 1997.godini na 41346 stanovnika u 2019.godini ili po prosečnoj godišnjoj stopi od 15,1 %. Unutar ovog perioda stopa rasta stanovništva Županije pokazuje relativno usporavanje intenziteta pada broja stanovnika Županije, jer je u periodu 1997 – 2001.godine iznosila -9,8 ‰, a u poslednjem periodu 2013. – 2019. godine je iznosila -8,3 ‰. Vrijednosti prirodnog priraštaja konstantno opadaju i veći vremenski period su sa negativnim predznakom. Analiza unutanjih migracija stanovništva Županije pokazuje emigraciju u razdoblju 2010.- 2019.godine. U cijelom promatranom razdoblju stopa migracionog salda je sa negativnim predznakom. Starosna struktura stanovništva pokazuje da je stanovništvo Županije Posavske zrelo i naginje ka starom stanovništvu, obzirom da je udio mladog stanovništva samo 10,3 %, a udio starih 17,5 %. Analiza obrazovne strukture stanovništva je relativno povoljna. U populaciji starijoj od 10 godina 2,3 % je nepismeno stanovnišvo. Od stanovništva starijeg od 15 godina najveće učešće ima stanovništvo sa završenim srednjim (46,68%) i osnovnim obrazovanjem (23,96%), a kada se tome doda stanovištvo sa završenim višim i visokim obrazovanjem to je 80,52% ukupnog kontigenta. Radni kontigent (žene 15-59 god. i muškarci 15-64 god.) čini 73,79 % ukupne populacije. Ukupan broj aktivnih osoba je 10642 (najveći broj aktivnih je u tercijarnim djelatnostima), a opća stopa aktivnosti 35,7. Iskorišćenost radnog kontigenta je 19,7 %. Stupanj uposlenosti i aktivnosti stanovništva Županije je ispod federalne razine. Stupanj neuposlenosti iznosi 38,5%, u odnosu na federalnu razinu je za 1,4% iznad. Prosječna veličina kućanstva iznosi 3,27 članova. Najbrojnija su kućanstva sa dva člana.

Stanovanje

Odnos broja stanova i kućanstava je najjednostavniji indikator stambenog deficita ili suficita.Na teritoriji Županije postoji stambeni suficit od 4188 stambenih jedinica. U ukupnom fondu stanova, najveće učešće imaju trosobni (30,99%), četvorosobni (19,36%), zatim dvosobni (16,57%) i petosobni (16,20%), a najmanje osam i višesobni (2,76%). Prosječna veličina stana iznosi 98 m^2. Najzastupljeniji su stanovi čija je svrha stalno stanovanje i oni čine 74,0 % ukupnih stanova. Stanovi koji se koriste za stanovanje sa poslovanjem su slabo zastupljeni i čine 0,6 % od ukupnog broja stanova. Stanovi koji se koriste za odmor i rekreaciju zastupljeni sa 1,8 %, nema vikend naselja, nego su zastupljeni kao pojedinačni objekti. Prazni stanovi čine 22,2 % ukupnog stambenog fonda.

Društvena infrastruktura

Na prostoru Županije Posavske postojeća prostorna distribucija ustanova javnih službi je raznolika i ovisi od veličine naselja, broja stanovnika određenog područja i udaljenosti naselja od gradskog naselja. Razvijenost javnih službi u naseljima na području Županije je veoma različita, posebno analizirajući po pojedinim oblastima. Najlošije stanje je u oblasti socijalne zaštite, jer ni u jednom seoskom naselju ne postoje ustanove ovog tipa. Od objekata socijalne zaštite u općinskim centrima se nalazi Centar za socijalni rad. Predškolski odgoj i obrazovanje organizirano je u općinskim centrima. U ostalim naseljima nisu zastupljeni objekti predškolskog odgoja i obrazovanja. Osnovni odgoj i obrazovanje organizirano je u u 7 centralnih i 12 područnih škola, u 125 odjeljenja. Srednje obrazovanje i odgoj je organizirano u 48 odjeljenja, u 3 srednje škole, gimnazije, srednjim strukovnim školama i formirano je za obrazovanje đaka sa cijele teritorije Županije Posavske. U Orašju postoje ispostave fakulteta Sveučilišta u Mostaru, koji nema svoj objekat. Zdravstvena zaštita je riješena kroz ustanove primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite. Najbrojnije su ustanove obiteljske medicine, što ukazuje na razvijenost primarne zdravstvene zaštite. Djelatnost kulture je dovoljno i ravnomjerno razvijena, iako se uglavnom sve zanačajne manifestacije odvijaju u općinskim centrima. U ostalim naseljima postoje društveni domovi kulture. Mrežu objekata za tjelesni odgoj odlikuje jednostranost. Dominiraju otvorena školska igrališta, stadioni i zatvorene dvorane za tjelesni odgoj. Prema prostornim normativima objekti javnih službi u postojećem stanju, generalno na području Županije Posavske zadovoljavaju površinom.

Sistem naselja

Naseljsku strukturu Županije čini mreža od 34 naseljenih mjesta. U naseljskoj strukturi Županije dominiraju velika naselja. Mrežu naselja čine sljedeće kategorije centara:

- Centar I kategorije (županijski centar) – Orašje,
- Centar II kategorije (općinski centri) – Domaljevac, Odžak,

- Prigradska naselja – Ugljara, Donja Mahala, Novo Selo, Potočani, Posavska Mahala,
- Primarno seosko naselje – sva ostala naselja.

Analizom prostorno-morfološke strukture mreža naselja je pravilno organizirana, sa prihvatljivim radijusima dostupnosti centara I i II kategorije.

Gospodarstvo

Temelj gospodarskog razvoja Posavske Županije čini prerađivačka industrija (prerada drveta, osim namještaja, prerada voća i povrća; izvoz metalnih proizvoda i strojeva za obradu metala; električnih strojeva, aparata i uređaja, prerada i proizvodnja proizvoda od plastičnih masa) kao i trgovina. Brojni unutarnji i spoljni faktori, procesi tranzicije, uticali su na to da Županija po stupnju razvijenosti spada u grupu nerazvijenih županija/kantona Federacije BiH. U Županiji Posavskoj procjenjuje se da GDP (bruto domaći proizvod) iznosi 212.803 tisuće KM što u odnosu na GDP Federacije Bosne i Hercegovine iznosi 1,3%. Procjena GDP-a po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) iznosi 5.414 KM ili 77,3 % prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine. Broj poslovnih subjekata u Županij Posavskoj i učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata Federacije BiH sa 1,7%. Od ukupnog broja registriranih poslovnih subjekata tercijarni sektor dominira na području u odnosu na sekundarni i primarni. Broj poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima preovladava u odnosu na broj poslovnih subjekata u proizvodnim djelatnostima. Udjel poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima iznosio je 77,00%, a u proizvodnim djelatnostima 23,00%, na razini Županije.

Telekomunikaciona infrastruktura

Postojeću telekomunikacionu infrastruktura čine tri operatera: BH Telecom, m:tel i HT Eronet.

Elektroenergetska infrastruktura

Elektroenergetsku infrastrukturu karakteriziraju naponski nivoi 110kV, 35kV i 10(20)kV. S obzirom da je prostor Županije Posavske geografski odvojen na dvije zasebne cjeline (prva cjelina- općine Orašje i Domaljevac-Šamac, druga cjelina- općina Odžak), analogna situacija je i u vezi stanja napajanja električnom energijom. Naime, prva cjelina je napojena preko glavne elektroenergetske uporišne točke TS 110/35/10(20)kV „Orašje, koja je napojena dvostrano preko DV-a 110 kV Orašje-Županja i DV-a 110 kV Orašje-Brčko. Iz ove TS radijalno (jednostrano) su napojene preko pripadajućih 35 kV dalekovoda glavne dvije uporišne elektroenergetske točke, a to su TS 35/10(20) kV „Tolisa" i TS 35/10(20) kV „Domaljevac". TS zadovoljavaju potrebnom snagom i osiguran je vrlo visok stupanj pouzdanosti napajanja. Druga elektroenergetska cjelina (općina Odžak) je na 110 kV nivou napojena preko glavne elektroenergetske uporišne tačke TS 110/35/10(20) kV „Odžak", a na 35 kV razini također ima mogućnost dodatnog rezervnog napajanja i preko DV 35 kV „Odžak-Modriča".

Vodoopskrba

Organiziranim sustavom vodoopskrbe na području Županije obuhvaćeno je oko 38% stanovništva, što je znatno ispod stope priključenja u neposrednom okruženju, dok se ostali dio stanovništva vodom opskrbljuje iz manjih lokalnih vodovoda ili iz individualnih izvora vode (bunara).

Kanalizacija

Za odvođenje otpadnih voda na većini teritorije Županije ne postoje organizirani sustavi za odvodnju, izuzev užih dijelova naseljenih mjesta Orašja i Odžaka. Procjena je da je tek 22% stanovništva Županije priključeno na kanalizacione sustave, što je znatno ispod stope priključenja u neposrednom okruženju ili na razini Federacije BiH (57,5% stanovništva). Gradnja kanalizacionih sustava nedovoljno prati dinamiku razvoja vodoopskrbe, čak i u općinskim centrima.

Prometna infrastruktura

Na teritoriji Županije postoje tri magistralne, dvije regionalne i lokalne kategorizirane i nekategorizirane ceste. Magistralne i regionalne ceste M14.1, M14.2 i R464a se ukrštaju u centralnom dijelu urbanog područja općine Odžak čime je narušen sam kvalitet odvijanja prometa na ovima dionicama, jer dolazi do preplitanja sa gradskim cestama čime je narušen i sam kontinuitet prometa. Magistralne ceste M14.2 (M207), M1.8 (M113) i regionalna cesta R463 (R25I) se križaju na teritoriji općine Orašje. Stanje magistralnih, regionalnih i lokalnih kategoriziranih cesta je u relativno dobrom stanju. Posebno treba istaći kao nedostatak nedovoljno uređenih površina za parkiranje, nedovoljno razvijen javni transport putnika i nerazvijen biciklistički i pješački promet, kako gradski tako i rekreativni.

Okoliš

Provedena analiza postojećeg stanja na području Županije dala je opću sliku stanja okoliša promatrajući pojedine segmente, njihovu međusobnu povezanost i uvjetovanost kao što su voda, zemljište, zrak, te negativni utjecaji koji se manifestiraju u većem ili manjem obimu. Temeljni problem zagađenja atmosfere je nepostojanja jedinstvenog sustava toplifikacije. Zagrijavanje objekata se vrši pomoću pojedinačnih kotlovnica u poslovnom objektima kao i peći za zagrijavanje u objektima individualnog stanovanja. Najznačajniji pritisak na atmosferu, na području Županije Posavske, postoji zbog emisija od poslovnih subjekata, zbog grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora, a potom, zbog emisija iz prometa, emisija sa deponija otpada i emisija iz poljoprivrednih djelatnosti.

Kulturno nasljeđe

Na području Županije Posavske kao kulturna dobra evidentirani su arheološki lokaliteti iz prapovijesti, rimskog i srednjeg doba. Osim arheoloških lokaliteta, na predmetnom području nalaze se kulturna dobra proglašena Nacionalnim spomenicima, dobra na Privremenoj listi nacionalnih spomenik, listi peticiji za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom i dobra u evidenciji Zavoda za zaštitu spomenika. Nacionalni spomenici evidentirani na području obuhvata Plana su:

- Zgrada općne (Beledija ili Mala vijećnica) u Odžaku, povijesna građevina.
- Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i Franjevački samostan u Tolisi, zajedno sa pokretnom imovinom kao graditeljska cjelina.

II.16. MOGUĆI PRAVCI RAZVOJA ZAVISNO OD PRIRODNIH I RADOM STVORENIH USLOVA, KAO I USLOVA EKONOMSKOG RAZVOJA

Polazišta za sagledavanje mogućih pravaca razvoja Županije Posavske čine pravci i tendencije gospodarskog razvoja i pravci kretanja stanovništva, kao i ispoljene potrebe i mogućnosti temeljnih funkcija Županije.

Mogući pravci daljeg prostornog razvoja Županije u izravnoj su vezi sa dvije grupe faktora:

- interni faktori: prirodni resursi, ljudski resursi, oprema, tehnologija, razvijenost infrastrukture, stanje urbanog okruženja, poslovna klima, zakonska regulativa
- eksterni faktori: geografska i geopolitička pozicija, opća makroekonomska i politička kretanja u BiH, nepovoljni trendovi itd.

Na temelju dosadašnjih analiza prirodnih uvjeta, prostornih potencijala i stvorenih građevinskih i infrastrukturnih fondova, glavni pravci razvoja Županije su:

- Stvaranje imidža i brenda Županije Posavske, koji treba da bude prepoznatljiv u regionalnim, nacionalnim i međunarodnim okvirima i baziran na ekonomski najznačajnijim aktivnostima i to: poljoprivredi (uz razvoj prerađivačke prehrambene industrije) i industriji zasnovanoj na razvoju malih i srednjih preduzeća.

- Razvoj poluintenzivne poljoprivredne proizvodnje

  Poljoprivredne površine u Županiji zauzimaju 68,80 % ukupne površine Županije i prvi je po značaju prirodni resurs Županije. Poljoprivredno zemljište predstavlja temelj razvoja poluintezivne poljoprivrede.

- Šumske površine zauzimaju 10,96 % ukupne površine Županije.

  Šume u Županiji imaju na prvom mjestu općekorisne funkcije: očuvanje biodiverziteta, zaštita zemljišta, zaštita klime, proizvodnja kisika, razvoj turizma, rekreacije, lova, estetska uloga šuma, kao i gospodarske funkcije.

- Razvoj industrije i oblikovanje savremene prostorne organizacije industrije saglasno principima održivog razvoja u pravcu povećanja uposlenosti, jačanja konkurentnosti i unapređenja identiteta Županije Posavske. Respektujući postojeću strukturu, tradiciju, potencijal i mogućnosti razvoja, konkurentne oblasti industrije su prehrambena, drvna industrija, zatim metalska, industrija alata, plastike i dr.

- Modernizacija postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih sistema.
  Prostorno – regionalna pozicija i geoprometni značaj Županije, kao izuzetno važan i uticajan faktor na moguće pravce razvoja Županije definirani su koridorom magistralnog cestovnog pravca M14.2 i M14.1, kao i koridorima regionalnog putnog pravca u zapadnom dijelu općine Odžak i središnjem dijelu općine Orašje. Ovi koridori predstavljaju glavne osovine buduće organizacije, što omogućava dalji razvoj, povezivanje prema regionalnom okruženju i širim prostorima.

- Umanjivanje i zaustavljanje negativnih demografskih tokova, i to prvenstveno negativnog prirodnog priraštaja, nepovoljne starosne strukture i negativne stope migracija. U skladu sa takvim strateškim opredjeljenjem planska rješenja se definišu na način da doprinesu ostvarivanju temeljnih ciljeva u demografskom razvoju. Pošto je jedan od prioritetnih ciljeva izrade Prostornog plana obezbjeđenje uslova za ravnomjerni prostorni razvoj, kroz optimalno aktiviranje svih potencijala i plansko stimulisanje nedovoljno razvijenih djelova, prioritet prilikom definisanja planskih rješenja predstavljaju naselja koja se odlikuju najslabijim demografskim potencijalom.

- U planskom periodu treba razvijati policentrični sistem naselja, sa odgovarajućim standardom urbane opreme, te društvene i komunalne infrastrukture, što predstavlja značajku za moguće pravce razvoja u procesu planirane decentralizacije u demografskom, gospodarskom, infrastrukturnom i urbanom smislu.

- Poboljšanje kvaliteta življenja građana kroz podizanje kvaliteta usluga koje im pružaju javne institucije i dostupnosti javnih službi svim stanovnicima. To se postiže kroz prostornu distribuciju, modernizaciju, povezanost i pristupačnost mreža usluga i objekata javnih službi (naročito zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite i kulture).

- Unapređenje sistema zaštite i razvoj nepokretnih kulturnih dobara i prirodnih dobara na principima održivosti, odnosno njihova prezentacija u sklopu turističke ponude Županije Posavske.

- Život u zdravoj životnoj sredini, što podrazumjeva dalju zaštitu životne sredine i unapređenje njenog kvaliteta, sa osnovnim ciljevima: unapređenje upravljanja otpadom; unapređenje upravljanja zaštitom i korišćenjem voda; zaštita zemljišta od zagađenja i degradacije; očuvanje kvaliteta vazduha; zaštita biljnih i životinjskih vrsta, staništa i biodiverziteta; zaštita od elementarnih nepogoda i udesa; razvoj ekološke svjesti stanovništva; i razvoj institucionalnog kapaciteta i sistema monitoringa životne sredine.

III. OPĆI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA

Do kraja planskog horizonta (2039. godina - horizont približavanja temeljnim ciljevima prostornog razvoja), Županija Posavska treba da postane teritorija koja se skladno razvija na način usklađen sa interesima okoliša, sa dinamičnim gospodarstvo zasnovanom na znanju, sa prijatnim društvenim i kulturnim okruženjem orijentiranim na održiv razvoj, i da se dokaže kao poslovni, turistički i obrazovno-kulturni centar, sa visoko razvijenim kapacitetima za proizvodnju i privlačenje investicija, sa građanskim društvom aktivno uključenim u proces odlučivanja (uz komunikaciju sa općinskom upravom) i sa kontinuiranim rastom dohotka građana.

U proteklom periodu obavljena su vrlo obimna istraživanja o strukturi i prirodnim karakteristikama prostora Županije Posavske, analizirane su mogućnosti toga prostora sa svim njegovim prirodnim osobinama i resursima značajnim za razvoj u budućnosti. Na taj načina dobiven je detaljan uvid u strukturu korištenja prostora Županije Posavske i o mogućnostima koje pruža za dalji razvoj u budućnosti.

U kreiranju ciljeva polazi se i od općeprihvaćenih smjernica budućeg globalnog razvoja, kao:

- Poboljšanje kvaliteta života;
- Aktiviranje svih potencijala područja radi ekonomskog napretka i smanjenja stupnja nerazvijenosti;
- Uravnoteženi prostorni razvoj na lokalnoj i regionalnoj razini i integriranje u regionalno okruženje, kroz poboljšanje prometne pristupačnosti prigraničnih i seoskih područja;
- Osiguranje dugoročne zaštite i integriranog upravljanja prirodnim i kulturnim resursima, usuglašavanje sa evropskom praksom i povećanje broja turista i turističkih kapaciteta.

Među općim, zajedničkim ciljevima, izdvajaju se, oni čije dostizanje stvara povoljne mogućnosti za dalji razvoj, a koji su kompatibilni i sa Strategijom razvoja Županije Posavske za period 2016-2020. godine, kao:

- Korištenjem povoljnog geografskog položaja i poslovnog ambijenta sa razvijenim malim i srednjim gospodarstvom i obrtništvom te dobrim uvjetima za razvoj poljoprivrede, omogućiti razvoj Županije Posavske.
- Stvoriti preduvjete za poboljšanje položaja socijalno osjetljivih skupina i unaprjeđenje obrazovnih i zdravstvenih usluga, razvojem društvene infrastrukture i jačanjem javnog sektora kao istinskog servisa građana i ljudi koji borave na području Županije Posavske.
- Uspostaviti modernu, teritorijalno izbalansiranu i ekonomski održivu javnu i komunalnu infrastrukturu koja u potpunosti zadovoljava potrebe stanovništva i gospodarstva.
- Uspostaviti funkcionalan sustav integralnog upravljanja okolišem i održivog iskorištavanja prirodnih resursa.

U daljoj razradi postavljaju se i dodatni opći ciljevi prostornog uređenja Županije:

- Definisanje i pozicioniranje općinskog centra Orašje kao regionalnog centra u Federaciji BiH i Bosni i Hercegovini, a također i definiranje mjesta i pozicije čitave teritorije Županije Posavske u regionalnom okruženju i evropskom kontekstu.
- Jačanje funkcionalnih veza sa okruženjem: transgranična suradnja sa državama i općinama u okruženju, razvoj transregionalne suradnje;
- Veća kohezija prostora, putem razvoja i poboljšanja infrastrukturnih mreža, kao i povećanje dostupnosti društvenoj infrastrukturi, posebno za stanovnike seoskih naselja.
- Povećanje ekonomske konkurentnosti Županije Posavske kroz prestruktuiranje i unapređenje ekonomskih struktura, aktiviranje prirodnih resursa i razvoj turizma i prestizanje razine bruto domaćeg proizvoda po stanovniku Federacije BiH.
- Stvaranje uvjeta za demografsku obnovu i ostanak stanovništva, podsticanje naseljavanja i povratka stanovništva u zaostale ruralne predjele u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima;
- Obnova stambenog fonda i utvrđivanje nove stambene i zemljišne politike u skladu sa ciljevima plana.
- Zaštita i unapređenje okoliša, deminiranje terena kontaminiranih minama, čuvanje i poboljšanje stanja prirodnih i kulturnih vrijednosti, jačanje identiteta Županije Posavske.

Sve navedeno predstavlja temelj za razradu i posebnih ciljeva za pojedine razvojne oblasti.

IV. POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA

IV.1. CILJEVI RAZVOJA PRIRODNIH RESURSA

IV.1.1. Poljoprivredno zemljište

Kao opći cilj u oblasti prostornog uređenja, a time i poljoprivrede definra se osiguranje racionalnog korištenja zemljišta i zadovoljavanja svih potreba za zemljištem u okviru raspoloživih površina, na bazi utvđenih površina, na bazi utvrđenih potreba i mogućnosti po namjenama /poljoprivreda, šumarstvo, naselja, industrija, infrastruktura/, uz uvjet da prioritet u namjeni i korišćenju kvalitetnijeg zemljišta ima poljoprivreda, a zemljišta lošijeg kvaliteta za ostale namjene.

Kako je analizom prirodnih resursa uočen potencijal poljoprivrede, a vezano za sve jaču svijest o kvalitetnoj prehrani stanovništva prehrambenim proizvodima uzgojenim u očuvanom prirodnom okruženju, strateški resurs – poljoprivreda je prepoznat kao prvi strateški cilj.
Pri definisanju općeg cilja polazi se od sljedećih opredjeljenja:

- Razvoj poljoprivrede kao temeljnig pravca razvoja (čuvanjem i unapređenjem poljoprivrednog zemljišta za primarnu namjenu, korišćenjem zemljišta prema bonitetu i režimima u zonama zaštite, usmjeravanje na proizvodnju zdrave hrane, stimuliranje ukrupnjavanja posjeda, poboljšanje materijalnog položaja poljoprivrednika),
- Razvoj turizma (razvoj seoskog i ekoturizma za koje postoje prirodni i stvoreni uvjeti, povećanje kapaciteta prema investitorskoj snazi i veličini konzumnog područja),
- Razvoj malih i srednjih preduzeća (sa akcentom na proizvodnju i preradu organske hrane).

Razvojem poljoprivrede ostvaruje se veći standard stanovništva Županije i sprečava daljnja depopulacija prostora, a to predstavlja i temelj za razvoj turizma i novih turističkih sadržaja.
Projekti – razvoj poljoprivrede:

- Izrada strategije razvoja poljoprivrede
- Formiranje poljoprivredne zadruge
- Donošenje programa i plana raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države
- Rekultivacija zapuštenog i devastiranog zemljišta
- Sistemska i kontinuirana edukacija poljoprivrednika

Poljoprivredno zemljište predstavlja jednu od najvrijednijih kategorija u razvoju, te njegovom očuvanju i unaprijeđenju treba poklanjati posebnu pažnju, pa odatle i posebni ciljevi:

- maksimalno čuvanje površine poljoprivrednog zemljišta i njegovo čuvanje u što je moguće većem obimu i kvalitetu;
- podizanje kvaliteta poljoprivrednog zemljišta, posebno obradivih površina i oranica, osobito onih koja su prikladna za kultiviranje, kroz razne oblike unapređenja (meliorativne, agrotehničke i hidrotehničke mjere, arondacija i dr.);
- intenzivirati poljoprivrednu proizvodnju u stočarstvu i voćarstvu;
- maksimalno usmjeravanje izgradnje ili korištenja prostora u vanpoljoprivredne svrhe izvan kvalitetnih poljoprivrednih površina;
- županijskim i općinskim politikama maksimalno pomagati razvoj intenzivne poljoprivrede, naročito na zemljištima I – IV kategorije;
- uvesti zemljišni informacioni sustav i monitoring;
- provesti program uređenja i rekultivacije zemljišta.

Temelj gospodarskog razvoja Županije Posavske čini poljoprivredna proizvodnja, točnije ratarstvo, povrtlarstvo i stočarstvo. U značajnom broju zastupljeni su i obrti vezani za poljoprivrednu djelatnost, prvenstveno kroz biljnu i animalnu proizvodnju. Davanje u dugogodišnji zakup poljoprivrednog zemljišta osigurava bitne pretpostavke za razvoj poljoprivredne djelatnosti, a time očuvanje i ruralnih sredina i tradicije, u skladu sa programima gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države – koje donose općine.

IV.1.2. Šume i šumsko zemljište

Šume, kao prirodnu i gospodarsku vrijednost, treba posebno čuvati i unapređivati. U tom pravcu ciljevi su:

- Održavanje i poboljšanje stanja šumskih ekosistema;
- Održavanje zdravlja i vitalnosti šumskih ekosistema;
- Održavanje i podsticanje proizvodnih i opće korisnih funkcija šuma;
- Zaštita i očuvanje ugroženih i rijetkih biljnih i životinjskih vrsta, te njihovih staništa;
- Zaštita i očuvanje prirodnih dobara, područja visoko zaštitne vrijednosti HVCF, predjela, ambijentalnih cjelina, pejzaža i staništa;
- Vođenje evidencije o gospodarenju šumama u skladu sa zakonskim propisima za kompletno područje, uz konstantan inspekcijski nadzor;
- Kontrolirano, racionalno i održivo korišćenje šumskih resursa, usklađeno sa principima zaštite okoliša uzgospodarsku provodljivost i društvenu prihvatljivost;
- Gospodarenje šumama u skladu sa Zakonom o šumama i Šumsko-gospodarskom osnovom.

IV.1.3. Rude i drugi mineralni resursi

Obzirom da je na području Županije Posavske poznat veći broj različitih vrsta mineralnih, termalnih i mineralnih voda čija je istraženost veoma mala, predlaže se izrada Elaborata o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi mineralnih sirovina za koje se utvrdi ekonomska opravdanost za eksploataciju.

Osnovni cilj korišćenja mineralnih sirovina jeste njihovo plansko i ekonomično korišćenje uz primjenu adekvatnih mjera zaštite, kako bi se postigla veća efikasnost i konkurentnost na tržištu.

Da bi se to postiglo utvrđuju se sljedeći ciljevi:

- dalja istraživanja rezervi;
- saniranje pojava nestabilnosti i nosivosti tla;
- uvođenje stimulativnih uvjeta (rente,takse), kako bi se stvorio povoljan ambijent za ulaganja privatnog kapitala u istraživanje i eksploataciju;
- punu brigu o zaštiti okoliša i prirode, primjenom adekvatnih mjera i najboljih dostupnih tehnika, a u skladu sa propisima koji reguliraju oblast mineralnih sirovina.

IV.2. GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE

Ciljevi korišćenja i planiranja građevinskog zemljišta su :

- definirati granice urbanih područja i građevinskog zemljišta, radi kontrolirane izgradnje, u cilju zaštite plodnog poljoprivrednog zemljišta, prirodnih resursa i kulturnih vrijednosti na području Županije Posavske;
- racionalno korišćenje i uspostava održivog, ekonomski efikasnog i socijalno pravednog sustava upravljanja građevinskim zemljištem;
- radikalno usporavanje konverzije poljoprivrednog u građevinsko zemljište;
- ograničavanje fizičkog širenja građevinskih područja naselja, uz stimuliranje urbane obnove, aktiviranje zapuštenih lokaliteta (brownfield) i intenzivnije korišćenje već definiranih površina;
- koordinacija i sinhronizacija - planiranja korišćenja prostora, upravljanja građevinskim zemljištem i politike komunalnog opremanja i uređenja naselja.
- sprečavanje bespravne izgradnje kao neusmjerene i nekontrolirane urbanizacije kontrolom zemljišta;
- obezbjeđenje komunalne opremljenosti i minimuma komunalnih usluga.

IV.3. MREŽA NASELJA

U daljem planskom periodu zadržati policentričan model mreže naselja, pri čemu će se pored gradskog centra razvijati i ostala naselja, koja će svojom urbanom opremom, radnim mjestima i infrastrukturnim sustavima osigurati okupljanje stanovništva i njegovo zadržavanje.

Ciljevi u ovoj oblasti su:

- funkcionalno povezivanje županijskog centra sa općinskim centrima i dalje sa ostalim naseljenim mjestima, preko mreže javnih službi i komunalnih djelatnosti;
- gospodarska specijalizacija naselja sa osloncem na lokalne razvojne resurse;
- postizanje optimalne razine urbanog i ruralnog življenja po naseljima, koji motiviraju ostanak i doseljavanje, a destimuliraju iseljavanje, naročito mlađih starosnih grupa stanovništva.

IV.4. STANOVNIŠTVO

U oblasti demografije definirani su sledeći ciljevi:

- podizanje stupnja prirodne obnove stanovništva,
- usporavanje depopulacije i njeno svođenje na efekat prirodnog priraštaja,
- stvaranje povoljnih ekonomskih uvjeta za investiranje, uz kreditnu i finansijsku podršku, čime bi se uticalo na povećanje mehaničkog priliva i zadržavanje stanovništva, otvaranjem novih radnih mjesta,
- potsticanje formalnog obrazovanja i prekvalifikacije u skladu sa potrebama poduzetništva Županije Posavske,
- zadržavanje mlade populacije stanovništva na ovom području, uz poboljšanje uvjeta školovanja i kreditno-finansijsku podršku za razvoj privatnog poduzetništva i poljoprivredne proizvodnje,
- usmjeravanje obrazovnog, socijalnog i kulturnog razvoja u cilju zadržavanja mlađe populacije,
- socijalno zdravstvena zaštita i pomoć starijoj populaciji, posebno samačkim i dvočlanim kućanstvima.

IV.5. STANOVANJE

Efektivna stambena potražnja predstavlja sublimat stambene potrebe i stambene potražnje, odnosno, realne potražnje koja je izraz individualnih potreba temeljenih na ekonomskoj moći ili afinitetima stanovništva.

Standardi i norme za proračun potreba za stambenim prostorima su utemeljeni na društvenoj moći, kulturi stanovanja, urbanom potencijalu i sl. Na prostoru Županije Posavske, taj proračun iznosi 15-20 m^2 po stanovniku.

Ciljevi u oblasti stanovanja su:

- Planski povećati gustoću naseljenosti u urbanim područjima, smanjenjem građevinskih parcela, povećanjem katnosti i primjenom racionalnijih oblika jednoobiteljske izgradnje;
- Iskorištenje neizgrađenih površina gradskog građevinskog zemljišta, ili zamjena postojećeg nerentabilnog građevinskog fonda, a u cilju bolje i tržišno isplativog iskorištenja gradskog građevinskog zemljišta, te koeficijenta izgrađenosti i iskorištenosti;
- Osigurati odgovarajući broj stanova za prognozirani broj kućanstava;
- Oživljavanje napuštenih i rijetko naseljenih sredina;
- Uskladiti uočene dispoporcije u stanovanju između gradskog i vangradskog područja;
- Razvoj novih vidova i proširenje tipologije stanovanja u skladu sa potrebama stanovništva, a u kontekstu integralnog planiranja ostalih funkcija na području;
- Proširenje ponude različitih oblika stanovanja u kontekstu održivog razvoja urbanog i ruralnih područja,
- Razvoj različitih vidova stanovanja u funkciji turizma,
- Osiguranje adekvatne infrastrukturne opremljenosti stambenih zona,
- Planski usmjerena izgradnja novih stambenih zona,

- Razmeštaj planiranih djelatnosti i djela radnih mjesta u okviru površina za stanovanje, sa ciljem ostvarenja mješovitih namjena.

IV.6. CILJEVI RAZVOJA GOSPODARSTVA

Ciljevi iz oblasti gospodarskih djelatnosti su:

- Ekonomski razvoj, utemeljen na korišćenju lokalnih resursa i komparativnih prednosti Županije;
- Stvaranje pšoduzetničke infrastrukture koja će omogućiti rast uposlenosti stanovništva, naročito u oblasti proizvodnih djelatnosti,
- Stvoriti pozitivnu klimu za privlačenje investitora;
- Stvoriti uvjete za povlačenje sredstava iz raspoloživih fondova (IPA, IRB-a, raspoloživih razvojnih fondova, projekti razvoja malih i srednjih poduzeća).
- Razvijati kulturu i svijest o poduzetništvu kod stanovništva – u cilju podsticanja samoupošljavanja - korišćenje vlastitih radno-kreativnih potencijala;
- Obrazovati kadrove prema potrebama novih zahtjeva u proizvodnji;
- Stvaranje prepoznatljivog brenda domaćih proizvoda (poljoprivreda, šumarstvo, turizam);
- Stvaranje usvjeta za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju sa fokusom na ratarstvo,stočarstvo, voćarstvo;
- Podrška razvoju infrastrukture za unapređenje poljoprivredne proizvodnje;
- Modernizacija i podizanje konkurentnosti u proizvodnji, prodaji i preradi poljoprivrednih proizvoda;
- Podrška razvoju mikrobiznisa i veće raznolikosti kod ostvarivanja prihoda u ruralnoj ekonomiji;
- Organska poljoprivredna proizvodnja kao prioritet;
- Učinkovit sustav podrške poljoprivrednim gazdinstvima i obrtima za razvoj poljoprivredne proizvodnje;
- Stvaranje uvjeta za prilagođavanje poljoprivrede (poljoprivrednih proizvođača) i stočarstva uvjetima EU;
- Integralno uvezivanje poljoprivrede sa ostalim komplementarnim djelatnostima (prerađivačka industrija i turizam);
- Upravljanje šumama i uspostavljanje programa zaštite šuma i razvoja turizma i lovstva;
- Podržavati programe izvoza finalnih proizvoda od drveta;
- Podsticanje širenja proizvodnog asortimana u prerađivačkoj industriji u smislu razvoja novih proizvoda u skladu sa potrebama tržišta sa ciljem proizvodnje polu-proizvoda i gotovih proizvoda;
- Stvaranje prepoznatljive turističke ponude Županije Posavske koja će biti kvalitetna i konkurentna na turističkom tržištu, temeljene na raspoloživim turističkim potencijalima;
- Stvaranje uvjeta za formiranje integralnog turističkog proizvoda (turistička suradnja sa općinama iz okruženja);
- Razvoj turističke infrastrukture i kapaciteta, baziranih prvenstveno na prirodnom i kulturno-povijesnom naslijeđu.
- Unaprjeđenje zakonodavno-pravnog okvira i uspostavljanje integralnog sustava zaštite okoliša i upravljanja prostorom.
- povećanje ponude kvalitetnih, infrastrukturno uređenih lokacija za obavljanje poduzetničkih aktivnosti kako bi se povećala konkurentnost Županije u privlačenju investicija.

Ciljevi u oblasti prostorne organizacije poduzetničkih djelatnosti jesu:

- Racionalno iskorištavanje postojećih proizvodnih i poslovnih prostora i
- Izgradnja novih proizvodnih zona u skladu sa dinamikom gospodarskog razvoja u:
  - Odžaku, Novi Grad, Donji Svilaj (općina Odžak),
  - Orašje, Donja Mahala (općina Orašje).

IV.7. CILJEVI RAZVOJA INFRASTRUKTURE

IV.7.1. Prometna infrastruktura

Glavni cilj je povećanje prometne dostupnosti i povezanosti centara u mreži naselja, poslovnih kapaciteta i turističkih sadržaja, rekonstrukcijom, dogradnjom i izgradnjom cesta na lokalnoj, regionalnoj i široj razini.

Prilikom definiranja planskog rješenja postavljeni su posebni ciljevi u formiranju primarne cestovne mreže, koja je predmet ovog Prostornog plana, a to su:

- ostvariti dobru prometno – transportnu povezanost svih dijelova teritorije međusobno, kao i sa susjednim teritorijama, a time i sa širim okruženjem,
- izgradnja autoceste na koridoru V c i izmiještanje tranzitnog prometa izvan gradskog naselja - obilaznica oko Odžaka,
- Izgradnja auto ceste Tuzla - Orašje, i izmiještanje tranzitnog prometa izvan urbanog područja općine Orašje,
- izgradnja obilaznica oko urbanog područja općina, odnosno izmiještanje trasa magistralnih i regionalnih cesta iz urbanih zona općina u Županiji Posavskoj,
- modernizacija i poboljšanje kvaliteta lokalnih cesta u svim općinama,
- definirati raskrsnice (kružne, četvorokrake i trokrake) i njihove veze sa cestama koje su od državnog značaja,
- razvijanje biciklističkog prometa, osiguranje potrebnog mjesta i staza za rekreativni biciklistički promet i staze za pješake,
- planirati parking površine, definirati i propisati odlukama potreban broj parking mijesta koji je neophodno osigurati i prilikom izgradnje novih objekata kako stambenih tako i poslovnih,
- uklanjanje arhitektonskih barijera i prilagođavanje pješačkih prelaza i sl. osobama sa umanjenim tjelesnim sposobnostima.

IV.7.2. Telekomunikacije

Dalji razvoj telekomunikacionih veza mora se ogledati u njegovom uspješnijem funkcioniranju kroz uvođenje novih tehnologija i u ovoj oblasti tako da se omogući:

- Prenos dokumenata elektronskim putem,
- Stvaranje uvjeta za pružanje telekomunikacijskih usluga u uvjetima liberalizovanog tržišta (Internet i dr.),
- Izgradnju optičkih pravaca i pristupne mreže,
- Instalaciju komunikacione opreme na područjima koja to nemaju,
- Rekonstrukciju svih gradskih mreža na predmetnom području u cilju pružanja integralnih telekomunikacionih usluga (prenos govora, podataka većih brzina, TV),
- Sanacija postojećih dotrajalih objekata infrastrukture,
- Izrada strategije i projektnih rješenja za prelazak na digitalnu televiziju, čija realizacija se očekuje do kraja planskog perioda.

IV.7.3. Energetika – elektroenergetika

Posebni ciljevi u oblasti elektroenergetske infrastrukture:

- Osiguranje dovoljne i kvalitetne količine električne energije za svakog kupca na području Županije Posavske,
- Isporuka električne energije u skladu sa normama kvaliteta električne energije koje su sadržane u Općim uvjetima za isporuku električne energije JP EP BiH i u evropskoj normi EN 501,
- Smanjivanje gubitaka u elektrodistributivnoj mreži,
- Izgradnja novih elektroenergetskih kapaciteta (transformatorskih stanica 10(20)/0,4 kV i pripadajućih srednjenaponskih i niskonaponskih vodova),
- Izgradnja novih proizvodnih kapaciteta (elektrane na sunčevu energiju)

- Prelazak na 20 kV naponsku razinu i postepeno napuštanje 35 kV mreže i postrojenja (dugoročno),
- Osiguranje dvostranog napajanja za radijalne SN vodove.

IV.7.4. Hidrotehnika

IV.7.4.1. Vodoopskrba

Temeljni cilj iz oblasti hidrotehničke infrastrukture je osigurati dovoljne količine zdravstveno ispravne vode za cjelokupno stanovništvo na području svih naselja u Županiji Posavskoj. Za sva izvorišta je potrebno donijeti (i provoditi) odluke o zaštitnim zonama i zaštitnim mjerama za izvorišta vode za piće.

Sistem vodoopskrbe u Županiji Posavskoj u budućnosti planira se razvijati izgradnjom novih bunara, rezervoarskih prostora, pumpnih stanica, novih distributivnih i dovodnih cjevovoda koji će biti sastavni dio vodoopskrbenog sistema. Sistem vodoopskrbe treba planirati i razvijati fazno po prioritetnim aktivnostima. Ciljevi za unaprijeđenje vodoopskrbe su:

- Osigurati sigurnost, količinu i kvalitet vode za piće na cijelom području kroz faznu realizaciju;
- Centralizovati sustav vodoopskrbe za čitavu Županiju sa razvijanjem i objedinjavanjem postojećih kapaciteta sistema za vodoopskrbe;
- Smanjenje gubitaka kroz rekonstrukciju vodovodne mreže i druge zahvate.
- Zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće se mora posvetiti daleko veća pažnja, te stalno sprovoditi propisane mjere;
- Održavanje odgovarajućeg kvaliteta vode na izvorištima;
- Efikasno uspostavljanje upravljanja i nadzora nad svim sustavima opskrbe vodom;
- Pravovremeno i kvalitetno održavanje sustava i objekata sustava;
- Rekonstrukcija stare vodovodne mreže (ako se pokaže da ima potrebe) uz obavezu zamjene cijevovoda koji su izgrađeni od azbest-cementa;
- Uspostaviti svakodnevnu kontrolu vode (laboratorija);
- Uraditi procjenu utjecaja privrednih i drugih subjekata u zonama zaštite izvorišta i vodozahvata na kvalitet voda;
- Izvršiti uklanjanje svih divljih deponija;
- Mjerenja i detekcija kvarova u sustavu;
- Otkloniti kvarove na vodovodnoj distributivnoj mreži;
- Zamijeniti dionice transportnih cjevovoda na kojima su uočeni veći gubici i na kojima se kontinuirano javljaju gubici;
- Otkloniti kvarove u kućnim instalacijama - ovo se mora koordinirano raditi sa vlasnicima objekata;
- Nabaviti opremu za otkrivanje kvarova (korelator i ultrazvučni mjerač protoka) i obučiti ekipu za njihovo otkrivanje jer ovo mora biti kontinuirana aktivnost u budućnosti;
- Postojeće vodomjere baždariti, neispravne zamijeniti te na priključcima gdje nisu ugrađeni vodomjeri iste ugraditi;
- Evidentirati sve priključke i na svim priključcima ugraditi vodomjere;
- Zamijeniti neispravne zasune na čvorištima i izgraditi reviziona okna na tim čvorištima;
- Sanacija i adaptacije postojećih rezervoara, pumpnih i prepumnih stanica
- Završiti izgradnju vodotoranja i time doprinijeti boljoj vodoopskrbi područja Odžak;
- U Novom Gradu za postojeći bunar izgraditi potrebnu vodovodnu mrežu;
- Potrebne mjere za monitoring vodovodnog sistema;
- Kontinualno mjerenje protoka i tlaka na izvorištu;
- Kontinualno mjerenje protoka i nivoa vode u rezervoarima;
- Kontinualno mjerenje protoka i tlaka na karakterističnim mjestima u mreži.

IV.7.4.2. Kanalizacija

Izgradnja odgovarajućih kanalizacionih sustava i odgovarajućih postrojenja za prečišćavanje (tretman) otpadnih voda predstavlja zakonsku obavezu za sve subjekte koji troše vodu. Prečišćavanje otpadnih voda je obavezno za sva naselja veća od 2000 stanovnika, prema Uredbi o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije (Službene novine Federacije BiH, br.26/20). Ostala manja naselja tretman voda će vršiti individualnim sustavima (septičke jame, sabirne jame ili odgovarajući septički uređaji).

Korištenje voda za ostale potrebe (hidroenergetika, navodnjavanje zemljišta, ribnjaci, sport i rekreacija i sl.) mora biti u skladu sa raspoloživim vodnim resursima.

Daljnje provođenje mjera zaštita od štetnog djelovanja voda na području Županije Posavske također predstavlja jedan od temeljnih ciljeva, pogotovo kada se analiziraju velike štete izazvane katastrofalnim poplavama 2014. godine.

IV.7.4.3. Zaštita od voda

Posebni ciljevi u oblasti zaštite od voda:
- smanjenje rizika od poplava na prihvatljivu mjeru,
- izgradnja novih, te obnova i sanacija postojećih zaštitnih vodnih objekata,
- uređenje vodnog režima i novi pristup uređenju vodnih područja,
- uspostava sustava hidrološkog prognoziranja i ranog upozorenja,
- smanjenje erozija,
- rješavanje pitanja unutarnjih voda,
- rješavanje problema nedostatka vode,
- koordinacija sustava upravljanja vodama i zemljištem.

IV.7.5. Termoenergetika

Rješenja za opskrbu objekata toplotnom i rashladnom energijom za zagrijavanje i rashlađivanje prostora treba da budu tehno-ekonomski optimalna i prilagodljiva promjenama.

Postojeće i planirane objekte, ovisno od njihove namjene, treba zagrijavati zimi na određenu temperaturu i eventualno rashlađivati ljeti. Toplotna energija se osigurava lokalno loženjem po prostorijama, kotlovnicama za centralno i etažno grijanje ili toplotnim pumpama. Kao izvor toplotne energije mogu se koristiti razni energenti (drvo i drvni otpaci, bio masa, ugalj, tečna goriva, prirodni i tečni plin, sunčeva energija i sl.) Za rashladnu energiju uglavnom se koristi električna energija preko toplotnih pumpi.

Posebni ciljevi u ovoj oblasti su:
- povećanje udjela obnovljivih izvora energija za grijanje (biomasa, sunčeva energija);
- modernizacija i rekonstrukcija postojećih objekata
- izoliranje postojećih objekata i zamjena stare stolarije u cilju smanjenja specifične godišnje potrebne energije za grijanje.

IV.7.6. Komunalna infrastruktura

Za potrebe procjenjenog maksimalnog nepovratnog gubitka stanovništva, površine postojećih grobalja ne zadovoljavaju svojim kapacitetima. U planskom periodu neophodna je izgradnja novih ili proširenje postojećih mezarja/groblja.

IV.8. CILJEVI RAZVOJA DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE

Ciljevi koji se nameću u pogledu društvenih djelatnosti su:
- izgradnja nedostajućih javnih službi, proširenje postojećih, rekonstrukcija i opremanje kao i sanaciju i adaptaciju objekata koji nisu u funkciji ili su imali sličnu funkciju,
- poboljšanje prostornog rasporeda objekata javnih službi radi povećanja njihove dostupnosti stanovništvu,

- omogućavanje privatnim akterima konkuriranje sa programima u sektoru standardnih javnih službi i u skladu sa tim korišćenje namjenskih javnih fondova,
- podizanje kvaliteta usluga javnih službi, ulaganje u infrastrukturnu opremljenost škola, ulagati u stručnost osoblja,
- podizanje svijesti o značaju i promociji javnih službi, radi boljeg kvaliteta života stanovništva.

IV.8.1. Obrazovanje

Ciljevi koji se nameću u okviru obrazovanja su sljedeći:

- Predškolski odgoj i obrazovanje:
  - povećati obuhvat djece predškolskog odgoja i obrazovanja;
  - sadašnji deficit u općinama Odžak i Orašje otkloniti dogradnjom ili adaptacijom postojećih objekata predškolskih ustanova ili izgradnjom novih objekata predškolskih ustanova;
  - uključiti izgradnju privatnih objekata predškolskih ustanova, kao mogućnosti proširenja obuhvata djece oblicima predškolskog odgoja i obrazovanja.

- Osnovni odgoj i obrazovanje:

Mreža osnovnih škola ravnomjerno će pokrivati cjelokupnu teritoriju Županije Posavske sa ciljem optimalnog zadovoljenja potreba stanovništva i ujednačavanja veličine gravitacionog područja škola po broju stanovnika i teritorijalnom obuhvatu.

Osnovne škole se mogu koristiti i za društveni život, kulturu i zabavu djece, omladine i odraslih na razini mjesne zajednice.

U cilju poboljšanja nastavnog rada, uz izgradnju novih i proširenje postojećih škola, gdje prostorni uvjeti dozvoljavaju, vršiće se opremanje prostora i nabavka savremene opreme i učila.

Za planirani broj od 46180 stanovnika u 2039. godini potrebno je osigurati nedostajuće površine korisnog prostora, sa radom škola u jednoj smjeni, u općinama Odžak i Orašje.

- Srednje obrazovanje i odgoj:
  - povećanje kapaciteta objekta srednjeg obrazovanja u naseljenom mjestu Odžak.

Promjene u poduzetničkoj strukturi uzrokuju izmjenu potražnje na tržištu radne snage za određenim zanimanjima i zvanjima koja se stiču kroz srednjoškolsko obrazovanje. Zbog toga se očekuju promjene u interesu učenika za upis u odgovarajuće srednje škole, a to će uzrokovati promjenu stanja raspoloživog prostora za rad srednjih škola.

- Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje u Županiji Posavskoj se odvija na četiri fakulteta, u prostorijama srednje škole u općini Orašje. Neophodno je u planskom periodu izgraditi objekat visokoškolske ustanove u općini Orašje i fakultete opremiti suvremenom naučno-istraživačkom i opremom za edukaciju, koja bi omogučila studentima organizovan sustavni naučnoistraživački rad i veće sticanje stručno-praktičnih znanja i iskustava.

IV.8.2. Zdravstvena zaštita

Zdravstvena zaštita je ključni indikator za utvrđivanje kvaliteta života stanovništva. Ciljevi u oblasti zdravstva su:

- Ublažavanje razlika u dostupnosti, kvalitetu i površini prostora zdravstvene zaštite po općinama na području Županije Posavske;
- Prioritet dati razvoju mreže ambulanti obiteljske medicine u cilju osiguranja jednakih uvjeta korištenja zdravstvenih usluga primarnog nivoa zdravstvene zaštite sa sve stanovnike Županije Posavske;
- Osigurati prostorne kapacitete Domova zdravlja u Općinama Domaljevac – Šamac, Odžak i Orašje, gdje prostorni kapaciteti ne zadovoljavaju potrebe planiranog broja stanovnika;
- Racionalno korišćenje bolničke zdravstvene zaštite, odnosno određene kapacitete prestruktuirati prema patologiji, te rekonstruirati, adaptirati i opremiti nabavkom suvremenije medicinske opreme i dovesti do odgovarajućeg zdravstvenog standarda;
- Provođenje promotivno-preventivnih sadržaja u cilju poboljšanja zdravlja svih populacionih skupina stanovništva;
- Prevencija oboljenja koja su uzrok vodećih smrti na području Županije Posavske.

IV.8.3. Socijalna i dječija zaštita

Ciljevi u oblasti socijalne i dječije zaštite su:

- Unaprijeđenje socijalne zaštite za sve kategorije korisnika;
- U svim naseljima u kojima je znatan broj ugroženih osoba i nalazi se u stanju potrebe socijalne zaštite, osigurati prostore i otvoriti narodne kuhinje;
- U općinskim središtima osigurati prostore i organizirati i posebne vidove socijalne zaštite, kao: savjetovališta za pitanje braka i obitelji, savjetovališta za djecu i omladinu, prihvatilišta za odrasle osobe, prihvatilišta za djecu, beskućnike i skitnice, prihvatilišta za žrtve obiteljskog nasilja, prihvatilišta za trudnice i samohrane majke, disciplinske centre za djecu sklonu maloljetničkoj delikvenciji i druge;
- dogradnja prostora Centra za socijalni rad u općini Odžak;
- izgradnja objekta socijalne zaštite u općini Orašje;
- izgradnja objekta za stare i iznemogla osobe (starački domovi) u općini Odžak;
- Osiguranje financijskih sredstava za rad i razvoj ustanova socijalne zaštite.

IV.8.4. Kultura

Kulturne i sportske manifestacije mogu biti od velikog značaja za turizam. S obzirom na značaj koji se na prvom mjestu odnosi na prostorni i lokalni identitet, ove aktivnosti treba da budu podržane kroz planske dokumente.

U djelatnosti kulture u planskom periodu je potrebno povećati broj i vrste ustanova i organizacija u oblasti kulture, naročito u naseljima gdje takve institucije ne postoje, kako bi se osigurala prostorna disperzija i decentralizacija ovih funkcija. Povoljniji prostorni uvjeti u oblasti kulture mogu se ostvariti adaptacijom, dogradnjom ili izgradnjom manjih objekata kulture (univerzalnih dvorana), a koji bi služili za razne kulturno – umjetničke sadržaje (kazališne predstaea, izložbe, muzički nastupi) u cilju poboljšanja i unapređenja kulture življenja lokalnog stanovništva. Ovakvi prostori bi se pored kulturnih sadržaja mogli koristiti i za različite vrste okupljanja stanovništva (društveno –politička funkcija), kao i za potrebe mobilnih javnih službi. U općini Odžak planirati izgradnju manjeg društvenog doma u naseljenom mjestu Donja Dubica i formirati Zavičajni muzeja u obnovljenom objektu Male Vijećnice u gradskom naselju.

Kao objekti kulture u ruralnom području bi se mogli iskoristiti i razni drugi objekti (poput napuštenih škola, postojećih objekata škola, zadružnih domova) koji trenutno nisu u svojoj funkciji, a čijom bi se sanacijom i rekonstrukcijom mogli dobiti potrebni objekti za kulturu.

IV.8.5. Sport

U oblasti fizičke kulture neophodno je postojeće sportske objekte (otvorene i zatvorene) kvalitetno renovirati i zaštiti, te planirati prostor za izgradnju sportskih dvorana i većih površina u urbanim sredinama za polivalentne sportske sadržaje (pješačke i biciklističke-rolerske staze, trim staze,

parkove itd.), kao i izgradnja otvorenih sportskih terena. Također je neophodna izgradnja sportskih dvorana uz područne škole, gdje nedostaju, i rekonstrukcija i proširenje postojećih.

IV.8.6. Uprava

Prema propisanim normativima za objekte uprave, a na temelju analize postojećeg stanja dolazi se do zaključka da su normativi zadovoljeni.

Međutim, obzirom da na teritoriji općine Odžak ne postoje uredi mjesnih zajednica, u planskom periodu je neophodna izgradnja istih u naseljenim mjestima Donji Svilaj i Gornja Dubica.

Predlaže se uvođenje elektronske uprave kao jedne od značajnih instrumenata koji mogu doprinjeti efikasnosti rješavanja zadataka.

IV.8.7. Vjerski objekti

Analizom vjerskih objekata može se doći do zaključka da područje Županije Posavske ma dovoljan broj, i da bi se rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih trebala odvijati u skladu sa funkionalno prostornom organizacijom i dinamikom razvoja Županije.

IV.9. CILJEVI ZAŠTITE OKOLINE

Glavni dugoročni opći ciljevi zaštite okoliša na obuhvatu Prostornog plana su:

- Zaštita neobnovljivih resursa,
- Štednja energije i korištenje najčistijih mogućih tehnologija,
- Smanjenje otpada i njegova reciklaža,
- Fleksibilnost procesa odlučivanja da bi se omogućila veća podrška lokalnim zajednicama,
- Razmatranje tla kao punopravnog resursa,
- Zaštita voda od zagađenja (sveobuhvatno kanalisanje i prečišćavanje otpadnih voda iz naselja i industrijskih pogona, zaštita podzemnih i geotermalnih voda),
- Zaštita zemljišta od zagađenja (zaštitom poljoprivrednog i građevinskog zemljišta u budućim naseljima i njegovoj graničnoj zoni, zaštitu zemljišta od zagađenja aerosedimenata, od deponovanja otpadaka, na mjestima koja nisu za to predviđena),
- Zaštita zraka od zagađenja (osiguranjem jedinstvenog sustava toplifikacije, kontroliranje aerozagađenja od prometa, kao i poštovanje mezo i mikro klimatskih uslova pri izboru lokacija za potencijalne zagađivače, aktivacijom već predviđenih postrojenja ii uređaja za prečišćavanje u okviru industrijskih procesa, korištenjem alternativnih goriva),
- Zaštita od buke (adekvatnim planiranjem prometnica, prometnih tokova i kontrola prometne buke, kao i različitim mjerama zaštite. Planirane mjere zaštite ogledaju se u pravilnom lociranju izvora buke u odnosu na prijemnik, smanjenje stvaranja buke, pravilno projektiranje zaštitnih zona, sprečavanje njenog širenja u okolinu) i
- Zaštita vegetacije (zaštitu od sječe, različitih bolesti i elementarnih nepogoda, kao i ugrožavanja pejzažnih vrijednosti vegetacije).

IV.9.1. Zaštita voda

Imajući u vidu sadašnje stanje kvaliteta voda na području Županije Posavske, temeljni ciljevi zaštite voda bi bili da se:

- Sačuvaju površinske i podzemne vode,
- Zaustavi dalji trend pogoršanja kvaliteta voda (tekućica i stajaćica),
- Osigura upravljanje vodnim resursima na načelima održivog razvoja i jedinstva vodnog režima,
- Omogućiti svim korisnicima voda da je koriste na održiv način, a u skladu sa raspoloživim količinama vode,

- Uspostaviti sustav praćenja kvaliteta površinskih voda na razmatranom području,
- Izgradnja sveobuhvatnog sustava za kanalisanje i prečišćavanje otpadnih voda iz naselja i industrijskih pogona,
- Saniraju i uklone izvori zagađenja prvenstveno na postojećim i planiranim izvorištima pitke vode, kao i drugim mjestima gdje se voda koristi za namjene za koje je potrebno osigurati kvalitetnu vodu,
- Odgovarajućim mjerama zaštite, i kvalitet svih površinskih voda dovede u klasu voda u skladu sa zakonskim propisima.

Mjere za očuvanje kvaliteta voda obuhvataju:

- zabrana izgradnje na područjima gdje se ugrožava kvalitet voda izvorišta i podzemnih voda koje se koriste ili planiraju koristiti za vodoopskrbu,
- zabrana ili ograničenje izgradnje na posebno zaštićenim područjima i vrijednim vodnim ekosistemima,
- ograničenje izgradnje i obavljanja djelatnosti na vodotocima gdje ispuštanje otpadnih voda može imati uticaj na kvalitet voda i pored primjene potrebnih mjera zaštite,

Za uspješnu realizaciju postavljenih ciljeva za zaštitu voda na području Županije, imajući u vidu sadašnje stanje kvaliteta voda i postavljene zahtjeve za kvalitetom voda, trebalo u što kraćem roku uspostaviti informacijski sustav o vodama (vodnom bogatstvu i kvalitetu voda) i stvarati uvjete za informiranje javnosti o kvalitetu voda.

IV.9.2. Zaštita zraka (atmosfere)

Imajući u vidu sadašnje stanje kvaliteta zraka na području Županije, osnovni cilj zaštite zraka bi bio:

- da se u područjima gdje je visok kvalitet zraka teži očuvanju takvog kvaliteta, odnosno kvalitetu zraka gdje bi pokazatelji kvaliteta zraka bili ispod utvrđenih ciljanih vrijednosti kvaliteta zraka;
- da se u područjima gdje je umjereno zagađen zrak teži da se dostigne kvalitet zraka gdje će pokazatelji kvaliteta zraka biti između utvrđenih ciljanih i graničnih vrijednosti kvaliteta zraka,
- da se u područjima gdje je zagađen zrak, povremeno i prekomjerno zagađen, nastoji dostići kvalitet zraka na razini graničnih vrijednosti;
- striktno i djelotvorno provoditi donesene zakonske propise iz oblasti zaštite zraka, posebno propise koji se odnose na monitoring emisija zagađujućih materija u zrak i granične vrijednosti emisija zagađujućih materija u zrak.

IV.9.3. Zaštita zemljišta

Zemljište kao površinski dio litosfere u kojem se koncentriraju materije na površini, ima funkciju filtera u kojem se brojne štetne materije zadržavaju ili u potpunosti razgrađuju.

Generalno promatrano najveći zagađivači zemljišta su neadekvatno odloženi otpad iz poduzetništva i kućanstava, otpadne vode septičkih jama, preliva i izravnih izlijavanja u tlo, neadekvatno i nekontrolirano korištenje kemijskih sredstava u poljoprivredi, kao i postojanje minskih polja.

Jedan od izvora zagađivanja zemljište je poljoprivredna djelatnost. Zemljište se zagađuje izravim unošenjem kemijskih sredstava. Kemijska sredstva, odnosno sredstva za zaštitu biljaka, se teško rastvaraju u zemljištu i vodi, gdje dospijevaju putem zaprašivanja zemljišta. Kao takvi, gotovo u neizmijenjenom obliku gomilaju se u biljkama, a preko njih u svim karikama lanca ishrane.

Temeljni problem u oblasti poljoprivrede je da se zbog neprimjenjivanja standarda zaštite okoliša na farmama i gospodarstvima te nepostojanja monitoringa korištenja količina i vrsta pesticida, đubriva i stajnjaka nekontrolirano zemljište zagađuje.

Posebno specifičan vid zagađenja zemljišta se ogleda kroz identifikaciju površina na kojima se nalaze zaostala minsko eksplozivna sredstva iz prethodnih ratnih dešavanja na ovim područjima.

Zaštitu tla moguće je postići:

- sprovođenjem stručnih primjena pesticida i mineralnih đubriva i strogom kontrolom njihove upotrebe od strane stručnih službi (umanjivanje njihovog štetnog dejstva na izmjene kemijskog sastava tla).
- Uklanjanje zaostalih minskih eksplozivnih sredstva iz prethodnih ratnih dešavanja.

IV.9.4. Ciljevi upravljanjem otpadom

- Povećati broj stanovništva koje je obuhvaćeno sistemom sakupljanja i odvoza komunalnog otpada.
- Na razini Županije uspostaviti održivi integralni sustav upravljanja otpadom koji će se bazirati na načeliuma održivog razvoja - izbjegavanje nastanka otpada, razvrstavanje, smanjenje, ponovno korišćenje i reciklažu otpada.
- Planirati i uspostaviti organizaciju informacionog sustava u oblasti upravljanja otpadom, kao baze za planiranje i stalno unaprjeđenje sustava upravljanja otpadom.
- U suradnji sa ovlaštenim operaterom za upravljanje otpadom koji vrši sakupljenje, transport i odlaganje komunalnog otpada formirati „zelene otoke“ na urbanim područjima općina, gdje bi građani mogli da izvrše razdvajanje otpada.
- Izvršiti uklanjanje divljih deponija i sanacija lokacija gdje su bile divlje deponije.
- Nastaviti aktivnosti na izradi projektne dokumentacije i izgradnji regionalne sanitarne deponije.
- Uskladiti postojeće odluke sa važećom zakonskom regulativom iz oblasti upravljanja otpadom.
- Planirati i sprovesti edukativnu kampanju sa ciljem upoznavanja stanovništva sa potrebom pravilnog odlaganja i upravljanja otpadom.

IV.9.5. Sistem monitoringa

Potrebno je adekvatno kadrovski ojačati i tehnički opremiti službu kako bi mogla biti u funkciji kontrole i upravljanja okolišem na području sve tri općine. Ista bi pratila i obrađivala podatke mjerenja i određivala pravce djelovanja u smislu smanjenja zagađenja okoliša. Trenutno, na postoru Županije Posavskene postoje automatske mjerne stanice za praćenje kvaliteta zraka.

Potrebno je formirati katastar zagađivača radi prikupljanja sistematiziranih informacija i podataka o zagađivačima medijuma okoliša sa podacima o njihovoj lokaciji, proizvodnim procesima, karakteristikama, materijalnim bilansima na ulazima i izlazima sirovina, poluproizvoda i proizvoda, postrojenjima za prečišćavanje, tokovima otpada i zagađujućih materija i mjestu njihovog ispuštanja, tretmana i odlaganja.

IV.10. ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNO POVIJESNOG NASLIJEĐA

Temeljno polazište u zaštiti prirodnog i kulturno- povijesnog nasljeđa je da sve prirodne vrijednosti i kulturna dobra kaoi elementi koji posjeduju kulturne vrijednosti, moraju biti zaštićeni, pristupačni širem spektru korisnika, uživani i korišćeni na odgovoran i održiv način te predati na korišćenje budućim generacijama. U tom smislu, uloga prirodnog i kulturnog nasljeđa je da informira, stimulira i poboljša ljudski život.

Za potrebe strateškog korišćenja potencijala prirodnog i kulturnog naslijeđa na području Prosotrnog Plana, a na temelju prethodnih analiza sačinjen je sljedeći prijedlog ciljeva i zadataka razvoja prirodnog i kulturnog naslijeđa:

- prepoznavanje objekata prirodnog naslijeđa i propisno evidentiranje, uz detaljan opis stanja i predlaganje odgovarajućih mjera ako stanje nije na zadovoljavajućem stupnju;
- utvrđivanje i primjena zakonodavno-normativno planerskih, urbanističkih, bioloških i tehničkih mjera zaštite i unapređenja evidentiranih prirodnih dobara za koja se predlaže pokretanje procedure stavljanja pod pravnu zaštitu;

- propisno obilježavanje objekata prirodnog naslijeđa na terenu;
- kao prirodno dobro u kategoriji ekološke mreže –Natura 2000 zaštiti sljedeća područja: rijeka Sava i Tišina;
- kao prirodno dobro, u kategoriji zaštićeni pejzaž, zaštiti sljedeće lokalitete: Starača Vojskova i Vučijak;
- utvrđivanje svojstva kulturnog dobra od strane nadležne institucije za kulturu;
- upisivanje kulturnog dobra u Registar kulturnih dobara Bosne i Hercegovine;
- predlaganje i provođenje mjera tehničke i fizičke zaštite svih objekata kulturno - povijesnog naslijeđa (prvenstveno utvrđivanjem zaštitnih zona);
- čuvanje, revitalizacija ili rekonstrukcija najznačajnijih objekata kulturno – povijesnog naslijeđa i njihovo privođenje pogodnim namjenama;
- odgojno-obrazovnim sustavom podizati razinu kulture čuvanja i zaštite kulturno – povijesnih i prirodnih vrijednosti i rijetkosti.

V. TEMELJNA KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

Temeljna koncepcija organizacije, uređenja i korišćenja prostora Županije Posavske bazira se na unaprijeđenju ukupnih pokazatelja kvaliteta rada i življenja na ovom prostoru, uz aktivnu korelaciju sa okruženjem i kroz unaprijeđenje svih ekonomskih, tehničkih i socijalnih sistema, kao i održivo uređenje i zaštita prirodno-ekoloških sistema. U tom smislu, temeljno uporište je u unutarnjoj integraciji i integraciji sa regionalnim okruženjem.

Unutarnja integracija podrazumijeva smanjenje razlika u razvoju pojedinih djelova Županije Posavske, kroz kvalitativnu promjenu u prostornoj, ekonomskoj i socijalnoj strukturi i dobroj prometnoj povezanosti. Integracija sa regionalnim okruženjem podrazumijeva integraciju sa susjednim općinama.

Temeljno uporište ravnomjernijeg teritorijalnog razvoja jeste jačanje gospodarskih i urbanih funkcija županijskog centra i gradskih naselja, ali i jačanje gospodarskih funkcija ostalih naseljenih mjesta, kako bi se ostvarila dinamična urbano-ruralna struktura, uz zaštitu i održivo korišćenje prirodnih dobara, prirodnih resursa (poljoprivredno zemljište, šume i dr.), turistički atraktivnih prostora i očuvanje okoliša. Neophodna podrška ostvarivanju ovog koncepta jeste obnova demografskog fonda, osiguranje infrastrukturnog opremanja područja Županije, planskog uređenja i kontrolirane izgradnje prostora, financijske pomoći šire društvene zajednice za prostorni razvoj područja Županije (namjenski državni i drugi fondovi za zaštitu i razvoj prostora, podsticanje razvoja malih samostalih poduzetnika i poduzetništva, infrastrukture i dr.).

Demografski razvoj Županije Posavske u daljem periodu podrazumijeva zaustavljanje negativnih demografskih tendencija, odnosno zaustavljanje procesa starenja stanovništva, zadržavanje mladih i podizanje razine prirodne obnove primjenom mjera ekonomske i socijalne politike.

Prirodni priraštaj je u posljednjih 22 godine u opadanju. Smanjenje prirodnog priraštaja izravno utiče na depopulaciju i takođe na intenziviranje procesa starenja stanovništva. Vrijednosti prirodnog priraštaja su u razdoblju od 1997. do 2018.godine imale negativan predznak, izuzev 1999. i 2000.godine kad su bile sa pozitivnim predznakom. Unutarnje migracije također predstavljaju značajan demografski problem. Negativan migracioni saldo u razdoblju od 2010. -2019.godine i trajno preseljenje stanovništva ostavlja Županiju Posavsku u još nepovoljnijem položaju. Starosna struktura stanovništva ukazuje da je stanovništvo Županije zrelo i naginje ka starom stanovništvu, obzirom da je udio mladog stanovništva samo 10,3 %, a udio starih 17,5 %. Analiza obrazovne strukture stanovništva je relativno povoljna. U populaciji starijoj od 10 godina 2,3 % je nepismeno stanovništvo. Od stanovništva starijeg od 15 godina najveće učešće ima stanovništvo sa završenom srednjim (46,68%) i osnovnim obrazovanjem (23,96%), a kada se tome doda stanovištvo sa završenim višim i visokim obrazovanjem to je 80,52 ukupnog kontigenta. Prosječna veličina kućanstva iznosi 3,27 članova. Najbrojnija su kućanstva sa dva člana.

Nužan korak ka poboljšanju demografske strukture predstavlja definiranje i sprovođenje odgovarajućih socio-ekonomskih mjera za rađanje i ostanak stanovništva u mjestu stanovanja, od kojih su najvažniji finacsijski podsticaji, poreske olakšice, posebna socijalna i zdravstvena zaštita,upošljavanje, organizacija radnog i slobodnog vremena i dr..Realiziranjem navedenih mjera moguće je u planskom periodu imati za rezultat povećanje nataliteta, doseljavanje novog stanovništva i sprečavanje emigracije mladog stanovništva, prilagođavanje obrazovne strukture stanovništva tržištu rada, ravnomjerniji teritorijalni razmještaj stanovništva, kao i smanjenje smrtnosti. U tom smislu, postoji mogućnost blagog oporavka stanovništva, pa bi do kraja planskog perioda na području Županije Posavske živjelo 46180 stanovnika, odnosno očekuje se porast broja stanovnika. Ekonomski oporavak i podsticaji koji će tome pomoći predstavljat će privlačnu silu za jačanje nataliteta i mehanički priliv koji će uticati na porast broja stanovnika.

Planirana **mreža naseljenih mjesta** treba da omogući ravnomerniji prostorni razvoj Županije Posavske kroz restruktuiranje postojeće mreže, decentralizaciju urbanih funkcija i jačanje centara II i III kategorije, sa osavremenjavanjem objekata javnih službi i diverzifikacijom sadržaja u županijskom centru.

Strukturu naselja Županije Posavske čini mreža od 34 naselja. Distribucija stanovništva prema veličinskim kategorijama za 34 naselja ukazuje da je prosječna populaciona veličina 1216 stanovnika, od čega je 12 naselja u veličinskoj kategoriji do 500 stanovnika, 1 naselje u kategoriji od 500-750 stanovnika, 5 naselja u kategoriji od 750-1000 stanovnika i 16 naselja u kategoriji preko 1000

stanovnika. Na području Županije u sadašnjem trenutku može se izdvojiti sljedeća hijerarhija centara: centar I kategorije (Orašje) i centar II kategorije (Odžak i Domaljevac). Mreža naselja u općinama Županije je uglavnom monocentrična. Općinski centri su naselja sa najvećim brojem stanovnika, u kojima su koncentrisane skoro sve javne funkcije, poduzetničke aktivnosti, dobra prometna pristupačnost i dr.

Temlejna koncepcija razvoja mreže naselja bazira se na uspostavi jasnog hijerarhijskog odnosa i nadležnosti u naseljskom sistemu i funkcijsko povezivanje prostora. Ključnu ulogu u razvoju Županije imat će županijski centar i općinski centri. Funkcionalni sadržaj centara u naseljskom sistemu treba da izravno utiče na poboljšanje životnih i radnih uvjeta stanovništva u tim naseljima, a neizravno kroz funkcionalni uticaj na smanjivanje odliva stanovništva. Gravitacioni uticaj funkcionalnog sadržaja tih centara treba da utiče na okolna naselja u smislu njihovog vezivanja za centralno naselje. Krajnje povoljni rezultat bi predstavljalo formiranje relativno samostalnih jedinica u zajednici međusobno gravitirajućih naselja. Osovinu polifunkcionalnog razvoja će činiti: (1) Centar I kategorije – naseljeno mjesto Orašje, (2) Centar II kategorije – naseljena mjesta Odžak i Domaljevac, (3) Centar III kategorije – Donji Svilaj, Gornja Dubica, Tolisa, Oštra Luka, Vidovice i (4) Ostala naselja.

U daljem planskom razdoblju neophodno je nastaviti podizanje stupnja centraliteta i značaja županijskog centra Orašje u širem regionalnom okruženju, kroz diverzifikaciju funkcija i participiranje u procesima regionalne suradnje. Obzirom da županijski centar ima najviši stupanj centraliteta i urbana oprema treba da bude takva da se zadovolje sve potrebe stanovništva Županije Posavske. Pažnju treba posvetiti onim funkcijama koje su tipične za županijski centar, a da se dislociraju ostale funkcije nižih razina u općinske centre i ostala naseljena mjesta. U skladu sa tim Orašje treba da bude administrativni, kulturni, prosvjetni, poduzetnički i zdravstveni centar. Također, povoljan geoprometni položaj Orašja omogućuje da u saradnji sa ostalim regionalnim i općinskim centrima (Brčko Distrikt, Tuzla, Sarajevo, Doboj, Derventa) i Republikom Hrvatskom razvija funkcije razvoja za: obrazovanje, kulturu, sport, turizam i dr..

Centar II kategorije - općinski centri Odžak i Domaljevac, treba da ostvare širi funkcionalni i razvojni uticaj na području općina i moraju biti opremljeni sadržajima koji zadovoljavaju potrebe kao što su upravne, gospodarske, uslužne i društvene funkcije. Odžak i Domaljevac će se razvijati kao centri sa naglašenom javnom i upravnom funkcijom, odnosno njihov razvoj se usmjerava u pravcu jačanja urbanih karakteristika.

Centri III kategorije (Donji Svilaj, Gornja Dubica, Tolisa, Oštra Luka, Vidovice) pokrivaju velike površine razuđenih sela i zaseoka i kao takvi treba da omoguće pokretanje razvoja. Svoju ulogu treba da nađu u identifikaciji sopstvenih inicijatora razvoja, a u međuvremenu uloga im je u logističkoj podršci općinskim centrima.

Unaprijeđenjem kvaliteta usluga **javnih službi** i opremljenosti naselja ovim objektima prema potrebama lokalne zajednice, poboljšava se kvalitet života stanovništva.

Na prostoru Županije Posavske postojeća prostorna distribucija ustanova javnih službi je raznolika i ovisi od veličine naselja, broja stanovnika određenog područja i udaljenosti naselja od gradskog naselja. Razvijenost javnih službi u naseljima na području Županije je veoma različita, posebno analizirajući po pojedinim oblastima. Najlošije stanje je u oblasti socijalne zaštite, jer ni u jednom seoskom naselju ne postoje ustanove ovog tipa. Od objekata socijalne zaštite u općinskim centirma se nalazi Centar za socijalni rad. Predškolski odgoj i obrazovanje organizirano je u općinskim centrima. U ostalim naseljima nisu zastupljeni objekti predškolskog odgoja i obrazovanja. Osnovni odgoj i obrazovanje organizirano je u u 7 centralnih i 12 područnih škola, u 125 odjeljenja. Srednje obrazovanje i odgoj je organizirano u 48 odjeljenja, u 3 srednje škole, gimnazije, srednjim strukovnim školama i formirano je za obrazovanje učenika sa cijele teritorije Županije. U Orašju postoje ispostave fakulteta Sveučilišta u Mostaru, koji nema svoj objekat. Zdravstvena zaštita je rješena kroz ustanove primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite. Najbrojnije su ustanove porodične medicine, što ukazuje na razvijenost primarne zdravstvene zaštite. Djelatnost kulture je dovoljno i ravnomjerno razvijena na području Županije, iako se uglavnom sve zanačajne manifestacije odvijaju u općinskim centrima. U ostalim naseljima postoje društveni domovi kulture. Mrežu objekata fizičke kulture odlikuje jednostranost. Dominiraju otvorena školska igrališta, stadioni i zatvorene dvorane za tjelsnu kulturu. Prema prostornim normativima objekti javnih službi u postojećem stanju, generalno na području Županije zadovoljavaju površinom.

Temeljna koncepcija razvoja javnih službi podrazumijeva ravnomjernu i decentraliziranu distribuciju javnih i socijalnih službi, servisnih sadržaja, objekata kulture, kulturnih i sportskih manifestacija, praćena odgovarajućom kadrovskom podrškom. Razvoj javnih službi shodno demografskim, socio-ekonomskim i prostornim karakteristikama Županije Posavske, kako u županijskom centru tako i u ostalim naseljima sa centralitetom, omogućit će postizanje uravnoteženog razvoja svih naselja. Također je neophodno zadovoljiti potrebe gravitirajućeg stanovništva kroz kvalitetnu prostornu distribuciju servisa javnih službi u skladu sa hijerarhijom naselja i ujednačiti stupanj dostupnosti usluga javnih službi svim korisnicima, posebno stanovništvu seoskih naselja. U planskom periodu planirana je izgradnja novih objekata ili dogradnja postojećih u oblastima predškolskog obrazovanja i odgoja, osnovnog obrazovanja i odgoja, kulture, zdravsta i socijalne zaštite.

Uključivanje privatne inicijative u razvoj i funkcioniranje javnih službi bi doprinijelo da se putem zdrave konkurencije omogući podizanje kvaliteta usluga.

Formiranjem **urbanih područja** vrši se disperzna koncentracija stanovanja na utvrđenim lokalitetima, u načelu na neplodnim zemljištima i zemljištu sa već realiziranom gušćom stambenom izgradnjom. Koncentracija stanovanja i urbane opreme u urbana područja oslobodila bi za druge namjene prostor koji je napadnut stihijskom i neplanskom izgradnjom. Na teritoriji Županije Posavske planiraju se urbana područja ukupne površine 321,04 ha.

Urbana područja sadrže sve kategorije korišćenja zemljišta: gradsko i ostalo građevinsko zemljište, poljoprivredno, šumsko, vodno i ostalo zemljište. Namjena površina (građevinsko zemljište, poljoprivredno, šumsko, vodno i ostalo zemljište) u urbanim područjima će biti utvrđena planiranim urbanističkim planom ili planom parcelacije kako bi se osiguralo racionalno korištenja prostora.

Zbog naslijeđenog stanja rasprostiranja stanovanja u naseljima po čitavoj površini Županije, nije moguće cjelokupno stanovanje koncentrirati u urbana područja tijekom planskog razdoblja, nego će jedan dio stanovanja zadržati pozicije na izdvojenim površinama stanovanja izvan urbanih područja.

Postojeće izgrađene površine za stanovanje i stambeno – poslovnu namjenu zauzimaju 2160,51 ha odnosno 6,73 % ukupne površine Županije. Plansko opredjeljenje je da se racionalnije i intenzivnije koriste i uređuju postojeća i planirana građevinska područja naselja.

Ukupna površna postojećih poduzetničkih zona iznosi 133,98 ha ili 0,42 % ukupne površine Županije. U strukturi korištenja zemljišta planirano je povećanje površina za razvoj gospodarskih djelatnosti. Za njihov razvoj određene su poduzetničke zone u naseljenim mjestima: Odžak, Novi Grad, Donji Svilaj (općina Odžak), Orašje, Donja Mahala (općina Orašje).

Poduzetništvo - razvoj ekonomije uz maksimalno iskorišćenje svih raspoloživih kapaciteta, naročito svih prirodnih potencijala planskog područja uz ulaganja i podršku države kroz fondove za razvoj.

Izgrađena poduzetnička infrastruktura nije usklađena sa raspoloživim prirodnim uvjetima i resursima. Trenutno najveće poduzetničke pokretačke snage su prerađivačka industrija, trgovačke i ostale tercijalne djelatnosti. Predhodno navedeno ukazuje na potrebu ubrzanijeg razvoja radno intenzivnijih djelatnosti temeljnih na prirodnim resursima i uvjetima, uključujući poljoprivredu i turizam, koji su samo djelomice usklađeni sa prirodnim resursima Županije. Također, povećanje uposlenosti može se ostvariti na dva načina: povećanjem proizvodnih ili uslužnih postojećih poslovnih subjekata ili otvaranjem novih. Prostorni razmještaj gospodarskih djelatnosti na području Županije rezultat je dosadašnje orjentacije na koncept monocentričnog razvoja. Ovakav koncept može se djelomice shvatiti i kao nužan iz niza objektivnih razloga, ali sa stanovišta analize i ocjene stanja prostornog uređenja cjelokupne Županije, takav temeljni koncept razvoja poduzetništva se ne može smatrati prihvatljivim. Prvenstveno, zbog toga što neizravno utiče na izrazito velike razlike, ne samo u gospodarskom nego i u općem razvoju i prostornom uređenju pojedinih dijelova jedinstvenog područja Županije, sa svim negativnim posljedicama. U tom smislu treba započeti razvoj privrednih djelatnosti u naseljenim mjestima van urbanog područja u primarnom i tercijarnom sektoru, sa posebnim fokusom na podsticanje širenja proizvodnog asortimana u primarnom i sekundarnom sektoru u smislu razvoja novih proizvoda u skladu sa potrebama tržišta sa ciljem proizvodnje polu-proizvoda i gotovih proizvoda.

U planiranju prostornog razvoja polazi se od pretpostavke promjene strukture i postupne transformacije gospodarstva na području Županije, koji će dovesti do ravnomjernijeg i svestranijeg razvoja i prostornog uređenja cjelokupnog područj, a koji bi se oslanjao na vlastite raspoložive prirodne resurse. Za očekivati je umjereni rast industrije, prvenstveno prerađivačke proizvodnje, poduzetništva i uslužnih djelatnosti. Jedan od najznačajnijih prirodnih resursa i gospodarskih potencijala predstavlja poljoprivredno zemljište. Poljoprivredna zemljišta na području Županije pružaju mogućnost za razvoj intenzivne poljoprivredne proizvodnje, a pored toga pružaju se i mogućnosti za razvoj seoskog-eko turizma.

Pristup integralnom ruralnom razvoju treba da omogući brži razvoj ukupne poljoprivredne proizvodnje, kao i jaču vezu sa ostalim srodnim gospodarskim granama kao što su prerađivačka industrija, turizam i zanatstvo, kroz donošenje mjera ekonomske politike kojima će se podsticati brže aktiviranje prirodnih i ljudskih resursa. Jedan od ključnih faktora razvoja poljoprivrede ovog područja jeste proizvodnja zdrave hrane i pića što joj omogućava zdrava prirodna sredina, kao i mogućnosti razvoja raznih formi turističkog angažmana. Iako Županija raspolaže određenim prirodnim potencijalima za razvoj turizma, oni nisu u dovoljnoj mjeri iskorišteni. Županiji Posavskoj nedostaje strateški orijentirana turistička ponuda, kao i bogatija vanpansionska ponuda. Razvoj turizma na području Županije potrebno je graditi na selektivnom pristupu, odnosno razvoju odabranih grana turizma primjerenih raspoloživim resursima, kao što su: seoski i eko turizam, sportsko-rekreativi i kulturno-manifestacioni, lovni i ribolovni. Županija Posavska u cilju stvaranja integralnog turističkog proizvoda bi trebala svoju turističku ponudu da veže za susjedne općine.

Poljoprivreda i poljoprivredno zemljište – usmjeravanje korišćenja poljoprivrednog zemljišta kroz politiku integralnog upravljanja prirodnim resursima.

Županija Posavska raspolaže sa 22086,46 ha, odnosno 68,80 % njene teritorije čini poljoprivredno zemljište. U strukturi poljoprivrednog zemljišta najviše ima oranica 22 988 ha (89,37%), zatim voćnjaka 667 ha (2,59%), livada 2058 ha (8,00%) i pašnjaka 554 ha (2,14%). Stupanj korištenja ovog prirodnog resursa je na zadovoljavajućoj razini, obzirom da Županija raspolaže sa 0,64 ha /stanovniku, dok obradivog zemljišta ima 0,62 ha /stanovniku.

Oranice zauzimaju najveći dio površina. Podaci pokazuju da je to dominantna grana poljoprivrede. Temeljne namjene poljoprivrednog zemljišta su ratarstvo, povrtarstvo i stočarstvo, ali je uglavnom orjentirano na poluintezivnu proizvodnju. U voćarstvu na području Županije najzastupljeniji su nasadi šljive, jabuke i kruške. Za uzgoj ovog voća postoje povoljni uvjeti. Na temelju klimatskih i zemljišnih uvjeta, Županija posjeduje uvjete za intenzivnu proizvodnju ratarskih i povrtlarskih kultura. Dominiranje pojedinih kategorija poljoprivrednog zemljišta ujedno je i pokazatelj razvijenosti pojedinih područja, odnosno u kojim područjima se treba intenzivirati i unaprijediti proizvodnja hrane. Pod neobradivim poljoprivrednim zemljištem podrazumijevaju se površine koje nisu pogodne za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju već su pogodne za pašnjake, to su površine iznad 20% nagiba terena.

Koncepcija korištenja i zaštite poljoprivrednog zemljišta temelji se na racionalnom i održivom korišćenju i upravljanju poljoprivrednim zemljištem.

Održivo korišćenje poljoprivrednog zemljišta podrazumijeva uspostavu efikasnih mehanizama kontrole provođenja odgovarajućih mjera za sprečavanje prekomjernog smanjenja poljoprivrednog zemljišta, odnosno njegovog pretvaranja u nepoljoprivredne svrhe. Također, podrazumjeva bavljenje održivom poljoprivrednom proizvodnjom kroz: stvaranje uvjeta za pokretanje i razvoj proizvodnje zdrave organske hrane koja će biti tržišno orijentirana, unapređenje i razvoj ratarstva i povrtlarstva koje ima uporište u velikoj površini pod kvalitetnim oranicama, uz istovremeno povećanje stočnog fonda i unapređenje uvjeta za stočarsku proizvodnju, intenziviranje voćarske proizvodnje i povećanje površina pod voćnjacima u skladu sa prirodnim potencijalima i dr.

Zaštita poljoprivrednog zemljišta podrazumijeva zaštitu od erozivnih procesa, bujica, plavljenja, od bespravne gradnje, (jer nekontrolirana urbanizacija dovodi do degradacije zemljišta), zatim izradu plana rekultivacije i revitalizacija degradiranog poljoprivrednog zemljišta, provođenje analiza kvalitete zemljišta i uspostava sustava kontrole poljoprivrednog zemljišta, kontrole ispuštanja opasnih i štetnih materija na poljoprivrednom zemljištu, kontrole vode za navodnjavanje poljoprivrednih površina i dr.

Šume i šumsko zemljište –korišćenje šumskog zemljišta kroz održivo gospodarenje šumama.

Postojeća šumovitost Županije iznosi 11,0 %, što je ispod prosjeka šumovitosti Federacije Bosne i Hercegovine koja iznosi 58%. Promatrano sa aspekta stupnja zadovoljenja, odnosno površine šuma po stanovniku, može se konstatirati da teritorija Županije ima nepovoljan bilans (0,08 ha/st), koji je dosta ispod preporučenih evropskih normativa (0,30 ha/st).

U okviru šuma i šumskog zemljišta dominiraju izdanačke šume i šibljaci.

Brojne i veoma različite karakteristike šume uvjetuju njenu trajnu multifunkcionalnost, vezanu za širok spektar proizvoda i usluga koje nude šume i šumska zemljišta. Multifunkcionalnost šuma se generiše preko ekoloških, ekonomskih i socijalnih funkcija. Potrebno je da se šumarstvo dalje razvija na načelu integralnog planiranja ravnoteže multifunkcionalnosti šuma. U skladu sa tim potrebno je povećati korišćenje ostalih (nedrvnih) proizvoda šuma i šumskog zemljišta i prihoda od njih. S obzirom na mogućnost korištenja ostalih šumskogospodarskih proizvoda, potrebno je za šumskogospodarsko područje kao cjelinu utvrditi planove: sakupljanja ljekovitog bilja, jestivih gljiva, šumskih plodova i dr. Sa aspekta socijalne funkcije šuma potrebno je organizirati turističku ponudu u sektoru šumarstva koja bi podržala zadovoljenje rekreativnih, turističkih, naučnih i dr. potreba, istovremeno ostvarujući prihod koji je do sada nedostajao. Osim turističke ponude moguće je razvijati u značajnijoj mjeri naučno–istraživački rad u oblasti šumarstva, strukovna udruživanja i licenciranja, uvođenje informacionih tehnologija kao sredstva planiranja, evidencije i kontrole, naročito GIS podršku i sl. Također je potrebno očuvati, održavati i unapređivati postojeće stanje šumskog fonda na teritoriji Županije kroz očuvanje raznovrsnosti šumskih ekosistema, vrsta i gena u funkciji bolje adaptabilnosti istih, održavanje zdravstvanog stanja i vitalnosti šumskih ekosistema, uglavnom preventivnim uzgojnim mjerama i mjerama integralne zaštite šuma u cilju sprečavanja gradacije insekata, bolesti, požara i unošenje invazivnih biljnih vrsta kao i podizanje novih šuma na površinama podesnim za pošumljavanje i gospodarenje istim.

Mineralne sirovine – utvrđivanje ekonomske isplativost eksploatacije geoloških resursa i održivo korišćenje istih.

Na teritoriji Županije Posavske istraženost postojećih mineralnih resursa, gline, krečnjaka, šljunka, pijeska, termalnih i mineralnih voda je veoma mala.

Ukoliko se utvrdi ekonomska isplativost eksploatacije mineralnih, termalnih i mineralnih voda potrebno je da se eksploatacija vrši u skladu sa važećim Zakonom o rudarstvu, Zakonom o geološkim istraživanjima, Zakonom o koncesijama i drugim zakonskim i podzakonskim aktima koji definiraju ovu oblast.

Promet – povećanje prometne dostupnosti i povezanosti centara u mreži naselja, poduzetničkih kapaciteta i turističkih sadržaja, rekonstrukcijom, dogradnjom i izgradnjom pojedinih dionica lokalnih cesta.

Cestovna mreža predstavlja najznačajniji segment prometne infrastrukture. Okosnicu cestovne mreže predstavljaju magistralne ceste M14.1, M14.2 i M1.8, regionalne ceste R464a i R463, lokalne kategorizirane i nekategorizirane. Magistralni cestovni pravaci prolaze centralnim dijelom Općina i utiču u najvećoj mjeri izravno i neizravno preko mreže ostalih, na otvaranje i brži razvoj Županije. Temeljna funkcija im je tranzitna, ali i omogućava povezivanje istočnog i zapadnog dijela Županije, kao i cestovnu povezanost Županije sa državama, gradovima i općinama u okruženju. Ostalu prometnu infrastrukturu čine lokalne i nekategorisane ceste koje su uglavnom asfaltirane i relativno u dobrom stanju, povoljne su gustine i dobro pokrivaju čitav prostor Županije.

U narednom periodu planiran je kompletiranje tehničke dokumentacije, odnosno tehničkog prijema izgrađene autoceste, kao i izradnja graničnog prelaza na Koridoru Vc (Svilaj - Odžak - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar Bijača), na teritoriji Općine Odžak i izgradnja autoceste Tuzla - Orašje, koja presijeca Posavsku županiju u istočnom dijelu prolazeći kroz općinu Orašje. Dio postojećih regionalnih cesta bi se u planskom periodu prekategorisala u regionalne ceste I reda.

Energetska infrastruktura - uspostava efikasnog sustav planskog upravljanja i eksploatacije izgrađenih energetskih resursa.

Elektroenergetsku infrastrukturu karakteriziraju naponski nivoi 110kV, 35kV i 10(20)kV. Pošto je prostor Županije Posavske geografski odvojen na dvije zasebne cjeline (prva cjelina- općine Orašje i Domaljevac-Šamac, druga cjelina- općina Odžak), analogna situacija je i u vezi stanja napajanja električnom energijom. Naime, prva cjelina je napojena preko glavne elektroenergetske uporišne točke TS 110/35/10(20)kV „Orašje, koja je napojena dvostrano preko DV-a 110 kV Orašje-Županja i DV-a 110 kV Orašje-Brčko. Iz ove TS radijalno (jednostrano) su napojene preko pripadajućih 35 kV dalekovoda glavne dvije uporišne elektroenergetske točke, a to su TS 35/10(20) kV „Tolisa" i TS 35/10(20) kV „Domaljevac". TS zadovoljavaju potrebnom snagom i osiguran je vrlo visok stupanj pouzdanosti napajanja. Druga elektroenergetska cjelina (općina Odžak) je na 110 kV nivou napojena preko glavne elektroenergetske uporišne točke TS 110/35/10(20) kV „Odžak", a na 35 kV nivou također ima mogućnost dodatnog rezervnog napajanja i preko DV 35 kV „Odžak-Modriča".

U planskom periodu predviđen je prelazak na 20 kV naponsku razinu, izgradnja novih elektroenergetskih kapaciteta (transformatorskih stanica 10(20)/0,4 kV i pripadajućih srednjenaponskih i niskonaponskih vodova), isporuka električne energije u skladu sa normama kvaliteta električne energije, smanjivanje gubitaka u elektrodistributivnoj mreži i dr.

Telekomunikaciona infrastruktura i poštanski promet - postizanje ravnomjerne pokrivenosti svih djelova Županije Posavske, modernizacijom postojećeg stanja i izgradnjom novih objekata i mreže.

Ocjena razvoja telekomunikacija u društvu donosi se na temelju podataka o korišćenju skupa mreža, sustava i uređaja za pristup korisnika telekomunikacionim servisima kao što su: fiksna telefonija, mobilna telefonija, sistemi kablovske televizije, zastupljenost Interneta itd.).

U planskom periodu neophodna je izgradnja novih baznih stanica mobilne telefonije na lokacijama koje se definiraju detaljnom tehnoekonomskom analizom, izgradnju optičkih pravaca i pristupne mreže, rekonstrukciju svih gradskih mreža na predmetnom području i dr.

Vodoopskrba – osigurati sigurnu i dostatnu količinu i kvalitet vode za piće na cjelom području kroz faznu realizaciju.

Organiziranim sustavom vodoopskrbe je na području Županije obuhvaćeno oko 38% stanovništva (u dijelovima općina Orašje i Odžak), što je znatno ispod stope priključenja u neposrednom okruženju, dok se ostali dio stanovništva (najveći dio općine Domaljevac-Šamac i ruralna područja) vodom opskrbljuje iz manjih lokalnih vodovoda ili iz individualnih izvora vode (bunara). Stanje sa zalihama pitke vode je uglavnom zadovoljavajuće. Zalihe tehnološke vode i vode potrebne za navodnjavanje poljoprivrednih kultura su zadovoljavajuće.

U planskom periodu, a na temelju analiza, potrebno je osigurati dovoljne količine zdravstveno ispravne vode za cjelokupno stanovništvo na području svih naselja u Županiji Posavskoj, a također, predviđena je izmjena azbest-cementnih cijevi izgrađenih 80-ih godina. U budućnosti postoji potrebe za novim izvorištima i za sva izvorišta, potrebno je donijeti (i provoditi) odluke o zaštitnim zonama i zaštitnim mjerama za izvorišta vode za piće.

Odvođenje i tretman otpadnih i oborinskih voda iz naselja - stvoriti siguran i ekonomičan sustav, u cilju podizalja razine komunalne higijene, a ne ugroziti podzemne vode.

Odvodnja i dispozicija otpadnih voda na području Županije ne zadovoljava minimalne sanitarne i tehničke uvjete. Za odvođenje otpadnih voda na većini teritorije Županije ne postoje organizirani sustavi za odvodnju, izuzev užih dijelova naseljenih mjesta Orašja i Odžaka. Procjena je da je tek 22% stanovništva Županije priključeno na kanalizacione sustave, što je znatno ispod stope priključenja u neposrednom okruženju ili na razini Federacije BiH (57,5% stanovništva). Gradnja kanalizacionih sustava nedovoljno prati dinamiku razvoja vodoopskrbe, čak i u općinskim centrima.

U cilju poboljšanja i očuvanja kvaliteta voda površinskih vodotoka, u planskom periodu potrebno je intenzivirati aktivnosti na pripremi potrebne dokumentacije za prihvat, odvođenje i prečišćavanje komunalnih otpadnih voda, kao i industrijskih otpadnih voda. Ukoliko to kvalitet industrijskih otpadnih voda zahtijeva, potrebno je planirati i zajedničko prečišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda.

Okoliš - zaštita i unapređenje okoliša uz potsticanje prirodnih potencijala sredine i ekološke svijesti stanovništvai kontrolu stanja okoliša.

- formiranje održivog sustava monitoringa za kontrolu stanja okoliša;
- edukacijom razviti svjest građana i lokalne administracije;
- zaustavljanje dalje degradacije, sanacija i rekultivacija površina degradiranih ljudskim aktivnostima.
- maksimalne zaštite i očuvanje prirodnih dobara i zadržavanje svih vrijednosti u cilju održivog razvoja - počev od kvaliteta zraka i voda, biljnog pokrivača, faune, do globalne zaštite okoliša, te očuvanje prirodnih područja kroz aktivnosti, programe i projekte očuvanja biodiverziteta i zaštićenih prirodnih dobara.

V.1.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA PRIRODNIH RESURSA

V.1.1. Poljoprivredno zemljište

Korišćenje i zaštita poljoprivrednog zemljišta temelji se na održivom upravljanju koje osigurava dobru ekološko prirodnu strukturu tla, namjensku upotrebu prema uvjetima prirode i terena, kao i sanaciju loših degradiranih površina u funkciji poljoprivrede (borba protiv erozije, sukcesije). Temeljna koncepcija je racionalno i održivo korišćenje i upravljanje poljoprivrednim zemljištem, tj. održiva poljoprivreda koja se definrae kao poljoprivreda koja proizvodi kvalitetnu hranu i biljne proizvode za drugu tehničku namjenu, uz očuvanje prirodnih resursa i energije, zaštitu okoliša, uz istovremenu ekonomsku efikasnost, povezivanjem sa prerađivačkom industrijom.

To podrazumijeva:

- trajno praćenje stanja (monitoring) poljoprivrednog zemljišta;
- uspostavljanje i održavanje zemljišno informacionog sustava;
- kontrola plodnosti zemljišta;
- poboljšanje kvaliteta obradivog poljoprivrednog zemljišta;
- izgradnja meliorativnih sustava na poljoprivrednom zemljištu;
- utvrđivanje količina opasnih i štetnih materija u poljoprivrednom zemljištu i vodi u sustavima za navodnjavanje i odvodnjavanje;
- pretvaranje neobradivog poljoprivrednog zemljišta u obradivo;
- izgradnja odbrambenih nasipa;
- zaštita zemljišta od erozije vodom i vjetrom;
- zaštita od prirodnih nepogoda (poplave, vjetar, grad, oborine, suša, mraz, masovna pojava životinjskih i biljnih bolesti);
- program okrupnjavanja i zabrana usitnjavanja poljoprivrednih parcela;
- edukacija i stručno osposobljavanje;
- podršku u razvoju poljoprivrednih proizvoda posebnih odlika kvaliteta do razine prepoznatljivog geografskog imena porijekla (tzv. brenda) i jačanje veza poljoprivrede i komplementarnih djelatnosti;
- podizanjem kvaliteta usluga osigurati plasman poljoprivrednih proizvoda;
- sprečavanju negativnih uticaja poljoprivredne proizvodnje na stanje okoliša i živog svijeta, uspostavom kontrole korišćenja mineralnih đubriva i sredstava za zaštitu bilja, uz istovremeno promoviranje metoda njihove integralne primjene u procesima tehničko-tehnološkog unapređivanja poljoprivredne proizvodnje, prioritetno na terenima i lokalitetima sa izuzetnim prirodnim vrijednostima i rijetkostima, koji su obuhvaćeni odgovarajućim režimima zaštite.

V.1.2. Šume i šumsko zemljište

Unapređenje stanja postojećih šumskih površina, pošumljavanje zemljišta lošijih bonitetnih kategorija u cilju povećanja ukupne šumovitosti Županije Posavske, te povećanje korišćenja ostalih neproizvodnih funkcija šuma, predstavlja teemljni koncept uređenja i korišćenja šuma i šumskog zemljišta u planskom periodu.

U tom kontekstu, temeljna planska postavka uređenja i korišćenja šuma u ovoj kategoriji se zasniva na gospodarskom korišćenju, uz unapređenje stanja cjelokupnog šumskog fonda, a naročito izdanačkih šuma, a sve u cilju postizanja optimalne strukture koje će imati trajnost prinosa i prihoda.

Gospodarenje šumama treba biti usmjereno na povećanju drvne zalihe, prirasta i prinosa. U pogledu prinosa, proizvod mora biti usmjeren na povećanju kvalitative sortimentne sturkture.

Istovremeno, u cilju povećanja zastupljenosti šumarske proizvodnje u ukupnom bilansu gospodarstva Županije, potrebno je pri plasmanu trupaca prednost dati fabrikama sa višim stupnjem finalizacije.

U cilju povećanja korišćenja potencijala staništa potrebno je primjenjivati tehnike gajenja koje odgovaraju konkretnim sastojinama i staništima. Certifikacija šuma omogućava dobijanje proizvoda sa značajno većom vrijednošću, dok u protivnom najmanji dio profita ostvaruju sami vlasnici.

Pored toga potrebno je preusmjeravanje dijela sredstava proširene reprodukcije šuma u privatni sektor u smislu subvencija privatnih vlasnika zemljišta za zasnivanje šumskih kultura i plantaža. Značajno je podržati stare zanate, kao i tradicionalna korišćenja zemljišta u smislu podrške sektoru turizma.

Korišćenje certifikovanih sporednih šumskih proizvoda na višem stupnju obrade i organiziran plasman na strana tržišta predstavlja potrebu u budućnosti. Također, potrebno je podržati u značajnijoj mjeri naučno–istraživački rad u oblasti šumarstva, strukovna udruživanja i licenciranja, uvođenje informacionih tehnologija kao sredstva planiranja, evidencije i kontrole u sektoru, naročito GIS podršku i sl.

Potrebno je inicirati veću zastupljenost korišćenja ostalih šumskih proizvoda (gljive, ljekovito i aromatično bilje, šumski plodovi, i dr.), pri čemu se mogu ostvariti značajni prihodi za lokalno stanovništvo.

V.1.3. Rude i drugi mineralni resursi

Ukoliko se utvrdi ekonomska isplativost eksploatacije mineralnih, termalnih i termomineralnih voda potrebno je da se eksploatacija vrši u skladu sa važećim Zakonom o rudarstvu, Zakonom o geološkim istraživanjima, Zakonom o koncesijama i drugim zakonskim i podzakonskim aktima koji definišu ovu oblast. Takođe je potrebno izraditi Elaborate o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi minerealnih sirovina za koje se utvrdi ekonomska opravdanost za eksploataciju.

Planiranje prostora i izgradnja objekata u području odobrenog eksploatacionog polja mora biti uz saglasnost sa nosiocem eksploatacionog prava i resornog ministarstva nadležnog za eksploataciju mineralnih sirovina, a koji vodi evidenciju eksploatacionih polja (Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva).

Građenje na površinama gdje je završena eksploatacija se može vršiti tek nakon izrade elaborata o rekultivaciji, odnosno provedenim kompleksnim geotehničkim i inžinjersko-geološkim istraživanjima.

V.2.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA STANOVNIŠTVA

Ukupan broj i strukturna obilježja stanovništva, sa jedne strane su nosioci procesa razvoja, stvaraoci osbnog, društvenog i urbanog standarda, dok sa druge strane su korisnici tih stvorenih dobara i vrijednosti. Stanovništvo svojim brojem, starosnom i spolnom strukturom, socio-ekonomskim, obrazovnim i svim ostalim kvantitativnim i kvalitativnim karakteristikama čini temelj za planiranje široke lepeze fizičkih potreba u prostoru.

Prilikom predviđanja budućeg broja stanovnika neophodno je imati u vidu njihove dugoročne tendencije u prošlosti i sve činioce koji su uvjetovali promjene u stanovništvu. Neophodno je uzeti u obzir i pretpostavke o budućem ekonomskom, socijalnom i kulturnom razvoju od kojih će ovisiti demografski razvoj u cjelini. Oba pristupa podrazumijevaju dobro poznavanje problema stanovništva u

oblasti gospodarskih kretanja, bioloških i društvenih struktura i asocijacija kao i promjena u društvu, odnosno povezanosti demografskog i društvenog razvoja.

Procjenjivanje demografskog razvoja na području Županije Posavske je ovisno od niza faktora, kako onih biološkog, ponekad još i više od socijalnih, ekonomskih, opštih društvenih, političkih i drugih, pa projekcije treba i cijeniti u odnosu na procjenu uticaja pojedinih činilaca.

Razmatrajući sve gore navedeno urađene su dvije prognoze stanovništva: prognoza broja stanovnika pod pretpostavkom da će se tendencije iz prošlosti nastaviti i u budućnosti (varijanta trenda) i prognoza broja stanovnika pod pretpostavkom da će doći do dodatnih investicionih ulaganja (varijanta održivog razvoja).

Tabela br. 86. Projekcije broja stanovnika (varijanta trenda)

Godina	**2013.**	**2019.**	**2029.**	**2039.**
Županija Posavska	43453	41346	39341	37433
Domaljevac – Šamac	4771	4540	4320	4111
Odžak	18821	17834	16898	16012
Orašje	19861	18972	18122	17311

Izvor:Nosioc izrade Plana

Projektirani broj stanovnika karakterizira smanjenje broja stanovnika koga uvjetuju tri determinante:

- konstantno opadanje nataliteta,
- povećanje stope mortaliteta i
- odliv stanovnika.

Smanjenje ukupnog stanovništva će biti prisutno u svim naseljima, osim u općinskim centrima i prigradskom naselju. Tako da će u periodu do 2039. godine u ovim naseljima biti prisutna populaciona ekspanzija.

Po drugoj varijanti, varijanti održivog gospodarakohg razvoja, očekuje se da će dodatnim investicionim ulaganjima doći do mehaničkog priliva prije svega radno sposobnog stanovništva.

Tabela br. 87. Projekcije broja stanovnika (varijanta održivog razvoja)

Godina	**2013.**	**2019.**	**2029.**	**2039.**
Županija Posavska	43453	41346	44613	46180
Domaljevac – Šamac	4771	4540	4610	4795
Odžak	18821	17834	19542	20040
Orašje	19861	18972	20461	21345

Izvor:Nosioc izrade Plana

Na području Županije u 2039. godini planira se 46180 stanovnika. Broj stanovnika će se povećati po stopi od 2,34 $\%_o$, odnosno povećat će se za 2727 u odnosu na 2013. godinu. U periodu od 2013. do 2029. godine, stanovništvo će se povećati za 1160 stanovnika. U narednom planskom periodu od 2029. godine do 2039.godine broj stanovnika bi se povećao za 1567 stanovnika. Ukupno stanovništvo imat će kontinuiran porast do 2039. godine.

Da bi planiranje bilo realnije i Plan imao primjenu, potrebno je predvidjeti promjene demografskih struktura i njihove projekcije u planskom periodu.

Projekcija starosne strukture je bitna, jer iz nje proizilaze ključni kontigenti stanovništva kako za biološku reprodukciju tako i za planiranje određenih sadržaja za određene starosne grupe (vrtići, škole, nova radna mjesta, staračke domovi). U tom smislu napravljena je projekcija stanovništva za tri velike starosne grupe: 0 – 14 godina, 15 – 64 godine i starije od 65 godina.

Tabela br. 88. Starosna struktura stanovništva za velike starosne grupe

Županija Posavska				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
2013.	100	13,88	70,91	15,21
2019.	100	10,30	72,16	17,53
2029.	100	12,82	71,76	15,41
2039.	100	13,84	71,83	14,33
Domaljevac – Šamac				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
2013.	100	13,89	70,97	15,14
2019.	100	9,47	73,19	17,33
2029.	100	12,97	71,78	15,31
2039.	100	14,10	70,89	15,02
Odžak				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
2013.	100	13,59	70,07	16,34
2019.	100	9,93	71,60	18,47
2029.	100	19,78	71,90	16,53
2039.	100	13,63	70,60	15,77
Orašje				
Godina	**Starosne grupe u %**			
	Ukupno	**0 – 14**	**15 – 64**	**> 65**
2013.	100	14,15	71,70	14,14
2019.	100	10,86	72,45	16,69
2029.	100	12,93	72,48	14,59
2039.	100	14,19	72,05	13,76

Izvor:Nosioc izrade Plana

Na temelju projekcija po ovim starosnim grupama, do kraja planskog razdoblja 2039.godine, na području Županije Posavske očekuje se povećanje mlađih starosnih grupa, blagi porast radno sposobnog stanovništva i smanjenje starijeg stanovništva, u odnosu na 2013.godinu.

Kućanstva

Podlogu za planiranje i usmjeravanje niza aktivnosti u prostoru čini i procjena broja kućanstava na području Županije Posavske.

Na razvoj broja i veličine kućanstava u narednom razdoblju utjecat će sljedeće pretpostavke:

- porast ukupnog broja stanovnika kao temlja za rast broja kućanstava;
- blagi porast stope nataliteta;
- porast općeobrazovne i kulturne rauzine, kao i životnog standarda stanovništva, tj. djelovanje faktora društveno-ekonomskog razvoja, doprinijet će daljem cijepanju tradicionalno velikih obitelji;
- ravnomjernijim gospodarskim i društvenim razvojem cjelokupnog područja Županije i broj kućanstava na gradskom i seoskom području će biti uravnotežen.

Tabela br. 89.: Projekcija broja kućanstava do 2039.godine

Teritorija	Broj domaćinstava			
	2013.	**2029.**	**2039.**	**Prosječan broj članova**
Županija Posavska	13313	13643	14122	3,27
Domaljevac – Šamac	1312	1266	1317	3,64
Odžak	5809	6012	6166	3,25
Orašje	6192	6200	6468	3,30

Izvor:Nosioc izrade Plana

Prema projekciji broj kućanstava bi se na kraju planskog perioda povećao i iznosio bi 14122 kućanstva. U odnosu na 2013.godinu broj kućanstava bi se povećao za 809 kućanstava. Prosječna veličina kućanstav bi iznosila 3,27 člana, odnosno zadržao bi se broj članova kućanstva kao i 2013.godine.

V.3.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA STANOVANJA

Do kraja planskog perioda očekuje se povećanje broja kućanstava na području Županije. Projekcija broja kućanstava za kraj planskog perioda 2039.godine iznosi 14122 kućanstva. Ukupan broj stanova 2013.godine je iznosio 17501 i u odnosu na broj kućanstava iste godine na području Županije je zabilježen stambeni suficit od 4188 stanova.

Ukoliko broj stanova do kraja planskog perioda ispolji tendenciju porasta, do kraja planskog perioda se može očekivati izgradnja dodatnih 9282 stana, te bi se računajući sa amortizacijom stambenog fonda, stambeni suficit povećao.

U skladu sa navedenim vrijednostima, postojeći stambeni fond će u planskom periodu zadovoljiti stambene potrebe, pa se izgradnja novih stanova ne može postaviti kao prioritet. Budući razvoj stanovanja ne podrazumijeva prostorno širenje u značajnijoj mjeri, nego razvoj u smislu podizanja kvaliteta, pa bi se temeljna opredeljenja u planskom periodu odnosila na što bolje iskorišćenje trenutno neiskorištenog stambenog fonda, unapređenje sistema održavanja postojećeg stambenog fonda, racionalno korišćenje novih površina građevinskog zemljišta za potrebe stanovanja i stambene izgradnje i dr.

V.4.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA NASELJA

Koncept sustava i mreže naselja se u velikoj mjeri temelji na konceptu mreže i sustava naselja koji je dat na temelju analize stanja na terenu i relevantnim kriterijumima, kao što su analiza i ocjene prostornog uređenja, dosadašnjeg razvoja stanovništva, poduzetništva, izgrađenih fondova, prirodnih vrijednosti i dr.

Planirani sustav će se bazirati na policentričnom modelu, sa slijedećom hijerarhijom:

- Centar I kategorije –Orašje,
- Centri II kategorije –Domaljevac, Odžak,
- Centri III kategorije –Donji Svilaj, Gornja Dubica, Tolisa, Oštra Luka, Vidovice,
- Primarno seosko naselje – ostala naselja.

U prvoj hijerarhijskoj ravni je naselje Orašje, kao regionalni, županijski i općinski centar sa zonom uticaja na socio-geografsku transformaciju okruženja. Orašje će i u narednom periodu da djeluje svim svojim funkcijama na ravnomjeran razvoj Županije. Da bi se omogućilo dalje jačanje centra I kategorije, neophodno je najprije unaprijeđenje postojeće infrastrukture, a potom i dalji razvoj planirane društvene, poduzetničke, prometne i komunalne infrastrukture na principima održivog razvoja.

Centri II kategorije: Domaljevac i Odžak imaju posebnu ulogu u ravnomjernom razvoju Županije. Oni ostvaruju širi funkcionalni i razvojni uticaj na području koje im gravitira i ukupnom području teritorije. Osiguravaju izravnu vezu građana sa lokalnom upravom, sustavom organizacije poljoprivredne proizvodnje i poslovanja, usluga, javnih funkcija, postajući tako kvalitetna ispostava upravnih, gospodarskih, uslužnih i društvenih funkcija Županije i općine na svom području, i uz podršku ostalih naselja glavni prostorni i funkcionalni oslonac podizanja općeg kvaliteta i razvojnog kapaciteta zajednice naselja

Centri III kategorije – Donji Svilaj, Gornja Dubica, Tolisa, Oštra Luka, Vidovice. Ova naselja pokrivaju velike površine veoma razuđenih sela i zaseoka, karakterističnih za ovaj prostor i kao takvi treba da omoguće pokretanje razvoja. Svoju ulogu treba da nađu u identifikaciji sopstvenih inicijatora razvoja, a u međuvremenu uloga im je u logističkoj podršci razvijenim centrima.

Primarno seosko naselje-podrazumijeva sva ostala naselja u Županiji. Sve funkcije višeg stupnja ostvarivat će se u centrima II i III kategorije. Ova naselja moraju biti opremljena sadržajima koji zadovoljavaju dnevne potrebe.

V.5.URBANA PODRUČJA

Urbana područja predstavljaju prostorno funkcionalnu cjelinu ili više međusobno povezanih cjelina, koje na temelju planskih pretpostavki imaju ujete za dalji razvoj. Urbano područje obuhvata izgrađene i neizgrađene površine namijenjene za stanovanje, rad i odmor, objekte urbane opreme, infrastrukture i posebne namjene, zelene površine, kao i površine rezervirane za budući razvoj, a pored građevinskog mogu obuhvatati i druga zemljišta.

Definirana urbana područja čine cca 16% ukupne površine Županije. Učešće urbanih područja je dato u sljedećoj tabeli:

Tabela br. 90. Struktura urbanih područja Županije Posavske

Općina	Površina (km2)	Urbano područje (km2)	Struktura %
Domaljevac –Šamac	36,83	8,23	22,34
Odžak	165,34	16,32	9,87
Orašje	118,86	27,05	22,75
ŽUPANIJA POSAVSKA	321,04	51,60	16,07

Izvor: Nosioc izrade Plana

Procent površine zemljišta obuhvaćenog urbanim područjima po općinama se razlikuje. Najveći je u općini Orašje 22,75%, a najmanji je u općini Domaljevac – Šamac 9,87%. Površine urbanih područja po općinama su različite, jer su definirane na temelju postojećeg stanja, prirodnih karakteristika područja, kao i planiranog broja stanovnika i pretpostavki budućeg razvoja.

Prosječni procenat zemljišta zahvaćenog urbanim područjima je nizak, jer se kod planiranja prostora vodilo računa o zaštiti kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta.

Planirana urbana područja po općinama Županije Posavske po površini i strukturi, sa pregledom urbanih područja po naseljenim mjestima na području svake općine pojedinačno, data je u sljedećim tabelama:

Tabela br. 91.Struktura urbanih područja općine Domaljevac – Šamac

Urbano područje	Dijelovi naselja	Površina (ha)	Struktura %	Površina Općine
Domaljevac	Domaljevac, Grebnice, Bazik	822,85	22,34	
1		**822,85**	**22,34**	**3683,39**

Izvor: Nosioc izrade Plana

Tabela br. 92. Struktura urbanih područja općine Odžak

Urbano područje	Dijelovi naselja	Površina (ha)	Struktura %	Površina Općine
Vrbovac	Vrbovac	18,84	0,11	
Gornji Svilaj	Gornji Svilaj	30,20	0,18	
Novo Selo	Novo Selo	78,33	0,47	
Gornja Dubica	Gornja Dubica, Donja Dubica	75,76	0,46	
Prud	Prud	52,15	0,32	
Donji Svilaj	Donji Svilaj	50,27	0,30	
Donja Dubica	Donja Dubica	21,75	0,13	
Potočani	Potočani	26,65	0,16	
Posavska Mahala	Posavska Mahala	30,26	0,18	
Novi Grad	Novi Grad	33,41	0,20	
Donja Dubica	Donja Dubica 1	35,56	0,22	
	Donja Dubica 2	15,65	0,09	
Odžak	Odžak	1162,69	7,03	
13		**1631,52**	**9,87**	**16534,42**

Izvor: Nosioc izrade Plana

Tabela br. 93. Struktura urbanih područja općine Orašje

Urbano područje	Dijelovi naselja	Površina (ha)	Struktura %	Površina Općine
Bok	Bok	302,58	2,55	
Donja Mahala	Donja Mahala	325,86	2,74	
Matići	Matići	223,57	1,88	
Kopanice	Kopanice	204,68	1,72	
Kostrč	Kostrč	218,85	1,84	
Oštra Luka	Oštra Luka	331,25	2,79	
Orašje	Orašje, Donja Mahala	552,85	4,65	
Tolisa	Tolisa	326,89	2,75	
Vidovice	Vidovice	217,32	1,83	
9		**2703,85**	**22,75**	**11886,31**

Izvor: Nosioc izrade Plana

V.6.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA GOSPODARSTVA

Županija Posavska mora znatno pojačati svoje poduzetništvo, konkuretnijim privređivanjem, kroz aktiviranje raspoloživih prirodnih resursa, na održiv način. Neophodno je inzistirati na razvoju prerađivačke industrije, stimulaciji poljoprivrede i uslužnih djelatnosti, prije svega turizma i prometa, što sve utiče na popravljanje ukupne strukture gospodarstva.

U strukturi poduzetništva Županije još uvijek je relativno nisko učešće proizvodnih djelatnosti, a visoko učešće uslužnih djelatnosti. Uočava se nisko učešće prerađivačke industrije u ukupnom bruto domaćem proizvodu i nizak nivo finalizacije proizvodnje, a to je djelatnost koja treba da generiše tehnološki napredak i izvozne proizvode, kao i stvaranje novih radnih mjesta.

Za ukupni razvoj prerađivačke industrije neophodno je, prije svega, modernizirati tehnologiju, unaprijediti proizvodne programe i orijentirati se na razvoj sopstvenih proizvoda što višeg stupnja finalizacije. Jedan od ključnih uvjeta za realizaciju planova razvoja svih oblasti prerađivačke industrije jeste osiguranje adekvatnih i dovoljnih izvora financiranja, pri čemu, zbog nedostatka domaćih investicija, naglasak može biti na stranim investicijama, izravno ili posredstvom Svjetske banke i EBRD, fondova EU, kao i drugih fondacija i institucija.

Pristup integralnom ruralnom razvoju treba da omogući brži razvoj ukupne poljoprivredne proizvodnje, kao i jaču vezu sa ostalim srodnim gospodarskim granama kao što su prerađivačka industrija i turizam i zanatstvo kroz donošenje mjera ekonomske politike kojima će se podsticati brže aktiviranje prirodnih i ljudskih resursa. Jedan od ključnih faktora razvoja poljoprivrede ovog područja jeste proizvodnja zdrave hrane i pića što joj omogućava zdrava prirodna sredina, kao i mogućnosti razvoja raznih formi turističkog angažmana.

Razvoj poljoprivrede omogućava razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava sa preradom i seoskim turizmom. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva kao subjekti u poljoprivredi moraju steći društveni status kao i poslovni subjekti u bilo kojoj drugoj grani proizvodnje. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su mnogo više nego samo seoska kućanstva. To su mjesta gdje se proizvodi hrana za ishranu stanovništva, gdje se upošljava obiteljska i druga radna snaga, gdje se stvara nova vrijednost. Ovim Prostornim planom se omogućuje pod određenim uvjetima lociranje gospodarskih djelatnosti u područjima stanovanja u naseljima, kao što su kompleksi ratarske proizvodnje s pratećim sadržajima, stanovanjem za osobne potrebe i seoskim turizmom.

Razvoj malog i srednjeg poduzetništva moguć je kroz aktiviranje (uređivanje i komunalno opremanje) prostora rezerviranog za proizvodno – poslovne zone u kojima je cilj formirati prostorne uvjete za lociranje malih i srednjih proizvodnih i uslužnih kapaciteta i privlačenje stranih investitora. Poduzetničke zone su planirane u naseljenim mjestima: Odžak, Novi Grad, Donji Svilaj (općina Odžak), Orašje, Donja Mahala (općina Orašje). Pored ojačavanja malih i srednjih poduzeća potrebno je stvoriti uvjete za stimuliranje njihovog uvezivanja sa velikim sustavima, kako domaćim tako i inozemnim, odnosno uspostaviti gospodarsku suradnju na regionalnoj i globalnoj razini. Također, podsticati zajednička ulaganja sa kompanijama iz razvijenih zemalja kao najbrži put za ulazak modernih tehnologija i znanja u domaća poduzeća i izlazak na razvijena inozemna tržišta.

Analiza stanja neuposlenosti pokazala je da nisu iskorišćene sve komparativne prednosti i pogodnosti koje Županija pruža. U cilju poboljšanja nepovoljne strukture gospodarstva i smanjenja neuposlenosti, šanse i mogućnosti ogledaju se u povoljnom položaju Županije (geostrateški, politički i ekonomski centar, obrazovni i zdravstveni centar), raspoloživim resursima (ljudskim, prirodnim, prostornim i financijskim), tradiciji u nekim gospodarskim djelatnostima, kulturi i sportu, turizmu, infrastrukturi za razvoj poduzetništva i IT-tehnologija, integracionim procesima u okruženju (EU i regionalnom) itd. Složena problematika tržišta rada zahtijeva mjere dugoročnog karaktera. U cilju rješavanja ove problematike moguća su dva pravca: samoupošljavanje – korišćenje vlastitih radno-kreativnih potencijala mladih ili pokretanje gospdoarskih kapaciteta kojima će biti potrebna mlađa radna snaga, posebno u sferi informacionih tehnologija ili mogućnostima prekvalifikacije, s obzirom na činjenicu da postojeća kvalifikaciona struktura nije konkurentna na tržištu rada. Druga mogućnost je u formiranju sustava javno-privatnog partnerstva. Potrebno je naglasiti da Županija pruža dobre mogućnosti za ovakvu suradnju. Važno je ukazati i na mogućnosti koje nude unaprijeđene zone poslovanja, budući da se, u okviru njih na najbolji mogući način, u uslovima konkurencije, afirmiše odnos poslovne

zajednice prema vlastitoj radnoj sredini. Jedan od ciljeva EU jeste stvaranje uslova za geografsku i profesionalnu mobilnost radne snage, kako bi svoju privredu učinila konkurentnijom.

Značajno je napomenuti da Županija Posavska, svoju turističku ponudu treba da veže za gradove i općine iz okruženja. Uvezivanjem turističke ponude općina uz rijeku Savu i Bosnu može se formirati integralni turistički proizvod koji bi privukao turiste koji su ljubitelji prirode i koji bi se plasirao na turističko tržište kao atraktivan proizvod. U formiranju turističkog asortimana neophodno je aktiviranje i razvijanje sljedećih vidova turizma:

- izletničko – rekreativni turizam – splavarenje rijekom Savom;
- lovni i ribolovni turizam – rijeke: Sava i Bosna;
- manifestacioni i kulturno- povijesni, gde je potrebno razvijati etničke osobenosti stanovništva i kulturnih i arhitektonskih vrijednosti sredine radi očuvanja i prikazivanja očuvanih etnoloških vrijednosti, kao i podsticanje razvoja kulturnih ili sportskih manifestacija kao forme povećanja turističke ponude. Posebno treba dati akcenat na prostor arheoloških nalazišta, građevina sakralne arhitekture, nacionalnih spomenka, zatim prostor Župne crkve, Franjevačkog samostana u Tolisi, Beledije ili Male vijećnice u Odžaku, kao značajnih kulturnih i povijesnih vrijednosti, pri čemu je potrebno da se pored uređenja samog prostora, uredi i potrebna infrastruktura (prilazne ceste, smještaj i dr);
- seoski, gdje je potrebno razvijati veći broj jedinica manjeg kapaciteta (4-8 ležajeva), uz zadovoljenje temeljnih potreba; ova turistička forma zahtjeva omogućavanje konzumiranja i drugih vidova turizma, bilo kao organiziranih aktivnosti od strane domaćina bilo kao izbornih od strane turista. Ovaj vid turizma je posebno pogodan za naselja neopterećena gospodarskim objektima i u kojima je očuvana prirodna baština.

V.7.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA INFRASTRUKTURE

V.7.1. Prometna infrastruktura

Brži razvoj prometne infrastrukture i razvoj gospodarstva pozitivno će uticati na razvoj Županije Posavske. Pod ovim se smatra jasan, racionalan i siguran sustav prometa, dobrih performansi (protočnost i kapacitet, brzina, sigurnost, dobre servisne usluge, minimalni gubici u vremenu i sl.) o čemu se vodilo računa kod određivanja sustava prometa, tehničkih elemenata i normativa i lokalnih faktora. Da bi se gubici sveli na minimum, potrebna je prije svega modernizacija i rekonstrukcija postojeće cestovne infrastrukture kao i planiranje i izgradnja novih lokalnih cesta kao i cesta višeg ranga.

Cestovna mreža predstavlja preduvjet za gospodarski razvoj i kvalitetan život stanovništva. Njen zadovoljavajući kvalitet je uvjet za korištenje teritorije i njenih resursa. Stoga je cilj u planiranju cestovne mreže (a zatim sukcesivnom projektiranju i građenju) formiranje cestovne mreže, prije svega lokalnih cesta, koja će omogućiti gospodarsko korištenje svih potencijala (poljoprivreda, šumarstvo, turizam itd.) teritorije županije. Način formiranja cestovne mreže mora stvoriti temelj za socijalno kvalitetan život stanovnika u mjestima koja nastanjuju. To je jedan od uvjeta da bi se omogućilo zadržavanje stanovništva u njegovim naseljima. Emigracija dovodi na jednoj strani do napuštanja i propadanja potencijala i resursa teritorije, a na drugoj strani do velikih materijalnih izdataka.

Prema tome, cilj je pokrivenosti teritorije Županije Posavske cestama koje zadovoljavaju kriterije korištenja u gospodarstvu i u socijalne svrhe. Prometnice treba da budu planirane, a zatim projektirane i izgrađene prema postojećim pravilima i standardima, tako da se njima mogu normalno kretati gospodarska i osobna vozila.

Neophodno je uzeti u obzir da su ulaganja u prometnu infrastrukturu veoma visoka, te da će se izgradnja kvalitetne prometne mreže odvijati u dužem vremenskom periodu.

Prema Studiji kategorizacije cesta Federacije BiH
Predmet studije kategorizacije cesta, čiji je naručilac J.P. Ceste Federacije BiH, je mreža izgrađenih cesta kojim upravlja Federacija BiH i kantoni/županije, uz dodatak cesta trenutno kategoriziranih kao lokalne, koje bi mogle biti kategorisane u viši rang. Ciljevi projekta su jedinstven izgled cesta i

jedinstven mogući stupanj usluge za korisnike cesta, jedinstveno upravljanje i planiranje cesta u BiH, jasno definirani zahtjevi kod urbanističkog planiranja, racionalni zahvati na cestama, pojednostavljen nadzor nad redovnim održavanjem, te ispravno definirani uvjeti za izdavanje dozvola za vršenje zahvata u zaštitnom pojasu ceste.

Kriterijumi na temelju kojih se vrši kategorizacija javnih cesta su urađeni 2005. godine, i dijele se na **temeljne** i **dodatne**.

Temeljni kriterijumi su kriterijumi funkcije povezivanja i prometno -tehnička svojstva koja pojedinačna kategorija javnih cesta mora da ispuni. Odnose se na prostor koji cesta povezuje, socijalno-ekonomski i upravno-teritorijalni značaj naselja koja cesta povezuje, na prometniznačaj ceste u pogledu vrste i strukture prometa, te na tok ceste u prostoru u odnosu na naselje.

Dodatni kriterijumi se primjenjuju ukoliko postoje dvije ili više cesta koje bi mogle biti kategorizirane u istu kategoriju javnih cesta, a koje u prostoru imaju istu funkciju povezivanja. U dodatne kriterijume spadaju prometno -tehnička, vozno-dinamička, prometno - sigurnosna svojstva javnih cesta kao i uticaj cestovnog prometa na okolinu duž javne ceste.

Važno je naglasiti da se prekategorizacija vrši samo za postojeću prometnu infrastrukturu, te da Studija ne tretira prometnice planirane različitim planskim dokumentima.

U nastavku su prikazana rješenja iz nacrta Studije kategorizacije cesta Federacije BiH, a koje se nalaze na teritoriji Županije Posavske, što prati grafički prilog, neke od dionica samo su djelomice uključene u određeni rang ceste:

Magistralne ceste I reda:
- Trenutna M1.8 (u Studiji M113), dionica: Državna granica – Orašje - gr. entiteta.

Magistralne ceste II reda:
- Trenutna M14.1 (u Studiji M206), dionica: gr. entiteta – Svilaj - Odžak - gr. entiteta,
- Trenutno R464(odnosno M14.2) (u Studiji M207), dionica: gr. entiteta - Domaljevac - Orašje,[13]

Od postojećih regionalnih cesta na teritoriji Županije, dio njih prekategorizirao bi se u:
Regionalne ceste I reda i to su:
- Trenutno R464(odnosno M14.2) (u Studiji R202), dionica: Svilaj-Odžak; [14]
- Trenutno R464a (u Studiji R201), dionica: gr. entiteta (Šamac) - Odžak.

Reginalna cesta II reda:
- Trenutno R463 (u Studiji R25I), dionica: Donja Mahala-gr. entiteta.

Kada su upitanju Lokalne cete, incijativom Vlade Županije Posavske, sprovedena je procedura sagledavanja stanja i njihova ocjena kako bi se izvršila prekategorizacija lokalnih cesa u regionalne cete. Tom analizom upućen je prijedlog za razvrstavannje javnih ceta:

Općina Domaljevac-Šamac:
- SLC 1 - ulica SV.Ane kroz Domaljevac - SLC4 - ulica Nikole Tesle kroz Brvnik - gr. entiteta;
- SLC 3 - ulica Sv. Ilije kroz Grebenice do spoja sa M14.2.

Općina Odžak:
- SLC 10 Novi Grad (M14.1) - Gornja Dubica (M14.2), razvrstavanje lokalne sabirne ceste u regionalnu cetu prvog reda.

Općina Orašje:

[13] Napomena: Ova kategorizacija u suprotnosti je sa trenutno kategorizacijom magistralnih ceta gdje je ova cesta kategorisana kao magistralna cesta M14.2
[14] Napomena: Ova kategorizacija u suprotnosti je sa trenutno kategorizacijom magistralnih ceta gdje je ova cesta kategorisana kao magistralna cesta M14.2

- SLC 1 - ulica Filišpovići Bok - križanje R463, ulica Kralja Tomislava (Oštra Luka); Školska ulica (Oštra Luka) do križanja sa ulicom Šošino brdo (Oštra Luka), SLC 2- ulica Šošino brdo (Oštra Luka) - Brvnik gr. entiteta;
- SLC 5 -ulica Vladimira Nazora (Tolisa) - križanje sa M14.2 i križanje sa R463.

Opredjeljenja Prostornog plana

Neka od temeljnih opredjeljenja za razvoj Županije Posavske za period od 20 godina, su:

- Tehnički prijem izgrađenog dijela autoceste kao i izgradnja graničnog prelaza na koridoru Vc (Svilaj - Odžak - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar Bijača), koji je izgrađen na teritoriji Općine Odžak i
- Izgradnja autoceste Tuzla - Orašje, koja prolazi kroz Županiju Posavsku u istočnim dijelu odnosno na teritoriji općine Orašje.

Ministarstvo komunikacija i prometa BiH je u 2006. godini, kao nosilac pripreme, kompletiralo studijsku dokumentaciju i idejni projekt trase za „Autocestu na Koridoru Vc“ (Svilaj - Odžak - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar - Bijača). U međuvremenu, kompletirani su glavni projekti i puštene u promet neke od izgrađenih dionica autoceste, konkretno za dionicu Svilaj - Odžak - Doboj (ukupne dužine 48 km, od čega 16 km, kroz FBiH) izrađen je glavni projekat i izgrađen dio trase u dužini od 10km još 2017. godine, dionica kroz općinu Odžak izgrađena, međutim glavni razlog za njeno ne puštanje u rad jesu nezavršeni radovi na izgradnji mosta i graničnog prelaza na BiH strani.

Tuzlansku regiju naseljava više od pola miliona stanovnika, a u njoj se nalaze značajni industrijski i privredni kapaciteti, nalazišta ruda i minerala, kao i brojna prirodna bogatstva, koja mogu predstavljati osnovu za razvoj poljoprivrede i turizma. Da bi se ovi potencijali iskoristili neophodno je razviti transportnu infrastrukturu, a Vlada FBiH je dala prioritet izgradnji autoceste Tuzla - Orašje. Navedeni projekat se smatra projektom bitnim za kvalitetno povezivanje Tuzle sa Brčko Distriktom BiH i administrativnim centrom Županije Posavske, Orašjem. U širem kontekstu, ova autocesta bi omogućila najbržu vezu regije sa Pan-Evropskim Koridorom X (na dionici Zagreb - Beograd) i omogućila kvalitetnije povezivanje unutar regije Dunav - Sava - Drava. Stoga bi bilo poželjno, što prije, pokrenuti aktivnosti na međudržavnom nivou, kako bi se ova cesta produžila i na teritorij susjedne Hrvatske.

Pored prioritetnih ciljeva obrađenim u dokumentaciji višeg reda za teritoriju Posavske Županije, koji su obraćeni u tekstu iznad u naredno periodu planirano je:

- Nastavak izgradnje južne-obilaznice na teritoriji općine Odžak, od magistralne ceste M14.1 Modriča - Odžak do lokaliteta Ražljevi. S obzirom da predmetna cesta nije povezana sa postojećom djelimično izvedenom autocestom na koridoru Vc, nije tretirana kao postojeća magistralna cesta, već kao planirana magistralna prometnica čitavom svojom dužinom.
- Izgradnja obilaznice Orašja, kojom bi tranzitni tokovi bili dislocirani iz užeg gradskog područja općine.

Pored spomenutih cijeva u planskom periodu predviđeno je:

- Razvijanje postojeće cestovne mreže u vidu postizanja tehničko-tehnološke razine i njihovo održavanje,
- Modernizacija i rekonstrukcija postojeće cestovne mreže,
- Poboljšanje kvalitete prigradskog prometa poboljšanjem uvjeta na postojećim magistralnim i planiranim regionalnim cestama,
- Rekonstrukcija lokalnih cesta sa posebnim akcentom na križanja, elemente poprečnog profila i širinu prometnica,
- Izgradnju efikasnog sustava odvodnje oborinskih voda,
- Zaštita okoline od štetnih utiecaja prometa,
- Povećanje sigurnosti učesnika u prometu,
- Izrada predhodne studijske dokumentacije opravdanosti uspostave javnog gradskog prijevoza u okviru urbanih područja općia (ako se ukaže potreba),
- Postavljanje prometne signalizacije i postojanje katastara sa prometnom signalizacijom.

Dokumentom nižeg reda, definirat će se detaljnije stanje i potrebe lokalne cestovne mreže.

Širine koridora i položaja trasa javnih cesta svih rangova određene su različito. Širina koridora za javne ceste, unutar kojih se može razvijati trasa prometnica, izvan građevinskog područja propisani su Zakonom o cestama Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 12/10 i 16/10 i 66/13).

V.7.2. Telekomunikacije

Temeljna koncepcija razvoja telekomunikacija obuhvata:

- Izgradnja OSP-a za povezivanje aktivnih čvorišta i dalje prema postojećoj optičkoj infrastrukturi,
- Izgradnja sekundarne optičke telekomunikacione infrastrukture za realizaciju FTTH pristupa internetu,
- Izgradnja novih baznih stanica mobilne telefonije na lokacijama koje se definiraju detaljnom tehnoekonomskom analizom.
- Prenos dokumenata elektronskim putem,
- Stvaranje uvjeta za pružanje telekomunikacionih usluga u uvjetima liberaliziranog tržišta,
- Izgradnju optičkih pravaca i pristupne mreže,
- Instalaciju komunikacione opreme na područjima koja to nemaju,
- Rekonstrukciju svih gradskih mreža na predmetnom području.

U planskom periodu planirane su sljedeće bazne stanice:

HT Eronet buduće bazne stanice

Rb.	Naziv lokacije BS	Opština	koordinate e	koordinate n
1.	DONJI SVILAJ	ODŽAK	6521532	4995825
2.	ODŽAK JUG	ODŽAK	6526225	4984520
3.	NOVO SELO	ODŽAK	6528836	4987782
4.	OSJEČAK	ODŽAK	6528900	4992049
5.	POTOČANI	ODŽAK	6522380	4988270
6.	VRBOVAC	ODŽAK	6521100	4991860
7.	TOLISA CRKVA	ORAŠJE	6551734	4987605

HT Eronet budući MSAN (pristupni čvor)

R. br.	Opština	Mjesto	Naziv lokacije	Easting	Northing	Napomena
1	Odžak	Odžak	MSAN STROLIT	6526086	4984079	PLAN 2020-2021
2	Odžak	Odžak	MSAN REDŽE POROBIĆA	6526523	4986185	PLAN 2020-2021
3	Odžak	Posavska Mahala	MSAN P. MAHALA BS	6525264	4991035	PLAN 2020-2021
4	Odžak	Novi Grad	MSAN NOVI GRAD BS	6525322	4993906	PLAN 2021-2022
5	Odžak	Potočani	MSAN JAZAVCI	6523141	4987581	PLAN 2021-2022
6	Odžak	Donji Svilaj	MSAN SVILAJ-TOČAK	6521240	4993119	PLAN 2021-2022
7	Odžak	Prud	MSAN ODŽAK - PRUD	6534805	4991865	PLAN 2021-2022
8	Domaljevac	Domaljevac	MSAN DOMALJEVAC 104.BRIGADE	6547134	4990120	PLAN 2021-2022

BH Telekom buduće bazne stanice

Rb.	Naziv lokacije BS	Opština	wgs84 koordinate e	wgs84 koordinate n
1	ODŽAK CENTAR (dislokacija)	Odžak	45.012766	18.326626
2	PRUD	Odžak	45.07408977	18.45011521
3	ZORICE	Odžak	45.09890603	18.41542038
4	VOJSKOVA	Odžak	45.07252966	18.40296035
5	NOVO SELO	Odžak	U skladu sa mogućnostima rješenja IPO	
6	POTOČANI	Odžak	U skladu sa mogućnostima rješenja IPO	
7	VRBOVAC	Odžak	U skladu sa mogućnostima rješenja IPO	
8	DONJI SVILAJ	Odžak	U skladu sa mogućnostima rješenja IPO	
9	GP SVILAJ (novi autoput)	Odžak	U skladu sa mogućnostima rješenja IPO	
10	ORAŠJE JUG	Orašje	45.02410102	18.69809036
11	MATIĆI	Orašje	45.00398126	18.65682253
12	KOSTRČ	Orašje	45.02596775	18.66585576
13	TOLISA	Orašje	45.04139196	18.64238769
14	KOPANICE	Orašje	44.97871782	18.74506038
15	LEPNICA	Orašje	44.968246	18.696358

V.7.3. Energetika – elektroenergetika

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Na području Županije Posavske izgrađene su tri solarne elektrane (FNE „GMC“ 30 kW, FNE „Bazeni“ 72 kW i FNE „Domaljevac“ 30 kW).

U planskom periodu nije planirana izgradnja novih transformatorskih stanica 110/x kV. Izgradnja prijenosnih vodova naponske razine 110 kV i višeg na teritoriji BiH ovisi od planova Elektroprenosa BiH, također nije planirana.

Temeljna koncepcija razvoja u oblasti elektroenergetske infrastrukture obuhvata:

- Osiguranje dovoljne i kvalitetne količine električne energije za svakog kupca na području Županije Posavske,
- Isporuka električne energije u skladu sa normama kvaliteta električne energije,
- Smanjivanje gubitaka u elektrodistributivnoj mreži,
- Izgradnja novih elektroenergetskih kapaciteta (transformatorskih stanica 10(20)/0,4 kV i pripadajućih srednjenaponskih i niskonaponskih vodova),
- Izgradnja novih proizvodnih kapaciteta,
- Prelazak na 20 kV naponsku razinu,
- Osiguranje dvostranog napajanja za radijalne SN vodove.

PROGNOZA POTROŠNJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Planskim dokumentom „Dugoročni plan razvoja prenosne mreže 2018-2027.“ Elektroprenosa BiH procijenjen je porast utroška električne energije i opretećenja transformatorskih stanica do 2027. godine prema nižem (porast 2%) i višem (porast 4%) scenariju.

Prema podacima Opskrbnog područja Sjever, potrošnja električne energije na području Županije Posavske varira. U razdoblju od 2015. do 2017. godine potrošnja je rasla, dok se u 2018. i 2019. godini potrošnja smanjila.

Opskrba postojećih i novih potrošača električnom energijom planirana je iz elektrodistributivne mreže. Srednjeročne i kratkoročne planove razvoja elektrodistributivne mreže izrađuje nadležno elektrodistributivno poduzeće na temelju planova razvoja prostora izrađenih kroz detaljnu plansku dokumentaciju.

DISTRIBUTIVNA MREŽA

U trogodišnjem planu poslovanja 2021-2023.godine, planirana je

- u 2022.godini na području DP Sjever izgradnja nove STS 10(20)/0,4 kV „Most“ Grebnice,
- u 2023.godini STS 10(20)/0,4 kV „Gradišta“ Bok
- te nove MBTS 10(20)/0,4 kV „Poduzetnička zona Svilaj“ Svilaj.

U trogodišnjem planu poslovanja 2021-2023 na području DP Sjever planirana je:

- izgradnja 10 km novih SN 10(20) kV podzemnih kabelskih vodova
- u 2022.godini planirano je obezbjeđenje dvostranog napajanja za velik dio postojećeg zračnog 10 kV DV-a „Orašje-Vidovice“ izgradnjom nove 10(20) kV kabelske dionice
- rekonstrukcija cca 10 km NN 0,4 kV mreže.

Prilikom izgradnje novih objekata voditi računa o položaju elektroenergetskih objekata i zaštitnim pojasevima elektoenergetske infrastrukture u skladu sa „Pravilnikom o tehničkih normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1kV do 400 kV“.

V.7.4. Hidrotehnika

Postojeća urbana područja Županije Posavske, općina Odžak i Orašje imaju rješeno pitanje vodoopskrbe i odvodnje. Općina Domaljevac – Šamac ima riješeno pitanje vodoopskrbe, ali nema riješeno pitanje odvodnje oborinskih voda i fekalne kanalizacije. Izgradnja kanalizacione infrastrukture, te rješavanje problema odvodnje oborinske i fekalne kanallizacije su u nadležnosti samostalne Službe za komunalne poslove.

VODOOPSKRBA

Planske potrebe za vodom određene su u „Studiji dugoročnog snabdijevanja vodom stanovništva, privrede i industrije na vodnom području rjeke Save u Federaciji BiH Posavski Kanton“.Analiza podataka za Županiju Posavsku urađena je na temelju podataka općine Orašje, jedina od tri općine koja je poslala podatke za izradu studije.

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine na prostoru Županije Posavske živi 43.453 stanovnika. Općina Orašje ima 19.861 stanovnik od kojih je 6.300 stanovnika ili 31,7% priključeno na centralni vodovodni sustav, prema analizi pristiglih podataka. Prema podacima iz općinskih planova preuzeti su podaci o kretanju stanovništva te se prema tome radila i procjena povećanja broja stanovnika po pragovima planiranja. Prema ovim podacima na kraju planskog perioda 2050. godine općina Orašje će imati 21.385 stanovnika.

Podaci o prosječnoj starosti mreže nisu dostavljeni. Pretpostavlja se da su PEHD cijevi stare do 25 godina, a sve ostale da su starije. IWA preporučuje zamjenu 2% cjevovoda godišnje, što znači da se svakih 50 godina zamijeni kompletne cijevi u jednom vodovodnom sustavu. Obzirom da je u ovoj Županiji samo jedno vodovodno poduzeće dostavilo podatke, to se navedene vrijednosti ne mogu uzeti kao relevantne za cijelu Županiju, ali može se konstatirati da je većina sustava sastavljena od starih cijevi i da je vrijeme da se ulaže u zamjenu. Ukupna zapremina rezervoarskog prostora iznosi 200 m³ što je oko 0,03 m³ /stan. Ova količina je dosta mala u poređenju sa ostalim sustavu u slivu Save. U tom smislu, treba napomenuti, da se radi o vodotornju čija je izgradnja mnogostruko skuplja od izgradnje ukopanih rezervoara. Obzirom da se Županija nalazi u pretežno ravničarskom kraju, izgradnja vodotornja je jedina prihvatljiva opcija.

Maksimalne potrebne količine vode za vodoopskrbu stanovništva na kraju planskog perioda iznose 20,84 l/s, dok je kapacitet izvorišta koja se sada koriste 100,0 l/s. Prema navedenim analizama može

se konstatirati da općine iz ove Županije, koje pripadaju slivu rijeke Save, neće imati potreba za novim količinama vode niti novim izvorištima do kraja planskog perioda 2039. godine.

Tabela br. 94.Rezultati detaljnih analiza dugotrajnog vodoopskrbe vodom u Županiji Posavskoj

PROIZVODNJA I POTROŠNJA VODE	
Proizvodnja vode(l/osoba/dan)	195,7
Proizvodnja vode (l/priklj./dan)	307,0
Ukupna proizvodnja vode (centralni vodovodni sistem) (l/s)	14,3
Ukupna proizvodnja vode (ruralni vodovodni sistem) (l/s)	
Ukupna proizvodnja vode u svim sistemima (l/s)	14,3
Potrošnja vode (l/osoba/dan)	164,1
Potrošnja vode (l/priključku/dan)	257,5
Potrošnja vode - fizička lica (l/osoba/dan)	52,9
Potrošnja vode – pravna lica(l/priključku/dan)	92,2
Potrošnja vode – lokalni vodovodi (l/osobi/dan)	
Potrošnja vode - javna mjesta vodosnabd. (l /dan)	
Potrošnja vode velikih privrednih subjekata (l/s)	
Potrošnja vode velikih privrednih subjekata - planirano proširenje kapaciteta (l/s)	
Ukupna fakturisana količina vode - centralni VS (l/s)	11,97

Pokrivenost vodosnabdijevanjem na ter. općine	31,7%
Pokrivenost vodosnabdijevanjem u centru	174,3%

Broj stanovnika na centralnom vodovodnom sistemu								
Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika	6300	6363	6427	6466	6544	6623	6703	6783

Broj stanovnika na teritoriji općine								
Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika	19861	20060	20262	20384	20629	20878	21130	21385

Broj stanovnika u općinskom centru								
Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika	3614	3650	3687	3709	3754	3799	3845	3891

Potrebna količina vode za snabdjevanje na bazi trenutne potrošnje (l/s)								
Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika		12,09	12,21	12,28	12,43	12,58	12,73	12,89

Potrebna količina vode za snabdjevanje pravnih lica								
Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika		1,40	1,41	1,42	1,43	1,45	1,47	1,49

Potrebna količina vode za snabdjevanje fizičkih lica (l/s) -IWA norma Q=136 l/stan/dan								
Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika		10,02	10,12	10,18	10,30	10,42	10,55	10,68

Potrebna količina vode za snabdjevanje potrošača u lokalnim vod. (l/s) -IWA norma Q=136 l/stan/dan

Godina	2013	2018	2023	2026	2032	2038	2044	2050
Broj stanovnika		31,58	31,89	32,09	32,47	32,86	33,26	33,66

Prosječna dužina servisne mreže po priključku (m)	4,0
Ukupan broj priključaka	4016
Neoprihodovana voda (%)	16,13%
Gubici	12%
Neoprihodovana voda m3/km/dan	4272,00
Neoprihodovana voda m3/priključ./dan	0,12
Ukupna dužina cjevovoda (km)	110
Neizbježni gubici na godišnjem nivou -UARL (l/s)	1,62
Prosječna starost distributivne mreže – svi cjevovodi (godina)	20
Ukupna zapremina rezervoarskog prostora m3	200
Zapremina rezervoara u odnosu na broj potrošača (m3/osobi)	0,03
Ukupan broj uređaja za prečišćavanje	1

KAPACITET IZVORIŠTA U KANTONU (l/s)	100
MAKSIMALNE POTREBNE KOLIČINE NA KRAJU PLANSKOG PERIODA 2050 (l/s)	20,84
ZAKLJUČAK	**Izvorišta zadovoljavaju potrebe za cjelokupan planski period**

Prema ovoj analizi i obradi podataka za planski period do 2050.godine može se zaključiti da se već sada javljaju potrebe za novim izvoristem (bunarom) za vodoopskrbni sustav na području općine Odžaka. Proizvodnja vode sa trenutnim kapacitetom izvorišta je 14,30 l/s, a potrebna količina vode za snabdjevanje na bazi trenutne potrošnje za 2018. godinu je 12,09 l/s (l/s), udio neprihodovane voda je 16,13% i iz istog se vidi da ukupna količina koja dodje do krajnih potrošača je 11,97 l/s. Na osnovu prezentiranih podataka može se konstatovati da je za raspoložive količine vode na postojećim izvorištima iskazan suficit.

Pored izgradnje novih bunara potrebno je obratiti pažnju i na gubitke unutar postojeće mreže i uraditi izmjenu azbest-cementnih cijevi izgrađenih 80-ih godina.

KANALIZACIJA

Da bi se mogao osiguratii zadovoljavajući kvalitet površinskih i podzemnih voda na prostoru Županije Posavske, neophodno je eliminirati ili ublažiti sve štetne uticaje na okoliš generalno, pa samim tim i na kvalitet voda. Kao najveći zagađivači i izvori najvećih pritisaka na okoliš, identificirana su prvenstveno naselja i gospodrski pogoni koji svojim otpadnim vodama izravno pogoršavaju stanje kvaliteta voda u vodotocima. Aktivnosti i pritisci na okolinu antropogenog karaktera unutar zaštitnih zona izvorišta su obrađena u odgovarajućim pravilnicima i uredbama koji propisuju mjere sanitarne zaštite i ograničenja u okviru svake od zona.

Temeljni zadatak u pogledu izgradnje kanalizacionih sustava na prostoru Županije Posavske je da se zagađenje koje u sustavu korištenja voda dospijeva do recipijenata, bilo da se radi o površinskim ili podzemnim vodama, dovede na razinu koja ne ugrožava druge korisnike voda u pogledu njene upotrebe.

Prethodna analiza koja treba da se provede u sklopu koncipiranja rješenja odvodnje otpadnih voda jeste odabir kanalizacionog sustava. Odavir ovisi o nizu faktora, a prvenstveno od lokalnih prilika i uvjeta, ekološko - sanitarnih zahtjeva i tehničko - ekonomskih pokazatelja.

Separatni sustav kanalizacije ima odgovarajućih prednosti spram mješovitog sustava u pogledu rada uređaja za prečišćavanje. Dotoci na uređaj su jednoličniji i to kako sa stanovišta varijacija količina, tako i u pogledu ujednačenijih karakteristika sastava otpadnih voda. Izostaju varijacije vezane za sušno – kišno vrijeme što je prisutno kod mješovitog sustava, a što iziskuje uz primjenu kišnih

rasterećenja i odgovarajuće objekte za izravnanje doticaja na postrojenje, odnosno privremeno uskladištenje dotičućih voda u kišnom periodu (dodatne taložnike, retencione bazene i sl.). S druge strane se može reći da separatni sustav kanalizacije, ukoliko se provodi izravno disponiranje oborinskih voda u recipijente i ako je recipijent male prihvatne moći, ne predstavlja se u ekološkom i sanitarnom smislu podobnim.

Za naselja izvan urbanog područja se kao opredjeljenje nameće tzv. nepotpuni sustav sa fekalnim kanalskim vodovima, dok se za odvodnju oborinskih voda koriste jarkovi, rigoli, vodotoci, čime se ne narušavaju prirodni sustavi oticanja, a isti značajno manje košta.

Kod projektiranja novih kanalizacionih sustava, dimenzioniranje kolektora izvršiti na temelju kriterija da visina punjenja ne bude veća od 70 % za fekalnu i 80 % za oborinsku kanalizaciju, a da računske brzine pri mjerodavnim proticajima budu između 2,0 m/s i 3,5 m/s i ne prelaze granicu od 5,0 m/s.

V.7.5. Termoenergetika

U narednom periodu, na ovom prostoru, treba planirati što veću upotrebu alternativnih izvora energije koji imaju značajan potencijal, ali nisu na pravi način iskorišteni. Zbog svoje dostupnosti, obnovljivosti i ekološke čistoće to se najviše odnosi na biomasu i sunčevu energiju čiju je mogućnost primjene potrebno detaljnije istražiti.

Potencijalna energija dobijena iz biomase je najznačajniji energetski potencijal obnovljivih izvora, s obzirom na veliku zastupljenost poljoprivrednog zemljišta. Biomasu je zbog njene rasprostanjenosti i niske emisije ugljen dioksida u atmosferu moguće koristiti kao energent za dobijanje toplotne energije.

Energija sunca se ne koristi toliko intezivno kao biomasa, ali njen potencijal nije zanemariv. Solarna energija se može koristiti kao dopuna klasičnim sistemima grijanja, za pogon apsorbcionih toplotnih pumpi, proizvodnju el. energije pomoću fotonaponskih ćelija ili za dobijanje tople potrošne vode.

Geotermalnu energiju na području Županije Posavske eventualno je moguće koristiti uz prethodno urađenu studiju opravdanosti korištenja geotermalne na određenoj lokaciji. Geotermalni potencijali detaljnijim istraživanjem lokacije će omogućiti egzaktnije definisanje generiranja toplote, položaj, dubinu, hidrauličke i hidrohemijske karakteristike.

U svijetu, kao i u zemljama u regionu postoje primjeri isplativog korišćenja snage vjetra. Da bi snaga vjetra dobila epitet isplativog na određenom području mora da ispuni određene preduslove u pogledu učestalosti, brzine, promjene smjera itd. Brzine vjetra neophodne za racionalno i ekonomično korišćenje vjetra u energetske svrhe iznose u prosjeku oko 4m/s. Iz tog razloga potrebna su dodatna ispitivanja da bi se odredila isplativost postrojenja ovog tipa.

S obzirom na malu gustinu toplotnog konzuma na području Županije Posavske izgradnja daljinskih sustava grijanja nije opravdana. Postojeći objekti, koji imaju kotlovnice za centralno grijanje, zadržavaju i,h sa mogućnošću povećanja ili smanjenja kapaciteta kotlova i zamjenom dotrajalih dijelova ili kompletne opreme. Također, postojeća oprema za rashlađivanje i klimatizaciju prostorija zadržava se uz moguće zamjene drugom opremom veće ili manje snage. Za planirane administrativne zgrade i veće objekte, ako je ekonomski opravdano, preporučuje se izgradnja centralnog sustava grijanja jednog ili više grupisanih objekata. Ovako proizvedena energija je jeftinija, manje zagađuje okoliš i zagađenje je lakše kontrolrsati i smanjiti. Ovim sustavo se može osigurati i topla potrošna voda. Obvezno je pri ovakom radu imati osigurano mjerenje utroška toplotne energije kod svakog potrošača pojedinačno, prema čemu se utrošak energije naplaćuje.

Rashlađivanje, provjetravanje ili klimatizaciju prostorija u objektima vršiti pojedinačnim instalacijama po prostorijama ili, kada je to ekonomski opravdano, centralnim rashladnim stanicama (ili klima komorama) i odgovarajućom instalacijom za svaki objekat u cjelini.

Način osiguranja toplotne i rashladne energije za pojedine objekte određivati za svaki objekat urbanističko tehničkim uvjetima. Vrstu opreme za zagrijavanje, rashlađivanje, provjetravanje i klimatizaciju odrediti projektnom dokumentacijom, po želji investitora.

Preporučuje se i korištenje sunčeve energije za zagrijavanje prostorija u prijelaznom periodu, a naročito za pripremu potrošne tople vode. Također se mogu koristiti toplotne pumpe koje koriste energiju zraka, vode ili zemlje za dobijanje toplotne i rashladne energije uz utrošak el. energije.

Za plinifikaciju Županije Posavske najizglednija je opcija spajanja na magistralni plinovod Bijeljina-Banjaluka (interkonekcija sa Srbijom) za koji je dosad najviše urađeno po pitanju realizacije. Zavisno od realizacije plinovodne infrastrukture u Bosni i Hercegovini kao alternativna rješenja mogu biti spajanje preko interkonekcije sa Hrvatskom (Slobodnica-Brod) ili preko nekog drugog priključka. Da bi se utvrdila opravdanost ovakvog projekta neophodna je izrada Studije plinifikacije.

V.7.6. Komunalna infrastruktura

Uređenje i proširenje postojećih lokacija, kao i otvaranje novih lokacija grobalja vršiće se, u skladu sa potrebama svakog naselja, prema odlukama lokalne samouprave. U pogledu tretmana groblja, neophodno je poduzeti plansko – organizaciono mjere za proširivanje popunjenih groblja i dalje komunalno i pejzažno uređivanje postojećih seoskih grobalja u skladu sa temeljnim urbanističkim i ekološko – sanitarnim uvjetima. Nova groblja će se formirati prema uvjetima iz provedbenih planskih dokumenta.

V.8.TEMELJNA KONCEPCIJA RAZVOJA DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE

V.8.1. Obrazovanje

Na temelju normativa (srednje vrijednosti) o neophodnoj korisnoj površini prostora po djetetu, a prema planiranom broju stanovnika za predškolski odgoj i obrazovanje, u planskom periodu trebalo bi:

Predškolski odgoj i obrazovanje

- izgraditi objekat predškolske ustanove u naseljenom mjestu Odžak, površine 705 m^2,
- izgraditi objekat predškolske ustanove u naseljenom mjestu Orašje, površine 635 m^2.

Osnovni odgoj i obrazovanje

- izgraditi novu osnovnu školu u naseljenom mjestu Odžak, neto korisne površine 3061 m^2,
- omogućiti ponovno funkcionisanje osnovne škole u Gornjem Svilaju (općina Odžak) kao devetorazredne škole,
- pretvaranje područne škole u Gornjoj Dubici (općina Odžak) u devetorazrednu osnovnu školu (varijantno rješenje - obnova nekadašnje osmorazredne osnovne škole u Donjoj Dubici),
- izgraditi novu osnovnu školu u naseljenom mjestu Orašje, neto korisne površine 3832 m^2.

Srednje obrazovanje i odgoj

- povećanje kapaciteta objekta srednjeg obrazovanja u naseljenom mjestu Odžak, površine 308 m^2.

Visoko obrazovanje

Funkcionisanje visokoškolskih ustanova u Županiji zahtijeva izgradnju objekta za javne visokoškolske ustanove u Orašju (neto korisne povšine oko 1000 m^2).

V.8.2. Zdravstvena zaštita

Dostupnost objekata zdravstvene zaštite je zadovoljavajuća. U planskom periodu potrebno je:

- održavanje postojeće mreže zdravstvenih ustanova,

- proširenje prostora Doma zdravlja u Domaljevcu za 290 m^2,
- proširenje prostora Doma zdravlja u Odžaku za 424 m^2,
- proširenje prostora Doma zdravlja u Orašju za 1110 m^2,
- povećanje timova porodične medicine u Domu zdravlja u Odžaku za 2 tima,
- rad na modernizaciji opreme,
- osiguranje financijskih sredstava za podizanje razine zdravstvenih usluga.

Obzirom da primarna zdravstvena njega ima posebnu ulogu, trebalo bi raditi na poboljšanju kvaliteta i efikasnosti zdravstvene zaštite stanovništva kroz: jačanje primarne zdravstvene zaštite orijentirane ka obitelji i zajednici baziranoj na promociji zdravlja i prevenciji bolesti, jačanje uloge javnog zdravstva, jačanje ljudskih resursa u sustavu zdravstvene zaštite, unapređenje upravljanja zdravstvenim sustavom povećanje obuhvata stanovništva zdravstvenim osiguranje, usklađivanje zakonodavnog okvira sa reformskim ciljevima i propisima EU i dr.

V.8.3. Socijalna i dječija zaštita

Ograničenja u radu Centara za socijalni rad se javljaju u nedostatku prostora, pa se javlja potreba za izgradnjom ustanove koja bi se bavila smještanjem djece i odraslih ili dogradnjom postojećih ustanova.

U planskom periodu potrebna je:
- dogradnja postojeće ustanove Centar za socijalni rad u općini Odžak za 80 m^2,
- izgradnja Doma za stara i iznemogla lica u općini Odžak, kapaciteta do 50 mjesta,
- izgradnja ustanove socijalne zaštite u općini Orašje, površine 314 m^2.

V.8.4. Kultura

U planskom periodu smanjenje deficita prostoru u objektima, u oblasti kulture potrebno je rješiti:
- izgradnjom manjeg društvenog doma u naseljenom mjestu Donja Dubica (općina Odžak), neto korisne površine 150-300 m^2,
- formiranje Zavičajnog muzeja u obnovljenom objektu Male Vijećnice u gradskom naselju Odžak,
- održavanjem postojećih objekata omladinskih domova.

V.8.5. Sport

U planskom periodu naglasak treba staviti na izgradnju sportskih objekata koji nedostaju.

Prema normativima kvalitet sportskog djelovanja bi se mogao poboljšati:
- izgradnjom polivalentne dvorane u Domaljevcu (Domaljevac – Šamac),
- izgradnjom sportske dvorane u Gornjoj Dubici (varijantno rješenje - rekonstrukcija postojeće sportske dvorane u Donjoj Dubici) – općina Odžak,
- proširenjem sportske dvorane u Gornjem Svilaju (općina Odžak),
- izgradnjom otvorenog sportskog terena (univerzalna površina) u Maloj Brusnici (općina Odžak),

U cilju utvrđivanja potrebnih površina za sport i rekreaciju, potrebno je planirane sportske objekte i terene uskladiti sa navedenim urbanističkim normativima:
- za korisnu površinu objekta je 2,5 m^2/stanovniku,
- za otvorene naseljske sportsko-rekreativne površine je 0,5 m^2/stanovniku;
  - za otvorene terene 2,0 m^2/stanovniku,
  - za naseljske parkove 1,0 m^2/stanovniku.

V.8.6. Uprava i administracija

Na temelju analize postojećeg stanja, a prema propisanim normativima, objekti uprave i administracije zadovoljavaju normative. Predlaže se uvođenje elektronske uprave, kao jedne od značajnih instrumenata koji mogu doprinijeti efikasnosti rješavanja zadataka.

V.8.7. Vjerski objekti

Analizom prostornog rasporeda vjerskih objekata dolazi se do zaključka da područje Županije Posavske ima zadovoljavajući broj objekata.

U planskom periodu, moguća je obnova i izgradnja određenog broja novih vjerskih objekata, ukoliko se ukaže potreba za istim.

V.9.TEMELJNA KONCEPCIJA ZAŠTITE OKOLINE

Planska koncepcija zaštite okoliša temelji se na činjenici da se na planskom području nalazi veći broj koncentriranih, linijskih i rasutih zagađivača koji su neravnomjerno raspoređeni u prostoru i koji su u konfliktu sa osjetljivim namjenama prostora, poput naselja, podzemnih i površinskih voda, poljoprivrede, flore, faune i drugog.

Da bi se osigurao adekvatan kvalitet okoliša u jednoj urbanoj cjelini, neophodno je sprovesti niz konkretnih mjera zaštite kako bi se već postojeći kvalitet održao i u budućnosti unaprijedio ili da bi se buduća degradacija okoliša dovela na razinu održivog razvoja. Imajući u vidu trenutno stanje kvaliteta okoliša u Županiji, bez poduzimanja određenih mjera i instrumenata, ne mogu se očekivati značajnija poboljšanja i unapređenje kvalitete okoliša.

Županija Posavska, strateški se mora opredijeliti za ekološki razvoj i time dati prednost ekološkoj komponenti, čime će pružiti podršku opće prihvaćenom principu održivog razvoja. Time će, kada je ekologija u pitanju, lokalni organi vlasti, u uvjetima tranzicije i privatizacije, biti spremniji za približavanje evropskim standardima, a na taj način i dostupnosti fondovima i kreditima za razvoj.

Neophodno je kontinuirano unapređivanje i očuvanje čiste i zdrave sredine (regulisanje zbrinjavanja divljih deponija, selektivno zbrinjavanje otpada, regulisanje oborinskih i otpadnih voda i sl.), podizanje ekološke svijesti građana i uspostava sustava monitoringa okoline. Kada se ovome doda unapređenje poljoprivrede, proizvodnja zdrave hrane i razvoj turizma, jasno je da unapređenja u oblasti zaštite okolišpa predstavljaju veoma važan strateški pravac u razvoju Županije Posavske.

Mjere zaštite od zagađivanja vode, zraka i tla

Svaka gospodarska ekspanzija i urbanizacija neminovno sa sobom nose opasnosti po okoliš i njegovu degradaciju.

Da bi se osiguro adekvatan kvalitet okoliša na jednoj teritoriji neophodno je sprovesti niz konkretnih mjera zaštite kako bi se već postojeći kvalitet održao ili da bi se postojeća degradacija dovela na razinu održivog. Mjere se mogu podijeliti na pravno - normativne mjere, tehničko - tehnološke, prostorno - planske, ekonomske itd.

Generalne mjere u oblasti zaštite okoliša su:

- donošenje Županijskog plana zaštite okoliša (u sklopu kojeg se donosi plan zaštite zraka, plan zaštite tla, plan zaštite voda, plan upravljanja otpadom),
- implementacija zakonske regulative za okoliš koja je donešena na razini entiteta,
- integriranje zaštite okoliša u sve sektore koji djeluju na okoliš, te u tu svrhu osigurati da zaštita okoliša postane sastavni dio svih politika, planova i programa, ostvarujući tako i pretpostavke

za inicijalizaciju procesa i sam proces evropskih integracija u području zaštite prostora i okoliša,
- kod novih investicionih zahvata, kao i kod rekonstrukcije postojeće tehnologije maksimalno primjenjiovati BAT-preporike (najbolje raspoložive tehnologije) i prakse, koje osiguravanju minimiziranje negativnih uticaja na okoliš i usklađivanje zahvata sa potencijalnim kapacitetom okoliša,
- potpora „čistim“ tehnologijama i promjeni usmjerenoj na korištenju obnovljivih izvora energije, smanjenje potrošnje energije i sirovina, te potpora korištenja sekundarnih sirovina,
- uvođenje reciklaže komunalnog otpada s ciljem izbjegavanja i smanjenja otpada,
- uvođenje ekonomskih poticaja tj. stimulativnih i destimulativnih mjera u svim područjima gdje je to moguće,
- planiranje, rekonstrukcija i izgradnja sustava za prikupljanje i odvođenje komunalnih otpadnih voda uz rekonstrukciju i proširenje kapaciteta uređaja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda,
- izgraditi efikasan sustav zaštite okoliša i efikasno upravljanje prostorom i okolišem na okolinski održiv način, uspostaviti jedinstven sustav za praćenje promjena u okolišu, uz suradnju županije, općina i gospodarstvenika,oslanjajući se na programe monitoringa koje provode naučne i javno-zdravstvene ustanove.
- izrada katastra zagađivača i stalno ažuriranje od strane nadležnih, pri čemu je naročito važno ustanovljavanje mjernih punktova zagađivanja i uvjeta praćenja zagađivanja;
- uspostavljenje monitoringa kvaliteta svih segmenata okoliša (voda, zrak, tlo, buka, zračenje i slično);
- zabrana i ograničenje gradnje objekata koji su potencijalni zagađivači u zonama stanovanja, društvenih, turističko - rekreacijskih, prosvjetnih i drugih centara aktivnosti;
- prilagođavanje tehničkih i proizvodnih procesa u industriji i proizvodnji energije zahtjevima i uvjetima zaštite od zagađenja okoliša, kako se štetni uticaji ne bi širili na okolinu;
- širenje gradskog kanalizacionog sustava;
- izgradnja sanitarno ispravnih septičkih jama u seoskim naseljima koja nisu obuhvaćena izgradnjom kanalizacije;
- plinifikacija područja Županije Posavske;
- pravilan izbor lokacije (naročito proizvodnih objekata) uz poštivanje mezo i mikroklimatskih karakteristika prostora;
- dovođenje uporabe pesticida, herbicida i umjetnih gnojiva, primjenom suvremenih agrotehničkih mjera, na raziui potrošnje koja će zadovoljavati kako potrebe u poljoprivredi, tako i standarde u zaštiti okoliša;
- odvoženje otpada na regionalnu sanitarnu deponiju (općina Orašje) uz prethodnu minimizaciju, prvenstveno izdvajanjem (odvajanjem) korisnih komponenti na izvoru (primarna selekcija otpada) ili u okviru transfer stanice/centra za upravljanje otpadom;
- remedijacija postojećih općinskih deponija komunalnog otpada, nakon uspostavljanja odvoženja otpada na regionalnu sanitarnu deponiju;
- uspostava efikasnog sustava prikupljanja čvrstog otpada, koji bi funkcionirao na što većem prostoru Županije i samim tim opsluživao veći broj stanovnika.

V.10. ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNO – POVIJESNOG NASLIJEĐA

Prirodna dobra

Natura 2000 je ekološka mreža koju čine područja važna za očuvanje ugroženih vrsta i staništa Europske unije. Temelji se na dvije direktive koje podržavaju politiku zaštite prirode Europske unije. To su Direktiva o staništima i Direktiva o pticama. Mreža Natura 2000 sastoji se od posebnih zaštićenih područja - SAC-a (područja koja su određena Direktivom o staništima) i posebnih područja zaštite ptica - SPA (područja odvojena prema Direktivi o pticama) i trenutno obuhvaća oko 30 000 područja. Cilj Natura 2000 je osigurati dugoročan opstanak i povoljne uvjete najvrjednijih i najugroženijih staništa i vrsta. Ti se ciljevi, između ostalog, postižu usklađivanjem s interesima i dobrobiti stanovništva koje žive i obavljaju aktivnosti na određenim područjima Natura 2000. Mrežna područja određuju se prema znanstvenim kriterijima koji su isti za sve zemlje.

Ovim planom je predviđeno stavljanje pod zaštitu sljedećih područja:

- Rijeka Sava (Odžak) – područje ekološke mreže – Natura 2000 ,
- Tišina (Domaljevac – Šamac) – područje ekološke mreže – Natura 2000,
- Starača Vojskova (Odžak) – zaštićeni pejzaž,
- Vučijak (Odžak) – zaštićeni pejzaž.

Mjere zaštite za prirodna dobra koje se propisuju Prostornim planom su:

- Određivanje zaštitnih zona na temelju Zakona o zaštiti prirode, Zakona o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske ;
- utvrđivanje i primjena zakonodavno-normativno planerskih, urbanističkih, bioloških i tehničkih mjera zaštite i unapređenja evidentiranih prirodnih dobara;
- usklađivanje ljudskih aktivnosti, ekonomskih i društvenih razvojnih planova, programa, osnova i projekata sa održivim korišćenjem obnovljivih i neobnovljivih prirodnih resursa i dugoročnim očuvanjem prirodnih ekosistema i prirodne ravnoteže;
- za sve ugrožene prirodne rjetkosti i vrijednosti obaviti radove na revitalizaciji stanja i uspostaviti prvobitno stanje, sa obezbjeđenom službom za zaštitu prirode koja bi planirala, pratila, kontrolirala i realizirala zaštitu, a posebno istražila i utvrdila nove lokalitete zaštite prirode i vodila katastar zaštićenih objekata i cjelina;
- očuvanje i njegovanje estetskih obilježja pejzaža, odnosno autentičnosti i ljepote predionog lika manje izmijenjenih ambijenata, ali i ostalih djelova područja, kroz niz aktivnosti u domenu uređenja, planiranja i zaštite prostora;
- potreba da se pejsažne, biološke i druge vrijednosti i prirodni resursi područja učine dostupnim ljudima na održivo korišćenje, imajući prvenstveno u vidu dobrobit lokalne zajednice, kao i radi uživanja u prirodi, fizičkog i duševnog odmora, bavljenja znanošću, obrazovanjem i sportom ali uz aktivno uključenje ljudi u proces zaštite i promocije prirodnih i kulturnih vrijednosti područja;
- održanje ekosustavne raznovrsnosti i zaštita prirodnih i agroekosustava od invazivnih vrsta biljaka i životinja, kao i od drugih vrsta, sorti i rasa koje unose nepoželjne promjene u prirodni i agrobiodiverzitet.

Vrste i režimi zaštite područja prirodnog dobra precizno će se utvrditi aktom o ustanovljenju zaštite na temelju prethodno urađene stručne dokumentacije Ministarstva okoliša i turizma Federacije BiH.

Kulturna dobra

Na području Županije Posavske kao kulturna dobra evidentirani su arheološki lokaliteti iz prapovijesti, rimskog i srednjeg doba.

Na arheološkim nalazištima je potrebno izvršiti istraživačko – konzervatorske radove, a nakon završenih radova, sprovesti procedure evidentiranja, kategorizacije i sticanja statusa kulturnog dobra, kao i afirmaciju adekvatnim društvenim odnosom i turističkom prezentacijom.

Osim arheoloških lokaliteta, na teritoriji Županije nalaze se kulturna dobra proglašena Nacionalnim spomenicima, dobra na Privremenoj listi nacionalnih spomenik, listi peticiji za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom i dobra u evidenciji Zavoda za zaštitu spomenika.

Mjere zaštite za kulturna dobra proglašena Nacionalnim spomenikom, dobra na Privremenoj listi nacionalnih spomenika i listi peticija za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom utvrdit će se Zakonom o sprovođenju odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika ustanovljene u skladu sa Aneksom 8 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Svako dobro za koje su podnešene peticije biće obnovljene u skladu sa odobrenjem za rehabilitaciju izdatim od nadležnog entitetskog ministarstva.